SKILSMÄSSAN OCH DET OFÖDDA BARNET

Ett försök till balansgång mellan självprövning och anklagelse i sökandet efter meningen i äktenskapet med Eva Boman.

skrivet av Kristo Ivanov

mars 1980 - augusti 1981

Men om din broder försyndar sig,
så gå åstad och förehåll honom det enskilt.
Om han då lyssnar till dig,
så har du vunnit din broder.

Men om han icke lyssnar till dig,
så tag med dig ännu en eller två,
för att "var sak må avgöras
efter två eller tre vittnens utsago".

Lyssnar han icke till dem,
så säg det till församlingen.
Lyssnar han ej heller till församlingen,
så vare han för dig
såsom en hedning och en publikan.

Matt. 18:15-18

FÖRORD OCH INLEDNING

till ett vittnesmål om omständigheterna under vilka Eva Boman Ivanov drev fram skilsmässan från maken Kristo Ivanov.

Detta är mitt "andliga testamente" vid skilsmässan som min hustru Eva drivit fram. Det försöker belysa och förklara omständigheterna under vilka jag förlorade min hustru och samtliga mina tre barn, mina två styvbarn medräknade.

Sorgen kan kanske ursäkta åtskilliga brister och övertramp i vad jag skrivit. Det är en berättelse om varför vårt barn inte fick födas, en berättelse om varför fostret dog i samband med att min hustru ville förverkliga i vårt vardagsliv den andliga och sociala innebörden av sina homosexuella fantasier.

Somliga tar livet av sig, blir alkoholister eller narkomaner. Andra kastas ut från sina hem eller provoceras att självmant lämna sina hem och sina barn, förödmjukade som hundar som ger sig i väg med svansen mellan benen. Eller då brukar de våld.

Jag skrev, i stället. Inte för att jag skulle "tycka om att lida" utan snarare för att jag, från alldeles första början innan det blev moderiktigt, har varit inställd på att "visa känslor", och tankar också. Jag antar att det inte bara gäller att tårögd visa upp vackra opportuna känslor och menlösa oförargliga tankar. Det handlar ju om att ta itu med äktenskapets livsviktiga problem.

I det avseende uppträder jag kanske annorlunda, på ett överraskande sätt, då jag tar allt det här på så blodigt allvar. Det är kanske vad min hustru åsyftade då hon ville skilja sig därför att vi "inte passade ihop", därför att vi är "alltför olika", därför att jag var av utländsk härkomst, visserligen sexuellt spännande i början men i övrigt alltför främmande och annorlunda, med moral och värderingar som hon varken ville dela eller förstå.

Men jag har gärna satsat tio år av mitt liv för att söka förstå min hustrus egna privata moral och kultur, och jag redovisar resultatet i detta andliga testamente.

Det blev en sorts släktkrönika, en släktroman i form av "dagboksbrev" eller tänkta brev till släkt och till mig själv. För att hjälpa mig själv att stå ut med sorgen och finna mening i min hustrus beslut om skilsmässa tvingades jag till att göra om vår svårfångade verklighet till att bli ett vittnesmål i form av "dikt", där delarna bör tolkas mot hela livssituationens bakgrund. Ondskan jag berättar om bör exempelvis tolkas mot bakgrund av dessa vilsna tider då inget längre är heligt eller bestående. Tider då vi alla lider och det enda som kanske skiljer oss är medvetenheten om detta lidande, viljan att ta itu med det för att finna mening, i stället för att sopa det under mattan.

Varför skulle det vara förkastligt att skriva en egen släktkrönika eller en "dikt" om sitt eget liv ? Är det legitimt bara att gå ut och köpa sig en bekännelseroman som berättar om någon annan och som lämnar ut andra okända människor med vilka man råkar identifiera sig med ?

Stora författare, en Strindberg eller en Goethe, är genier som skrev för hundratusentals eller miljontals människor som behöver andlig näring och mod för egna ställningstaganden. Jag skriver i första hand bara för ett fåtal som är närmast berörda av min livstragedi. Jag skriver för mig själv, för att låna min röst åt andra i liknande situation som blir stumma av förtvivlan och indignation och jag skriver också för tingsrätten som representerar den folkliga rättskänslan.
Är det förkastligt ? Var går gränsen ? Jag satsade i varje fall mycket arbete, en stor möda och mycket lidande för att söka förstå för att hjälpa mig själv och andra genom vad jag skrivit. Jag vill inte framställa mig som en bättre människa: jag har gjort fel, jag är medansvarig, men jag också vill sona genom att ompröva mig själv och genom att formulera mina ideal.

En god vän stack i min hand, för några månader sedan, två svåra tungsinta böcker som han ville att jag skulle läsa för att bättre förstå och bekämpa "ondskan". Det gällde Sandro Key-Åbergs bok Som Ingenting Hade Hänt (särskilt ett avsnitt som heter "Patiensläggaren") och Pavel Kohuts Bödelflickan. Jag läste men jag tyckte inte att jag behövde dessa böcker: våld, kontaktlöshet, utslagning, lögn, svek och så vidare. Vännen menade att vi själva hjälper till att låta ondskan sprida sig i vardagslivet i och med att vi inte "hatar" den tillräckligt starkt. Vi drar oss tillbaka bakom "att inte lägga sig i", inte ens i tragedierna som drabbar våra närmaste. Fegheten och bristen på civilkourage legitimeras vidare genom sådana förrädiska omoraliska motton som till exempel "Lev och låt leva !"

Jag tänkte: jag behöver nog inte läsa sådana böcker, därför att jag egentligen håller på med att själv skriva om ondskan som drabbat mitt äktenskap, mig själv och vårt blivande barn. Jag skrev, och vid behov även analyserade och psykologiserade nästan sönder mina problem just därför att <u>jag inte kan dagtinga med ondskan</u> som följer från andlig vilsenhet. Jag är fullt på det klara att den måste stoppas var man än råkar möta den, inom sig själv, inom sina käraste eller inom politiken.

Men jag behövde göra svåra avvägningar. Sedan drygt ett år tillbaka då jag började skriva min dagbok i form av tänkta brev till mina svärföräldrar har jag kämpat både med aggressiviteten i språket och med det etiska problemet om att lämna ut min hustrus hemligheter. De var kanske <u>våra</u> hemligheter om det "vårat" som skilsmässan slår sönder och gör om till "mina" egna hemligheter. Lösningen till mina etiska betänkligheter i det avseende behövde jag till slut söka bl.a. i grunden på vilken vår västerländska kristna moral trots allt är uppbyggd. Jag började därför att studera Bibeln och vad jag fann sammanfattas i Matteus citatet som jag skrev av,bredvid titeln på mitt "testamente". Jag behövde lämna ut en hel del för att kunna vittna om en samtid i upplösning och för att kunna sträva mot viktiga ideal som på sikt kan hjälpa även andra, inklusive barnen. Det blev också ett sätt att överskrida gränserna för det personliga lidandet och ett meningsfullt sätt att söka uppgå i kollektivet.

I kollektivet finns det släktingar, vänner och bekanta som i början på olika sätt försökte hjälpa oss att bygga upp ett meningsfullt äktenskap. Min hustru fick en fantastisk möhippa, vi fick kramar, välönskningar, bröllopspresenter, med mera. När det blev som det blev tycker jag nu att jag är skyldig dem alla en förklaring. Jag anser att vi skall visst "lägga oss i" varandras privatliv och "visa känslor" där det finns kopplingar till moral. Vi skall inte bara lägga oss i politikernas och andras värderingar när vi håller oss på bekvämt avstånd, i "demonstrationer" som gäller lagom avlägsna moralpolitiska frågor som tillåter oss skälla på namngivna syndabockar.

Jag känner mig särskilt skyldig en förklaring till de vänner och bekanta inklusive min hustrus arbetskamrater som jag inte fick bjuda hem och som jag blev förhindrad att hålla kontakt med. Samtidigt drogs de ibland,de själva ovetande, i min hustrus försök att genom svartsjuka provocera mig till att lämna familjen. Likaledes fick jag inte semesterbesöka vissa släktingar. Ofta gällde det nog min hustrus rädsla för att jag skulle lämna ut henne och hennes hemligheter, samma hemligheter som till slut dödade vårt foster. Hemligheter som döljer en svår karaktärsstörning som främst uppenbarar sig i det intima familjelivet och som klart krävde en vilja till själv-omprövning och mottaglighet för rådgivning, till exempel i någon form av psykoterapi. Det gäller hemligheter som döljer det sättet att förhålla sig till sitt eget kön, vilket står som en levande symbol för förnekelsen av både barn och av deras rätt till både mor och far. Hemligheter som alltså står för förnekelsen av gemensamt föräldrarskap och som därför motiverade aborten av vårt foster.

Jag väntade med att komplettera och dela ut den här berättelsen om vårt äktenskap tills min hustru ingav den andra och slutliga ansökan om skilsmässa, efter betänketidens utgång. Fram till dess kunde min försiktiga avvaktande hållning tolkas som om jag var beredd att dagtinga med den dagstypiska omoralen och ondskan. Sanningen är i stället den att jag hoppades in i det sista på en försoning och att jag under mellantiden inte ville agera på något sätt som kunde uppfattas som utpressning. Det är inte alls så att påtryckningarna för att jag skulle låta bli våra känsligaste problem skulle ha lett mig till att glömma dem i samband med skilsmässan, i en oansvarig vaggvisa av "lev och låt leva". Jag ville snarare in i det sista och på alla sätt försöka nå en försoning.

Jag har inga hemligheter eller rädsla för att bli utlämnad. Genom att skriva om allt det här lämnar jag också ut mig själv. Jag står för varenda sak och vartenda fel som jag sagt och gjort. Jag har inte bett någon, allra minst min hustru, att dölja än det ena och än det andra för hennes barn eller syskon, våra föräldrar, vänner, arbetskamrater, bekanta eller vem som helst.

Trots mina ansträngningar att hyfsa till mina känslouttryck i de svåraste stunderna ser jag, när jag läser om vissa delar av vad jag skrivit, att jag ibland pendlar mellan starka ytterligheter: självgodhet, förtvivlan, psykologisk insikt, resignation, ironi, hat, skenhelighet, kärlek,

billigt moraliserande, självprövning, hopp och så vidare. Det får förbli så, som en del av det verkliga vardagslivet. Alltihop kan i varje fall betraktas som en lång klagan, med smärta och beslutsamhet:

> Stopp ! Hit men inte längre ! Jag har blivit nedslagen men i nederlagets förnedring vill jag ändå vittna en enda gång offentligt om att anden inte är kuvad och inte kommer att kuvas heller. Stopp ! Man får inte leka med och förbruka människor på det här sättet ! Må jag bli den siste i raden som du tvingar genom ett så förnedrande slut där en man behandlas som ett par trasiga gamla skor eller som ett urgnaget ben, bara för att dina tragiska sexuella fantasier skall få fortleva ostörda !

Det har varit mycket svårt att kombinera sådana starka känslouttryck med mera sakliga betraktelser. Jag har åtminstone försökt. Härmed lämnar jag över det jag skrivit till läsarna för att de också skall få vittna, om än oftast i andra hand. Min berättelse består som sagt av en serie dagboksbrev följda av en bilaga med tillbakablickar mot åren 1977-1980. Det hela avslutas med mitt yttrande till Nacka tingsrätt med anledning av min hustrus ansökan om skilsmässa och med en sorts innehållsförteckning som består av grova stolpar över allt jag skrivit.

Om det hade varit naturligt och lätt att ta emot och läsa en sån här berättelse, då skulle den inte ha varit så angelägen. Det är inte lätt och riskfritt att "vittna", men det kan vara nödvändigt. Det kan vara en plikt.

Stockholm, den 2 mars 1980 (avskrift)

Kära Ulla och Kalle !
Det är söndag kväll och jag har nyss kommit till min lägenhet i stan efter att ha tillbringar veckoslutet med Eva och E barnen. I morgon tidigt måste jag ta tåget till Linköping; innan dess måste jag sortera papper och kläder som jag kommer att behöva under veckan i Linköping och ordna med alla mina saker som jag åter tagit hit till stan när Mia flyttande tillbaka från Göteborg. Det fanns ju inte plats för oss alla i Ormingen och vi hann inte flytta förrän situationen kompliceraaes med mitt arbete och mellan Eva och mig.

Det smärtar mig att behöva skriva så mycket just i ett nödögonblick. Jag kommer troligen inte att skicka det här brevet förrän Eva genomför sina intentioner att "göra slut" - som det numera heter - med vårt förhållande: något som hon önskat sedan snart 2 år tillbaka. Varför skriver jag just nu ? Ja...., därför att som så många söndag-kvällar förrut - jag känner att slutet är nära förestående E och att jag kanske inte kommer att ha krafter att skriva och sammanfatta allt på en gång. Visst undrar jag hur mycket man skall avslöja av ett äktenskaps "privatliv" men jag är lite gammalmodig och tycker att två makar har ansvar inte bara för/gentemot varandra utan även naturligtvis gentemot barnen och den närmaste släkten - föräldrarna - till exempel ni själva - i vårt fall.

Rent praktiskt är kanske barnen viktigast. Jag vill så gärna att Ni följer upp XXXXXXX Daniels och Marias utveckling och att om Ni ser att det dyker upp något allvarligt som "går snett" i deras uppfostran - karaktär - då ska ni veta att ni kan räkna med mig eftersom Eva kommer troligtvis att vara - känna sig förhindrad att söka upp mig för problem som kanske gör henne generad p.g.a. medvetenhet om sin egen roll/skuld i det hela. Efter många år tillsammans med Eva och barnen harjag faktiskt så stor erfarenhet av hela vår familj, som kan bli xxxxxxx en värdefull tillgång i krissituation. Det är förresten en huvudanledning till att jag är övertygad om att man inte skall skiljas: det krävs ju ett helt liv för att lära känna varandra så pass mycket att man kan vara till verklig hjälp i nödsituationer.

Naturligtvis vill jag också hjälpa, i fall Ni ber mig om det, om det händer något med Eva. Förra gången när vi återförenades var det jag som hade brutit samman efter att ha fått ett xxx konstigt brev från Eva, men nästa gång är kanske Evas tur att bruta samman. Hon har haft på sistone mycket svåra självprövningstider i samband med sina bråk med Mia efter hennes återflyttning från Göteborg. Nu, efter många år, xxx tror jag mig ha förstått lite inte bara av mig själv utan även av Evas (och därmed även barnens) livsproblem. Jag blir alltmer övertygad att Eva faktiskt har en allvarlig karaktärsstörning som också betraktas som ytterst allvarlig ute i samhället, ännu mera i andra länder. Det problemet behöver inte inkräkta på vardagen, livslusten eller förmågan att "klara sig" men det kan vara ödesdigert betr. förmågan att klara intima relationer, särskilt de mest känsliga -flyktiga-nyansrika i synnerhet mellan make och barn.

Jag vill/kan inte gå mera in i detaljer just nu och det vill ni kanske inte heller - ni kanske förlömer mig redan nu för vad jag hittills skrivit och för att oundvikligen jag framställer mig själv som den oskyldige som inte haft någon skuld eller roll i sammanhanget och som tenderar sätta sig till doms över andra. Men jag känner att jag behöver ta denna risk på grund av vad jag, som sagt, upplever som mitt ansvar gentemot Er och barnen.

Ø...

Om det blir problem i framtiden vill jag gärna förklara mig närmare. Annars, om ni t.ex. tycker att jag redan överskridit gränserna för den diskretion som Ni förväntade Er, är jag beredd att träda tillbaka och inte störa Er genom att söka kontakt med Er i framtiden.

Nu åter till kvällen: idag, söndag kväll, har Eva "hotat" mig med att medan jag åker till min lägenhet i stan skall hon samtidigt åka ensam och dansa gammaldans i Mälarsalen. Det är där hon träffade sin förre älskare, en av dem som hon var tillsammans med under de 9 månaderna som vi var skilda före vår återförening. Och den mannen, Allan, brukar regelbundet gå och dansa på söndagskvällarna i Mälarsalen och det vet Eva. Hon vet också att det har varit svårt för mig, då jag ändå varit beredd att göra henne sällskap dit trots den här mannens närvaro, bara därför att Eva tycker så mycket om att dansa gammaldans och dessutom vill dansa just i Mälarsalen och inte i andra lokaler t.ex. på en lördag kväll.

Dessutom har Eva, inför vårt svala samliv det senaste året, "hotat" mig med antydan att om vårt samliv (eller brist på sådant) fortsätter så här, då tror hon - hon är rädd att hon blir så spänd och nervös att hon kommer att "göra någon dumhet" med den första bästa man hon träffar.

Det är alltså i en sådan föreställningsvärld som jag lever nu när klockan är XXX 21:00 på kvällen och jag måste tänka på att hon är ute och dansar med främmande män. Hon och jag dansade visserligen i fredags kväll i Orminges Mirsjö-skolan, men det räckte tydligen inte. För att provocera mig till att jag själv skall förlora tålamodet och själv ta initiativet till den skilsmässa som hon både vill och fruktar har Eva t.o.m. sagt att hon vill gärna dansa med vem som helst utom med mig.... Jar har hittills tagit det för vad jag tror att det är: en provokation och hämnd grundad i djupt sår och besvikelse som Eva inte är mogen att bearbeta på annat sätt.

Vad är då detta djupa sår hos Eva, som också är mitt djupa sår och livstragedi ? Ju, det är en <u>abort</u> som jag absolut tyckte hon skulle göra efter det att hon blev gravid av mig sommaren 1977, efter vår resa till min släkt i Bulgarien.

Hur var detta hemska möjligt ? Det går knappast att förklara, Ulla och Kalle, ni vet att det finns i livet saker som vi knappast själva förstår och ännu mindre kan sammanfatta med ord till käraste närmaste. Om jag skulle försöka göra en lång drama kort skulle jag säga att jag upptäckte att, samtidigt som vi formligen avlade barnet och hade våra vanliga konflikter som många gifta par har, Eva blev desperat vid någon tillfällig "avkylning" av mina känslor och blev rädd att min tveksamhet inför att göra henne gravid skulle ta överhanden och att jag skulle ångra mig och inte vilja ha något barn alls. Och det visade sig senare att det var endast i en sådan förhoppning (att få barn) - fast jag bara hade antytt möjligheten och inte lovat - som hon hade återförenat sig med mig. Evas desperation inför risken att inte bli med barn gjorde att hon hotade mig med att <u>om jag inte gjorde henne med barn så skulle hon skaffa sig barn med någon annan !</u>

Jag knappast förstod innebörden av den här obetänkta känsloutbrott som dock slog mig som blixt från klar himmel. Under samma dagarna hotade Eva mig med att om <u>jag</u> fortsatte att bråka (d.v.s. om <u>vi</u>, måste väl vara) <u>så visste hon inte om hon ville flytta ihop med mig</u>, och kanske lämna sina intima vänner på arbetsplatsen - daghemmet som hon trivs så underbart med och som är hennes egentliga familj, för att t.ex. följa med mig till Umeå-

7

Östersund eller Linköping eller vart det skulle bli - det var oklart vid den tidpunkten.

Alltså, ändå fortsatte hon att göra allt för att bli med barn, och samtidigt hotar med att annars tar hon någon annan och att i varje fall är hon inte säker att hon vill flytta ihop med mig om jag inte är "snäll".

Samtidigt som jag eller "vi" gjorde henne gravid gick det upp för mig att det i själva verket var det främst, och kanske endast barnet som hon ville, och att det hela hade blivit som en utpressning och hot. Och det fanns mycket annat i sammanhanget som stämde med Evas tidigare livsproblem och som gör det hela mycket allvarligare. Det måste jag tills vidare förbigå med tystnad av diskretionsskäl men så mycket är det klart att Evas attityd mot barn och mot faderskapet är oerhört problemfylld och att hon själv äger ringa insikt i detta, för att hon är inte en "ords-" människa - och föredrar att leva, helt enkelt, och helst släta över. Bl.a. därför var det svårt med Sven-Erik - de var alltför lika i detta avseende (och vi alltför olika ?)

Jag, å min sida har haft en mycket olycklig barndom med en stackars far som tidigt blev isolerad och bortdefinierad av min mor: den sista saken som jag vill här i livet det är att hos mina barn återskapa den här situationen och bli en veckoslutsfar med en frånskild hustru som vårdar mina barn för vilka jag tenderar bli en "postanvisning". Och så snart Eva fick veta att hon blivit gravid började hon uppträda ännu mera maktfullkomligt och "tufft" gentemot mig. Det gjorde att jag uttryckligen sade att under dessa omständigheter jag kände mig "lurad" och "utpressad" och att jag upplevde att barnet kunde inte vara mitt barn andligen. Vid en svår uppgörelse uttryckte jag t.o.m. det för Eva ungefär så här

-- "Och när barnet växer och kanske frågar mig hur blev det till och varför han föddes - vad skall jag svara då ? Att din mamma hotade med att annars gå till en annan man ?"

Hur som helst, Eva tog intryck av min starka sinnesrörelse och förmodligen upplevde själv sin skuld för det oetiska och paradoxalt omoraliska i situationen och gick med på att göra abort. Emellanåt hotade hon med att i så fall var det slut mellan oss - vilket naturligtvis gjorde saken ännu värre när det gäller utpressningsatmosfären.

Sen dess har vi knappast haft något intimt samliv. I början, av medicinska skäl, och senare, efter en tillfällig periodisk förbättring, uppmjukning, tendens till försoning, har det blivit allt sämre. Jag upptäckte att redan förra gången, (den gången tog jag initiativet åtminstone ytligt-formellt - att göra slut mellan oss) hade Eva provocerat mig att ta det där steget. Den här gången, inför ansvaret med äktenskapet och den tragedi som hade drabbat oss båda, lät jag mig inte provoceras av Evas utfrysningar och "mobbning" i Orminge. När hon sade att hon ville skiljas då säger jag att vi måste vänta, uthärda, sona och försöka försona oss. Ibland har hon hållit med men för det mesta har hon hotat med att "nu på måndag skickar jag skilsmässoansökan till tingsrätten." Jag har sagt att i så fall får hon göra det och att om hon gör det och samtidigt förklarar för barnen att det är hon som bett mig försvinna, då drar jag mig tillbaka om kommer ej längre till Orminge. Jag vill nämnligen inte att barnen skall tro att fäder och män "försvinner" och "överger" - jag tror förresten

8

att det var Sven-Eriks bristande mognad och Evas bristande tålamod- och försonande drag som gjorde att Sven-Erik lät sig provoceras att omvandla sina personliga svårigheter till en "flykt" hemifrån. Hade jag själv varit yngre och mera oerfaren skulle barnen ~~xx~~ en gång till (den tredje gången efter Sven-Erik och Bengt) ha gått miste om en fadersfigur och trott att fäder sviker medan mamman är den enda fasta punkten i tillvaron, trots att hon blir ständigt sviken och övergiven av alla män. Och Eva, för sin del, bevisar att man behövs inte, att fäder är utbytbara och att man klarar sig bra utan dem.

Hoppas ~~x~~ att det inte blev för mycket på en gång. Jag biktar mig hos Er genom dessa rader i min förtvivlan. Jag vill försöka förmedla min livssyn i denna situation - berätta hur jag inte vill leva ut ett falskt liv och ändå vill uthärda rättmätiga prövningar utan att lasta dem på nya barn som riskerar användas som "verktyg" för att lösa våra, vuxnas, problem. Gud vet att jag kan ha gjort fel, men åtminstone står jag här nu och ansvarar även framför Er, trots att Eva alltid varit så ängslig för att Ni inte ska få veta alltför mycket för att inte bli alltför oroade, med Eran "gammaldags moral." Som f.d. utlänning tycker jag fortfarande, efter några egna snedsteg för 5-10 år sedan, att "gammaldags" moral är helt enkelt moral och det vill jag ~~k~~kämpa för.

Nu är klockan 22:30. Det smärtar mig att Eva kanske försöker trösta sig i främmande mäns armar. Om det visar sig att hon åter knutit kontakten med sin förra älskare eller någon annan, kommer detta att tvinga mig ta steget som hon vill provocera mig till, skilsmässan. Men jag vill fortfarande kämpa och tro. Eva har varit ute och "hämnat sig" tagit hämnd genom att dansa utan mig, utan att något allvarligare har inträffat. Det är klart att det inte är saken i sig som är väsentlig utan dess symboliska värde när det gäller löfte om trohet i NÖD OCH LUST. Numera har vi varit i nöd ganska länge och Gud velat tydligen pröva vår kärlek.

Jag får fortsätta kanske någongång - det här blir kanske en dagbok med vilken jag vill bevisa de djupa banden som knyter ~~mit~~ mig till Er, genom Eva.

Med en kram, godnatt,

Kristo

9

Stockholm, den 2/3-1980 (1)

Kära Ulla och Kalle!
Det är söndag kväll och jag har nyss kommit till min lägenhet i staden efter att ha tillbringat veckoslutet med Eva och barnen. I morgon tidigt måste jag ta tåget till Linköping; innan dess måste jag sortera papper och kläder som jag kommer att behöva under veckan i Linköping och ordna med alla mina saker som jag återtagit hit till staden när Mia flyttade tillbaka från Göteborg. Det fanns ju inte plats för oss alla i Ormlinge och vi kunn inte flytta förrän situationen komplicerades med mitt arbete och mellan Eva och mig.

Det svårtar mig att behöva skriva så mycket just i ett mödögonblick. Jag kommer troligen inte att skicka det här brevet förrän Eva genomför sina intentioner att "göra slut" - som det numera heter - med vårt förhållande: något som hon önskat sedan snart 2 år tillbaka. Varför skriver jag just nu? Ja..., därför att som så många söndag-kvällar förrut - jag känner att slutet kan vara nära förestående och att jag kanske inte kommer att ha krafter att skriva och sammanfatta allt på en gång. Visst undrar jag hur mycket man skall avslöja av ett äktenskaps "privatliv" men jag är lite grundmodig och tycker att två människor har ansvar inte bara för/gentemot varandra utan även naturligtvis gentemot barnen och den närmaste släkten - föräldrarna - till exempel vi själva - i vårt fall.

Rent praktiskt är kanske barnen viktigast. Jag vill så gärna att Ni följer upp Daniels och Marias utveckling och att om Ni ser att det dyker upp något allvarligt som "får snett"

10

i deras uppfostran - karaktär - då ska
vi veta att Ni kan räkna med mig eftersom
Eva kommer troligtvis att vara - känna sig
förhindrad att söka upp mig för problem
som kanske gör henne generad p.g.a. medve-
tenhet om sin egen roll / skuld i det hela.
Efter många år tillsammans med Eva och
barnen har jag faktiskt så stor erfarenhet av
hela vår familje, som kan bli en värdefull till-
gång i krissituation. Det är förresten en huvud-
anledning till att jag är övertygad om att
man inte skall skiljas: det krävs ju ett helt
liv för att lära känna varandra så pass
mycket att man kan vara till verklig hjälp
i nödsituationer.

Naturligtvis vill jag också hjälpa, i fall Ni
ber mig om det, om det händer något med
Eva. Förra gången när vi återförenades var det
jag som hade brutit samman efter att ha fått
ett kärlekt brev från Eva, men nästa gång
är kanske Evas tur att bryta samman. Hon
har haft på tok mycket svåra självprövn-
ingstider i samband med sina bråk med
Mia efter hennes återflyttning från Göteborg.
Nu, efter många år, tror jag mig ha förstått
lik. inte bara av mig själv utan även av
Evas (och därmed även barnens) livsproblem.
Jag blir alltmer övertygad att Eva faktiskt
har en allvarlig karaktärsstörning som också
betraktas som ytterst allvarlig ute i samhället,
ännu mera i andra länder. Det problemet
behöver inte innebära på vardagen, livslusten
eller förmågan att "klara sig" men det kan vara
ödesdigert beträffande förmågan att klara intima
relationer, särskilt de mest känsliga - flyktiga -
nyanserika i synnerhet med make och barn.

Jag vill/kan inte gå mera in i detaljer just nu och det vill ni kanske inte heller - ni kanske fördömer mig redan nu för vad jag hittills skrivit och för att ovanvidigen jag framställer mig själv som den oskyldige som inte haft någon skuld eller roll i sammanhanget och som tenderar sälta sig till doms över andra. Men jag känner att jag behöver ta denna risk på grund av vad jag, som sagt, upplever som mitt ansvar gentemot Er och barnen. Om det blir problem i framtiden vill jag gärna förklara mig närmare. Annars, om ni t.ex. tycker att jag redan överskridit gränserna för den diskretion som Ni förväntade Er, är jag beredd att träda tillbaka och inte störa Er genom att söka kontakt med Er i framtiden.

Nu åter till kvällen: idag, söndag kväll, har Eva "hotat" mig med att redan jag åker till min lägenhet i stan hon skall samtidigt åka ensam och dansa gammaldans i Mälarsalen. Det är där hon träffade sin förre älskare, en av dem som hon var tillsammans med under de 9 månaderna som vi var skilda före vår återförening. Och den mannen, Allan, brukar regelbundet gå och dansa på söndagkvällarna i Mälarsalen och det vet Eva. Hon vet också att det varit svårt för mig, då jag ändå varit beredd att göra henne sällskap dit trots den här mannens närvaro, bara därför Eva tycker så mycket om att dansa gammaldans och dessutom vill dansa just i Mälarsalen och inte i andra lokaler t.ex. på lördag kväll.

Dessutom har Eva, inför vårt svala samliv det senaste året, "hotat" mig med antydan

att om vårt samliv fo (eller brist på sådant) (4)
fortsätter så här, då tror hon ~~ad~~ – hon
är rädd att hon blir så spänd och nervös
att hon kommer att "göra någon dumhet"
med den första bästa man hon träffar.
Det är alltså i en sådan föreställningsvärld
som jag lever nu när klockan är 21:00 på
kvällen och jag måste tänka på att hon är
ute och dansar med främmande män. Hon
och jag dansade visserligen i fredags kväll
gammaldans i Orminges Mirsjö-skolan, men
det räckte tydligen inte. För att provocera mig
till att jag själv skall förlora tålamodet och
själv ta initiativet till den skilsmässa som
hon både vill och fruktar har Eva t.o.m. sagt
att hon vill gärna dansa med vem som helst
utom med mig... Jag har hittills tagit det för
vad jag tror att det är: en provokation och
hämnd grundad i djupt sår och besvikelse
som Eva inte är mogen att bearbeta på annat
sätt.

Vad är då detta djupa sår hos Eva, som
också är mitt djupa sår och livstragedi?
Ju, det är en abort som jag absolut tyckte
hon skulle göra efter det att hon blev
gravid av mig sommaren 1978, efter vår
resa till min släkt i Bulgarien.
Hur vad detta hemska möjligt? Det går
knappast att förklara, Ulla och Kalle, ni vet
att det finns i livet saker som vi knappast
själva förstår och ännu mindre kan samman-
fatta med ord till de käraste närmaste.
Om jag skulle försöka göra en lång drama kort
skulle jag säga att jag upptäckte att, samtidigt
som vi formligen avlade barnet och hade

13

våra vanliga konflikter som många gifta par har, Eva blev desperat vid några tillfälliga "avkylning" av mina känslor och blev rädd att min tveksamhet inför att göra henne gravid skulle ta överhanden och att jag skulle ångra mig och inte vilja ha något barn alls. Och det visade sig senare att det var endast i en sådan förtvivlan - fast jag bara hade antytt möjligheten och inte lovat — som hon hade återförenat sig med mig. Evas desperation inför risken att inte bli med barn gjorde att hon hotade mig med att om jag inte gjorde henne med barn så skulle hon skaffa sig barn med någon annan!

Jag knappast förstod innebörden av den här obetänkta känsloutbrott som dock gjog mig som blixt från klar himmel. Under samma dagarna hotade Eva mig med att om jag fortsatte att bråka (d.v.s. om vi, vilket det väl vara) så visste hon inte om hon ville flytta ihop med mig, och kanske lämna sina intima vänner på arbetsplatsen - daghemmet som hon trivs så underbart med och som är henne egentliga familj, för att t.ex. följa med mig till Umeå - Östersund eller Linköping eller vart det skulle bli - det var oklart vid den tidpunkten.

Alltså, ändå fortsatte hon att göra allt för att bli med barn, och samtidigt hotade med att annars tar hon någon annan och att i varje fall är hon inte säker att hon vill flytta ihop med mig om jag inte är "snäll".

Samtidigt som jag eller "vi" gjorde henne gravid gick det upp för mig att det i själva

verket var det främst, och kanske endast (6)
barnet som hon ville, och att det hela hade
blivit som en utpressning och hot. Och det
fanns mycket annat i sammanhanget som
stämde med Evas tidigare livsproblem och
som gör det hela mycket allvarligare. Det
måste jag tills vidare förbigå med tystnad
av diskretionsskäl men så mycket är det
klart att Evas attityd mot barn och
mot faderskapet är oerhört problemfylld
och att hon själv äger ringa insikt i detta,
för att hon är inte en "ords-" människa -
och föredrar att leva, helt enkelt, och helst
släta över. Bl.a. därför var det svårt med
Sven-Erik - de var alltför lika i detta av-
seende (och vi alltför olika?)

Jag, å min sida har haft en mycket olycklig
barndom med en stackars far som tidigt blev
isolerad och bortdefinierad av min mor: den
sista saken som jag vill här i livet det är att
hos mina barn återskapa den här situationen
och bli en veckoslutsfar ~~av~~ med en frånskild
hustru som vårdar mina barn för vilka jag
tenderar bli en "postanvisning". Och så snart
Eva fick veta att hon blivit gravid började hon
uppträda ännu mera maktfullhomligt och "tufft"
gentemot mig. Det gjorde att jag uttryckligen
sade att under dessa omständigheter jag kände
mig "hurad" och "utpressad" och att jag upplevde
att barnet kunde inte vara mitt barn andligen.
Vid en svår uppgörelse uttryckte jag t.o.m. det
för Eva ungefär så här

-- "Och när barnet växer och kanske frågar mig
hur blev det till och varför han föddes - vad i skall
jag svara då? Att din mamma hotade med att
annars gå till en annan man?

Hur som helst, Eva tog intryck av min (7)
starka sinnesrörelse och förmodligen upplevde
själv sin skuld för det oetiska och paradoxalt
omoraliska i situationen och gick med på
att göra abort. Emellanåt hotade hon med
att i så fall var det slut mellan oss – vilket
naturligtvis gjorde saken ännu värre när det
gäller utpressningsatmosfären.

Sen dess har vi knappast haft, något intimt
samliv. I början av medicinska skäl och
senare, efter en tillfällig periodisk förbättring,
uppmjukning, tendens till försoning, har det blivit
allt sämre. Jag upptäckte att redan förra gången,
(den gången tog jag initiativet åtminstone ytligt. för-
mellt – att göra slut mellan oss) hade Eva provo-
cerat mig att ta det där steget. Den här
gången, inför ansvaret med äktenskapet och den
tragedi som hade drabbat oss båda, lät jag
mig inte provoceras av Evas utfrysningar och
"mobbning" i Orminge. När hon sade att hon
vill skiljas då säger jag att vi måste vänta,
uthärda, sona och försöka försona oss. Ibland
har hon hållit med men för det mesta har
hon hotat med att "nu på måndag skickar jag
skilsmässoansökan till tingsrätten." Jag har sagt
att i så fall får hon göra det och att om hon
gör det och samtidigt förklarar för barnen att
det är hon som bett mig försvinna, då drar jag
mig tillbaka och kommer ej längre till Orminge.
Jag vill nämligen inte att barnen skall tro att
fäder och män "försvinner" och "överger" –
jag tror förresten att det var Sven-Eriks bristande
mognad och Evas bristande tålamod och försonande
drag som gjorde att Sven-Erik lät sig provoceras
att omvandla sina personliga svårigheter till en
"flykt" hemifrån. Hade jag själv varit yngre

och mera oerfaren skulle barnen en gång till (den tredje gången efter Sven-Erik och Bengt) ha gått miste om en fadersfigur och trott att fäder sviker medan mamman är den enda fasta punkten i tillvaron, trots att hon blir ständigt sviken och övergiven av alla män. Och Era, för sin del, bevisar att man behövs inte, att fäder är utbytbara och att man klarar sig bra utan dem.

Hoppas att det inte blev för mycket på en gång. Jag bibilar mig hur Er genom dessa rader i min förtvivlan. Jag vill försöka förmedla min livssyn i denna situation - berätta hur jag inte vill leva ut ett falskt liv och ändå vill uthärda nästkommande prövningar utan att lasta dem på nya barn som riskerar användas som "verktyg" för att lösa våra, vuxnas, problem. Gud vet att jag kan ha gjort fel, men åtminstone står jag här ut och ansvarar även framför Er, trots att Era alltid varit så ängslig för att Ni inte ska få veta alltför mycket för att inte bli alltför oroade, med Eran "gammaldags moral". Som f.d. utlämning tycker jag fortfarande, ~~att~~ efter några egna snedsteg för 5-10 år sedan, att "gammaldags"-moral är helt enkelt moral och det vill jag kämpa för.

Nu är klockan 22:30. Det smärtar mig att Era kanske försöker trösta sig i främmande mäns armar. Om det visar sig att hon åter knutit kontakten med sin förre älskare eller någon annan, kommer detta att tvinga mig ta steget som hon vill provocera mig till - skilsmässan. Men jag vill fortfarande kämpa och tro. Era har varit ute och "hämnat" sig genom att dansa utan mig, utan att något allvarligare har inträffat.

17

Det är klart att det är inte saken i sig som är väsentlig utan dess symboliska värde när det gäller löfte om troket i NÖD OCH LUST. Numera har vi varit i nöd ganska länge och Gud velat tydligen pröva vår kärlek. (9)

Jag får fortsätta hanske någongång – det här blir hanske en dagbok med vilken jag vill bevisa de djupa banden som knyter mig till Er, genom Eva.

Men en kram, godnatt, Kristo

—o—

Orminge, den 12 april 1980 (avskrift)

Ja, det är en hel del som har hänt sedan jag ~~xx~~ avbröt brevet. Jag är fortfarande osäker om det bör skickas. Jag antar att detta brev kan tolkas som ett försök att "rättfärdiga mig", att urskulda mig eller lägga skulden på Eva - vilket kanske inte kan hjälpas. Samtidigt har jag på senare år alltmer upplevt ~~xx~~ hur äktenskapet innebär ansvar i högsta grad även mot släkt och mot andra människor. Jag minns hur överraskad jag blev och hur svårt det kändes att, flera år efter mitt första äktenskap se min mor och även min f.d. svärmor plötsligt bryta ut i tårar vid nämnandet av vårt förflutna. De måste betyda något. Jag känner en sorts "redovisningsansvar".

Jag sitter nu, lördag kväll, vid matbordet i Evas lägenhet, efter det att Ulla ringde och pratade med mig och sedan berättade för Eva om att Marianne flyttat från Kaj. Som Eva ofta gjort sade hon efter middagen att hon inte ville följa med mig på bio, utan skulle "gå ut en stund" - När jag frågade om hon som vanligt skulle hälsa på sin arbetskamrat och väninna Unni här i närheten, svarade hon "kanske". Jag tappade lusten att gå på bio, ensam, och nu sitter jag här ensam - ungarna är var och en på sitt håll - kom inte som avtalat till middagen - och TV:n är på....

Ja...vad är det som hände sen sist ? Jag orkar inte läsa om hela brevet men jag ser i slutet att jag kände mig förödmjukad av att Eva hade hotat med att gå och dansa - på samma ställe där hon vet att hennes f.d. älskare brukar regelbundet gå och dansa. Den man som hon hade varit tillsammans med i tre månader innan vi återupptog vårt förhållande år 1978, och som var så ~~xxxxx~~ förälskad i henne. Och detta sker efter det att Eva i förtäckta ordalag hotat mig med att vara otrogen om jag inte hittar på något för att lösa vår kris.

Nåväl, Eva berättade sen att hon faktiskt varit ute den söndag kvällen och dansat. Jag ville så mycket att vi skulle försöna oss - det är riktigt, tycker jag, att man skall strida mot sin egenkärlek och stolthet i äktenskapet ibland - det är ju kanske meningen med det hela - i så fall vet Ni det bättre än jag i Ert långa liv där Ni kämpat tillsammans i väder och oväder. Det fick gå och jag fick svälja utan att få veta vad som egentligen hänt och vad Eva tänkte och kände. Efter det blev det några ~~xxx~~ dagar uppåt och detta blidkade henne.

Men nu, den senaste veckan, i samband med tråkigheterna kring Mia och hennes bortasovande och våldsamma uppgörelser med Eva, det verkar som ~~xxx~~ om Eva överför hela sin sorg och besvikelse (och kanske föraningar om sitt ansvar för hur Mia reagerar) omvandlat som hat mot mig.

Och på det sättet hände det igår kväll att vi gick tillsammans, som vi gör varannan fredag, och skulle dansa här i Orminge - i Daniels skola (gammaldans varannan fredag). Det slutade tragiskt. Som jag uppfattade det dansade Eva och "kramades" under fyra danser i följd med en man som hade kommit och bjudit upp henne, efter det att hon vägrade dansa med mig. Och så kom Eva tillbaka och jag var oerhört provocerad och upprörd, ännu mera eftersom hon och mannen hade hållit i varandra ända fram till bordet, vilket måste ha varit Evas uträkning för att provocera mig till att bryta vårt förhållande.

Varför berättar jag detta ? Jag känner på mig en gång till att jag kanske inte borde göra det, Men Ni måste veta vilka svårigheter och vilken kamp ligger bakom vår ev. framtida skilsmässa. Medan vi gick hem hade jag en högljutt uppgörelse med Eva och sade att det var ovärdigt och nedrigt att leka med mina känslor så där: om

hon vill skiljas skall detta lösas genom att hon visar det i handling framför barnen genom att skicka in skilsmässoansökan och förklara för barnen att hon vill ha det så här, i stället för att uppträda på det där sättet för att jag skall framstå som den som bryter förhållandet (och lämnar hemmet och barnen).

Mitt hem, ja.... Eva anklagar mig för att jag aldrig flyttat egentligen till henne. Men från början fanns det inte utrymme och det var ständiga våldsamma uppgörelser mellan Eva och Mia vilka förstörde arbetsron och sinnet för hela veckan. Och sen, när Mia flyttade till sin far (innan vi återupptog vårt förhållande i januari 1978) och vi började träffas igen då bodde jag faktiskt hos Eva och hyrde ut min lägenhet i andrahand i avvaktan på sommaren, bröllopet, ev. nytt arbete i Östersund-Umeå-Linköping, då min lägenhet skulle bli ett attraktivt bytesobjekt. Under den tiden tillbringade jag faktiskt min vardag med Daniel och Eva och jag tog dem med mig till Bulgarien för att presentera dem till hela min släkt och vi hade vad som verkligen började att se ut som ett riktigt familjeliv.

Det var då som kom abort-tragedin, efter vår Bulgarien-resa och jag uppfattar att när Eva inte längre ville flytta med mig då insåg hon också att ett sätt att "tvinga" mig att flytta tillbaka till min lägenhet i stan (och kanske också lösa upp min kontakt med Daniel samt provocera mig till att ta initiativet till en skilsmässa) det var att kalla Mia tillbaka. Så skulle Eva "lösa" två problem på en gång (eller tre): slippa sitt dåliga samvete för att ha skickat iväg Mia, bevisa för Sven-Eriks oduglighet = att Mia tycker bättre om sin mamma, och till slut befria sig från min närvaro. Så var det alltså med "mitt hem" i Örminge och liknande gäller för ekonomin: Eva ville att jag skulle vara skyldig att betala åtminstone halva hyran trots att jag fortfarande hade min lägenhet i stan och trots att de tillfälliga intäkterna från andrahandsuthyrningen (som krävde en del initiativ och arbete som jag skötte naturligtvis själv utan att få hennes hjälp) gick åt att betala vår Bulgarien resa. Och samtidigt som Eva kräver mig på pengar (obs. att hon aldrig kunnat be om hjälp - det är hon alltför "stolt" för - det är jag som ibland har föreslagit, och då har hon accepterat och inte behövt känna sig "tacksam" eftersom det var jag som velat ge), samtidigt alltså som Eva kräver mig på pengar så är Sven-Erik skyldig henne tusentals kronor - säger Eva själv - bl.a. skillnaden mellan underhållsbidrag och bidragsförskott plus en del annat. Men Eva säger att hon ibland inte ens vågar kräva Sven-Erik på pengar för att inte förstöra sitt förhållande med honom... Men med mig då, som enligt henne kanske redan gjort mera för barnen än deras egen far fått göra....

Nåväl, undrar Ni kanske om situationen är inte sådan att vi ändå borde skiljas ? Men jag tror att barnen behöver mig, en mera stabil mansgestalt som inte är bara deras mors danskavaljer för kvällen; som känner dem och deras problem sedan de var små, som känner igen vilka av deras problem kan härledas till våra egna problem, och på det sättet stimulera även Eva till att förstå sig själv och barnen bättre.

Och på det viset fyller jag också mitt eget liv med innehåll, jag känner att jag behövs hos dem hos vilka jag satsat mina känslor i snart tio år, som räddar mig undan denna skrämmande ensamhet som en utlänning som alltid varit utlänning överallt kan känna utan närhet till släkt och barndomsvännerna. Och därmed

har jag också Er kvar, som Ni ser av dessa brev betyder Ni något särskilt för mig, kopplingen till den större gemenskapen som man alltid är redovisningsskyldig inför.

Och sist men inte minst, denna ständiga konfrontation (som jag vägrar fly ifrån med hjälp av en lättköpt skilsmässa) tvingar mig själv till omprövningar om hur jag bör vara, med mindre genkärlek, kunna stå ut med livets prövningar för att så småningom förstå vilken är min skuld och min roll i det hela. Men, som jag tidigare medgav, det svåraste är att se sig själv. Eva kunde ha hjälpt mig men hon knappast någonsin velat (kunnat ?) föra dialog med mig, knappast med Mia heller - för den delen - brukar Mia säga. Bara med sina arbetskamrater och väninnor har Eva kunnat prata och skratta, timmar i följd. Inte med mig, inte ens då det var bra mellan oss. Och visst har jag skrivit då, i stället, många långa brev som det här - särskilt då jag hade låtit mig provocera till att bryta förhållandet år 1977. Men jag fick knappast något svar, utom några rader då och då för att på ett grymt sätt berätta att hon hade skaffat sig en ny älskare som helt och fullt ersatte mig....

Därför skriver jag numera bara till Er, som om jag lyckades nå Eva genom Er....

Orminge, den 12/4-80 1)

Ja, det är en hel del som har hänt sedan jag avbröt brevet. Jag är fortfarande osäker om det bör skickas. Jag antar att detta brev kan tolkas som ett försök att "rättfärdiga" mig, att urskulda mig eller lägga skulden på Eva - vilket kanske inte kan hjälpas. Samtidigt har jag på senare år alltmer upplevt hur äktenskapet innebar ansvar i högsta grad även mot släkt och mot andra människor. Jag minns hur överraskad jag blev och hur svårt det kändes att, flera år efter mitt första äktenskap se min mor ~~som~~ och även min f.d. svärmor plötsligt bryta ut i tårar vid nämnandet av vårt förflutna. Det måste betyda något. Jag känner en sorts "redovisningsansvar".

Jag sitter nu, lördag kväll, vid matbordet i Evas lägenhet, efter att Ulla ringde och pratade med mig och sedan berättade för Eva om att Marianne flyttat från Kaj. Som Eva ofta gjort sade hon efter middagen att hon inte ville följa med mig på bio, utan skulle "gå ut en stund" - när jag frågade om hon som vanligt skulle hälsa på sin arbetskamrat och väninna Unni här i närheten, svarade hon "kanske". Jag tappade lusten att gå på bio ensam och nu sitter jag här ensam - ungarna är var och en på sitt håll - kom inte som avtalat till middagen - och TV:n är på...

Ja... vad är det som hände sen sist? Jag orkar inte läsa om hela brevet men jag ser i slutet att jag kände mig förödmjukad av att Eva hade hotat med att gå och dansa - på samma ställe där hon vet att hennes f.d. älskare brukar regelbundet gå och dansa. Den man som hon hade varit tillsammans med i tre måneder innan vi återupptog vårt förhållande år 1978 och som var så förälskad i henne. Och detta sker efter det att Eva i förtäckta ordalag hotat mig med att vara otrogen om jag inte hittar på något för att lösa vår kris.

22 Nåväl, Eva berättade sen att hon faktiskt varit ute den sondag kvällen och dansat. Jag ville

så mycket att vi skulle försona oss – det är riktigt, tycker jag, att man skall strida mot sin egenkärlek och stolthet i äktenskapet ibland – det är ju kanske meningen med det hela – i så fall vet Ni det bättre än jag i Ert långa liv där Ni kämpat tillsammans i väder och oväder. Det fick gå och jag fick svälja utan att få veta vad som egentligen hänt och vad Eva tänkte och kände.) Efter det blev det några dagar uppåt för oss. Kanske Eva kände att jag ville satsa och detta blidkade henne.

Men nu, den senaste veckan, i samband med tråkigheterna kring Mia och hennes bortesovande och våldsamma uppgörelser med Eva det verkar som att Eva överför hela sin sorg och besvikelse – (och kanske förakningen av sitt ansvar för hur Mia reagerar) omvandlat som hat mot mig.

Och på det sättet hände det igår kväll att vi gick tillsammans, som vi gör varannan fredag, och skulle dansa här i Ornunge – i Daniels skola (gammaldans varannan fredag). Det slutade tragiskt. Som jag uppfattade det dansade Eva och "kramades" under 4 danser i följd med en man som hade kommit och bjudit upp henne, efter det att hon vägrade dansa med mig. Och så kom Eva tillbaka och jag var oerhört provocerad och uppriven, ännu mera eftersom hon och mannen hade hållit i varandra ända fram till bordet, vilket måste ha varit Evas utmaning för att provocera mig till att bryta vårt förhållande.

Varför berättar jag detta? Jag känner på mig en grund till att jag kanske inte borde göra det. Men Ni måste veta vilka svårigheter och vilken kamp Dirigenter vår en frambrutna skilmässa. – Medan vi gick hem hade jag en högljutt uppgörelse med Eva och sade att det var ovärdigt och nedrigt att leka med mina känslor så där: om hon vill skiljas ska detta lösas genom att hon visar det i handling

framför barnen genom att skicka in skilsmässo-ansökan och förklara för barnen att hon vill ha det så här, i stället för att uppnå på det där sättet för att jag skall framstå som den som bryter förhållandet (och lämnar hemmet och barnen).

Mitt liv, ja... Era anklagar mig för att jag aldrig flyttat egentligen till henne. Men från början fanns i just mötet och det var ständiga våld-samma uppgörelser mellan Era och Mia vilka försvårade arbetsron och sinnet för hela veckan. Och sen när Mia flyttade till sin far, (innan vi återupptog vårt förhållande i januari 1978) och vi började träffas igen då bodde jag faktiskt hos Era och hyrde ut min lägenhet i andrahand i avvaktan på sommaren, bröllopet, ev. nytt arbete i Östersund-Umeå-Linköping då min lägenhet skulle bli ett attraktivt bytesobjekt. Under den tiden tillbringade jag faktiskt min vardag med Daniel och Era och jag tog dem med mig till Bulgarien för att presentera dem till hela min släkt och vi hade vad som verkligen började att se ut som ett riktigt familjeliv.

Det var då som hon absol-hagedin, efter vår Bulgarien-resa och jag upptäckte att när Era inte längre ville flytta med mig då insåg hon också att ett sätt att "tvinga" mig att flytta tillbaka till min lägenhet i stan (och kanske också lösa upp min kontakt med Daniel som provocera mig till att ta initiativet till en skilsmässa) det var att kalla Mia tillbaka. Så skulle Era lösa 2 problem på en gång (eller 3) slippa sitt dåliga samvete för att ha skickat iväg Mia, bevisa Sven-Eriks odugglighet = att Mia tycker

bättre om sin mamma, och till slut befria sig från min närvaro. Så var det alltså med "mitt hem" i Orminge och liknande gäller för ekonomin: Eva ville att jag skulle vara skyldig att betala åtminstone halva hyran trots att jag fortfarande hade min lägenhet i stan och trots att de tillfälliga intäkterna från andrahandsuthyrningen (som krävde en del initiativ och arbete som jag skötte naturligtvis själv utan att få hennes hjälp) gick åt att betala vår Bulgarien resa. Och samtidigt som Eva kräver mig på pengar (obs.. att hon aldrig kunnat be om hjälp – det är hon alltför "stolt" för – det är jag som ibland har föreslagit, och då har hon accepterat och inte behövt känna sig "tacksam" eftersom det var jag som hade velat ge), samtidigt alltså som Eva kräver mig på pengar så är Sven-Erik skyldig henne tusentals kronor – säger Eva själv – bl.a. skillnaden mellan underhållsbidrag och bidragsförskott plus en del annat. Men Eva säger att hon ibland inte ens vågar kräva Sven-Erik på pengar för att inte förstöra sitt förhållande med honom... Men med mig då, som enl. henne kanske redan gjort mera för barnen än deras egen far fått göra...

Nåväl, undrar Ni kanske om situationen är inte sådan att vi ändå borde skiljas? Men jag tror att barnen behöver mig, en mera stabil mansgestalt som inte är bara deras mors danskavaljer för kvällen; som känner dem och deras problem sedan de var små, som känner igen vilka av deras problem kan härledas till vara egna problem, och på det sättet stimulera även Eva till att förstå sig själv och barnen bättre.

Och på det viset fyller jag också mitt eget liv med innehåll, jag känner att jag behövs hos dem hos vilka jag satsat mina känslor i snart 10 år, som räddar mig undan denna skrämmande ensamhet som en utlänning som alltid varit utlänning överallt kan känna utan närhet till släkt och till barndomsvännerna. Och därmed har jag också Er kvar, som Ni ser av dessa brev betyder Ni något särskilt för mig, kopplingen till den större gemenskapen som man alltid är redovisningsskyldig inför.

Och sist men inte minst, denna ständiga konfrontation (som jag vägrar fly ifrån med hjälp av en lättköpt skilsmässa) tvingar mig själv till omprövningar om hur jag bör vara, med mindre egenkärlek, kunna stå ut med livets prövningar för att så småningom förstå vilken som är min skuld och min roll i det hela. Men, som jag tidigare medgav, det svåraste är att se sig själv. Eva kunde ha hjälpt mig men hon knappast någonsin velat (kunnat?) föra dialog med mig, knappast med Mia heller- för den delen- brukar Mia säga. Bara med sina arbetskamrater och vänninnor har Eva kunnat prata och skratta, timmar i följd. Inte med mig, inte ens då det var bra mellan oss. Och visst har jag skrivit då, i stället, många långa brev som det här – särskilt då jag hade lätit mig provocera till att bryta förhållandet år 1977. Men jag fick knappast några svar, utom några rader då och då, bl.a. för att på ett grymt sätt berätta att hon hade skaffat sig en ny älskare som helt och fullt ersatte mig...

26 Därför skriver jag numera bara till Er, som om jag lyckades nå Eva genom Er....

Stockholm, den 5 maj 1980 (avskrift)

Nu är det måndag igen och jag känner mig ganska förtvivlad. För några timmar sedan ringde Eva efter att ha kommit tillbaka från arbetet och meddelar att hon inte längre vill åka på semester till Öland nästa vecka, med mig. Hon vill i stället stanna hemma för att ordna skilsmässan. Nu var det i alla fall inte säkert att hon skulle få åka på den här semestern, utan vikarie, på grund av strejken... men nu är det alltså "bestämt". Eva försökte övertala mig vid telefonen och sade "vi bestämmer då att vi inte åker på semester..." Och jag svarade att det måste vara klart för alla, för barnen och för släkten, att det är inte vi som bestämmer utan hon som bestämmer det. Jag vill inte, jag tycker att jag har en uppgift i livet, att barnen behöver mig, de behöver en far mera än att de behöver (som Eva själv påstår) "en glad mamma" för att bli lugna, harmoniska och ansvarsfulla med skolan. Men Eva tror eller vill tro att om hon går ut och dansar med främmande män efter skilsmässan, medan ungarna driver omkring till klockan 11-12 på natten, då blir de bättre för att de får "en glad mamma" och slipper spänningen mellan oss.
I fredags blev Daniel mycket arg på Eva för att hon talade till mig på ett spidigt och oförskämt sätt. Barnen känner på sig att vi har problem och deltager i våra problem som också är deras. Till exempel igår kväll bråkade Mia med Eva: Mia bad om att få 50 kronor nästa vecka för att kunna följa med ett gäng till restaurang och äta gott efter någon sorts fest eller arrangemang. Eva svarar att hon har inte råd själv - Mia fick gå på restaurang förra veckan.... Mia blir hysterisk och börjar att skrika, "JAG SKALL HA 50 kronor, jag vill ha dem och om du inte ger mig dem då skaffar jag dem genom att låna dem från någon annan."

Det var hemskt oförskämt och hatiskt, men jag kan inte låta bli att uppmärksamma att den här "utpressnings-" metoden parat med hotet att "gå till någon annan" är precis Evas sätt att kräva det som hon "har lust till" eller "vill ha". Det är ett sätt som har gjort mig förtvivlad tiotal gånger. Det mest tragiska ödesdigra fallet det var det som föregick aborten då Eva inför min svalnande tveksamhet inför hennes "krav" hotade med att om jag inte gjorde henne med barn så skulle jag inte tro att hon skulle förbli avhållsam eller använda preventivmedel. Och ville inte heller att jag själv skulle använda några.... Alltså: antingen ställer du upp på mina villkor eller då går jag till någon annan. Och så har det varit när det gäller barn, eller dans, eller t.o.m. pengar (innan jag sade ifrån och bad hennem kräva hellre Sven-Erik), det vill säga precis samma mösnter som nu upprepar sig hos Mia !

Jag tror att Eva kan inte förlåta mig för att jag har under årens lopp samlat på dessa iakttagelser - insikter, och kan i det tysta t.o.m. förstå, nästan ursäkta Mia. Det är mycket frestande att börja på "ny kula" med en ny dansande och glad vice-pappa som helst skämmer bort både Eva och barnen tills vidare.... Min bitterhet och allmän "svartsjuka" är stor i denna ögonblick och livnär min förtvivlan. Men det skall Ni veta, åtminstone för barnens skull !

I bitterhetens stund slår det mig att om Eva verkställer skilsmässohotet som hon idag fört fram för minst den tjugonde gången, så är det den tredje fader som hon tar ifrån sina barn, efter Sven-Erik och Bengt (som barnen var så fästa vid, i 6-8 års åldern - och som Eva betraktade endast som en inneboende lek-vän, då jag först träffade henne).

Och när det gäller Sven-Erik som fader, det är en sak som jag har funderat om och som Ni måste få veta. Jag kom underfund om detta efter att ha blivit utsatt under många år för Evas "krav" och reprimander, då hon ständigt vill läxa upp mig som en liten

pojke för att jag inte gjort som hon sagt, snarast möjligt: det är nämnligen så att jag plötsligt blev varse att jag kände mig frestad att säga att det är bra, "jag lovar"... och sen strunta i det och skylla på att "tyvärr glömde jag." Detta bara för att slippa bråk eftersom den går inte går att resonera sig fram och "förhandla" med Eva, så oförsonlig kxxxx kavat hon ofta är...

Men jag ville säga att denna attityd "lova-glömma" har jag sett även hos barnen, och Ulla trodde en gång att de kunde ha "ärvt" från Sven-Erik tyvärr, särskilt Daniel med tanke att en son kan likna sin far... Men det tror jag alltså inte: på sistone harjag upptäckt flera gånger att både Daniel och Maria har lärt sig att vara "smarta", att lova redan med tanke på att strunta xx senare, därför att annars blir det slitsamma bråk med Eva, som också kommer med (för barnen ännu mera otäcka) hot och "utpressningar" för att få sin egen vilja fram.

Och nu kommer jag slutligen fram till vad jag ville säga om Sven-ERik: det var inte en "slump" att Eva gick så bra ihop med honom och "valde honom". Han hade den rätta undanglidande läggningen som är den enda smärtlindrande med en kavat. Han tar emot krav och förväntningar, inser att det inte är lönt att ta strid, han ler och lovar (och under tiden - tills vidare "det är roligt att leva ihop med honom") och sen ändå gör han som han vill. Eva valde honom i så fall därför att hans läggning passade henne (på kort sikt) och kanske t.o.m. förstärkte denna läggning hos honom. Om till och med jag har känt frestelsen att bli så där, trots att det inte alls är min natur....

Nu påstår Eva visserligen att hon inte alls "valde" Sven-Erik utan tog den första bästa för att bli med barn och komma hemifrån - frigjord. Så sade hon till mig och om det är sant det gör inte Evaw roll hederligare när det gäller hur seriöst hon tänker sig ingå i äktenskap och skaffa barn till världen. Och det måste barn känna på sig, och mannen också, hur mycket respekterad och älskad han är av sin hustru och därmed av sina barn. Eva har nu sagt apropå mig saker som tyder att hon också såg på mig som ett verktyg för att i första hand få en ytterligare "gullig unge" som hon var så sugen på att få, samtidigt som hon minskade sin ångest inför det alltför betungande ansvaret att fostra Daniel och Maria...Det var nog ingen bra grogrund för ett äktenskap och barn... Jag hävdar alltså att ett äktenskap är också en inrättning för ömsesidig upp4 fostran mellan makar och mellan makar och barn. Om Eva hade stått ut med Sven-Eriks barnsliga flykteskapader och Sven-Erik hade orkat ta strid mot Evas oförskämda kavat-fasoner, då skulle de hittills ha kunnat uppfostra varandra, och barnen till, på köpet. Och,i stället, Sven-Erik lät sig frestas och provoceras till att fly (bryta, bara på ytan). Men, om man, som jag, den här andra gången inte låter sig provoceras av Evas oförskämdheter och framstå framför barn och släkt som "boven" som övergett henne och hemmet, då bryter kanske Eva samman och tar till slut själv initiativet till skilsmässan, to.m. med hänvisning till barnens bästa: "De behöver ju i första hand en glad mamma..."

Nej, jag tror inte att jag någonsin kommer att kunna förlåta denna xxxxxxxx på ytan mjuk och varm, men i sitt innersta oförsonlig makt-kvinna, för hennes andliga otrohet och för att ha smulat sönder mina drömmar om egna barn och äkta familjeliv.

Stockholm den 5/5-80

Nu är det måndag igen och jag känner mig ganska förtvivlad. För några timmar sedan ringde Eva efter att ha kommit tillbaka från arbetet och meddelar att hon inte längre vill åka på semester till Öland nästa vecka med mig. Hon vill i stället stanna hemma för att ordna skilsmässan. Nu var det i alla fall inte säkert att hon skulle få åka, utan vikarie p.g.a. strejken ... men nu är det alltså "bestämt". Eva försökte övertala mig vid telefonen och sade "vi bestämmer då att vi inte åker på semester..." Och jag svarade att det måste vara klart för alla, för barnen och för släkten, att det är inte vi som bestämmer utan hon som bestämmer det. Jag vill inte, jag tycker att jag har en uppgift i livet, att barnen behöver mig, de behöver en far mera än att de behöver (som Eva själv påstår) "en glad mamma", för att bli lugna, harmoniska och ansvarsfulle med skolan. Men Eva tror eller vill tro att om hon går ut och dansar med främmande män efter skilsmässan, medan ungarna driver omkring till klockan 23-24 på natten, då blir de bättre för att de får "en glad mamma" och slipper spänningen mellan oss. I fredags blev Daniel mycket arg på Eva för att hon talade till mig på ett spydigt och föraktfullt sätt. Barnen känner på sig att vi har problem och deltager i våra problem som också är deras. Till exempel igår kväll bråkade Mia med Eva: Mia bad om att få 50 kronor nästa vecka för att kunna följa med ett gäng till restaurang och äta gott efter någon sorts fest eller arrangemang. Eva svarar att hon har inte råd själv - Mia får gå på restaurang förra veckan... Mia blir hysterisk och börjar att skrika: JAG SKALL ha 50 kr, jag vill ha dem och om DU inte ger mig då skaffar jag dem genom att låna dem från någon annan. →

29

(2)

Det var hemskt oförskämt och hatiskt, men jag kan inte låta bli att uppmärksamma att den här "utpressnings-" metoden parat med hotet att "gå till någon annan, är precis Evas sätt att kräva det som hon "har lust till" eller "vill ha". Det är ett sätt som har gjort mig förtvivlad tiotal gånger. Det mest tragiska ödesdigra fallet det var det som föregick aborten då Eva inför min svalnande tveksamhet inför hennes "krav" hotade med att om jag inte gjorde henne med barn då skulle jag inte tro att hon skulle förbli avhållsam eller använda preventivmedel. Och ville inte heller att jag själv skulle använda några... Alltså: antingen ställer Du upp på mina villkor eller då går jag till någon annan. Och så har det varit när det gäller barn, eller dans, eller t.o.m. pengar (innan jag sade ifrån och bad henne kräva hellre Sven-Erik), det vill säga precis samma mönster som nu upprepar sig hos Mia!

Jag tror att Eva kan inte förlåta mig för att jag har under årens lopp samlat på dessa iakttagelser - insikter, och kan i det tysta t.o.m. förstå, nästan ursäkta Mia. Det är mycket frestande att börja på "ny kula" med en ny dansande och glad vice-pappa som helst skämmer bort både Eva och barnen tills vidare... Min bitterhet och allmän "svartsjuka" är stor i denna ögonblick och livnär min förtvivlan. Men det skall Ni veta, åtminstone för barnens skull!

I bitterheten stund slår det mig att om Eva verkställer skilsmässohotet som hon idag fört fram för minst 20:e gången, så är det den tredje fader som hon tar ifrån sina barn, efter Sven-Erik och Bengt (som barnen var så fästa vid, i 6-8 års åldern - och som Eva betraktade endast som en inneboende lek-vän, då jag först träffade henne)

Och när det gäller Sven-Erik som fader, det är en sak som jag har funderat om och som

Ni måste veta. Jag kom underfund om detta efter att ha blivit utsatt under många år för Evas "krav" och reprimander, då hon ständigt vill läxa upp mig som en liten pojke för att jag inte har gjort som hon sagt, snarast möjligt: det är nämligen så att jag plötsligt blev varse att jag kände mig frestad att säga att det är bra, "jag lovar"... och sen strunta i det och skylla på att "tyvärr glömde jag". Detta bara för att slippa bråk eftersom det går inte att resonera sig fram och "förhandla" med Eva, så oförsonlig kavat hon ofta är... Men jag ville säga:

Och denna attityd "lova-glömma" har jag sett även hos barnen, och Ulla trodde en gång att de kunde ha "ärvt" från Sven-Erik, tyvärr, särskilt Daniel med tanke att en son kan likna sin far... Men det tror jag alltså inte: på sistone har jag upptäckt flera gånger att både Daniel och Maria har lärt sig att vara "smarta", att lova redan med tanke på att strunta senare, däför att annars det blir slitsamma bråk med Eva, som också kommer med (för barnen ännu mera otäcka) hot och "utpressningar" för att få sin egen vilja fram. Och nu kommer jag fram slutligen till vad jag ville säga om Sven-Erik: det var inte "en slump" att Eva gick så bra ihop med honom och "valde honom"! Han hade den rätta undanglidande läggningen som är den enda smärtlindrande men en kavat. Han tar emot krav och förväntningar, inser att det är inte lönt att ta strid, han ler och lovar (och under tiden -tills vidare "det är roligt att leva ihop med honom") och sen ändå gör som han vill. Eva valde honom i så fall däför att hans läggning passade henne (på kort sikt) och kanske t.o.m. förstärkte denna läggning hos honom. Om till och med jag har känt frestelsen att bli så där, trots att det är inte alls min natur...

31

Nu Eva påstår visserligen att hon inte alls "valde" Sven-Erik utan tog den första bästa för att bli med barn och komma hemifrån - frigjord. Så sade hon till mig och om det är sant det gör inte Evas roll hederligare när det gäller hur seriöst hon tänker sig ingå i äktenskap och skaffa barn till världen. Och det måste barn känna på sig, och mannen också, hur mycket respekterad och älskad han är av sin hustru och därmed av sina barn. Eva har nu sagt apropå mig saker som antyder att hon såg också på mig som ett verktyg för att i första hand få en ytterligare "gullig unge" som hon var så sugen att få, samtidigt som hon minskade sin ångest inför det alltför betungande ansvaret att fostra Daniel och Maria... Det var nog ingen bra grogrund för ett äktenskap och barn... Jag hävdar alltså att ett äktenskap är också en inrättning för ömsesidig uppfostran mellan makar och mellan makar och barn. Om Eva hade stått ut med Sven-Eriks barnsliga flykt-eskapader och Sven-Erik hade orkat ta strid mot Evas oförskämda kavat-fasoner, då skulle de hittills ha kunnat uppfostra varandra, och barnen till på köpet. Och, i stället, Sven-Erik lät sig frestas och provoceras till att fly (bryta bara på ytan). Men, om man, som jag, den här andra gången inte låter sig provoceras av Evas oförskämdheter och framstå framför barn och släkt som "boven" som övergett henne och hemmet, då bryter kanske Eva samman och ta till slut själv initiativet till skilsmässan, t.o.m. med hänvisning till barnen bästa: "de behöver ju i första hand en glad mamma..."

Nej, jag tror inte att jag någonsin kommer att kunna förlåta denna till ytan mjuk och varm, men i sitt innersta oförsonlig makt-kvinna, för hennes andliga otroket och för att ha smulat sönder mina drömmar om egna barn och äkta familjeliv.

Ingarö, den 30 juni 1980

Kära Kalle och Ulla,

det är måndag morgon och jag har just åkt ut till stugan för att försöka läsa och skriva, det som jag önskat göra under hela året men som undervisningsbördan inte tillåtit. -- Det är mycket som hänt sen sist. Av någon anledning orkar jag inte läsa om allt vad jag tidigare skrivit. Det är kanske för smärtsamt och det är svårt att se hur vad jag skrivit aldrig kan göra full rättvisa till problemets omfattning och till både Eva och mig. Och sen alla de där tvivlen om huruvida jag borde "avslöja" våra problem för Er, och så vidare. Sen sist har bl.a. hänt att jag berättade för Ulla hur förtvivlad Eva var p.g.a. bråken med Maria, att jag tyckte att Maria hade blivit en helt annan människa efter att ha varit i Örebro och med Ulla under Öland cykelveckan, att det vore bra om hon kom tillfälligt bort från Eva under semestern i fall hon ändå inte kan få jobb här i Stockholm. Vet Ni förresten varför hon inte fick det tänkta jobb på Konsum i Orminge ? Jag förstår mig inte på att man inte ska dela svåra familjeproblem med sina närmaste. Eva påstår att hon inte vill oroa Er eller att hon inte tror att Ni skulle förstå vissa saker därför att Ni av naturliga skäl är bundna till ent och för sig bra dock gammaldags moral och skulle bli sårade och fördömande av att få höra om hur det går till nu för tiden bl.a. hos oss. Nåväl Mia hade snattat en chokladkakan, som en barnunge, i samma affär som skulle anställa henne och blivit ertappad. Och tidigare hade hon snattat kläder i Göteborg, och sist medan vi var i Örebro för midsommaren hade hon själv tagit och bjudit på likör och annat starkt som vi hade uppe i köksskåpet så att mera än halva flaskan hade gått åt.

Och det kan man förstå att vi och särskilt Eva är oroade, men jag hävdar att Marias problem är i stor grad trots mot Evas maktfullkomliga utpressningssätt att försöka kontrollera henne. Till exempel sist, efter att jag hade varit i Italien och hälsat på min mamma de två första veckorna i juni, Eva tog emot mig med värme och längtan i blicken och jag trodde inte mina ögon att allting kunde plötsligt bli så bra igen mellan oss efter allt det där avvisande tidigare från hennes sida. Och jag tog emot och besvarade det som jag själv inte hade tidigare kunnat åstadkomma med mina försök till försoning. Men jag gjorde ett stort misstag, tydligen: på kvällen bad Mia att Eva skulle ge henne pengar, några tior, för att "ha det mysigt - och äta något ute" medan vi var i Örebro. Eva naturligtvis reagerar efter att ha kämpat med att lämna kylskåpet fullt med välorganiserad mat, potatisallad, m.m., och med tanken att Mia struntat med att förska skaffa egna pengar genom eget sommarjobb, och p.g.a. att vi verkligen har ont om pengar och sist behövde jag låna till Evas och Mias Ålands cykelsemester medan jag själv var hos min mamma. Maria blir besviken inför Evas svar om "nej" med hänvisning till att mat finns redan och att vi inte har råd - det är dyrt att äta ute. Mia verkar acceptera svaret och tystnar, men efter en stund kan Eva inte hålla sig och inflikar aggressivt "och förresten vad tänkte du göra med pengarna och förresten när tänker du skaffa jobb." I det läget tänder Mia, som hade försökt hålla sig för besvikelsen, inför vad hon tydligen uppfattar som en utpressningspik från Evas sida, (du skulle ha fått pengar om du gjorde som jag sa) och får ett hysterikst utbrott och gapar och skriker (klockan mera än 23:00 på natten) att hon mycket väl vet om det där med jobb och att hon kommer än mera att strunta o.s.v. -- Efter en stund blir jag arg och höjer själv rösten mot Eva om att detta upplevs som utpressning och främjar ingen arbetslust hos Mia, allra minst så sent på kvällen när vi alla är trötta och irriterade.

Detta var mitt stora misstag. Lika lätt som Evas positiva attityd mot mig hade blommat upp i min frånvaro, då hon kanske idealiserar mig enligt sina egna föreställningar om hur hon vill att jag skall vara och skall prata, lika lätt och snabbt försvann all värme och försonlighet och jag blev utfrusen sen dess (måste ha varit den 18).

Med rätt eller orätt föreställer jag mig att man och hustru och barn kan bråka med varandra utan att de behöver "svartlista" varandra och vilja skilja sig från varandra för all framtid som "hämnd" eller som sätt att hävda sig. Nu för tiden skall förresten även barn ha rätt att skilja sig från föräldrarna som inte sköter sig (barn = myndigheter som vet bäst).

Och när katastrofen var ett faktum, satt jag under följande dagarna och undrade hur jag skulle ha kunnat annars undvika det hela. Hålla mig undan ? Hålla käft ? Hålla med Eva ? Och jag frågade mig varför blev jag själv så provocerad av Evas "utpressning". För att det är självklart att Mia själv kunde räkna ut att hon skulle ha egna pengar att disponera över om hon jobbade själv i eget arbete. Mia hade den kvällen lugnat ned sig efter Evas förklaring att hon inte kunde ge henne pengar för att vi hade ont om dem och vi hade handlat och Eva hade gjort potatissallad, köpt fläskkotletter m.m. och att det var dyrt att driva omkring i stan och leva på hamburgare eller "ha det mysigt" på liknande sätt. Men Eva fortsatte senare och lade till piken om jobbet. -- Varför blev jag så provocerad av Evas pik och "utpressning" för att försöka att få Mia att göra det som hon borde göra ? Ja... för att deta var just utpressning och Evas kavata sätt som låg bakom vår tragedi med aborten, när Eva så gärna ville ha ett barn, och vi någongång bråkade, och Eva uppmanar mig att avla barnet "fortast möjligt, enligt överenskommelse, för att hon själv vill, annars skulle hon inte gått med på att återuppta vårt förhållande i början på 1978" - ANNARS jag skulle ha klart för mig att hon inte tänkte gå med på några preventivmedel varken för sig eller för mig, och hon inte tänkte hålla sig avhållsam resten av livet, minnsann.

Jag förstår att ett barn kan bli hysterisk med mindre än så. I lördags försökte jag förklara för Mia att "utpressning" är Evas naturliga sätt att försöka prata sig fram till det hon vill. Just innan dess hade Mia föreslagit att vi alla tre skulle åka in till Gamla Stan och hade nästan "skrytit"med en kompis att hon "skulle till stan med sina föräldrar". Utmärkt tillfälle för att stärka banden mellan oss alla och vara sams i familjeatmosfär. Jag t.o.m. sade vad roligt om vi kan vara sams alla ihop nu och glömma det tråkiga. Vad tror Ni att det händer när vi kommer fram till busshållplatsen för att åka in till stan ? Ja,,.. Mia frågar Eva om hon inte kan få röka en cigarett som hon har med sig (Eva vet reda att hon röker, det började i gänget när andra enligt Mia rökte hasch och Mia inte ville det men ville ha något i handen för att inte känna sig helt utanför). Eva svarar meddetsamma, hårt och förbannat "Du skall inte röka i min närvaro, annars går jag hem omedelbart och Du får köpa Dig det där lilla Buddha-halsband själv"(som vi skulle passa på och köpa åt Mia i Gamla stan, för ca. 20 kronor). Mia blir upprörd av den starka reaktionen, svarar med att hon inte bett om pengar för att köpa cigaretter som hon oftast får av kamraterna, och att hon är nu så pass stor att hon kan själv bestämma om hon skall röka... Eva höjer rösten och sedan går hon hem och lämnar både Mia och mig stående vid busshållplatsen.

Den här gången hade jag hållit mig utanför men jag ändå sade vad jag tyckte till både Mia och Eva, efteråt. Och igår kommer kronan på verket. Eva fryser ut både Mia och mig, fast senare hände någonting som gjorde att de fnissade tillsammans och verkade vara tillfälligt bästa väninnor. Eva vägrade mitt förslag att vi skulle ut en stund i det vackra vädret och promenera och sträckte i stället till mig ett skilsmässopapper som hon förklarar att hon hade bett Ingrid Boman skriva ut åt henne, där vi båda ber om skilsmässa, och ber mig skriva under. Jagsvarar att jag vill inte smita och att det gäller barnen också. Hon kan skilja sig ändå utan min underskrift med det skall framgå vem som drev saken och bär det ansvaret.

34

Och så kommer måndagen och nu ska jag försöka arbeta.
Om jag kommer att skriva under något det ska vara av svåra praktiska skäl som att de kostar för mycket för Eva att stämma mig...Får se.

vi hörs nog, Kristo

Ingarö, den 3 juli 1980
(förra brevet var nog också juli)

Kära Ulla och Kalle !

Det hela verkar närma sig sitt slut, tyvärr. Eva ringde hit till stugan för en stund sedan och krävde, mycket aggressivt, att jag skulle skriva under den gemensamma ansökan om skilsmässa. Hon var mycket hård eftersom jag "hade lovat" att skriva under om hon i min närvaro förklarade för Daniel och Maria att det var hon som ville det (och som för tredje gången berövar dem på deras far/vicefar). Du Ulla, jag vet att du inte har höga tankar om Sven-Erik och det behöver man kanske inte ha. Men jag vill tala om för dig att om jag också hade varit så svag karaktär som han är, så skulle jag också ha "stuckit" för länge sedan därför att Eva har ett dolt särskilt sätt att knäcka inre förhoppningar och att kränka ens manlighet. Som jag brukar säga för mig själv: inför en blint rullande ångvält finns det bara tre sätt att förhålla sig. (1) Antingen är man en smilande smarting och väljer undan som Sven Erik - och det är därför att Eva och han hittade varandra - trots att Eva sade till mig att hon inte alls "valde" honom till far för sina barn, utan bara tog den första bästa för att få komma hemifrån; eller (2) man blir "påkörd" som den stackars yngre och velige Bengt som Eva själv kände sig skrämd över hur fullständigt hon dominerade honom - och som barnen hade fäst sig så mycket vid efter Sven Erik - en riktig "kompispappa" som deppade ned sig fullständigt och blev hel-alkoholist när han blev utkörd från Evas lägenhet i och med att hon inte längre respekterade honom och sökte sig till andra, bl.a. till mig; eller då (3) man står sig och då blir det frontalkrock - som med mig, fast en första gång blev jag "påkörd" jag också när jag lät mig provoceras att själv bryta för ett par år sedan - för att sedan knäckas av den då oförstådda känslan att jag hade gjort något som jag egentligen inte velat och inte menat - och på kuppen hade förlorat - "övergivit" en beginnande familjegemenskap som gjorde min ensamhet i den ödsliga Umeå-vintern outhärdigt, särskilt då jag fick brevledes veta från Eva att hon roade sig med andra män, särskilt en till slut som snabbt hade ersatt mig som vice-pappa åt barnen.

Det blev alltså frontalkrock, men som jag ser det, också den enda "lösningen" som visserligen är ingen lösning men ändå tillåter hopp om att kunna kämpa och bearbeta äktenskapsproblem på lång sikt: vi hade ju ändå valt varandra och lovat att älska i nöd och lust, vilket torde även innefatta förlåtelse.

Men detta kräver försonlighet och det är just vad som Eva inte har då hon tycks vara så rädd av att inte få den kärlek och erkännande hon behöver, att hon går ständigt fram mot mig och mot barnen med hotelser och utpressningar: "Om du inte följer med oss till museum just nu, då skall du inte få pengar till bio", "Om du inte gör mig med barn just nu då skall jag gå till någon annan man" (eller, med de orden som jag skulle kunna förlåta men aldrig glömma: "Jag skall inte använda p-medel, jag vill inte att du skall använda p-medel, och jag tänker inte hålla mig avhållsam resten av livet".

Försonlighet, ack ja, det är inte bara att Eva själv har svårt med det, utan hon också blir aggressiv mot mig och förebrår mig för att jag ibland övervunnit min "stolthet" och sträckt handen för att ofta den skulle bli slagen. Hon tolkar det nog som ett tecken till underkastelse från min sida eller som "ett smart diplomati". Sist inför vår Ölandssemester, ett par dagar innan tycker Eva att hon inte vill följa med och vill stanna i stället i stan för att ordna med skilsmässan. Dagen efter ringer jag henne på morgonen tidigt när jag just vaknat och känner sorgen över att det skall behöva blir så trolöst nuförtiden, mellan de närmaste.

Nåväl, det blev då cyeklsemester och vi kom igen närmare varandra och sen åkte jag till Italien och Eva längtade efter mig och var så varm på avstånd, och under de första timmarna efter att jag hade kommit tillbaka,och allt. Fast det var tydligen under villkor att jag gjorde och sade som hon önskade och väntade sig, annars går det inte alls att leva ihop och jag skall"straffas"med skilsmässa. Och i söndags förebrådde hon mig för att ha förlängt eländet mellan oss genom det där telefonsamtalet före Ölandsresan, då jag "hade spelat på känslosträngar" !

Det är förresten, intressant nog just det som Eva retade sig över om Mia, att hon, liksom Eva som liten särskilt i relation till Kalle inte hade haft förmågan att göra sig till och så. Och Mia själv har vid något och t.o.m. några sammanhang påpekat självkritiskt vad "stolt" hon är gentemot sina egna kompisar, att när de bråkar, det är alltid de andra som kommer och sträcker handen - hon kan liksom inte det.

Och det också är därför, Ulla och Kalle som jag skriver dessa rader, för att det är så mycket som kan hända med Eva och särskilt med barnen i framtiden, då de skulle behöva ha hjälp med minnen och uppslag, och lindra Evas oundvikliga ensidighet som numera kommer att frodas då det finns ingen annan som på detta sätt kan ta barnens parti i viktiga frågor. Ett annat exempel, som Ni kan ha i tankarna är att Mia vid ett flertal tillfälle uttryckt sorg över att hon är rädd att lära känna en pojke närmare under en lite längre tid (än någon vecka) därför att hon blir rädd så snart hon känner att hon börjar att tycka om någon "för mycket". Därför, tolkar jag, byter hon helst genom att göra ifrågavarande pojke ledsen och genom att såra honom (t.ex. genom att överge honom under någon fest och pussas med någon annan, det har hon berättat) utan att egentligen veta varför hon gör det, det bara blir så liksom, och sen är hon så ångerfull för att ha gjort sårat den pojke som hon tyckte mest om. Och på det sättet har hon gjort slut med honom och det har varit ganska märkliga "svartsjuke" - händelser som är inte alls trevliga att ens lyssna på.

I efterskott ser jag här något som påminner om Eva. Jag vill egentligen bara säga att om Ni finner det lämpligt, ni skall veta att om barnen i framtiden får särskilda personliga svårigheter och som vuxna vill förstå sin egen barndom lite bättre för att kunna kämpa med uppdykande svårigheter, ni kan gärna påminna dem om att de är alltid välkomna att söka upp mig så att vi kan prata ut om vad jag vet och tror att de kan bli hjälpta av att veta. ör mig som inte har några egna barn, är detta en glädje och ett ansvar som jag vill absolut uppfylla. Och samma gäller gentemot Er, om (mot förmodan) Eva efter den första berusande frihetskänsla efter skilsmässan skulle i ett andra förhållande så småningom möta problem och svårigheter som till slut tvingar henne till svåra insikter om förflutet skuld, som skulle "knäcka" henne, och Ni vill prata med mig för att kunna hjälpa henne vidare. Ni är alltid välkomna. Däremot jag tror inte att mina känslor kommer att räcka till för att försöka hjälpa Eva direkt, jag har ju i många år pratat om sådana saker med henne, och ibland har hon t.o.m. velat hon också, och jag har skrivit henne långa brev osv. men jag kunde inte nå henne varken med ord, kärlek eller blommor. Och med barn kunde jag inte riskera.

Och jag , då, är jag skuldfri och självgod ? Nejdå, det är klart att jag liksom vi alla har min skugga, men det är bara det att jag föreställde mig att äktenskapet var ett livstidslöfte om att hjälpa varandra att få rätt sida på skuggan, in i döden. Min största skuggbit var att jag "tvingade" Eva att göra den abort som hon själv i efterskott flera gånger intygade att det var riktigt att göra, och att jag ville försöka "köpa" Evas hjärta genom att ge henne förhoppningar om ett nytt liv genom ett nytt barn.

3 juli 80

Och visst är barn, särskilt "små-gulliga", det som Eva tror eller vet vara livets mening. Och när hon idag förebrår mig om saker och ting, då säger hon att hon förebrår sig själv också för att ha försummat barnen när de var små, för min skull. Och kanske jag faktiskt kände intuitivt redan då att barn (ev.även av mig) var det enda som räknades för Eva, och då måste jag nog ha varit barnsligt svartsjuk när hon inte ens ville prata med mig.
Och visst får barn också betala för föräldrarnas synder. Och hur var det med "arvssynden" ?

När jag påtalar för Eva att vår ev. skkksmässa skilsmässa är inte bra för barnen då svarar Eva med att säga att det som barnen egentligen behöver är "en glad mamma" ! Och hon blir glad med skkksmässan skilsmässan ! Och jag svarar att jag tror i stället att barnen behöver en pappa och att det där med glad mamma låter ju farligt nära egoism, att vilja ha det bra själv "för barnens skull". Och Eva säger att nu är det inte lägre någon större risk att försumma barnen genom att göra dem vicefaderslösa och genom att gå och dansa till sent på kvällarna, de kvällarna som inte är upptagna av personalmöte, föräldrarmöte, faddersverksamhets-möte, eller annat, som t.ex. när jag försökte arbeta i stugan och Eva gick och roade sig på Skansen och dansade med alla de andra män som hon säger att de dansar bättre än jag. Och då svarar jag att i stället då försummar man barnen två gånger i stället för en gång: fast man försummar dem på två olika sätt. När de är små försummar man dem på det "mammiga"sättet genom att inte vara så ofta och så mycket i närheten av dem och inte ge dem känslo-trygghet, och när de bli i 15-17 års åldern försummar man dem på mest det "pappiga" sättet genom att man inte utvecklar dem intellektuellt och skolmässigt genom samtal och resonemang. Och så vidare.
Och Eva låter mig förstå att hon "för min skull" (som inte förtjänade) gjorde sig skyldig att ha försummat sina barn när de var små, och plötsligt känner jag vad konstigt det är att trots att Eva och Sven-Erik är deras föräldrar, då till slut känns det som om det var mitt fel i grund och botten, att jag fanns och tyckte om Evas värme, kvinnlighet, känslosamhet, estetisk sinne, praktiskt handlag, uppriktighet, mxmx livsglädje, m.m.

Det är väl mycket som kan sägas, och jag lämnar därhän den ekonomiska sidan, då Eva under många år tyckte att jag var "generös" men på sistone trots utlandsresor och allt med hjälp av min halva lön, tycker att jag inte gjorde rätt för mig. När känslorna inte fungerar då går det inte heller att få någon rättsida på det ekonomiska heller, men faktum är att ingen lidit nöd xxx och att jag hjälpt när det behövdes. Men här som annanstans finns Evas hårdhet -oförsonlighet och självständighet-kavatighet: för att visa upp Sven-Erik att hon klarar mxxk mycket väl barnen utan att behöva kompromissa ("krypa") för honom, då kräver Eva att jag ställer upp och fyller på efter hon självrådigt fattat beslut. Och hon vill inte be mig om pengar - (där ligger huvudsaken) - utan hon vill att det skall vara överenskommet att jag har skyldighet att bidraga med en viss summa pengar varje månad utöver maten och hushåll som vi handlar gemensamt, eftersom hon gick miste om bostadsbidraget (ca. 500) då vi gifte oss, fast jag gärna ville hjälpa till att överklaga osv. Och när jag säger att jag har faktiskt inte råd och måste ha min lägenhet för utrymmets och hennes ständiga hotelsers skull, men att jag ändå vill hjälpa när det behövs, då kommer det ständigt fram att hon inte vill kalla något för hjälp utan endast "skyldighet".

Så har jag upplevt saken i ett nötskal: Om jag skäkkxxx inte ställer upp då är jag en sån som inte ens vill göra det som vem annan som helst skulle göra för henne. Om jag däremot ställer upp då skall jag inte inbilla mig att jag har vunnit någon "merit" eftersom jag har bara uppfyllt min förbannade skyldihet. Och så var det också med vårt tänkta barn och aborten. Det där med"vem annan som helst" är promiskuitet, medan"min förbannade skyldighet" är kavatighet. Och de två hänger ihop.

37

Nåväl, med alla dessa ord hittills har jag bara velat ge er en inblick i vår tragedi, eftersom ni har rätt till det, jag inser att vi yngre är redovisningsskyldiga inför Er. Ni också lider och jag har redan sett bl.a. mormödrar som tyst lider när de yngre behagar beröva dem på en sonson genom en skilsmässa.

Jag blev rörd sist när vi var hos er i midsommar och Ulla, som tidigare råka tilltala mig med "Kaj", men den här gången kände jag smärtans bismak inför den samtidiga påminnelse om den andra olyckan. Kaj också skulle kunna ge er upprättelse genom att redovisa sin syn på deras tragedi men på gott och på ont det är inte många som vill, kan eller orkar uttrycka sig i skrift som jag gör. Det är inte lätt, myn rygg värker, xm och min själ också värker när jag skriver dessa rader under många timmar vid skrivmaskinen, medan jag i stället borde ha arbetat med de andra skyldigheterna, men visst kommer de i andra hand. Och samtidigt vill jag gärna "klä av" mig inför Er, lagom mycket för att jag inte kan göra det helt och hållet å Evas vägnar också. En svår balansgång. Men jag vill att min biktning skall ge er en uppfattning om min egen"skugga" och gränserna för min egen självgodhet. Det är klart attjag kan inte se min egenart och mina egna fel lika lätt som Evas, men jag hoppas att Ni kan se dem genom att se mitt sätt att berätta och mitt sätt att bedöma. Lite väl självgod kanske, lite "predikant", något "dramatisk-svår-ordmässig" kanske, vad vet jag. Så är jag i alla fall och hoppas väl ändra mig med tiden och mogna på något sätt, så att dessa rader kommer kanske att kännas på ett annorlunda sätt om jag skulle läsa dem om tio eller trettio år.

God natt en gång till, än så länge,

Kaj

Ingarö, den 31 augusti 1980

Kära Ulla,
mycket har hänt sen sist, vår kära Calle dog i början på månaden och det påminde oss alla om betydelsen om ett liv med kärlek och anpassning mellan man och hustru.

På ett sätt kände jag, konstigt nog, att luften liksom gick ur mig när det gäller att skriva sådana här brev till Er. Vid närmare eftertanke kom jag att gissa att det bero på att jag innerst inne trodde att detx var huvudsakligen just Calle och Eva själv som behövde dessa mina rader som jag hittills skrivit. Som Du själv, Ulla sade en gång när vi var samlade i Örebro några dagar efter Calles bortgång, "Calle ville ju ofta hålla sig utanför" när det gäller hemmabråk och liknande betr. barnens uppfostran. Och vad jag kanske också ville åstadkomma med dessa brev var att, sent omsider, dra in honom i våra och Evas problem. Jag föreställer mig, jag kanske har fel, att föräldrarnas uppgift inte slutar tvärt vid mindighetsålder, utan tvärtom övergår den från att vara mera materiell och praktisk till att bli mera andlig och rådgivande och självprövande.

Därför fortsätter jag att skriva, kanske också därför att sist fick jag en kkkkkk intuition att Marianne och Kaj har problem som liknar våra och kanske kunde bli hjälpta av några av de insikter som vi vunnit under dessa snart 10 år som vi varit tillsammans. Men jag skriver också därför att jag blev mycket upprörd sist då jag anade,från något som Eva sade framför Dig, att Eva vill gärna tolka våra svårigheter som en fråga om "kultur-skillnader" eftersom jag är f.d. utlänning o.s.v. Jag är övertygad, däremot att det är en fråga om mycket mer än "kulturskillnader" och samtidig att några av dessa kulturskillnader gör mig mera känslig och uppmärksam på tendenser i svenskt familjeliv och samliv mellan makar. Dessutom, kanske just på grund av dessa "kulturskillnader" vägrar jag bli "avpolleterad"som en gammal rock som blir omodern, eller vägrar jag bli"avlivad"som en gammal xx hund som inte längre anses orka följa livets behov och spelregler. Det revolterar mig, djupt inne, att Eva skulle enväldigt tvinga fram vår skilsmässa och på ett ögonblick beröva mig på den varma släktkänsla med Dig och alla andra som jag varit med om att bygga upp under 10 år av mitt liv.

Därför kommer Du att få det här brevet som mitt arv och vittnesmål att jag tvingas lämna Er gemenskap, om och när Eva förverkliga sina mångåriga hotelser och känslo-utpressningar om skilsmässa. Och det är klart att det finns barnen också, som någongång när de blir äldre kan, som sagt, behöva veta ett och annat om sitt förflutet och om varför och hur de gick miste om sin tredje pappa-figur.

Vad är då som har hänt, sen sist, och vad har det för betydelse mot bakgrund av Calles död ?

En sak som faktiskt knäckte mig, gav mig migrän och andningsångest, hände just medsamma efter att Du Ulla hade ringt och berättat i telefonen om pappas död. Det första som Eva sade efter tårarna var att hon skulle åka omedelbart till Örebro. Men jag då - det var ju självklart att vi båda skulle ta bilen och åka ! Nej, i krisers ögonblick ökar Evas aggressivitet mot mig och hennes behov att göra klart att hon "klarar sig" minst lika bra utan mig och mitt stöd. Hon kan ju åka med "någon annan" eller med det opersonliga tåget. Nåväl, låt oss inte blåsa upp saken, det kunde ju vara en slump fast det kändes så typiskt återkommande. Eva och jag skulle då natuligtvis åka bil tillsammans och började att snabb-packa våra bags med det första bästa nödvändigaste. Medan Eva själv packade sina saker vände hon sig om och såg att jag lade ner en bok i min bag ! En bok ! Snabbt och skarpt, med hatiskt aggressivitet i rösten "läxade"hon upp mig att det var botten att jag i ett sådant ögonblick skulle släpa på"mina böcker". Och det var ju också

39

V.g.v

ganska typiskt, eftersom Eva skall alltid få läxa upp mig och barnen om vad vi anser oss behöva i personlig väg. Man skall ju bråka till och med om man själv vi ta med sin regnkappa på en utflykt, eftersom det ser molnigt upp eller det blir kallare, eller det inte blir... Problemet var att den här gången det aggressiva uppläxandet skedde liksom just vid Calles dödsbädd, någon minut efter Ditt samtal, medan jag också var upprörd och knappast visste vad jag gjorde. Det kändes så gränslöst elakt och ovidkommande, en riktig knivhugg i ryggen vid ett svårt ögonblick...inte ens i ett sådant ögonblick går det inte att hejda sin aggressivitet... Men det var ändå inte det som var det värsta. Det värsta var att boken handlade just om en kristen syn om döden och om Jesus, och att jag råkade just då hålla på och läsa den, och jag tyckte att det passade mig som en meningsfull tröst i det svåra ögonblicket. Och det var just om detta som jag sedan kunde växla några fina ord med Sven Forstorp, som jag tyckte tog upp just sådana frågor i sin begravningsstjänst. Och det var just sådana frågor som togs upp i den fina predikan i kyrkan när Calles namn lästes upp. ... Och att Eva skulle "läxa upp" mig i den svåra sorgstunden, så att jag skulle behöva "försvara" mig och min hädiska handling, och förklara mig och be om ursäkt...

Det blev nog för mycket för mig, allra mest då jag hade just kommit hem från sjukhuset efter njurstensanfallet och hade feber, och bilresan väntade på mig...

"Konsten att göra människor ledsna" utan att mena det medvetet, knivhugg som återkommer varje vecka, till och med gammaldansen har varit tillfälle i år att leverera sådana plötsliga knivhugg, spela på svartsjuka, visa att man"klara sig" bra med andra"som t.o.m. dansar bättre", o.s.v. Sen dess har jag haft migrän och andningsnöd ganska ofta. Kronan på verket var ett nytt "uppläxande" då jag på söndagen, var det väl, åkte hem till Stockholm med en lång lista på klädplagg, och uppdrag att plocka dem åt Eva och ta dem med mig tillbaka till Örebro. Det fanns ett femtontal saker på listan, minst, (där behövde vi bråka då Eva, vid utskrivning av listan ~~anmärkte~~ anmärkte på att jag antecknade egna förklarande minnes-stolpar om var kläderna fanns, och så vidare, det skulle jag inte göra, det var löjligt att jag inte klarade att komma ihåg sånt och behövde skriva ned det.!;) Må man tro att jag glömde vid första genomsökningen en av dessa saker på listan, därför att det var skrivet med annorlunda stil och något undanskuffat, men ändå var det inte för sent därför att Mia skulle klara det innan vi åkte tillbaka till Örebro. Och vad säger Eva ? Ja... ~~när~~ hon läxar upp mig föraktfullt i telefonen, att jag inte ens klarar upp att läsa en enkel lista och att ~~jag~~ det jag glömt var "just det viktigaste" (en nyckelknippa med daghemsnycklar m.m. som Eva v~ orolig att de skulle komma i orätta händer vid ev. inbrott eller dylikt.)

Det är ju också ganska typiskt, att Eva tror att varje "miss" i att fullfölja hennes instruktioner och begäran om tjänster, är ett uttryck för nonschalans, och att just det som råkade (nästan) glömmas visar sig, i efterskott, vara just det "viktigaste". På det viset, i stället för att Eva skall r~kera behöva vara "tacksam" för en självklar tjänst, och därmed behöva bli "skyldig-beroende", så kan hon komma i "kredit-ställning" på så sätt att jag t.o.m. borde buga och be om ursäkt om mitt slarv. Och så ville hon att jag skulle ringa från Stockholm och "avrapportera" på kvällen att alla uppdrag var fullföljda, och blev arg för att jag antydde att jag skulle ringa särskilt om det var något problem (annars kanske inte om jag är jäktad).

Inte att ändra om Barnen, och särskilt Mia kan bli vansinniga för sådan typ av kontroll. Även den tidigare vice-pappa Bengt, hade blivit "misshandlad" för mycket mindre, men vem är det som orkar "dokumentera" dessa små ~~som~~ dock stora vardagshändelser som så småningom blir "kultur-skillnaderna" ~~som~~ bakom skilsmässan ? Eva berättar att det är flera som har sagt det: att hon egentligen är en egoist i den mening att hon gör vad som helst om/när hon har lust. När jag kom till Örebro den andra-tredje gången sökte hon tröst hos mig på eftermiddagen för att på kvällen, inna vi skulle somna, klandra mig för att nästan ha "lurat" henne, då jag behövde snabbt äktenskapsförord för att kunna testamentera åt min ensamma mor innan vi åkte flyg ned till Bulgarien. Och då ber Eva mig stanna över till måndagen för att gå med henne till bankjuristen och skriva under hennes "revansch"-egen förord- fast det kunde ordnas också per post.

Så, Eva älskar gärna om man gör som hon säger, annars hotar hon att andra ställer upp bättre. En kväll, två år efter fallet med äktenskapsförordet, kan hon klandra mig för att jag hade, för två år sedan, så brottom att hon skulle skriva under före vår resa då planet kunde störta och kanske Sven-Erik få disponera över pengar som min mor behövde. Jag skulle plötsligt"försvara" mig för en händelse, två år tidigare, som aldrig dragits upp före "revanschen" (då Evas förord är bara till för att jag inte skulle få något, inför skilsmässohotelserna).

Bara småsaker, småaktigt av mig att dra upp sådana intima småhändelser?

Eva sade nyligen att både Du, Ulla, och Calle tidigare inför Evas annonsering om vår förestående sannolika skilsmässa, att Ni båda tyckte att det var synd men att hon fick göra naturligtvis som hon ville, och att Ni inte ville veta om några dk detaljer.

Men nu får Du alltså veta om några detaljer, allra mest då Calle är död och, trots att han och Eva borde ha mötts, det ändå är han som kanske skulle ha blivit mest sårad av att känna till detaljerna. Det är också därför som jag inte ville berätta för mycket (se början på den här brevserien)men nu faller en del av argumenten.

Jag har tidigare hävdat att ~~KM~~ jag säkert har mina egna synder men att Eva har en allvarlig karaktärstörning som gör det särskilt svårt för en man att leva med henne på ett försonande sätt. Hennes "egoism" är snarare en djup osäkerhet och oförsonlighet, ett behov att "trampa på" när hon inte får sin vilja och sina lustar fram. En man i hennes sällskap (och Daniel x höll på att bli en oförskämd tuff revoltör vid 7-10 års alder) får finna sig att bli ständigt "uppläxat" lika med behandlad som en skitstövel. Allt detta hänger intimt samman med att Eva har sedan länge, sedan barndomen haft homosexuella böjelser. Inget att skämmas för, i vår "frigjorda" tidsålder och Eva sade en gång till mig att hon är t.o.m. glad och stolt över det men vill inte berätta för att Du skulle inte förstå och skulle bli upprörd på.g.a. Din gammaldags fostran. Men nu det är inte så. Jag tycker visserligen att homosexuella upplevelser inte gör en ~~människk~~ människa mindre värd, men att de avslöjar djupa psykiska problem. För åtta år sedan blev Eva passionerat förälskad i en 19-årig flicka som t.o.m. flyttade in i hennes lägenhet och ihop med barnen. Då kände vi redan varandra, och efter många om och men erkände Eva som det var, att hon planerade leva resten av livet med henne, de skulle köpa bil ihop, o.s.v.

I själva verket var detta också en sorts "utpressning" samtidigt mot mig, som just hade skilt mig, kände mig disorienterad, och höll vårt eget förhållande ganska löst, utan löften eller "trohet". Evas ansvarslöshet går emellertid så långt att hon t.o.m. lagt ansvaret på mig, för att hon föll i det där förhållandet, som hon idag inte förstå hur det kunde hända: Eva menar att det var mitt fel, eftersom vår intensiva erotik i början när vi två träffades gjorde att hon själv släppte på sina hämningar på ett obetänksamt sätt. Faktum kvarstår att detta enstaka öppna uttrycket för Evas djupaste känslor (hon ville få behålla"djupa vänskapliga kontakter med flickan även efter det att jag tog ställning i frågan, lovade ett fastare förhållande mellan oss, krävde att ~~fkkakm~~ den vinddrivna flickan skulle flytta ifrån Eva osv.) har sin motsvarighet i vår vardag. Mansförakt eller oförskämdhet av den typ som Mia fortfarande (och Daniel tidigare) visade upp i vardagen med mig. Och Evas sexuella fantasier från

alldeles första början på vårt förhållande, och enligt hennes egen utsago redan från flicktiden och i hennes förhållande med Sven-Erik: i min ungdomliga aningslösa erotik blev jag ibland ganska "road" av Evas fantasier fram till abort-historian då det gick upp för mig vad de betydde - att de inte var bara fantasier utan att Eva lever upp dem i sin vardag i form av mansförakt och i form av en inre oböjlig egoistisk maktfullkomlighet hårdhet, en missriktad "manlighet" under hennes mjuka skal, en manlighet som mycket riktigt driver henne till, och attraherar, andra kvinnor.

Men Du Ulla, kan undra, hur kan detta stämma när Eva har varit en så tillägnad dotter och så osjälviskt hjälpt Dig i vått och torrt, sist i samband med Calles död. Ju, tyvärr, det hänger ihop, tror jag. Det är just hennes dåliga kontakt med Calle som sammanträffade med den "alltför goda" kontakten med Dig, som är en källa till homosexualitetsproblemet och mostsvarande karaktärsproblem. Faktum är att Eva erkände för mig att hennes något "abstrakta" ömhet för sin pappa överväldigades av en djup känsla av kroppsligt "äckel" (den till exempel den motbjudande "smaskningen" som även tycks blivit problem för Marianne, och det var i högsta grad för Mia för några år sedan, då hon kunde få hysteriska utbrott vid matbordet då "det hördes" när jag tuggade, eller när någon kompis gjorde det, eller smaskade på riktigt). Det är löjligt och tragiskt på en och samma gång, med hänsyn till att det betyder att det är ett svepskäl för avståndstagande från fadern. Och sen Eva som berättade hur hon sedan barndomen upplevt att pappa bara "lade sig i" i Era samtal då han kom medan Ni pratade med varandra, t.ex. i köket. Och det svåraste, Ulla, då Eva varit så orolig under dessa senare år för Din hälsa och en gång anfortrodde hon mig att hon var skräckslagen inför tanken att h kanske en dag behöva ta hand mera kropppsligt om sin gamla far, i fall Du Ulla råkade dö först. Det var en tröst att veta att trots allt det fanns andra syskon som ev. kunde hjälpa till och t.o.m. ta över.

Ja, så är det den svåra sanningen, och allt detta kopplat ihop med Evas enorma längtan att kunna nå sin pappa, som t.ex. vid fasters Tea begravning då Eva kände en så stor lust att krama om honom och grämde sig över att inte våga. Och inte gladare blir jag heller att få höra från folk som har erfarenhet av sådana problem, att det är typiskt av homosexualitetsproblem att döttrar fäster sig vid "smaskningen" och att de brukar ständigt oroa sig för sin moders hälsa. Under dessa senaste 10 år har jag ständigt hört Eva oroa sig för Din hälsa och knappt ett ord om Calles hälsa fast vi alla visste att den var mera problematisk även om Din reumatism är så plågsam. Ja,... och varför det ? Modersberoende, tror jag, att man inte vuxit upp genom kontakt med fadern. Och tonårens frigörelse-uppgörelserna, liksom med Mias nu, de bara intygar om hur stark är de modersbindningen som skall försöka brytas och som Eva inte klarat upp känslomässigt, utom endast i rent praktiskt konkret avseeende.

Ulla, förslåt, men jag kunde inte annat. Liksom "En Gäst och en Främling" i Ing-Marie Erikssons roman, är jag ännu i viss mån en utlänning som "pratar ut" särskilt vid dödögonblicket som ett avsked alltid är.... Jag ville inte hålla varken Dig eller Calle utanför då jag trots allt tror att dessutom något av allt detta kan hjälpa att förstå våra gemensamma problem och, trots allt, arbeta i framtiden för att göra något åt dem.

(Ett exempel på det hårda arbetet som krävs för att förstå och bistra Mia, när hon alltmer trotsar Eva)

Augusti 1980 (avskrift)

(Veckan då Eva stannade hos Ulla i Örebro, efter Calles död)

Mia,
för att hjälpa dig att komma ihåg och lägga märke till saker och ting, utan att "tjata" på dig, skriver jag ned en lista på allt som inte var bra under den tiden vi skulle vara tillsammans här i lägenheten(medan mamma var i Örebro.)

torsdag den 7/8 (innan vi åkte till begravningen)
-glömde kasta bort soporna
- glömde SJ-rabattkort
- när jag kom på tisdagen, glömt stänga badfönster
- kom försenad till mötet vid SJ tågstationen
- tisdag kväll kom 45 min för sent till middagen kl. 18:00

Måndag den 11/8
- kom 45 min för sent hem. Vi skulle äta kl. 12
- Glömde stänga sovrumsfönstret
- Hade bara halvstängt badrumsfönstret
- Det luktade cigarettrök hemma, inkl. sängkuddarna
- Fnissade och höjtade med Lasse: jag kunde ej jobba bra på morgonen på tisdag. Drack upp vinet med Lasse.
- Lämnade matbordet insmetat och fullt med smulor tisdag morgon. OK att jag än en gång diskade allt.

Tisdag den 12/8
- Glömde tvättade fuktiga handddukarna i tvättmaskinen
- Skulle hjälpa mig med mat och hushåll men bara larvade sig när jag frågade dig när du skulle hem och när vi skulle äta. Kom hem kl.23
- Glömde ringa hem till middag och kvällen, som du lovat
- När jag frågade om kursbörjan den 26/8 som vi skulle följa upp svarade du bara "Det är skit".

Onsdag den 13/8
- Du kom inte hem tidigt på morgonen för att vi skulle gå genom tidningen (för jobb), och ringde först kl. 11:30
- Igår ville Du lämna vattningen av blommorna till "i morgon". Jag behövde påminna dig om det, och du svarade med att be mig göra det själv. Det slutade med att jag gjorde det själv, idag.
- Efter det att jag lagade mat och diskade, fick du plötstligt bråttom ut till Anna-Carin och sade till mig att hänga tvätten, fast jag skulle jobba. Du blev sedan arg-besviken för att jag hade hängt tvätten "slarvigt", i brådska och olust.

Torsdag den 14/8
- Kom hem från Lasse kl. 12 med tanke om att laga mat till dig själv och till Lasse, utan att fråga om jag också behövde äta lunch. Dukade balkongbordet utan att bjuda mig - även om jag råkade ha "egen" mat (sallad) som jag kunde ta till lunch tillsammans med Er.
- Du tjatar hela tiden på att jag skall sova någon annanstans, för att du skall få vara ensam med Lasse.
- Du satte på bandspelaren högt, när du dukade bordet åt er, utan att undra om det störde mig medan jag satt och arbetade och ringde samtal dör ditt jobbs skull och för din skola. Inte heller stängde du dörrarna. Du gick ut för att köpa cigaretter och lämnade bandspelaren på.

Fredag den 15/8

- När jag kom hem: badrumsfönstret öppet (inte ens reglat), och balkongsdörren ½ låst.
- Hallmattan halvt upprullad, den hade klämts av å badrumsdörren och kunde inte ligga jämnt med golvet.
- Ett skrivblock som jag hade lämnat på mitt (Daniels) arbetsbord, hade du suttit på, klämt, uppvikt och förstört.
- Vi hade pratat, och du och Lasse hade lovat åka till KOMVUX skolan kl. 10 ang. kartritningskursen. När jag ringde kl. 9 sov ni båda två och du hade ändrat dig - du ville inte längre åka dit därför att du "orkade inte" - Ni hade gått och lagt er hos Lasse kl. 4 på morgonen.
- Smutsig illaluktande disk efter er, låg i kökets diskhon, samt skrinklig ½ obäddad säng.
- Du hade fått 15 kr för att köpa 2 liter mjölk och 1 kg. frukt. Det fanns varken mjölk eller frukt hemma, bara några kokosbollar kvar i ett fat på diskbänken. Det första du gjorde med 5 av de 15 kronorna (men det talade du om) var att gå och köpa cigaretter efter gårdagens lunch (du skulle senare få de 5 kronorna av Lasse - sade du.
- Den gröna plastmappen/fodralet med alla papper som du skulle ha med dig till KOMVUX på morgonen (med adress och allt) hade du lämnat i en undanskuffad hörn i ditt rum, när du åkte till Lasse på kvällen för att sova. Det betyder att du skulle ha behövt gå upp ännu tidigare för att hinna åka förbi bara för att hämta det.
- Torksskåpsdörren var stängd, med fuktig tvätt inuti, som luktade illa. Tvättmedel strött på badrumsgolvet och på tvättmaskinen.
- Osten inslängd i kylskåpet, i en plastpåse tillsammans med en osthyvel och en kladdig smörkniv.
- Det började med att du ville låna min tandborste därför att du hade glömt din egen hos Lasse eller någon annanstans. Det slutar med att jag idag hittar inte mera min egen tandborste hemma. Du måste ha tagit den också och lämnat den någon annanstans.
- Allt blöt på golvet, även under plastmattan, efter att du duschade efter middagen. Du torkade inte upp, och torktrasan var blöt och sur på badrumsgolvet, mitt i vattnet.

Lördag den 16/8-80

- Innan vi skulle till Örebro: du ville inte ha frukost men så snart vi kom till Centrum ville du köpa frukt som frukost. "Tycker inte om filmjölk", men det fanns bröd, sylt, ost, osv. hemma, och det kostnar pengar att äta ute (frukt till frukost, korv till lunch, MacDonalds till middag, och så vidare...)

Sammanfattningsvis

1. Du är 17 år, men du har så svag vilja att du hela tiden ger efter för det som är roligare och kan inte ens intressera dig aktivt för skola och jobb (och hem). Därför "glömmer" du så ofta - ditt huvud är alltid någon annanstans, där det är roligare. Din vilja"skall alltid fram".

2. Du håller inte tiderna och löfterna, och du "ändrar"dig och dina löften. Precis som du anklagar din mamma och pappa för. Du smiter

undan genom att säga "inte just nu - jag har bråttom", "det gör jag senare" ....."i morgon".... och hoppas att till slut någon annan gör det !

3. Du är så pass stor nu att du måste sluta skylla på andras fel, och ta dig själv i kragen i stället. Planera dagen, gå upp tidigare, skriv kom-ihåg lappar, och sånt. Jag hjälper gärna men jag skall inte ta över ditt eget ansvar. Jag tror att du är så van att bli kontrollerad och passad, att du har lagt av att tänka själv.

4. Det som var bra är att du försökte vara uppriktig med mig, tog själv initiativet till att städa i måndags, och du frestades att vara oförskämd bara en enda gång (när du stod i hallen med Lasse i måndags kväll och svarade med larvig röst då jag frågade när du skulle hem och om vi skulle äta middag tillsammans). Särskilt bra, tyckte jag var att du "ryckte upp" dig i fredag morgon och följde med mig till KOMVUX i stan (dit du skulle åka med Lasse). Det var, det kändes skönt att få vara tillsammans och få tala med varandra.

Kram,

Kristo

Mia, (ett exempel på det många anhöriga som krävs för att förstå och fostra Mia.) Augusti 1980

För att hjälpa dig att komma ihåg och lägga märke till saker och ting, utan att "tjata" på dig, skriver jag med en lista på allt som inte var bra under den tiden vi skulle vara tillsammans här i lägenheten

torsdag den 7/8 (innan vi åkte till begravningen)
- glömde kasta bort soporna
- glömde SJ-rabattkort
- när jag kom på tisdagen, glömt stänga badfönster
- kom försenad till mötet vid SJ-stationen
- tisdag kväll kom för sent till middagen kl. 18[00] (45 min

Måndag den 11/8
- kom 45 min för sent hem. Vi skulle äta kl. 12
- glömde stänga sovrumsfönstret
- Hade bara halvstängt badrumsfönstret
- Det luktade cigarettrök hemma, inkl. sängkuddarna
- Fnissade och höjtade med Lasse: jag kunde ej jobba bra på morgonen - tisdag. Drack upp vinet med Lasse.
- Lämnade matbordet insmetat och full med smulor tisdag morgon. Ok att jag än en gång diskade allt

Tisdag den 12/8
- glömde tvättade handdukarna i tvättmaskinen
- Skulle hjälpa mig med mat och hushåll men bara larmade dig när jag frågade dig när du skulle hem och när vi skulle äta. Kom hem kl. 23
- glömde sinuga hem till middag och kvällen, som du lovat
- När jag frågade om kursen den 26/8 svarade "Det är skit".

4/6

Onsdag den 13/8

- Du kom inte hem tidigt på morgonen för att vi skulle gå genom tidningen, och ringde kl. 11:3
- Igår ville Du lämna vattningen av blommorna till "i morgon". Jag behövde påminna dig om det, och du svarade med att be mig göra det själv Det slutade med att jag gjorde det själv, idag.
- Efter det att jag lagade mat och diskade, fick Du plötsligt bråttom ut till Anna-Carin och sade till mig att hänga tvätten, fast jag skulle jobba. Du blev sedan arg-besviken för att jag hade hängt tvätten "slarvigt", i brådska och olust

Torsdag den 14/8

- Kom hem kl. 12 med tanke om att laga mat till dig själv och Lasse, utan att fråga om jag också behövde äta lunch. Dukade balkongbordet utan att bjuda mig – även om jag nåddes ha "egen" mat (sallad) som jag kunde ta till lunch.
- Du tjatar på hela tiden på att jag skall sova någon annan stans, för att du skall få vara ensam med Lasse
- Du satte på bandspelaren högt, när du dukade bordet åt er, utan att undra om det störde mig medan jag satt och arbetade och ringde samtal för ditt jobb och din skola, och inte heller stängde du dörrarna. Gick ut för att köpa cigaretter och lämnade bandspelaren på

Fredag den 15/8

- När jag kom hem: ~~kö~~ badrumsfönstret öppet (inte mer reglat), och balkongdörren 1/2 låst
- Hallmattan halvt upprullad, den hade klämts av badrumsdörren och kunde inte ligga jämt med golvet
- EH skrivblock som jag hade lämnat på mitt (Daniels arbetsbord, hade blivit klämd och halvförstörd
- Vi hade pratat, och du och Lasse hade lovat åka till Komvux skolan kl. 10 ang. kartritningskursen. När jag ringde kl. 9 sov ni båda två och du hade ändrat dig – du ville inte längre åka dit därför att du "orkade inte" – Ni hade gått och lagt er kl. 4 på morgonen
- Smutsig illaluktande disk efter er låg i kökets diskhon, samt skrinklig 1/2 obäddad säng.
- Du hade fått 15 kr för att köpa 2 liter mjölk och 1 kg frukt. Det fanns varken mjölk eller frukt hemma, bara några kokosbollar kvar i ett fat på diskbänken. Det första du gjorde med 5 av 15 kronorna (men det talade du om) var att gå och köpa cigaretter efter gårdagens lunch (du skulle senare få de 5 kronorna av Lasse – sade du
- Den gröna plastmappen som du skulle ha med dig till Komvux på morgonen (med adress och allt) hade du lämnat i en undanskuffad hörn i ditt rum, när du åkte till Lasse på kvällen för att sova. Det betyder att du skulle ha behövt gå upp ännu tidigare för att hinna åka förbi hemma bara för att hämta det
- Torkskåpsdörren var stängd, med fuktig tvätt inuti, som luktade illa. Tvättmedel strött på badrumsgolvet och på tvättmaskinen.
- Osten inslängd i kylskåpet, i en plastpåse tillsammans med en osthyvel och ett kladdig smörkniv.

(4)

– Det började med att du ville låna min tandborste därför att du hade glömt din egen hos Lasse eller någon annanstans. Det slutar med att jag idag hittar inte mera min tandborste hemma. Du måste ha tagit den också och lämnat någon annanstans

– Allt blöt på golvet, även under plastmattan, efter att du duschade på efter middagen. Du torkade inte upp, och torktrasan var blöt och sur på badrumsgolvet, mitt i vattnet.

Lördag den 16/8-80

– Innan vi skulle till Örebro: ville inte ha frukost men så snart vi kom till Centrum ville köpa frukt som frukost. "Tycker inte om filmjölk", men det fanns bröd, sylt, ost, o.s.v. hemma, och det kostar pengar att äta ute (frukt till frukost, kom till lunch, Mac Donald's till middag, o.s.v.).

Summanfattningsvis

1. Du har så svag vilja att du hela tiden ger efter för det som är roligare, och kan inte ens intressera dig aktivt för skola och jobb, (och hem). Därför "glömmer" du så ofta – ditt huvud är alltid någon annanstans, där det är roligare. Din vilja "skall fram"
2. Du håller inte tiderna och löfterna, och du "ändrar" dig och dina löften. Precis det som du anklagar din mamma och pappa för. Du smiter undan genom att säga "inte just nu – jag har bråttom" – det gör jag senare – imorgon" – och någon annan gör det!
3. Du är så pass stor nu att du måste sluta skylla på andras fel, och ta dig själv i kragen i stället. Planera dagen, gå upp tidigare, skriva kom-ihåg lappar, och sånt. Jag hjälper gärna men jag skall inte ta över ditt eget ansvar. Jag tror att du är så van att bli kontrollerad och passad, att du har lagt av att tänka själv.
4. Det som var bra är att du försökte vara uppriktig med mig, tog själv initiativet till att städa i måndags, och du frestades att vara oförskämd bara en enda gång (när du ~~vo~~ stod i hallen med Lasse måndag. Kväll och svarade med larvig röst då jag frågade när du skulle hem och om vi skulle äta middag tillsammans). Särskilt bra, tyckte jag var att du "rycke upp" dig fredag morgon och följde med mig till KOMVUX i stan. Det var/kändes skönt att få vara tillsammans och tala med varandra! Kram...

Ingarö, den 29 september 1980

Kära Ulla,
jag fortsätter att skriva. Jag skulle tro att jag försöker överskrida de snäva gränserna för mitt förhållande till Eva, genom att påminna mig själv om att det i sista hand gäller den större familjen, barnen, Du själv, Marianne och Kaj, Mats och Ingrid.

Varför kom jag i gång på nytt att skriva, en måndag kväll då jag är ensam i stugan efter veckoslutet tillsammans med Eva, barnen och en vänfamilj på besök från Eksahärad ? Ja, för den annars trevliga (fast röriga) veckoslutet, slutade med att Eva plötsligt tillkännagav (eller hotade) med att nu är det verkligen slut mellan oss, hon vill inte längre se mig, och hon skulle idag skicka i väg per post den skilsmässoansökan som har stått och väntat i flera veckor nu. Än en gång börjar jag min arbetsvecka i ovisshet huruvida det var sista gång jag såg barnen och Orminge. Nåväl, i morse hann jag förklara för Daniel en gång till hur det ligger till och varför hans vice-pappa kommer kanske plötsligt att försvinna utan att det betyder att han inte kan nås eller att han är oberäknelig eller sånt. Maria hade redan gått till arbetet, och hon visserligen "tycker om" mig men det verkar som hon endast har ögon för Eva och behandlar mig som luft. I och för sig inte så konstigt då hon vet vem är det som konkret styr och ställer hemma och vem som hon är beroende av, när hon nu fått klippa i stort sitt förhållande till Sven-Erik.

Jag skriver alltså för att övervinna "det privata" som egentligen inte är så privat eftersom flera är beroende av det förhållandet.

Vad är som hände sen sist ? Mot slutet av skrivandet av förra brev blev jag avbruten av telefon: Eva hade kommit tillbaka från Örebro och spidigt-ironiskt "tackade" mig för att jag hade ställt upp och sett efter hemmet och barnen. Det hör till saken att efter en stormig fredag kväll då Mia grät hos mig och anfortrodde privata kärleksbekymmer (det hade blivit slut med Lasse och hon dessutom trodde att hon kanske var gravid) och efter ett längre samtal dagen efter, hon bad mig sova i stugan eftersom hon och Lasse hade blivit sams igen - eller de skulle försöka att bli det, och Mia ville få vara ensam med honom för att få prata ut med honom i lugn och ro. Efter en mild protest (att det inte skulle bli"en vana") gick jag med på det och det var anledningen till att Eva fann mig i stugan. Eva menade att jag hade "låtit mig luras" av Mia och att jag borde ha stannat hemma som en sorts kontroll-polis. Fast Eva själv ibland "gett efter"på liknande sätt.

Men detta är bara del av sanningen. Poängen är att genom att klandra mig vid sin återkomst från Örebro, undviker Eva att behöva känna sig "tacksam" för att jag ändå hade"ställt upp" med mat-diskning-dammsugning-samtal m.m. och i stället hamnar jag i en skuld-position där jag själv måste "be om ursäkt" för att ha svikit henne och lova att jag ångrar mig och skall i fortsättningen göra som hon säger i stället för att ha egen bedömning på det resonabla i barnens begäran.

Vad mera som hänt. Ja, Ulla, den 20/9 kom Du gäst från Örebro och hörde Evas pik om att det inte var i vår säng Du sov, utan i Evas egen säng, "eftersom Kristos säng finns i stan i hans lägenhet". Nu hör det till saken att Evas osäkerhet om att vilja flytta ihop med mig var en avgörande tanke vid vår abort, och att Mias återkomst från Sven-Erik satte definitivt punkt för våra försök till att bo tillsammans. Eva behöver styra och ställa själv och våra försök att tillbringa en vardag tillsammans har konsekvent gått ut på att jag skulle göra som hon sagt att jag skulle göra (diska, duscha, duka, lägga sakerna, o.s.v.) Sen frågade Du, Ulla, om jag också hade hjälp till att städa eller göra den goda maten. Och jag, sanningsenligt, behövde skoja bort frågan genom att bekräfta att jag inte hade gjort det, då jag just

51

lagom hade hunnit komma hem från arbetet i Linköping, "det var nog ganska bekvämt". Vad jag inte kunde säga och inte ville säga är att då, liksom vid tidigare tillfällen och sist vid Hedströms' besök från Ekshärad, hade erbjudit mig att både städa, och välja och laga maten, men ständigt avvisats av Eva som föredrar att "göra det själv". Detta att "göra det själv" (helst också vårt barn som hon annars kunde "göra själv" med någon annan) har varit den ständiga förbannelsen i vårt äktenskap, eftersom det slutar i egoistisk självständighet och i hänsynslös promiskuitet ("någon annan" kan alltid ställa upp i västa fall och visa att man verkligen är överflödig - jämför med gammaldans, där Eva njuter av att se mig förtvivlad medan jag jobbar i Linköping och hon är tillsammans med "de andra" som dansar bättre än jag och som hon sagt sig att föredra att dansa med.

Varför allt detta "Strindbergska" helvete fråga XXXXX du dig och kanske funderar att då var det ändå bättre att vi skildes och sökte bättre vägar... Men som jag ser det, är poängen att visa att mannen, (som man inte kan lita på, jämför Sven-Erik och jag med abort och försvinnande hemifrån) kan gå sin väg och att man klarar sig utan honom (och barnen klarar sig utan pappa) och att det är ingen att vara glad eller "tacksam" för om han finns, eftersom antingen är det hans förbannade skyldighet att "ställa upp" eller då får han gå och kvinnan mår lika bra (ev. med en annan kvinna).

XXX Här har vi alltså den självklara enklare betydelsen av "bisexualitet". Mannen behövs nog för att avla barnet, och sen får han vara snäll och göra som han bli tillsagd att göra sina förbannade skyldigheter, annars får han lika gärna gå och bli ersatt av en 19-årig flicka som skall hjälpa till att fostra hans barn. Och i denna övervärderade "kvinnlighet" och kvinnodyrkan som utmärker Eva finner jag också förklaringen om varför och på vilket sätt hon uppsakttar männen, och varför hon gärna tycker om både män och kvinnor, vilket är hänger samman med att tycka om män på det särskilda sättet (som avlare som är "snälla" och gärna underkastar sig i hemlivets vardag) vilket i sin tur hänger samman med promiskuitet och dragning till kvinnor, och den speciella "tuffa-manliga" attityden av "jag klarar mig" kombinerad med oförsonlighet och arrogans. Därför behövs det strindbergska helvetet - för att komma ur en förljugen livssyn som håller på att fördärva vårt samhälle och våra barn med utgångspunkt i ett förfallet familjeliv. Jag vägrar ge upp och lämna Daniel och Maria att växa upp med sådana föreställningar om Sven-Eriks, Bengts, Lottas och Kristos Och Allans funtioner i ett familjeliv, där det viktigaste är "att klara sig" och där människor är utbytbara, och den enda fasta punkten i tillvaron är det heliga promiskuösa moderskapet. Jag bävar och jag ångrar när jag tänker på Evas och mina passionsyttringar för 10 år sedan bredvid Sven-Eriks egna barn. Vi får tänka om, sent omsider. Och sist men inte minns vill jag inte släppa Eva med en sådan syn kvar på mig och min roll här i livet. Jag tror att hon behöver mig fast hon kan ha det mycket "roligare" med "någon annan" som "passar" hennes sätt att vara. Om hon tyckte att jag var tillräckligt bra för att kunna vara far till hennes (vårq) barn, då är jag tillräckligt bra också för att fortsätta att leva med henne utan egna barn. Annars menade hon att jag endast var bra som ärlig och pålitlig underhållsbidragsbetalare, en roll som jag alltså aldrig kommer att spela.

Men Eva tydligen aldrig litat på mig. Eva hade bråttom att i samband med Calles död ordna äktenskapsförord för att jag inte skulle riskera ärva. Men för ett par veckor sedan var jag i mitt bankfack och råkade se mitt eget testamente. Jag hade slutat att tänka på det och jag själv hade glömt att i mitt testamente stod det att allt min XXXXX enskilda egendom skulle tillfalla henne, och att om hon avlidit

före mig skulle den tillfalla min mor. Det var alltså så, att jag behövde fastställa enkild egendom för att överhuvudtaget kunna testamentera någonting till min mor, för det tillfälle att både Eva och jag dog (t.ex. under en semesterflygresa till Bulgarien). Annars skulle pengarna gå till barnen och kanske indirekt till Sven-Erik som förmyndare. Däremot trodde jag att om jag ensam dog och pengarna gick till Eva, då skulle hon kunna administrera min mors försörjning. Det litade jag alltså på och så står det i testamentet och aldrig trodde jag att Eva skulle "roffa" pengarna åt sig själv och lämna min mor i sticket.

Det var bittert ironiskt att läsa det testamentet, med kanske tanke på att medan vi var i Örebro med anledning av Calles begravning, Eva plötsligt bråkade med mig på kvällen för att "ha lurat"henne att skriva äktenskapsförordet i all hast före vår Bulgarienresa i all hast, utan att hon riktigt hunnit läsa det, fast vi varit tillsammans hos advokat och resonerat genom det. Eva ville därför att jag skulle stanna i Örebro till på måndag för att vi skulle tillsammans gå till advokat och ordna motsvarande förord (så att hon skulle "hämnas") fast det kunde ordnas lika gärna per post utan att jag avstod från min arbetsresa till Linköping.

Om Eva inte litar på mig när det gäller pengar, varför skulle hon ha litat på mig som far till "hennes" barn? Det gjorde hon inte, utan hon litade på mig endast som avlare, och om jag inte var tillräckligt snäll skulle hon inte flytta ihop med mig och inte våga lämna sina kära arbetskompisar på dagis som alltid varit hennes egentliga "kollektiva" familj.

Låter jag bitter och stundom aggressiv mot Eva ? Det kan nog vara så, men jag sitter och undrar:

anta att en far ser sitt lilla barn bli påkörd av en bil i stadstrafiken och dö i hans armar. Skulle det inte vara högst förståligt och rättvist att förvänta sig att fadern skulle känna på ett särskilt sätt mot bilar och vilja "filosofera" och utreda om trafiken ?

Nåväl, mitt lilla barn, vårt lilla barn, Evas och mitt blev "påkörd" av det som jag tror är i första hand Evas otränade sätt att köra äktenskapets bil. Jag känner mig frestad att ägna en väsentlig del av mitt liv till att garantera ett gemensamt körkort åt Eva och mig. Annars känns det att "olyckan"med vårt barnabort blir om möjligt ännu mera meningslösare än vad det har varit hittills.

Men jag blir kanske förhindrad att fullfölja denna del av mitt livs mening. Kanske har Eva redan idag postat det ödesdigra papperet och jag kommer kanske inte att vänta tills hon beordrar låssmeden att byta lås i Orminge för att kunna stänga mig ute, eller tills Eva meddelar att hon "hittat en annan" som förnedmjukar mig inför henne och barnen. I så fall "försvinner" jag men genom dessa rader är jag åtminstone inte ensam om att veta, och kan bli dömd av en vidare familjekrets. Som sagt, jag är fortfarande tillräckligt levande för att inte vilja bli avpolleterad som en gammal blind hund som ingen vet någonting om. När jag inträdde det här äktenskapet lovade jag inför mig själv och andra att jag skulle ro det till hamn. I så fall får hamnen komma tidigare än beräknat men jag vill angöra och förtöja snyggt så att jag känner att jag gjort mitt,inför alla berörda.

53

NORRA ALLMÄNNA ADVOKATBYRAN

* OBS!
Och för detta anklagade Eva mig efter hennes fars begravning att jag hade "lurat" henne på äktenskaps-förord och jag skulle planera att ändra mitt testamente

TESTAMENTE

Undertecknad förordnar härmed såsom min yttersta vilja och testamente att efter mitt frånfälle skall min kvarlåtenskap med äganderätt tillfalla min blivande hustru Eva Boman och därest hon skulle ha avlidit före mig skall kvarlåtenskapen istället med äganderätt tillfalla min moder Natalia Minceva Ivanova, Corso Magenta 54, 20 123 Milano, ITALIEN. *

Ovanstående förordnanden må icke i något fall inkräkta på eventuella bröstarvingars rätt till laglott.

Stockholm den 6 / 6 1978

K. Ivanov

Kristo Ivanov

Att Kristo Ivanov vilken vi personligen känner, med sunt och fullt förstånd och av fri vilja förklarat förestående förordnande innefatta hans testamente samt egenhändigt undertecknat detsamma, intygar undertecknade på en gång närvarande vittnen.

Stockholm som ovan

L. Holm

Namn R. HOLM

Yrke BANKKAMREF
Handelsbanken
S:t Eriksplan 10

Adress 11332 Sthlm

Lena Jansson

Namn S. JANSSON

Yrke Handelsbanken.
S:t Eriksplan 10
11332 Sthlm.

Adress

54

Stockholm, den 3 oktober 1980

Kära Ulla,
jag har just talat med Dig i telefon apropå vår resa till Örebro över helgen, solen skiner, men jag känner att det går utför hela tiden. En gång till får jag säga att det känns att slutet är nära. Du sade att Du skulle prata först med Eva och Daniel och ringa upp mig under eftermiddagen beträffande lämpligheten att jag fick följa med dem och hälsa på. Om Du ringer upp och säger att det är bättre att jag inte kommer, om än för fridens skull, eftersom Eva vill inte det, då tror jag att jag har på något sätt tappat ansiktet (eller blivit berövat det ?) och det kan bli anledningen till att erkänna att alla mina ansträngningar varit förgäves och att det är slut.

Efter Calles död känner jag att jag har kunnat skrivat friare, utan rädsla att såra så mycket, eftersom av någon anledning uppfattade jag att det var han som skulle bli mest berörd som far, och känna sig kränkt och kanske misslyckad, av att höra om Evas och min kamp och våra svårigheter med att rädda äktenskapet. Nu märker jag tyvärr att breven har efter hand blivit en sorts terapi för mig och att de kan ge intryck att vara en "klagomur" och ett ständigt försvarstal från min sida. Så det är nog att sluta, kanske, även av den anledningen. Men, om inte annat, den här kraften och engagemang som jag satsar i att skriva dessa rader, vittnar också om den kraft och tid som jag satsat för att rädda vårt förhållande, för att förstå oss själva och därmed också barnen för att kunna hjälpa dem att lösa sina problem.

Vad är det som har inträffat sist, för att utlösa den här krisen ? Som jag hann antyda i vårt telefonsamtal kom jag hem trött från Linköping i går kväll. Ingen var hemma men efter någon timme kom Eva från att ha varit och dansat. Just på torsdagar är det folkdanskurs, annars har hon också gått och dansat gammaldans ensam - hon vill helst göra det utan mig, säger hon.
Eva nämnde inget om den sedan tre månader redan underskrivna skilsmässoansökan som hon i söndags en gång till hotade med, genom att meddela att hon skulle skicka den i väg på måndagen. Däremot fick jag veta att:

1. Eva hade lovat Mia att hon och Lasse skulle få vara ensamma i lägenheten över veckoslutet medan Eva och Daniel var i Örebro. Det är precis vad jag gjorde för någon vecka sedan, när Mia bad mig om det för att hon skulle få ro för att prata sig ut ur sina trassligheter med Lasse, och det är vad Eva klandrade mig för, för att ha deserterat hemmet, låtit mig luras av Mia, och riskerat att de ställde med någon olycka p.g.a. de är så vårdslösa, lämnar spisplattor på, glömmer att låsa, etc. Det betyder också i klartext att Eva hade lovat Mia att jag inte skulle få vara i lägenheten.

2. Eva hade tvingat Daniel att följa med henne till Örebro, p.g.a. att hon inte litar på honom, drivande utanför hemmet i solidaritet mot sin syster som vill vara ensam. Daniel skulle följa med under "hot" att annars skulle Eva låta bli att åka till Örebro och stanna hemma i stället.

3. Eva förbjöd mig att följa med till Örebro, först under hänvisning att hon inte ville det, sedan under hänvisning till att jag inte var bjuden, och sist under hot att om jag envisades att följa med, då skulle hon låta bli att åka till Örebro och stanna hemma i stället.

55

Detta är ett bra exempel på hur det går att förödmjuka en man, som om han är ung, häftig, oerfaren, eller osaäker om sina egna känslor, kommer automatiskt att gå ut, smälla dörren efter sig, och aldrig mera komma tillbaka.

För, vad Eva åstadkommit med detta djävulska arrangemang var flera saker på en gång: förödmjuka mig framför barnen och släkten, skilja mig under veckoslutet från barn och släkt, kasta ut mig från lägenheten så att jag inte ens får vara där under tiden hon är i Örebro, läxa upp mig för att "ha svikit" sist när jag på egen hand gick med på att sova borta och lämna Mia ensam, men samtidigt visa att hon får göra denna samma sak, och slutligen visa att mina "låtsas-pappa hemmapappa tjänster som barnpolis inte längre behövs. Samtidigt får barnen klart för sig vem är den starke som styr och ställer och bestämmer och lovar hemma, och som kan tillåta sig göra det som Kristo absolut inte fick göra för någon vecka sedan. Dessutom är detta en "snäll" gest gentemot Mia som också den här gången får göra som hon vill, vilket föhoppningsvis främjar ett vänligare förhållande med mamman i framtiden. Och mycket riktigt, när jag sade till Eva att jag ville gärna åka med till Örebro, då berättade hon till Mia senare på kvällen att i så fall skulle Eva stanna hemma under veckohelgen. Och då blev Mia hysterisk och gick till hätskt anfall mot mig, för att jag förstörde hennes och Lasses veckoslut genom att inte finna mig att göra som Eva säger, inte gav upp från att vilja följa med till Örebro och inte gick i stället och sov någon annanstans.

Och denna häxkittel, som Du Ulla bara smakade på och bröt nästan samma under de svåra dagar efter Calles död, då telefonsamtalen gick heta mellan Göteborg och Örebro angående Mias resa till Sven-Erik, Gunilla mot Mia, Mia mot Sven-Erik, Eva mot Sven-Erik och Sven-Erik mot Mia, då Eva lät Sven-Erik förstå att om han "krånglar" då skall han veta att Mia klarar sig mycket bra utan honom därför att bl.a. det finns Kristo som ställer upp i Stockholm för att följa upp hennes skolstart, ringa samtal ang. gymnasieintagningen, etc.... allt den häxkytteln är resultat av ett katastrofalt sätt att sköta familjeförhållanden, genom skilsmässor, misstänksamhet mot barnen, hotelser och utpressningar i stället för lugna resonemang och kompromisser beträffande vemsvilja ska fram. Och denna häxkittel har varit ofta vardaglig, så man måste förstå varför barnen redan var så nerviga som de var när jag först fick känna dem, och varför frestelsen är stor att låta skulden för allt det här vila på nästa vice-pappa i raden, det vill säga Kristo.

Nu är det så att metoden med mat-pussar-kramar-hotelser-utpressningar ("om du gör som jag säger då../ om du inte gör så...") fungerar gärna med småbarn som man t.ex. kan med våld hindra att gå ut, men det fungerar inte så bra i 15-17 års barn. Det är därför som jag tror att jag behövs särskilt mycket nu framöver, då man måste vägleda mera genom att tala och kompromissa. Förklara att "att lita på barnen" är inte samma sak som att de skall göra som man säger, till exempel.
Det är därför, Ulla, som jag är så ivrig i att försöka "förklara" mig och vittna om allt det här, som kanske barnen behöver till slut förstå när de blir stora. "Bi-sexualitet" där är i fösta hand inte att Eva faller för frestelsen att, liksom med den där stackars vinddrivna tjejen Lotta, upprätta ett mera eller mindre stadigt sexuellt förhållande till en eller flera män och kvinnor. Utan jag är övertygad att "bi-sexualitet" finns först och främst som en ond klump i själen där den har vuxit p.g.a. olyckor i barndomen. Och sedan måste Eva leva ut sina erotiska fantasier i vardagslivet genom mans- och fadersförakt som uttrycker sig i livslögnen av att tillbringa hela livet i projektet att bortrationalisera pappor och vice-pappor på löpande band. Och det finns visst män som finner sig i detta spel, som är "veka" inuti, vilket ofta sammanfaller med att de är tuffa och manliga på den synliga ytan. Men, för barnen är det inte bra.

56

De får lära sig att mannen är en dekoration eller en "möbel" hemma eller att den behövs huvudsakligen i avlande syfte, eller i de fall då den är råkar vara en pålitlig underhållsbidragsbetalare, med fast jobb och ordnade förhållanden. De måste ha varit trots allt Evas föreställningar då hon, under det passionerade förhållandet med tonårsflickan som fick flytta hem till henne och barnen, tyckte att visst kvittar för barnen om de får en mamma och en pappa eller två mammor, och att hon hade funderat på om hennes egen dotter blev homo-sexuell det var ingen olycka utan man skulle ta det naturligt.

Vad jag menar då är att under den här glättade ytan döljer sig en djup besvikelse och bitterhet från barnaåren, en besviken längtan till fadern eller den förste mannen i livet, som övergår till ett bittert mansförakt och försök att visa livet genom att männen inte är att lita på och att dessbättre behövs de inte.

När kvinnan känner och tänker så, blir hon samtidigt "maskuliniserad", fast nödvändigtvis på fel sätt vilket innebär att hon blir kavat och kompromisslös, men som är tillräckligt maskulint för att kunna attrahera vissa andra kvinnor och viss typ av män (hoppas att jag själv inte längre är en sådan då). Det är då en självuppfyllande förutsägelse att kvinnan blir besviken på löpande band besviken på en rad av män som "bara sticker" och som på grund av detta kan betraktas endast som avelsdjur, sexuella tillfälliga partners eller dylikt, medan det verkliga beroendet och känslorna liksom det djupaste hoppet riktas mot Kvinnan.

Och varför jag tänker och skriver och gräver och grämer mig över allt det här är, kära Ulla, att jag har förlorat inte mindre än ett eget barn, mitt enda barn på det här eländets altare. Efter mitt barndoms elände jag lovade mig själv att händer vad som än händer i livet skulle jag skydda mina framtida barn från att födas under falska förevändningar, som verktyg i föräldrarnas händer, föräldrar som vill använda barnet för att slå varandra med, och för att slippa konfronteras men sin egen moraliska misär. Vilket hindrar dem inte från att dansa sig fram genom livet och ha roligt på många olika sätt, bl.a. tack vare den bekymmerlöshet som omedvetenheten tillåter, alltmedan tidningarna skriver varje dag om eländet (än så länge förhoppningsvis störst i utlandet) som kan explodera när som helst. När jag skrev detta kom jag att tänka på förintelse och vidare på vad jag råkade läsa om innebörden av oförskämdhet eller arrogans i en kinesisk visdomsbok nyligen:

Arrogans betyder att man vet hur pressa framåt,
men inte hur dra sig tillbaka,
att man vet om livet,
men inte om förintelse,
att man vet något om att vinna,
men inget om att förlora.

För min del lovar jag i alla fall att om jag inte visste det redan, nu vet jag med säkerhet vad det är att förlora - till och med ett barn. Jag bara ber om överseende för att ha skrivit alla dessa brev, som till slut kanske blev alltför öppna och bittra; jag ber också om förlåt i fall - som jag blir alltmer övertygad om - jag måste skicka dessa brev och låta dem läsas och bli en börda även i andras hjärta. Jag drivs av en stor sorg.

Och en övertygelse att detta har lärt mig saker med vilka jag måste bidra till att sådant inte skall få upprepas.

57

Stockholm, den 4 oktober 1980

Kära Ulla,

visst var det en svår förödmjukelse för mig att vänta igår och i morse på ett telefonpåringning från Eva (eller från Dig) som talade om huruvida jag var "välkommen" till Örebro tillsammans med min egen hustru och mina fosterbarn. Min egen fantasi räcker knappast till för att jag skall föreställa mig att kvinnan som bär på mitt familjenamn Ivanov, och som jag presenterade för tiotals släktningar i Bulgarien som öste kramar och presenter över henne, och som i varje brev frågar mig om henne och om Daniel, d.v.s. den kvinnan för vilkas barn jag är vice-pappa sedan de var små, ... alltså att den kvinnan skulle på eget initiativ portförbjuda mig i Ditt och Calles hem. Jag klarar det helt enkelt inte i mina tankar och i mina känslor...

Som om äktenskapet vore en privat angelägenhet mellan endast 2 personer,och varken barn, släkt eller samhälle något att säga om, eller någon anledning att ingripa. Men så är det kanske, och mycket riktigt så ser vårt samhälle och vårt moral ut idag.

Om vi skall acceptera den moderna synen på äktenskap, där släkten inte längre lägger sig i de yngres äktenskap med ovidkommande egna "gammalmodiga" synpunkter, ja... i så fall kan vi också acceptera den lika moderna bekännelse-litteraturen där unga kvinnor och män berättar för allmänheten och för dem som vill läsa sådant (till exempel Eva), angående hur många de har legat med, av vilket kön, och hur och när (men knappast varför).

Jag vill inte gå så långt i mina egna "bekännelser", men jag vill visa för närmaste släkten en sorts dikt som dök upp i mitt hjärta igår kväll efter att i timmar ha väntat på telefonbesked om huruvida min hustru skulle släppa mig in i Ditt hem:

Eva, då du har avsagt dig din del
av ansvaret för våra alltför mänskliga misstag,
och egoistiskt tänker dansa dig fram
till det som bäst passar ditt lilla jag,
vill jag till dig säga följande:

Varje gång du kommer
att försöka roffa åt dig ytterligare en ORGASM
med hjälp av dina älskningsfantasier
(eller var det verkligheter ?)

skall du komma ihåg, för andras skull,
att du gör det på bekostnad
av vårt älskade foster
som du andligt skändade
och därmed bidrog till att kasta, blodigt,
i sjukhussoporna.

Och detta kom jag att tänka på antagligen bl.a. på grund av att Eva för några månader sedan förklarade för mig att hon visserligen inte vill ligga med mig, men att hon samtidigt behöver ett sexualtliv, och att hon snart skulle göra "någon dumhet", och att hon kan gärna få orgasm med "vem som helst" bara inte med mig. Detta trots att både tidigare och senare hon visat mig ibland ömhet och bekänt kärlek. Men visst handlar det i sista hand att såra Kristo så djupt som möjligt och hämnas på det grymmaste möjliga sättet.

58

Och då finns det många möjliga olika sätt, bl.a. att tala om att hon hade ringt till sin f.d. älskare för att berätta om hennes och mina inbördes äktenskapsbekymmer och få tröst...

Jag planerade först att jag skulle lämna den här dikten som ett avskedsbrev till Eva, men det slog mig att den skulle bara glida förbi henne, precis som de otaliga brev som jag skrev till henne under årens lopp, i glädje och förtvivlan, utan att aldrig någonsin få dem besvarade eller ens någonsin få dem kommenterade eller ens nämnda efteråt.

Detta är också anledningen till att jag inte skriver någonting till Eva i det här sista avskedstillfälle. Hon tycks vara faktiskt vara intresserad endast av rödvinssamtal, dans och orgasmer, medan förtroligt samtal mellan själar är alltför "filosofiskt". Men, sedan drygt två år tillbaka har jag blivit kröppsligt avvisad av henne i mina tafatta försök till försoning, och jag har faktiskt kommit underfund att hon inte förtjänar några omoraliska orgasmer. Jag har faktiskt till slut kommit fram till den självklara insikten att det viktigaste i kärleken mellan man och kvinna är inte att få orgasm, utan varför man får orgasm, med hjälp av vilka föreställningar !

Därför skriver jag inte till Eva, utan hellre tömmer jag min själ inför släkten. Och jag tycker inte att du skall visa dessa brev till Eva. Jag tycker inte att jag litar tillräckligt på henne, för att låte henne blicka i min halvtöppna själ. Därför har jag inte berättat för henne att jag håller på att skriva dessa dagboksbrev. Det skulle också kunna uppfattas som en "utpressning" om att jag berättar om hennes eländiga eskapader i fall hon gör slut med mig (fast det kan nu tolkas som "hämnd" förståss). Men visst blir jag alltmer övertygad att Eva är inte en god människa. Bl.a. shockades jag av hennes hänsynslöshet mot min mor då vi var gäster i hennes lägenhet i Milano och blev utsatta för några av hennes egendomligheter. Det är ju i kris, i svåra stunder, när man själv blir utsatt för andras misstag och elakheter som ens egen karaktär blottas. Och det var ju inte vackert att se Evas kalla hänsynslöshet och självhävdelse mot en gammal försvarslös kvinna, något som krönades då hon vid förra julen tvärt vägrade att vara med om att ge henne någon julklapp, samtidigt som hon krävde mig på pengar för julklapp till barnen.

Under en yta av mjuk och varm kvinnlighet med vilken hon belönar dem som underkastar sig att tillfredsställa hennes behov, krav och lustar (till exempel att få barn) döljs en maskuliniserad kallt beräknande hårdhet och kavat sätt. Precis motsvarigheten av den typ av man som jag tidigare tänkte på, han med den tuffa yttre och den veka inre som skulle "passa" Eva och om vilken man senare kunde säga att "om Eva aldrig bråkade med honom, så var det bara hans förtjänst, att han underkastade sig (på barnens bekostnad)".

Men... det är klart att jag medger att det säger också ganska mycket om min egen person och om mina brister, att jag valde en sådan kvinna till hustru och tänkt mor till mina barn ! Kanske en blind öm moderlighets-törst, en naiv tro att sådant finns att få "gratis" i vuxen ålder: tämligen barnsligt från min sida. Eller kanske p.g.a. mitt utlänningsöde, isolerad i världen under hela livet, alltid som utlänning i alla länder där jag vistats, långt från släkt och föräldrar, drevs jag till att söka ömhet och värme där den fanns endast mot betalning. Varför gav jag inte upp till slut ? Ja..., därför att jag tror att vi alla kan ha det onda inom oss, men att det går att frälsa sig bort från det med tro och god vilja...! Jag har aldrig trott att det gäller att vinna den högsta vinsten på ett lotteri,när man gifter sig, och "byta upp" sig genom skilsmässor och gradvis bättre orgasmer, (och flera barn från olika partners).

Därför skriver jag till dig, till min nya släkt, i stället. Jag tror att det är ett sätt att överskrida det omedelbara förhållandet och beroendet av en hustru som är god endast på givna villkor, när hon har "lust" och när det passar henne. Mitt skrivande har blivit ett sätt att sprida mina djupaste

och heligaste känslorna på en förhoppningsvis bättre jord, bland folk egentligen har mycket att säga, som kan skydda mot liknande framtida misstag och onda handlingar.

För min skull behöver Du, Ulla, inte engagera Dig i vårt öde. Men det kan hända att Du själv framledes anser att Du måste ingripa, kostar vad det kostar i Evas och barnens liv, med råd, krav och uppmaningar i kraft av Ditt föräldra-ansvar. När allt kommer omkring, har också Du och Calle varit bara arma människor som gjort vad de kunnat, och haft brister, och gjort misstag som kräver gottgörelse fram till döden. Jag tror nämnligen inte alls att föräldraansvaret slutar med "icke-inblandning" i och med att barnen plötsligt inträder i det magiska vuxenlivet.

.....

Nu ringde Du Ulla, och berättade att du hade talat med Eva och att Du ville föhålla dig neutral. Du orkar inte med alla dessa häxkittel-konflikter när du själv har det svårt efter Calles bortgång. Men du sade att jag skulle veta att jag var alltid välkommen när jag hade vägarna förbi.

Jag förstår alltså att jag kunde inte komma just nu, men jag är glad att jag är välkommen när inte min hustru är där. Jag har alltid velat bespara dig sådana bekymmer. Det enda jag inte kunde förstå den här gången var om Eva kunde portförbjuda mig i Ditt hem, och hur kunde hon på eget initiativ säga till mig igår att jag inte var bjuden till Ditt hem (om det nu är så att Eva är vuxen och har ett eget hem, och att därmed föräldrarna inte skall blanda sig i de vuxna barnens egna hemförhållanden.)

Efter allt det här förstår jag tror jag mig förstå att Eva bestämde åt dig och sade att hon inte vill att jag skall komma till ditt hem när hon själv vistas där. I och med detta skulle du inte kunna vara neutral om du inte höll med henne ! Om du hade råkat säga till mig, i stället, att jag visst fick komma för din del då skulle detta ju gå mot vad Eva krävde (att utestänga mig) och du skulle ju inte längre vara neutral. Eva skulle ju t.o.m. kunna "hämnas" genom att, vid min ev. ankomst, omedelbart åka tillbaka till Stockholm och lämna dig och mig i Örebro. Alltså: det blev ordnat så att, utan att du fick vara med om att bestämma eller resonera om något, du blev tvungen att hålla med Eva för att kunna hålla dig neutral !

Det slår mig det fantastiska, att detta är ett skolexempel på Evas sätt att pressa fram sin vilja och bestämma åt andra genom hotelser och utpressningar ("om Kristo kommer, då blir jag ledsen och åker hem; men det är klart att om Kristo ändå kommer... det vill jag absolut inte...; om Daniel inte följer med till Örebro, då stannar jag i Stockholm; om Kristo vill åka med mig och Daniel, då stannar jag också...; o.s.v.)

Och sådant är och har varit vardagslivet med Eva, från tidernas begynnelse för knappt 10 år sedan, och så blir barnen hysteriska (Mia) eller blir de smarta (Daniel) för att klara detta ständiga bestämmande-styrande-ställande under tuffa hot och krav och utpressningar eller morot-belöningar. Synd bara att du också Ulla, behövde bli indragen i denna karussell.

Om Eva var vuxen och självständig skulle hon inte ha blandat sig i om/när/vem fick komma till dig. En vuxen människa håller den här frågan inom sig och skärper sig och klarar av att

"stå ut" och se på sin egen man och sina barns vice-pappa sedan 10 år tillbaka, utan att lägga sig i vem som skall få komma till ditt hem, och utan att därmed dra dig in i en sådan karussell där din attityd kan missförstås och såra utan att du anar eller menar det minsta med det.

Så, Ulla, jag är rädd att du tyvärr har inte en vuxen dotter med eget hem och eget privatliv, utan du har en tjej som är på osäkra moraliska vägar, men som klarar perfekt det materiella med barnen i hemmet och på jobbet, men som för övrigt kanske behöver att du blandar dig i hennes uppfostran av barn och umgänge med make, folk som behöver mera än det materiella - mat och städning, kramar-pussar-piska och morötter, och gammaldans.

.....

Att styra och ställa med hot och utpressningar....:
Det var bara en gång som det absolut gick för långt och blev vårt öde. Det var när Eva hotade, medan vi avlade vårt barn, med att hon skulle inte flytta ihop med mig och lämna sina daghemskompisar i fall jag inte slutade krångla (i fall jag inte uppträdde som hon ville), och hotade med att om jag inte låg med henne här och nu och gjorde henne med barn, då skulle hon gå till någon annan man.

Mannen som avelsdjur. Eller som lust-objekt och sexualtjänare.

Ulla, jag vet inte mera vad jag skall tänka eller säga.
Du är i alla fall inte ensam om att ha förlorat Din älskade.

61

Stockholm, den 6 oktober 1980

Kära Ulla,

här får Du några rader också på måndagen, innan jag åker till mitt arbete i Linköping.

Igår kväll ringde jag till Dig, berättade om den bulgariska utställningen på Historiska Museet som jag besökte i söndags, och frågade när Eva och Daniel hade åkt för att kunna vänta på dem, hemma i Orminge. Under söndagens lopp kom jag sakta ~~mmmmmm~~ underfund att trots all den här ångesten och bitterheten hade jag faktiskt råd att svälja alltihop en gång till och bjuda till ~~förrrrr~~ försoning igen. Risken är att jag börjar att känna mig "för god", en sorts Jesus-gestalt som bjuder den andra kinden efter att ha fått en örfil. Det skulle ju vara falskt, förståss, för att jag också har och har haft mina brister och elakheter, även om på sistone jag tror att det har varit möjligt att "skärpa mig".

Rätt eller fel föreställde jag mig igår att, om jag kunde föregå med gott exempel och visa att det går att lägga band på sig, att förlåta, att övervinna och stå ut mot provokationer och illa genomtänkta elakheter, då skulle kanske Eva själv kunna finna krafter för att söka en försoning. När allt kommer omkring och jag ~~tänkt~~ tänker efter, all den här ångesten och förödmjukelse visserligen har lett till ~~mmmmmmm~~ andningsnöd och smärtor i brösten som pinar mig särskilt nattetid, men å andra sidan har elakheterna varit så barnsliga-lågsinta att de ~~kan~~ knappast borde tas på allvar.
Och mig veterligt har Eva inte heller skickat i väg de beriktade skilsmässopapperen till tingsrätten, så det är faktiskt kanske så att Eva själv hoppas på en försoning men klarar inte initiativen själv, och kan inte ta emot dem. Det finns "säkrare" förödmjukelseformer som Eva skulle kunna ha tagit till om hon verkligen ville knäcka mina ~~kkkk~~ känslor definitivt, t.ex. uppenbara sig, otrogen, med en annan man, eller bunta ihop alla mina tillhörigheter som finns i Orminge och möta mig med budet att jag får försvinna med dem därifrån.

Men jag visste inte hur det skulle bli igår kväll när de kom hem. Andnöden motsvarade min osäkerhet. Jag blev emellertid förvånad att Eva redan vid första anblicken såg så ångerfull eller rörd ut. Hon sade som vanligt ingenting om det, men senare på kvällen då hon satte sig framför TV:n och jag tyckte mig se t.o.m. någon fukt i ögona, frågade jag hur var det, hur är det. Jag kände att vi aldrig varit så nära en åtminstone tillfällig försoning, under dessa senare veckorna. Precis motsatsen av fredagen och lördagen då vi aldrig varit så nära en definitiv brytning, om jag bara hade låtit mig provoceras att försvinna med mina saker från Orminge under ~~mmmmmmmmmmmm~~ Eva och Daniels besök i Örebro.

Men Eva kunde bara säga att hon var så trött, och så småningom drack lite te och gick och lade sig. Jag ville inte sätta andra ord i hennes mun, men jag föresatte mig att inte dra upp veckoslutets elände om vilket jag skrev i mina sista brev. Så småningom gick jag och lade mig i"vår" säng, jag också, och innan jag somnade låg jag och undrade varför hade Eva kommit hem så mycket mjukare eller rörd. Kände hon att hon varit alltför elak, eller var det något av det Ni råkade prata om i Örebro, eller var det något som Daniel hade sagt till henne, t.ex. under tågresan ? Men jag frågade inte vidare. Tidigare i vårt liv har jag pratat och frågat och tyckt för mycket. Nu skriver jag i stället. Och livet fortsätter....

Arne

62

Stockholm, den 10 nov 1980

Kära Ulla,
det är måndag kväll, den första måndagen på länge som jag kan tillbringa i Stockholm, för att försöka samla mig i hemmiljö. Förra veckan var jag som vanligt i Linköping, men dessutom sov jag i mitt tjänsterum: vad är det för mening med att lämna arbetsplatsen klockan 23-24 på natten för att åka till en lägenhet bara för att lägga sig och gå upp igen kl. 6-7?

Hur som helst, jag såg fram emot den här gångna helgen för att umgås lite med Eva och barnen, mest Daniel numera när Mia nästan aldrig är hemma. En del har hänt sen sist jag skrev, vet inte exakt när (jag brukar inte läsa de skrivna breven till dig). Bland annat har Mats och Ingrid varit och hälsat på och bott i min lägenhet en natt, och det var roligt också för att det gav tillfälla till att träffas på ettnarutligt sätt. Som Du vet har Eva under många år vägrat att vi skulle åka förbi Karlstad och deras hem för att hon inte tålde Ingrid, liksom hon inte tålde sin syster Marianne. Calles död tycks ha burit försoningen med sig, och jag själv mår mycket bättre utan några mystiska antipatier och motsättningar som jag inte kan känna eller förstå.

Jag såg fram mot den här helgen alltså. Eva frågar mig redan i telefon innan jag åker till Orminge om jag också vill att vi skall gå och dansa gammaldans i Mirsjöskolan i Orminge (gammaldans varannan fredag). Jag vill det, inte minst för Evas skull, därför att jag vet hur mycket hon tycker om det, och på något sätt tycks behöva det.

Nåväl jag kommer till Orminge och Eva ser välinställd mot ut mot mig, vi går till dansstället och börjar att dansa vals. Efter några minuter säger Eva till mig på skarpen att jag skall snurra mera. Samtidigt märker jag att hon liksom inte hjälper till som hon ibland kan göra, för att det skall gå att snurra, utan gör liksom motstånd med sin egen kropp och armarna. Jag vill inte fästa mig vid det utan försöker ändå, fast jag redan tappat lusten efter en sådan aggressiv "kommendering" om hur kavaljeren skall leda damen under dansen. Själva sättet att säga till, på ett oförskämt oförskämt skarpt sätt som bara Eva och Mia kan (och Daniel också för några år sedan), gör att jag tappar lusten. Men jag försöker ändå att dansa och försöka att snurra mera, men det går trögt. Då tillägger Eva, om möjligt ännu mera aggressivt och oförskämt att det är dumt av mig att försöka snurra när jag ändå ser att det inte går. Samtidigt lyder musiken mot sitt slut och Eva lämnar mig mitt på dansgolvet för att gå och sätta sig vid vårt bord, i en klar markering att hon inte tänker fortsätta att dansa med mig nästa dans, som alltså inte kommer att bli en vals.

Då börjar jag redan att se rött. Jag känner mig offentligt förödmjukad på det där djävulska motsägelsfulla sättet där det spelar inte någon roll vad man än gör, för att man ser till att det ändå blir fel ändå. Samtidigt kommer jag ihåg att den första gången då jag träffade Eva, hon dansade provokativt med mig, framför hennes dåvarande sällskap Bengt, under förklaringen att han inte kunde dansa bra, var blyg och inte ville dansa. Jag minns faktiskt att jag undrade vad det var för förhållande mellan henne och Bengt, om det var samma sak som mellan min dåvarande hustru Boel och mig, då vi redan var inställda mot skilsmässa och levde var sitt liv. Men jag skulle inte ha haft mage att dansa så provokativt framför henne, så jag drog slutsatsen att det var nog inte Bengt som var hennes sällskap, eller att han var bara en bekant som lekte och tog hand om barnen under vår dans.

Jag anade något medan Eva gick och satte sig, en sorts upprepning av den där scenen, där jag hade tagit Bengts plats, och det var

min tur att bli förödmjukad, på samma sätt som jag tidigare varit med att spela i mitt ungdomliga oförstånd.

Då varnar jag Eva att jag räknar med att hon inte skall dansa med någon annan heller, när hon nu lämnar mig mitt i golvet och sätter sig som för att vila. Hon jakar, tror jag, men knappast har vi satt oss och orkestern börjar att spela, så ser jag att Eva går upp och i riktning mot dansgolvet följd av en kxx kavaljer som hon tidigare redan dansat något förtroligt med, hållit i handen efter dansens slut, osv. Det gör hon utan att ens vända sig mot mig för att säga något eller så.

Innan jag vet vad som händer, märker jag att jag har studsat upp från min stol, Eva märker det också från någon meters avstånd och blir rädd att jag skall ställa upp för någon skandal, muttrar något om att hon har ju blivit bjuden, kvaljeren vänder sig mot mig nästan som för att kräva en förklaring, Eva lämnar oss båda och säger något om att vi skall gå hem och lämnar lokk lokalen.

Vi tar våra kläder och går hem utan att yttra ett ord.

Löjlig svartsjuka ? Ja, kanske det, efter att Eva vid flera tillfälle försökrat mig att hon vill helst dansa med vem som helst utom med mig, att andra dansar mycket bättre, att hon vill helst gå ut och dansa ensam i sama lokal som henne f.d. älskare medan jag är i Linköping och arbetar, efter att hon redan "hånglat" och hållits om ryggen och hållit i handen sin kavaljer efter dansens slut, samma kavaljer som hon varit noga med att berätta för mig att han minnsann dansa underbar vals, o.s.v.

Det finns alltså säkra sätt att utöva promiskuitet och tvinga en man att överge kvinna och barn. Det räcker med att veta var man skall sätta stötarna. Och promiskuiteten behöver inte x vara sexuell för att börja med, jag håller fullständig med att sexuealitet är en ingående del i livets och livsåskådningens helhet, uppfattningen om mannens och trohetens och faderskapets värde. Det är ju tragiskt att just den kxxxxxxx kollektiva "gemenskaps-" aspekten av gammaldans skulle vara det som lockar Eva till sådana tillställningar för att förvandla gemenskapen med kollektivet till en utmanande övning i kränkande promiskuitet. Och det har tagit mig tio år av xxxxxx samliv med Eva, för att förstå hur alla dessa föreställningar avspeglar sig i hennes i och för sig kuriösa sexuella egenheter, som jag i mitt, som sagt, ungdomliga oförstånd tyckte t.o.m. att de varroliga tills jag med aborten förstod vad det hela handlade om.

För att naturligtvis du, Ulla, liksom vilken annan familjerådgivare eller liknande som helst, kan reagera mot sådana strindbergska helvetetsskildringar genom att xxxxxxx härleda dem till aborten. Då började Eva att hata mig och trots att hon inte vill eller vågar skicka pappaeren i väg ändå har hon förlorat kärleken till mig och det skulle förklara det hopplösa i hennes beteende.

Problemet är, x som jag tror attjxx jag skrev en gång tidigare, att det var <u>just denna typ av problem</u>, detta beteende och dessa värderingar som ligger bakom det hela, <u>som ledde till beslutet om aborten.</u>
"Om du inte gör mig med barn - då går jag till en annan - t.o.m. en kvinna om det inte vore x för att bli med barn"

"Om du inte dansar efter min pipa, och gör som jag säger - då lämnar jag dig mitt på dansgolvet och ordnar så att jag blir uppbjuden av någon annan." ("Mina barn kan ju få en ny far".)

Ack ja, tyvärr avslutas dessa rader i förtvivlad bitterhet....

Tack snälla Kristo för lånet
av Din bostad! Vi har funnit
oss väl tillrätta och sovil gott!
Jag hoppas att vi inte rört till
något för Dig, vi hade egna grejer
med oss och har inte behövt använda
oss av Ditt generösa erbjudande om
sanghläder o dyl. Må så gott och
vi hoppas vi ses snart.

Tack!

Fam. Boman

[1 November 1980]

Ja... om vi får för Eva...
som på en vecka kan
bryta våra släktskapsband och
redan före jul hade port-
förbjudit mig
hemma hos Ella.

Kristo

Stockholm, den 27 november 1980.

Kära Ulla,
hemkommen från Linköping ser jag att jag fått ett kort brev från min mor. Där berättar hon, omskakad, om hennes gamla mors bortgång. Nittiosex år, tror jag, och därför ganska naturligt och förutsett. Ändå kände jag mig omskakad själv, det hade jag inte väntat mig. Delvis för att jag träffat min mormor bara två gånger och detta när hon redan var gammal, för tre och två år sedan. Det beror kanske på att min egen mor var så rörd i brevet, och dessa känslor överförs från människa till människa på mystiska vägar.

Jag ringde till Eva för att berätta om den dystra nyheten. Eva hade nog fått känsla för min mormor.

Jag fick då veta från Eva att hon beställt åt sig och åt Daniel en veckoslutsresa till Björnrike med avgång på torsdag kväll den 4 december och återkomst på söndag. Det var ett tillfälle genom "Korpen" på hennes jobb, berättar Eva. Man skall övernatta på ett fjällshotell, säger hon. En ung man från hennes daghem, Juán, skulle vara den ende arbetskamrat som skulle följa med. Jag kunde "också" ha följt med men jag blev inte tillfrågad...
Från vad Eva tidigare berättat om honom förstår jag att Juán sedan något år känt en sorts beundran-tillgivenhet gentemot Eva, men det sorts vag "svartsjuka" har jag nog fått stå ut med, som med andra tillfällen till svartsjuka. De hör livet till och de behöver inte vara så farliga, särskilt inte när man vet var man har varann, vilket vi inte vet, eller rättare sagt jag inte vet.

Samtidigt berättar Eva att i morgon, fredag, slutar hon sent. I stället för att jag åker ut till henne så snart jag ordnat mina papper, vill hon komma till stan så att vi träffas i min lägenhet. Det har hon gjort förut för att övertala mig att jag också måste vilja att vi skiljs. Och när jag stått på mig har det hela runnit ut i sanden och Eva har i stället försökt provocera mig indirekt.

Jag anar alltså vad som kommer. Jag har faktiskt väntat mig att den "slutliga provokationen" skulle kunna dyka upp, och det verkar som om det är tillfället nu. Vice-pappan är, i likhet med den där resan till Örebro, "avsågad", i och med att han ställs inför färdigt-faktum att Eva åker till fjällen med Daniel och en annan man. Jag menar väl inte att de skall bo i samma hotellrum, men stämningen är tydlig."Jobbet"och "Korpen"räddar det yttre skenet.

Förödmjukelsen upprepar sig, ångesten skymtar fram, bitterheten kommer igen att välla fram: det blir för mig en läxa till för livet, att dö lite grand och lära mig att inte skylla på andra, vilket jag på sistone kanske gjort i dessa rader. Eva har förälskat sig i NA. Nej, när man tänker efter har Eva ständigt vara förälskad i NA; så tänkte jag i morse. NA är initialerna för den älskare som knäckt vårt förhållande, undergrävt det från första början, dödat vårt blivande barn, och nu går segrande ut: NA= NÅGON ANNAN ! Någon Annan har alltid varit den som jag blivit hotad med, den som skulle avla barnet om jag inte ville det, den som skulle göra den och den tjänsten om jag inte kunde eller ville ställa upp, den som dansade gammaldans och särskilt vals bättre än jag, den som Eva gärna ville få orgasm med hellre än med mig, den som skulle ha varit bättre vice-pappa än jag åt Daniel och särskilt åt Maria, och så vidare....

NA dök upp redan i början på vårt förhållande, och från vad Eva berättar fanns det redan på Sven-Eriks tid, och han var som sagt pappa till vårt aborterade barn....nu måste jag sluta skriva....

Stockholm, den 28 november 1980

Kära Ulla,

klockan är tio i fem på morgonen och jag har inte kunnat sova en enda stund. Jag tänker på vad Eva sade i telefon för några timmar sedan, och som jag skrev om. Många tankar trängs i mitt trötta huvud, och några av dem skulle Du nog inte bli glad av att ta del av. Då tänker jag om jag borde skriva ned dem här, i fall jag verkligen skickar dessa rader till dig.

Skall jag "bespara" dig bekymmer ? Är det "privat" liv, när nu alla talar om den s.k. nya öppenheten, då det heligaste blottas och hånas i ord och bilder ? Varför skulle jag dölja för dig saker som hänger samman med ditt föräldrarskap och som kan vara viktiga att veta om det blir, i framtiden, problem med Eva och barnen ? När slutar en mor att vara mor och när slutar hon att tänka på "barnen" som någon som kommer och hälsar på för mera än bara mat, logi, och lite trevligt struntprat ? När slutar föräldra-ansvaret ?

Aldrig, tror jag. När jag tänker efter ser jag att jag mycket väl kan försöka skriva ned det som håller mig vaken.

Jag undrar om jag verkligen skall snällt följa Evas uppmaning att inte åka till Orminge ikväll för att hon vill komma hit, i stället, efter att hon slutar jobbet sent idag. Det måste vara för att hon vill vara ensam med barnen eller med NÅGON ANNAN under helgen. Barnen kommer att informeras av henne att Kristo dyker aldrig mer upp i Orminge, utom antagligen nästa helg då Eva och Daniel är i fjällen, ~~xxom~~ och då för att hämta som en "tjuv" sina tillhörigheter, stoppa dem i plastkassar och beställa en taxi "hem".

Eller då kommer Eva att meddela i kväll att hon redan varit "ihop" med EN ANNAN, och har stämt träff med vederbörande under lördagen och söndagen. Svartsjukan kommer kanske att ta överhanden och knäcka mig, trots att jag är så väl förberedd och så mycket äldre eller mognare än för tre år sedan.

Svartsjuka ? I varje fall tänker jag på att för ett par helger sedan anmärkte Eva med "konstig~~t~~"röst att en äldre väninna till Mia (som heter Camilla) var "mycket trevlig". Eva brukar sällan prata direkt och privat med mig numera, och ännu mindre för att kommentera folk, och rösten känner jag väl efter tio år för att kunna märka ovanligt tonläge. Ja, det kan låta absurd-~~k~~långsökt för de som inte känner vår "förhistoria" då Eva hade nyss blivit "frigjord" efter skilsmässan, och hade "avsågat" barnens förste vice-pappa Bengt. Eva upprepade att Camilla var verkligen "mycket trevlig". Samma dag hände det att Eva, som brukar avvisa mig nio av de tio sällsynta gångerna då jag vill visa försönande ömhet, i min närvaro bad Camilla lägga upp hennes hår, kamma det och göra flätor. Och där satt hon och stornjöt som en spinnande katt, som många gånger tidigare då jag smekt henne i håret.

Och då kom jag att tänka på att för något år sedan blev jag provocerad av att en daghemsarbetskamrat, hade smekt Eva i håret och att en gång på teater en annan hade gjort närmande, en yngre kvinna som Eva sedan bekräftade för mig att hon hade varit älskarinna till Evas f.d. älskarinna. Också arbetskamrat från samma daghem.

Det hör till saken att före den stora tragedin med aborten, kunde Eva ibland medge vissa saker till mig, till exempel att hennes typ var "rustika" kvinnor, gärna med stora bröst. Och det är precis vad Camilla är, mulatt, och 19 år gammal d.v.s. precis lika gammal som Evas f.d. älskarinna Lotta var på den tiden.

67

Varför skall jag tiga om det här eländet som har kostat mig ett barns liv ? Är det av hänsyn till Eva ? Är det för att du Ulla inte "klarar" sådana sanningar ? Är det för att det inte hjälper ? Där tror jag i alla fall att vi skulle ta miste. Jag tror visst att det kan hjälpa, om inte Eva åtminstone barnens uppfostran om något skulle gå snett, eller kanske näste MÄN NÅGON ANNAN som kommer att ersätta mig helt ovetande om dessa problem med rot i barndomen. Men visst är jag medveten att, i fall jag sänder dessa rader per post, då är det kanske så att jag berättar om allt detta som en "hämnd" mot Eva. Men det vill jag inte tro, särskilt då jag inte har någon läggning åt utpressarhållet och inte kommer att ens nämna en sådan möjlighet inför den ev. förestående uppgörelsen.

Men, även om det inte skulle hjälpa, så tror jag i alla fall att det finns mxx moraliska principer som bör bevakas även om de inte pekar på någon omedelbar nytto-hjälp. Men dessutom tror jag att dessa principer har en praktisk betydelse för mellanmänskliga förhållanden. Maria, till exempel, håller på att bli hysterisk högtalare för Evas känslor som ett resultat av maktkampen med den maskulina kavata sidan av Eva. I lördags fick Mia ett hysterisk utbrott för att hon hade nyss tvättat håret, upptäckt att hårtorken var kvar hos hennes grannbästis Ruth, hade försökt ringa till henne, någon hade svarat och lovat kalla Ruth till luren, men mxx sen hade något hänt och Ruth kom inte. Mia var inte klädd, hennes hår höll på att börja torka "fel", hon blev ilsken för nonschalansen vid telefonen och fick ett hysterisk utbrott: började att skaka, med tårar i ögonen nästan och att skrika för sig själv (och för mig, i närheten) ang. sin bästis "JÄVLA FITTA; JÄVLA FITTA !" Och i söndags, just före läggdags bad Mia Daniel att han skulle låna henne hans kassettbandspelare. Daniel svarar vänligt:"en annan gång, i kväll vill jag gärna ha den själv". Mia envisas "Får jag inte den ?..." o.s.v. Efter ett kort uppehåll börjar hon igen som en tiggande liten hund vid matobrdet. Eva håller på att tappa tålamodet och mumlar att "det är rena utmattningmetoden..." Jag instämmer och säger att hon behöver väl inte envisas, det är nog obekvämt för Daniel att behöva neka, om än vänligt, tiotals gånger framför oss alla... Mia tystnar en stund och får sedan ett hatutbrott mot mig denna gång...:"hoppas att Ni skiljer Er snart så att jag slipper se dig, jävla gubbe..." o.s.v.

Det här är inte att "be" om tjänster, utan att kräva dem, och att alltid vilja få sin vilja fram, utan reson och känslodisciplin, utan diplomati eller taktkänsla eller försonlighet. Metoderna är olika men poängen är alltid samma: den egna viljan och den egna lusten skall fram, alltid. Som när Mia ibland bett mig om pengar och skällt ut mig med massa okvädningsord om jag nekat: man blir nästan rädd för vad som händer om man inte ställer upp på att göra tjänster... Och jag känner igen det wå väl... Så jag får nog konstatera att jag inte lyckats hjälpa Mia i sin uppfostran, kanske mitt fel, kanske p.g.a. omflyttningarna fram och tillbaka till Göteborg, eller kanske desauktoriseringen orsakad av Evas egen attityd mot mig och mot henne: ofta "utpressningar". Som t.ex. också i lördags: Eva åkte plötsligt till stan då hon inte ville att jag skulle följa med. Efter en stund frågar Daniel om sina veckopengar som Eva inte lämnade. Jag ger honom 40 (50 förresten så att även Mia får sina 10 som hon också hade tjatat och bråkat om en timme tidigare). När Eva och jag träffas i stan, av ren slump, lite senare, informerar jag henne om det hela. Eva nästan "skäller ut" mig för att det var meningen, säger hon, att Daniel skulle få sin veckopeng efter att han diskat enl. löftø. (ALLTSÅ: TYPISK LILL-UTPRESSNING). Jag svarar att innan jag också gick ut hemifrån frågade jag Daniel om disken och att han lovat, man kan väl också visa någongång att mxxkxxxxp man litar på ordet utan utpressning... Mycket riktigt kommer vi hem och Daniel har diskat perfekt, trots (!) att jag gav honom de 40 kronorna innan han diskade (!!) Eva tycks lita endast på makt,och då blir så !

Nu är klockan 6:15 och jag börjar att bli alltför trött. Jag kom att tänka i alla fall på att allt detta kräver en enorm energi, jag menar detta med att ta konflikter utan att smita undan ansvaret, och tänka efter sina typiska oundvikliga föräldra-misstag för att undvika upprepningar, sätta sig in i andras känslovärld o.s.v.

Jag kan inte förstå att Eva, som knappast klarar sina egna ungar som redan finns, trodde att vi (eller det var kanske jag ?) skulle klara den efterlängtade ungen. Vår unge, som förresten vid den fösta nyheten om graviditeten gjorde att Eva berättade om sin dagdrömmeri om vad underbart skulle bli att åter uppleva den där särskilda exklusiva KVINNOVÄRLDEN på BB, f.r att sedan "vi" (och då menade hon, hon själv och sina väninnor pådaghemmet) skulle ta hand om barnet på Corallen.

Det var nog kanske det som det mesta handlade om, att få en gullig liten, helst med någon seriös man som inte smiter undan och som har fast arbete - med garanterat underhållsbidrag om det skulle hända något längre fram... Det kan nog förklara också varför, när vi åter knöt vårt förhållande i början av 1978, Eva var mycket mindre intresserad av vårt samliv, men desto mera intresserad av att avkräva löfte om "när" vi skulle avla barnet som jag hade antytt att jag kanske ville ha. Det påminner visst om Mia och bandspelaren, och om sina 10:or till bio och diskotek, som hon lärt sig att tjata sig fram - utmattningsmetoden.

Jag behövde alltså all min energi för att hjälpa att uppfostra de ungar som redan finns. Jag börjar att tro att det blir bra med Daniel. Han har blivit en (än så länge lagom smart) ängel jämförd med den oförskämde tuffingen han var, liksom Mia, när jag lärde känna honom för nästan 10 år sedan. Fast, jag är fortfarande orolig, och det vet Eva, för att pubertetsåldern kanske inte är ännu riktigt över, och den är en känslig period då det kan vara viktigt med riktiga stabila mans-förebilder och vicepappa... Mia för sin del har nog redan "identifierat sig" med Eva vilket också kan förklara de våldsamma uppgörelserna mellan två lika oförsonliga kvinnor, i riktning mot en önskad mognad. Men jag är mycket mera oroad och pessimistisk för Mia. Det var, förresten, en ödets ironi att jag skulle till slut lära mig genom min egen familj vad som menas med "horunge". Det är ett uttryck som annars används myket bland folket, t.ex. i Brasilien. Men jag hade inte riktigt förstått att "horunge" betyder inte i första hand att mamman är en hora, utan att det finns ingen fast-stabil pappagestalt. Pappagestalten tycks stå för en viss känslodisciplin, intellektuella intressen, och sånt. En mor behöver inte vara en hora för att hon är en själslig hora som inte respekterar sin egen man och förmedlar till barnen en känsla av utbytbarhet och trolöshet. Kanske t.o.m. underbyggd genom val av en"lämplig"far till hennes barn.

Nu måste jag be om ursäkta, jag märker att min bittørhet leder mig till att överskrida gränserna för det nödvändiga i min dagdrömmeri. Jag hade börjat att tänka igen på den där NÅGON ANNAN som förföljt vårt äktenskap i så många år, och som nu kanske tar hem en sorts seger. Det gäller, trots allt, 10 år av vårt liv som visserligen inte är bortkastade, men värda att sörja. Eva tror nog att det är hon som har försökt förlåta mig aborten under dessa sista 2 år, men kanske det var lika mycket jag som ville att vi skulle fortsätta att leva vårt äktenskapslöfte, för att jag skulle ha en chans att så småningom förlåta henne... Jag ser ibland Daniel och Maria som jag hjälpte med och ibland glädjer mig. Som vanligt tog Eva för sig, och av mig. Men mitt barn...?

Stockholm, den 29 november 1980

Kära Ulla,

det är lördag kväll och tystnaden i min stadslägenhet påminner mig hotfullt om min nya ensamhet. Annars är det en mörk julstämning...

Ja, jag har nyss blivit "avpolletterad" av Eva. Hon ville i går kväll att vi skulle träffas här i stan i stället för att, som vanligt, jag skulle åka ut, hem till Orminge. Eva kom och berättade att hon hade skickat in skilsmässopapperen, till slut. Det var min sista villkor för att "släppa taget" och gå med på det hela. Och Eva ville inte att jag skulle åka med henne till Orminge och till barnen: hon lämnade mig här och åkte i väg vid halvtio tiden.

Så var det med det. Eva pratade en del, men det enda som hon inte tog upp eller pratade om det var barnen. Vad kommer detta att betyda för dem, i längden ? Skall jag i det här läget tro på den högsta cynismen, den största egoistiska oförskämdheten, som jag en gång hörde Eva uttala, nämnligen " att vad barnen behöver är en glad mamma " ? Till vilket jag svarade att "Vad barnen behöver är ju en pappa" ! Och mamman får finna sig att försöka bli glad inom ramen för moral, plikt och ansvar, som människor har försökt göra under årtusendena ! Och då blir hon kanske människa !

Sade jag att Eva pratade en del ? Nej, det gjorde hon knappast. Vad jag minns, började hon med att knapphändigt tillkännage att hon "orkar inte" mera. Jag undrade om detta med "att orka" skall vara en ledstjärna, en ideal som skall styra våra viktigaste beslut i livet. Att ta ett sådant steg därför att man inte "orkar" mera (fast man frodas på arbetet, med hantverk, vävning, friska barn, dans, kontakt med släkt, ordnad ekonomi, trevliga kläder, sund matlagning, semesterresor till landet och till utlandet, kamrater och vänner, god litteratur, stereomusik, TV, osv, osv,) det kan bara vara en översättning av det som jag uppmärksammat sedan länge: ATT EVA "ORKAR" BARA MED DET SOM HON VILL: BEHÖVER, GILLAR, TYCKER OM, KRÄVER, HAR LUST TILL. Viljan och lusten skall alltid fram, som en ångvält, och vid sidan om vägen lämnar man resterna som inte dög till målen, resterna som kan heta Sven-Erik, Lotta, Bengt, Allan, och nu Kristo. Och, vem vet, kanske snart även Maria som håller på att bli hysterisk i ordet sanna bemärkelse.

Efter att ha förkunnat att hon inte orkar mera följde en lång tystnad. Eva tillade då att det verkar som om det inte fanns så mycket mera att säga. Jag svarade då att visst hade jag mycket att säga (och då tänkte jag på alla dessa brev som jag skrivit till Dig, och liknande brev som jag skrev till Eva efter vår första brytning, och allt valsade runt i mitt huvud). Men vad var det som Eva ville höra, ville veta ? Eva svarade med tystnad, och då tillade jag att det kanske var ett kärnproblem mellan oss, nämnligen det att Eva alltid gav fullständigt fan och aldrig ville veta av vad jag tyckte. Det var ointrösse eller t.o.m. en sorts mystisk rädsla för (det "manliga") ORDET. Ja...medgav Eva, en rädsla kanske för att Kristos åsikter gick ibland stick i stäv med Evas egna. Men, vad är det som är så farligt med det ? Förresten har vi båda alltid röstat åt vänster, och sist röstade vi båda för kommunisterna, och man kan om man vill gå och läsa deras partiprogram och konstatera att vi båda höll med det väsentliga. Och mera jordnära ting ? Tag barnuppfostran: i praktiken har vi alltid varit överens om det viktigaste: jag tycker till exempel inte som den nye mannen till mamman av Mias bästis Ruth "att man får luras men då skall man se till att man inte blir upptäckt",och det vet t.ex. Daniel om !

70

Nej ! Det var annat som spökade bakom Evas rädsla för våra "olika åsikter" och värderingar. Det var nog en mycket laddad diskussion som vi en gång hade beträffande om det var riktigt att uppfostra POJKAR OCH FLICKOR olika, och till exempel uppmuntra pojkar till en större sorts känslodisciplin när det gäller att gråta. Det har alltid varit ett känsligt kapitel med Eva, det där med skillnad mellan pojkar och flickor, och mellan män och kvinnor. Eva menade att de är precis likadana med undantag för kroppen och biologin och att de måste uppfostras precis likadant, och att föräldrar eller daghemspersonal bör reagera precis likadant till båda könens förehavanden. Så tyckte Eva när det passade, men en vacker dag när Mia var 15-16 kom hon hem efter att ha varit i stan i Kulturhuset och berättade, förbannad, att Ruth och hon hade låst sig tillsammans i en damtoalett och att en vakt hade kommit inrusande och skätt ut dem, för att det var förbjudet...Hur kunde de ha sett oss...och vad har de med det att göra... osv. Jag ingrep i Mias berättelse med förklaringen att det är känsligt med Kulturhuset och vakterna där därför att området är ett eländigt knarkcentrum. När Eva och jag blev ensamma, senare, tillade jag att "förresten det är inte riktigt naturligt att två så stora flickor, som redan är kvinnor i kroppen, skall behöva låsa in sig för att kissa tillsammans som två fnittriga småbarn." Eva blev oerhört provocerad och förakt-fullt anmärkte att jag inte visste någonting om barn och ungdomar, och att det var fullt naturligt med en sådan fnittrig kontakt mellan två flickor etc. (Det hör till saken att några veckor senare Ruth och Mia gjorde om en sådan här fnittrig "utflykt" i lägenhetens toalett, och då blev Eva hysteriskt rasande mot dem, och skällde och skrek åt dem medan jag förvånad lyssnade på.) Men då anmärkte jag, vad skulle Eva säga om Daniel (som då var 13-14) skulle låsa sig in i en herrtoa tillsammans med en annan pojke ? OH, NEJ, MEN DET ÄR SKILLNAD MELLAN FLICKOR OCH POJKAR ! Så svarade Eva då.

Och Du förstår, kära Ulla, att det är sådana saker som ligger bakom Evas "rädsla" för mina åsikter och värderingar. Och antagligen kan Eva inte heller glömma (och det kan jag inte jag heller, så länge jag lever) det pinsamma som hon en gång yttrade efter sitt stormiga förhållande med den 19-åriga Lotta (som dock, enligt Eva var "ovanligt mogen för sin ålder"): Eva och jag talade nämnligen om att man och kvinna kan ju älska varann fast de inte gör barn tillsammans, och då inflickar Eva "FÖRRESTEN, VARFÖR SKALL EN KVINNA ÄLSKA JUST EN MAN, OM DET INTE ÄR FÖR ATT DET ÄR BARA HAN SOM KAN GÖRA HENNE MED BARN ?"

Det var för mig en läxa för livet: underförstått "Om det inte är för att en kvinna vill skaffa sig ett barn, kan hon lika gärna älska en annan kvinna !"

Igår kväll fortsatte Eva med att upprepa det som redan tidigare sagt, nämnligen att en annan anledning för att avpollettera mig är att "vi har ju ingenting gemensamt". Då tänkte jag inte så mycket på att Eva verkligen ansträngt sig för att inte dela med mig någonting som varit mitt, och till exempel från alldeles första början understrukit att hon inte trivs i min lägenhet, i min stuga (därmot skulle ha uppskattat att jag skrev över till henne, trots att det skulle ha inneburit att vid en ev. gemensam död min mor skulle blivit arvlös).

Jag tänkte och sade, i stället, att hennes (deras) barn, våra spännande resor inkl. möjligheten att uppleva Bulgarien inifrån genom min släkt, filmer och musik, och till och med böcker som vi båda läst (så länge det inte gällde kvinnans "frigörelse" från mannen), men först och främst 7-8 års "sex" ! ! Hurså har vi inte något gemensamt, när vi under 7-8 år delat SÄNG, det mest mystiska och heliga som kan finnas mellan man och kvinna. Eller är det kanske så att Eva menar att "Aschh!...det var bara sex..." BARA SEX ? Kanske bara sex därför att det enda som Eva kunde tänka sig kunna få ut från att

dela säng med mig (eller NÅGON ANNAN) det var ORGASMER och BARN. Det sade jag också till henne igår kväll: vadå inget gemensamt ? Även om det inte går att översätta till ord, och det har Eva aldrig varit särskilt bra på eller uppskattat, ändå finns det väl något mycket gemensamt och vi under 7 år kunnat dela säng som man och kvinna, och ibland under mycket passionerade former, vilket Eva uppskattade särskilt mycket. Hur kan man avpollettera en f.d. älskare och vice-pappa utan att få klart för sig vad var det som var så mycket gemensamt att det t.o.m. LEDDE EVA TILL ATT VÄLJA MIG SOM FAR TILL HENNES TREDJE BARN.?

Nej, det är något annat det gäller. Efter aborten trodde Eva att hon skulle "svälta ut mig" genom att neka mig samlag, och ev. tvinga mig till underkastelse genom att jag skulle förödmjuka mig för förmånen av att få ligga med henne. Så, berättar hon, brukade hennes bråk med Sven-Erik sluta med försoning i sängen. Men Eva blev förvånad när hon upptäkte att min sorg för aborten gjorde att t.o.m. jag nekade samlag till mig själv och till henne. Det omöjliggjorde hennes glädje med att kunna säga NEJ, och det undergrävde hennes möjligheter att utöva den traditionella utpressningen och hotelser som varit hennes typiska sättet att få andra att göra som hon vill. Det gick så lång att en kväll för många månader sedan, efter att vi varit och dansat gammaldans och var på väg till bussen Eva säger "Kristo, om inte vårt sexliv kommer igång, fort, jag är rädd att jag skall göra någon dumhet." Så paradoxalt kan det låta, alltså: först utpressning genom att neka, sen när hon ser att jag inte vill själv under sådana omständigheter, då utpressning genom att kräva." Nåväl, jag närmade mig flera gånger och sträckte handen, och t.o.m. gjorde att vi hade sexsamliv, de få gångerna då Eva antydde om försonlighet.

Men visst har vi haft mycket gemensamt...! Men det ville Eva aldrig dra upp till ytan för att det kulle utvecklas med tiden...

Och sen sade Eva att hon inte känner sig som sig själv, när hon är tillsammans med mig, att hon inte får vara sig själv därför att hon känner sig liksom FAST, underlägsen, förtryckt.

Jag svarade att ett FAST förhållande onekligen gör att man känner sig FAST, och att konsten är att utveckla denna fasthet som är motsatsen till promiskuitet. (Motsatsen till fast, förresten, är inte fri som man skulle kunna tro vid första anblicken, utan det är LÖS: Eva vill hellre kännas sig lös, hon trivs bättre i lösa förbindelser, eller som Mia säger efter den sista stora kärleksbesvikelse "det är bättre att sluta att vara ihop med varandra och att fortsätta som goda vänner" för då kan man ha flera vänner samtidigt... Jag blev förvånad av att förstå att "vän" i ett sådant resonemang innefattar också "tillfällig sex-kamrat" dock "utan krav" på varandra. Men...Mia är bara 17 och det kan man förstå i en sådan ålder...)

Alltså, Eva vill hellre känna sig lös. Förresten, jag fick association till "lösaktig leverne", eller, som jag kallar det "promiskuöst". Jag kan räkna att inom loppet att 10 år Eva haft nästan lika många älskare, älskarinnor, som också råkade gästspela som vice-pappor (och en dubbel-mamma, i stället för vice-mamma ?) För 10 år sedan var jag själv inne på samma väg men jag tycker att jag har lärt mig, och strävar inte efter att bli "lös" för att på nytt komma i "omlopp" på köttmarknaden.

Eva kände sig alltså också förtryckt och underlägsen. Jag berättade för henne om hur vänminnor avundas hennes skicklighet med vävning och praktiska ting, dans, hennes skönhet, och kanske ibland t.o.m. hennes man, och tämligen välartade barn. Dessutom

får Eva, egentligen, så stor frihet att den kanppast förekommer i mera traditionella äktenskap. Hon kommer och gå när hon vill, särskilt under xxkx veckan då jag ofta arbetar borta, hon styr och ställer med sitt hem och kx knappast tagit notis om mina ev. synpunkter om möblemang eller färgsättning, eller matpreferenser, eller ens mat-tider (t.ex. att min mage reagerar häftigt mot ovanliga mattider, t.ex. lördag och sönddag med lunch kl. 3 och middag kl.5 eller 9). Hon har enväldigt bestämt om barnen och om jag någongång tyckt annorlunda har hon bett mig att hålla tyst inför barnen för att inte undergräva hennes auktoritet (eller makt ?) och det har jag gjort för det mesta. Hon träffar sina väninnor när hon vill, och vilka väninnor hon vill (med undantag för sin xxxx f.d. älskarinna som jag sagt ifrån trots att Eva hävdade att hon "satte stort värde vid hennes vänskap"). Eva har också begärt av mig att xx jag skulle sluta att prata om att hon skulle kanske behöva psykoterapi för att hjälpa till att lösa sina egna och våra gemensamma problem. Eva har också bett mig att sluta nämna Lotta och hennes bisexualitet eller vad det är (trots att det ligger, troligen i botten av allt det här eländet mellan oss).

Allt detta gick jag alltså med på, och många andra villkor och krav (t.ex. att undvika att smaska för att Eva skall slippa bli påmind om Calles, enligt henne, äckliga sätt att äta.) Men Eva känner sig alltså underlägsen och förtryckt. Förutom att hon inte lyckats argumentera xxxx vidare för att MÄN OCH KVINNOR ÄR LIKA (och att därmed en kvinna kan lika gärna bli älskad av en annan kvinna som av en man), kan jag inte se varför hon känner sig underlägsen eller förtryckt och Eva kan inte anföra ett enda exempel på vad hon menar.

Jag berättade då vad jag trodde, nämnligen att hennes känsla av "förtryck" bottnar i det faktum att JAG HAR SATT GRÄNSER FÖR HENNES MAKT, och hennes kavata gåpåighet. Efter många år hade jag till slut lärt mig att vara både hård och mjuk, både att ge efter men också ibland att säga ifrån med skärpa när Eva kom med någon förödmjukande oförskämdhet. När jag kommer till Orminge, då har det varit slut med Evas envälde och hon behöver ta åtminstone hänsyn till en annan vuxen människas synpunkter. Eva själv berättar hur hon kände sig skrämd av att kunna driva med Bengt hur som helst, för att han var snäll och foglig, och Eva måste ha intuitivt upplevd hur hennes kvata sätt fick farligt överdrivet utrymme. Det verkar som om Bengt fogade sig, han var så ung då, kanske han skulle inte göra det idag. Sven-Erik väjde undan och lät ångvälten gå fram (med xx skjuts för hans egna xxxxxx barn). Då förstår jag att Eva inte kände sig förtryckt och "underlägsen" med dem ! ! Jag tror faktiskt att jag har varit Evas sista chans att hejda sig i sin kavata framfart och ta lärdom av livets xxxxxx bakslag. Men inte ! Eva sade att hon avpollettera mig också därför att"hon känner sig så misslyckad" ! Jag svarade "Men lär dig då, av dina misslyckanden, i stället för att smita undan och byta ut folk som gamla rockar !" Det låter annars som att säga "Jag känner mig så misslyckad med den här xxxx klänningen, jag vill köpa en ny !" Ett sådant "misslyckande" representerar ingen självkritik, inget medgivande, ingen gest till försoning, ingen eftertanke eller lärdom, ingen grund för FÖRLÅTELSE. Att känna sig så misslyckad tycks snarare innebära att känna sig så begränsad i sin makt. Hade jag lyckats begränsa hennes gåpåighet även vid avlandet av vårt barn, då skulle vi inte ha behövt abort. Och abort skulle inte ha behövts om barnet hade blivit avlat utan maktstjärnan över xx sig. Jag var xxxxxx alldeles för försonlig med någon som inte kan ta emot försonlighet ännu, så att min försonlighet blev i stället i själva verket en underkastelse, eller den tolkades som en sådan.

Så långt alltså om "förtrycket". För visst fick inte Eva göra avkall på något heligt"behov", utom kanske lusten att dansa med "alla" på en danstillställning. Inte har jag förtryckt hennes sociala eller politiska xxxxx engagemang. Varken Eva eller jag har varit för affish-klistring och mötesdeltagande eller förtroendeuppdrag och andra jordnära politiska aktiviteter.

73

Att inte vara förtryckt, betyder för Eva att inte vara fast, och att vara "löst" bunden till inte en utan flera, om möjligt alla. Det är därför som "demonstrationer" och "Kina" med sina 900 miljoner invånare är så sympatiska och fascinerande begrepp. Det är bara när man är löst bunden till flera, som man kan få utrymme för oinskränkt känslomakt, för när den ene säger ifrån då kan man gå till den andre. "DU SKALL INTE TRO ATT DU ÄR UNIK: Om du inte gör som jag säger då går jag till den andre !"

Eva sade också att hon inte har något att förlåta mig, och att hon egentligen erkänner att aborten var riktig och att hon är tacksam för att jag påverkade henne till den. Men då är det något som inte stämmer: Evas ständiga provokationer och slagen under bältet, hennes kränkande promiskuösa övningar vid gammaldanstillstänningarna, hennes kavata sätt som jag ofta ville tolka som att hon ville "hämnas" för att inte ha fått det som hon ville den enda gången då jag absolut satte stopp för henne: då det gällde vårt barn.

Nej, hon kanske i alla fall har rätt att hon har inget att förlåta mig. Det sade hon förresten när jag gjorde en sista försoningsgest och sade något om att det finns, trots allt, här i världen något som heter FÖRLÅTELSE. Jag menade att vi kunde förlåta varandra....

.....

.....

Medan jag skrev raderna ovan kom jag på det självklara. Det måste ha varit så att Eva är så kavat och långt ifrån känslan om "förlåtelse", att hellre än att tänka och känna om idén med förlåtelse hon i ren panikkänsla föredrar att tro att hon har inget att förlåta ! ! Det var nog det som inte stämde, ovan.

Men jag har att förlåta. Jag sade till henne att under 10 år av mitt liv har jag åtminstone hjälpt och bidragit till uppfostran av hennes (deras) barn. (De är förresten också något som vi hade "gemensamt" om än med Sven Erik ! Men Eva kunde gärna erkänna att Daniel och Maria var något gemensamt för oss, endast när det gällde att kräva och förvänta sig att jag skulle ställa upp för dem. De var nog inte längre "gemensamma" när det blev dags att avpollettera mig som make och vice-pappa, och förklara att "vi" bör skiljas för att vi har inget gemensamt !) Jag har alltså under 10 års tid haft bl.a. Mia och Daniel i tankarna. Vad har Eva gjort för vårt gemensamma ofödda barn ? När en gång barnet var avlat och problemen och frågorna och ångesten törnade upp sig, vad gjorde då Eva ? Ja, jag kommer ihåg det och det skall jag komma ihåg hela livet: hon vägrade att prata med mig; och satt i sommarsolen och läste en pocketbok om Stockholm av Per Anders Fogelström. Och då och då antydde att om jag var alltför besvärlig då visste hon inte om hon egentligen ville flytta ihop med mig. Och att "vi" (d.v.s. hon med sina väninnor) skulle visst ta väl hand om barnet på daghemmet.

Bl.a. det har jag att förlåta Eva. Och det trodde jag att jag skulle lyckas med det om jag fick fortsätta att leva tillsammans med henne och hennes barn. Men nu känner jag att jag snarare förbannar henne och alla hennes lustar. Jag vill lyckas med att förlåta henne, för att när allt kommer omkring så är vi bara vilsna stackars skepp på livets hav, som försöker hjälpa varandra att finna de verkliga målen som finns bortom oss. Men nu tror jag att i bästa fall skall jag kunna nå denna förlåtelse gentemot Eva mycket sent i livet. Kanske vid min dödsbädd. Än så länge förbannar jag hennes

74

ansvarslöshet. Ansvarslöshet är här bristande moral eller känsla för livets grundläggande heliga värderingar. Eller, som det står i den kinesiska visdomsboken som jag höll på och läste nyligen: "DET FINNS SAKER SOM ÄR VIKTIGARE ÄN LIVET."

Bland de sakerna som jag inte kan förlåta Eva för är hennes hatiska iver i att BORTRATIONALISERA PAPPOR. Inte bara för att hon behövde vänta till Calles död för att våga släppa fram enstaka till intet förpliktande tårar. (Det hade varit annat om Eva hade tagit initiativet att bryta vallen för att förgylla hans sista år, i stället för att vräka sin oförskämdhet över mig för att jag påminner om honom när jag smaskar).

Utan kanske främst för att hon upprepar sin egen livslögn gentemot sina egna barn. Mia har stora utsikter att växa upp i ett sånt där hat-kärlek beroende-uppbrott förhållande till Eva, och med samma oförskämda tvetydiga sätt att se på män. Nu får barnen en gång till se hur "fasta", ja, hur FASTA: FASTA: FASTA är fadersbilderna i deras familjeliv.

Mia tycker redan precis som mamma nrä det gäller Sven-Eriks pålitlighet eller brist på sådan. Men jag vet att om han är sådan, då har han blivit det ännu mera tack vare Evas utspel. Dessutom valde Eva honom, enligt utsago, inte som far till hennes barn, utan "som den förste bästa för att komma hemifrån" (och hissa självständighetsflaggan gentemot dig, Ulla, får man förmoda.)

Så, i mina bittraste stunder tänker jag att Sven-Erik är inte en knöl, utan hans ev. knölaktighet är ett sken som är produkten av hans samspel med Eva. Men, om Sven-Erik verkligen är en opålitlig knöl, då fick Eva precis det som hon förtjänade, den enda sorts man som passade bra med hennes aspirationer att komma hemifrån och skaffa "sig" barn.

Och under alla förhållanden tycker jag att Eva kan ha rätt i att hävda att Sven-Erik är var en knöl: han var en"knöl"i att så ansvarslöst lät sig luras att ge henne barn innan han lärde känna vad hon var för kvinna, som skulle bli mor till hans egna barn. Det finns nog kvinnor som inte borde göras med barn därför risken är för stor att barnen blir horungar om man inte sedan satsar, som jag gjorde med Daniel och Maria, en massa själsliga krafter på att låta dem behålla kontakten med FADERSbilden. Jag tycker att sådana kvinnor kan passa kanske att vara "kollektiva mammor" och "sköta" barn på daghem, men det krävs så orerhört mycket mera än mat och gullig morsighet för att uppfostra barn till att bättra den stackars värld som den ser ut idag. Jag tyckte att jag hade nog jobb med Daniel och Maria, försöka hjälpa dem, och att mina övriga själsliga krafter behövde mera för att fostra stora barn på universitetet, i stället för att odsla dem i en trist könskamp med någon som känner sig "fast", och i en kamp där barnen används som slagträ redan innan de är födda.

Så, Eva får nog fortsätta med sin livslögn: efter att ha bortrationaliserat Bengt som barnen hade fästs sig så enormt starkt vid, efter att ha låtit dem ana att den nyinflyttade Lotta kunde väl fungera som en dubbel-mamma = vice-pappa,(visst går det bra med två mammor i stället för en mamma och en pappa, om det är ingen skillnad mellan pojkar och flickor ?). Och efter, vid förra avbrottet av vårt förhållande år 1977 visa hur hon kunde på nytt trolla fram Bengt som sällskapstomte under semestern och som lämpligt motiv för semesterbilder. Och sedan visa hur hon kunde lika fort trolla bort Bengt och ersätta honom med den"snälle" och chavaliereskenAllan.... Ja så är det med män, de är LÖSA, det enda FASTA som räknas är nog mamma själv. På ett år fick barnen tre vice-pappors förslag, men blev inte tillfrågade vid byten, antagligen föranledda av att Eva inte "orkade" med annat än vad hon råkade välja. "ATT ORKA" var mottot.

75 Och nu är det min tur.

Stockholm, den 30 november 1980.

Kära Ulla,

det är söndag morgon. Klockan är drygt nio och jag har nyss ätit frukost. Naturligtvis tänker jar hela tiden på Eva och barnen: har de vaknat ? Har Eva redan lagt fram sin vanliga rika frukost som fyller hela det stora bordet med burkar, tallrikar av olika format, kopp, glass, smörknivar, skedar, o.s.v. ? Jag känner ett leende av igenkännande sympati formas på mina läppar innan sorgen griper tag i mig igen. Det är på sätt och vis overkligt att nuförtiden en enda part i äktenskapet kan med ett enkelt penndrag låta hela den mödosamt uppbyggda känslovärlden störta samman för den andre.

Det känns som när jag en gång i tiden lämnat Brasilien och 13 års liv plötsligt slukades av mörkret: mina bästa barndomsvänner, mina landskap och gator, mitt andra modersmål, mina minnen, allt. Utom det som jag råkar bära inom mig, och det hade jag svårt att känna efter vad det var.

Samma sak långt tidigare när jag lämnade Italien vid 13 års ålder för att emigrera till Brasilien. Idag talar man i Sverige så mycket om problem för barnen att flytta ifrån sin invanda miljö med skola och kamrater. För mig var det samma sak plus språket och hela den italienska världen med modersmål och allt, som rasade samman och föll i dödsskuggorna. Eva vet vad detta kostade mig: för att dela med henne och skapa något "GEMENSAMT" ledsagade jag henne, en gång när vi var i Italien, till den skolan i norr om Milano där jag växte på internat mellan 6 och 11 års ålder. I de tomma skrymslen, trappor, smårum, sov- och matsalar, kullar och gräsmattor, i klassrummen, överallt, på lekgårdarna sökte jag igen delar av min barnsjäl.

Och allt detta känner jag igen varje gång jag hälsar på min mor, i Italien, eller sist när jag träffar min släkt i Bulgarien, eller när jag sist var i Brasilien för att göra sällskap åt min far inför döden.

Nu känner jag samma underliga dödssmak när Eva och barnen och min nya tio-åriga värld slukas av skuggorna. Det känns faktiskt inte endast smärtsamt, utan det har också något av igenkännandets bittersöta bismak. Jag som trodde att jag skulle tillbringa julen hos "vår" släkt kommer i stället att ha julen som en bitter påminnelse av alltings förgänglighet. Inte att undra att man blir "förandligad" och måste finna tröst på helt andra ställen än dansgolven...

Eva skulle kanske tänka att jag visst inte behöver känna mig ensam i förhållande till barnen. Jag kunde väl alltid ringa och spela söndagspappa som med mössan i handen kommer till bi-drottningen för att få låna barnen över ~~xxxxxxxxxxx~~ veckohelgen. Har jag berättat att Evas närmaste väninna för 10 år sedan, Marita, har ca.10 barn med 5-6 olika män som kommer med mössan i hand på helgerna och ställer sig i kö för att ~~fåx~~ få låna sina barn i tur och ordning. På den tiden tyckte Eva att det var en nästan humoristisk-festlig bild. Det var också på den tiden då Marita och hon fantiserade om bo ihop i en stor lägen-~~xxxx~~het med alla sina barn och klara sig utan män: dem kunde man bjuda in som "bara vänner" då och då. Ack, den var på den tiden som också Eva var fascinerad av idén med gruppsex och utmanade den blyge Bengt med att det skulle vara "mysigt" med en sån där stor fest med "alla med alla" som hon hade sett i en slutscen av filmen Kärlekens ABZ eller något liknande.

76

Ack, ja. Jag tror naturligtvis mycket på vad jag säger: vi alla har våra synder men det som är oförlåtligt är att inte lära sig av tragedierna under livets gång, inte ifrågasätta sig själv, och inte bereda sig för att förlåta och bli förlåten... Jag ville för min del så mycket att få fortsätta att leva med Eva för att i handling visa att jag kunde förlåta henne.

På sätt och vis stämmer väl att Eva "kan inte hjälpa". Hon blev nog märkt av sin barndom, på något sätt. Som Du, Ulla, säger Calle brukade "dra sig undan" och han gav upp lite för lätt, kanske, när det gäller att "erövra" sin dotter. Men det är inte lätt, ibland, det kan t.ex. både Sven-Erik och jag intyga när det gäller Maria som är helt "absorberad" av Evas starka närvaro.

Men visst var det något som gick snett under Evas barndom, ungefär xx vid den tiden då hon hittade på Calles "smaskande" som en krok att hänga sin besvikelse och förtvivlat avståndstagande på. En grundläggande shock för Eva tycks ha varit i samband med Mats' födelse som hon såg fram emot och i stället inte alls fick vara med. Eva brast i gråt en gång bara hon mindes att Du hade skickat bort henne vid födseln, för att bli något lättad i det stora jobbet inför tillfället. Men då var det kanske för sent, redan. Shocken kanske kom redan därför att Eva kände sig åsidosatt och utkonkurrerad av sin pappa, medan x hon drömde om att få vara en "alltx i allo" för dig. Så kan det gå när en flicka förblir förälskad i sin mamma i stället för att bli s.a.s. övertagen av pappan som samtidigt förmedlar en tillitsfull mansbild.

Det där har i så fall fört xig med sig en hel xx del elände. Till exempel att Eva överfört vissa av sina "smask-äckel" känslorna till Marianne som hon skötte som litet barn. Och Mia som ännu idag gör bort sig bland sina vänner och väninnor därför att hon få hysteriska utbrott så fort någon "smaskar", d.v.s. så fort det hörs något under tuggandet. Och attityden inför smaskandet, som också pinade mig och Daniel i början på vårt förhållande, hänger samman med många andra känslor och attityder som är tyvärr långt mindre xxx oskyldiga.

Jag tror dessvärre att sådana saker går enbart att angripa via psykoterapi, men Eva var alltför rädd för att gräva i sig själv. Nu är hon antagligen redan för gammal för vanlig traditionell psykoanalytiskt orienterad terapi som jag själv gick på i Stockholm på Mentalvårdsbyrån (I början ca. 1 gång i veckan, mot slutet 1 gång varannan månad, i flera års tid). Det var där jag tror att jag lärde mig en del saker inte bara om mina egna xxxx problem, utan även om Evas. D e t var där som det så småningom gick upp för mig att många självklarheter inte var självklarheter. Till exempel att det inte var så enkelt att Sven-Erik misskötte sitt äktenskap och ekonomi och "stack", och att jag ville bryta vårt förhållande år x 1977 och redan tidigare. Utan att det är något inneboende i Eva xx som i smyg gör att hon provocerar en brytning. Och mycket riktigt visar det sig att möjligtvis med undantag för Sven-Erik det var Eva som "avpolletterat" alla sina "partners" efter att ha förbrukat dem, antagligen i samband med hennes rädsla och oförmåga att "orka" med FASTA förhållanden. När någon, liksom Bengt eller jag, inte gett sig i väg självmant p.g.a. av förödmjukelse eller dylikt, då har Eva själv drivits att "visa tänderna" och kasta oss ut. Och det som gjorde att hon hejdade sig ändå så pass länge nu med mig det var mitt krav att hon skulle lägga ut sin handling i klartext inför barnen - att det var hon xx som en gång till skickade i väg deras tredje eller fjärde vice-pappa i ordningen. Och hennes insikt, begynnande insikt kanske, om sin skuld som började växa inom henne den andra gången hon bar sig svinaktigt ansvarslöst gentemot Bengt genom att "kalla in" honom som "stand-in" sällskap för en semester. Det är den skuld som hon gärna vill ibland kalla för "blödighet" som hon, liksom Marianne, känner inför den oundvikligt

77

riktiga tanken om att "avskeda" mig, respektive ~~Ak~~ Kaj.
Och, på tal om Marianne och Kaj, en av mina starkaste önskningar är att dessa brev som jag skriver skulle kunna tjäna till någon hjälp för dem att rädda det ~~xx~~ som räddas kan. Om Kajs roll vet jag naturligtvis mindre men det är rimligt att Marianne bär i själen flera av samma svårigheter med vilka Eva borde ha brottats. Fördelen är att Marianne är så mycket yngre och "oförstörd" av definitva ställningstaganden i livet, t.ex. barn eller partnersbyten.

Också i samband med detta om Marianne och Kaj: inför min smärta under den här mörka och ensamma julen vill jag gärna se mitt lidande i ett större sammanhang. Inte bara Marianne och Kaj, utan även andra lider på liknande sätt. Det glädjer mig att Mats och Ingrid slipper känna av den här typen av svårigheter. Sist i samband med Calles död gick det upp för mig att Mats slapp kanske dras med i det här barndoms-miljö karusellen i och med att han ändå fick en sorts tyst fast kontakt med Calle, bl.a. då han hjälpte honom med påsarna i torghandeln.

Men annars..., det är elände nästan överallt. Liksom Eva sist gjort med mig, så vi alla drar var och en sitt strå till stacken, många bäckar små gör en ~~xxx~~ stor å. Vi fördärvar det som vi kan av livet för våra närmaste, vi "ORKAR" inte ens med den enstaka arma närmaste älskling, eller släktning (som Eva inte "orkade" med varken Marianne eller Ingrid före Calles död). Men däremot vi kan"gå ut demonstrera för Vietnam eller i Första Majs tåg, för att "ALLA ANDRA" och "samhället" eller "politikerna" eller "staten" skall skärpa sig och lära sig bli försonlig gentemot sin nästa.

Och det som händer inom familjens lilla vrå, det avspeglar sig överallt på arbetsplatser och sammanträdesrum och sovrum överallt i samhället. Folk "ORKAR INTE" med varandra, utom som slit-och-släng artiklar, så länge "det-var-roligt-med-något-gemensamt".

.....

Nu är jag tillbaka vid skrivmaskinen efter att ha varit på Advents Gudtjänst och konsert i kyrkan. Efter konserten träffade i kyrkan en Orminge-bekant till Eva och mig, som bor i Orminge. En kvinna i samma åldern som vi, med två barn hos sig, frånskild, och som håller på att förlora synen på det ena ögat. Jag blev påmind att var och en av oss bär på sitt kors. Jag blev också påmind att en helt bekantskapskrets också fallit bort för mig från den ena dagen till den andra. Eva fortsätter som vanligt med sin invanda miljö, inget har förändrats förutom att jag inte längre syns till. Eva har inte behövt ändra på något för att gå mig tillmötes. Såvitt jag förstår det är jag som har vänt upp och när på mitt tidigare liv, bytt miljö och bekantskapskrets osv. för att gå Eva och barnen tillmötes. Och det var inte bra heller därför att jag hade behållit lägenheten som arbetsplats och som arkiv: felet med den är att den kunde ha fungerat som reträttplats när Eva vid varje meningskiljaktighet hotade med att om jag inte gjorde och var som hon sade, då skulle hon kasta ut mig från Orminge. Jag förstår nog att hotelserna skulle ha varit mera effektiva om jag inte hade haft annat alternativ än ~~xxx~~ gatan.

Men så är det, alltså. Jag plötsligt märker hur långt och hur mycket jag hade sträckt mig för att möta Eva. Det känns nu som att på nytt börja från noll, fast det ändå känns bekant minne.

78

Nu är det alltså söndag kväll. Ute är det mörkt och kallt och allt påminner om Jul och släktskap. Jag fortsätter att knacka på skrivmaskinen och plötsligt går det upp för mig att jag eller kan inte sluta. Jag förstår bättre och bättre att dessa brev är uttryck för ett djupt behov av att kommunicera om mina viktigaste och starkaste känslor som kränks genom brottet av mitt förhållande till Eva och barnen.

Det är som om jag ville överskrida det som Eva betyder för mig. Som om jag ville nå på något sätt bortom henne, tillbaka i tiden genom Dig, Ulla, och bortom individen tillbaka till samhället genom den närmaste sociala gruppen, den närmaste släkten i skepnaden av Mats och Ingrid, och Marianne och Kaj.

Tänk om de flesta människor som ställs inför en icke önskad skilsmässa i själva verket reagerar som jag gör, och nästan kvävs av hundratals liknande tankar och halvinsikter, ett gränslöst innerligt behov av att ge något sorts uttryck åt allt detta. Fast de upptäcker till sin stora fasa att endast ett stort konstverk eller en litterär geni som Strindberg kan någonsånär uttrycka det.

I mitt fall, har jag kanske förmåga att nå längre än många andra, men ändå måste jag be om ursäkt, i fall Du har hunnit läsa så långt. Ursäkt för att ha avslöjat för mycket, eller för att ha undanhållit, nu eller tidigare, för mycket. Ursäkt för att ha sårat eller oroat eller kastat någon skugga på Calles minne, utan att mena det. Ursäkt för alla upprepningar och all bitterhet som ibland läckt in mellan och på mina rader, den bristande nyanseringen av ord som kan ha verkat för grova eller för hårda. Och ursäkt för alla motsägelser...som livet självt.

Om inte annat torde allt detta bevisa hur jag tog mitt förhållande med Din dotter på allvar. Jag hade ju lovat Gud och samhället att jag skulle stå för det hela livet och så länge krafterna räckte. Krafterna räckte men så är det ställt i samhället idag med en dryg ekonomi och dryg levnadsstandard och ibland omoralisk lagstiftning: medan familjer förgörs av naturkatastrofer t.ex. sist nu i Italien, och människor krigar och svälter ihjäl över hela världen, så "orkar vi inte" här i Sverige och söker "den optimala partnern" med vilken vi kommer att "passa" vid tredje eller tionde livsvalet som vi varje gång gör efter moget och vuxet övervägande.

Inte att undra att barnen inte respekterar oss och föredrar att tro på vad det senaste TV-programmet förkunnar exempelvis om homosexualitet. Inte att undra att t.ex. Mia låter så hjärtlöst avsnoppande och så road och hånande när hon sist berättade för mamma om på vilket sätt hon i samtal avsnoppade klåfingriga stackars fräcka medelålders uppvaktare på diskotek och tunnelbana. Inelvelse och medkänsla, och mild förlåtelse... det kommer inte att lära sig från oss vuxna. Gud bevare Eva från den eventuella stund då hennes hybris och högmod kommer att ställa henne inför en situation då hon inte längre ensam klarar barnen.

När det gäller Eva kommer jag hellre att vilja komma ihåg henne för allt det som hon stått symbol för mig, allt det som jag saknat och som jag behöver lära mig: LIVSGLÄDJE, KONSTNÄRLIG KÄNSLA, SÄLLSKAPLIGHET, MODERLIG VÄRME (om än egoistisk, att slösa med när det passar - med de som ställer upp på villkoren.) Men ändock MODERLIG VÄRME som jag saknat så mycket, och inte ville att våra barn skulle få betala alltför dyrt för.

Ja... livsglädje, konstnärlig känsla, sällskaplighet och moderlig värme.

Med en kram från Din f.d. svärson,
eller i Erik Lindegrens ödesmättade ord,"Någonstans inom oss är vi alltid tillsamman..."

79

Stockholm, den 6 december 1980

Kära Ulla,

det är lördag kväll och jag sitter i min lägenhet i stan. Jag tänker hela tiden på Eva och Daniel som just nu måste vara på fjällhotellet, och jag undrar vad de gör och tänker och känner. Samtidigt undrar om hur Mia klarar sig: var och en åt sitt håll; moderna familjer.

Med mitt förra brev, "följebrev" till mitt "andliga testamente", trodde jag att det skulle vara slut med den här serien brev. Efter mycket övervägande fram och tillbaka hade jag bestämt att skicka breven i väg. Jag hade t.o.m. satt dem i kuvert och klistrat igen, och väntade bara en stund, till den här veckohelgen. Det kändes som om den markerade ett slags tidsstolpe i mitt liv, ett sorts bokslut.

Just innan jag skulle skicka breven ringde Eva från arbetet och lät lite lågmäld. Berättade att hon hade inte mått bra sedan hon stängde dörren efter sig här i lägenheten och lämnade mig förra fredag. Hon undrade hur jag mådde och jag berättade att natten innan hade jag just haft en sorts mardrom med separationsångest där i förstahand Daniel och sedan Eva själv var inblandade. Jag hade vaknat av mina egna snyftningar. Så mådde jag, tydligen, hur annars ? Men visst överlever man och visst går det kanske "över" så småningom, om det skall vara tröst.

Eva menade att hon ville inte att vi skulle lämnas (att hon skulle lämna mig) "så här", som när hon lämnade lägenheten fast jag ville att vi skulle tala mera med varandra. Till min förvåning och besvikelse berättade Eva också att hon inte hade berättat för barnen om vad hon hade gjort: när barnen hade frågat om varför jag inte kom hem till Orminge förra helgen, så hade Eva svarat undanglidande att hon "trodde inte" att jag skulle komma. TRODDE INTE ?? När Eva speciellt kom hit för att tala om att hon inte längre ville se mig i Orminge ?

När jag tänker efter verkar det som om Eva har dåligt samvete och/eller tycker synd om mig och barnen (och Dig också, eftersom hon inte orkade ännu berätta för Dig att hon skickat in skilsmässopapperen. Det syns också från hur angelägen hon var att jag skulle åka till min mor, för att hon inte orkar ha mig med i Örebro, och antagligen orkar inte med tanken att jag tillbringar Julen ensam i Stockholm och att Ni skall veta om allt det här hur det är. Eva berättade också att barnen tar inte vår "skilsmässa" på allvar därför att hon hotat med den så många gånger förrut. Bara Mia hade sagt att hon var mycket arg på mig därför att efter hennes senaste hysteriska uppträdande jag hade sagt att om hon fortsätter så här snart är hon färdig att åka in på sjukhus - sådana här fasoner är inte normala och hon måste skärpa sig med sin känslodisciplin. Mia hade vid tillfället blivit tyst ett ögonblick och sedan vräkte hon ur sig, i ett nytt utbrott riktat mot mig en massa okvädningsord, glåpord och skrik, bl.a. om"djävla gubbe hoppas att Ni skiljs snart så att jag slipper se dig mera..."

Jag kommer ihåg hur jag nästan fick kalla kårar därför att det kändes som om Mia i denna stund var som en högstalare år Eva. Precis som hon tidigare upprepat det som Eva tyckte om Sven-Erik kändes det nu som om den här gången gällde det mig. Det är för övrigt välkänt att barn tar över outtalade tankar och känslor från föräldrarna, som bland föräldrarna inte ens är medvetna om.

80

Hur som helst, Evas telefonsamtal gjorde att jag kände mig ännu mera vilse. Eva nämnde något om att hon ville gärna att vi skulle träffas kanske veckan som kommer, för att hon ville säga och tala, för att hon inte lyckas formulera sig annars, för att hon inte ville att vi skulle skiljas så här, det kändes inte bra, os.v. Sen avslutade hon telefonsamtalet för att hon behövde xå åka hem.

Jag kände mig rörd därför att på mycket länge tyckte jag mig x kunna spåra lite försonlighet i Evas sätt. Både Eva och jag hade reagerat på samma sätt när papperet från tingsrätten kade kommit på posten, med uppgfit om betänketid m.m. Jag förstod att Eva också hade upplevt att det kändes snällt och omtänksamt att "samhället" hade tvingat oss till betänketid. Jag kände mig, som sagt, rörd av att se något spår av försonlighet hos Eva och jag kände meddetsamma att jag "mjuknade" inuti. För att lugna Eva sade jag att jag kunde förstå att hon behövde vara ensam en xx stund, kanske några månader, för att lugna sig och få känna efter. Att hon skulle inte oroa sig för att jag skulle "deppa" för mycket, ör att det gör jag knappast om jag ser en mening i lidandet och i prövningarna. Eva svarade då att det var skönt att jag sade så, att hon avsåg att vara trogen och att hon hade inga tankar om att gå omkring och"ragga" andra ersättare fxr av mig, att hon behövde gå ut och dansa därför att det var så roligt och lugnande för henne, men att hon hade inga baktankar trots att det var på ett dansställe om hon träffat sin förra älskare, (som fortfarande träffas där Eva vill gå och dansa).

.....

Så slutade vårt senaste telefonsamtal, och alla dessa tankar klingade i mina öron ett par dagar tills i kväll, eller tills idag. Sakta kände jag en bitterhet och förtvivlan växa inom mig och försökte då tänka efter varför. Jag kommx kom framx att det kan vara att det gick upp sakta för mig att jag känner mig, trots den senkomna tunna ytan av försonlighet hos Eva, i grunden något"lurad". Särskilt bittert känns det att komma ihåg hur plötsligt Eva meddelade mig att hon redan hade köpt biljetter för den här fjällresan till sig själv och till Daniel, med sällskap av en främmande ung arbetskamrat. Och att hon samtidigt hade skickat in skilsmässopapperen. Just detta att bli ställd inför ett färdigt faktum, med bismak av djupt kränkande förödmjukelse framför barnen, som ser sin vice-pappa summariskt avpolletterad och ersatt av en ung man de knappast känner. Det skulle inte ha känts hälften så svårt om Eva hade förklarat, innan hon öpte biljetterna och resan, att hon behövde så gärna få vara ensam och ville åka bort med barnen några dagar. (Plus med "NÅGON ANNAN": daghemmet som en "familj".)

Men som det nu är känns det som en örfil. Jag ser också att Eva inte vågar prata rent ut med barnen, utan hon instinktivt kanske väntar och räknar med att barnen kommer att ta det mindre dramatiskt om de inte ser mig i närheten a längre tid. Då kommer "övergången" att kännas mindre smärtsamt och samvetet mindre tungt. Från "Jag tror nog inte att Kristo kommer i kväll" till "Jag har bett Kristo att aldrig mera komma hit". Och samtidigt, x om Eva lyckas väcka hos mig en accepterande attityd till hennes krav på skilsmässa då kommer jag att framstå som medagerande och kanske till och med gå med att det är "vi" som bestämt att skiljas. Och då behöver Eva inte längre vara rädd för vilka känslor och stämningar hon väckt inom mig och hela släkten, och inte heller vara rädd för att jag kommer att tala xxxxx eller på annat sätt berätta om "känsliga ting" som Mia Du skulle aldrig"förstå!"

Och Du märker, Ulla, hur förtvivlan och bitterheten väller fram när jag ser den här fjällresan och betänketiden från en annan, kanske sannare synvinkel. För att den djupa känslan av förtvivlad kränkning den känner jag igen. Jag känner igen den från tiotal andra tillfällen, från dansställen där jag varit med Eva, från semestrar ("Jag skall åka till kombinerad dans/vandring kursvecka i Abisko, vill du följa med", frågade Eva - var det i fjol eller för två år sedan, och det gjorde redan ont, fast på den tiden fick jag åtminstone ännu "följa med") och alla tillfällen då Eva, liksom Mia nu, skulle ha sin vilja fram. Och jag skulle hjälpa till att hålla uppx skenet inför släkten.

81

Stockholm, den 13 december 1980

Kära Ulla,

det är lördag kväll och jag undrar, som vanligt, vart"min" familj tagit vägen. Hur har de firat Lucia ? Vad tror barnen om mig ? Har Eva till slut vågat tala om för dem i klar text att hon inte bara "tror kanske inte att jag kommer", utan att hon på sitt eget ansvar lämnat mig ? Är barnen på bio ? Har de skött sig igår kväll ?

För någon timme sedan var jag i Hedvig Eleonora Kyrka och lyssnade på Julkonsert, efter att ha varit i stan och handlat. Konserten var med KFUM-kören och mina tankar vandrade mot Calle och den lappen som Du hittade i hans plånbok, om att vara förnöjsam och glad för livet. I nästa stund undrade om det var "legitimt" för mig att tänka på Calle. Fick jag det ? Vad dumt, det är klart...men...och så vidare vandrade tankar och känslor, tillsynes utan mål, vilsna, utan enkel moralisk vägledning... min familj, vems kvinna, hurså svärfar...

Och Eva kanske har gått till Mälarsalen ikväll, och dansar gammaldans.

Gammaldans... Vet Du en sak, Ulla ? Jag kan inte se eller höra själva ordet, eller jag kan ännu mindre höra en gammaldans- eller folkviselåt, utan att omedelbart känna gråten i halsen och ett järngrepp om huvudet som om den bakre övre delen skulle krossas, om samtidigt känner jag ont i bröstet.

Varför det ? Ja, för att Eva visserligen anklagar mig för att jag gjorde henne svartsjuk för sju eller åtta år sedan i början på vårt förhållande, men hon har gjort mig mycket värre än svartsjuk. Hon har med sparkar och slag, bildligt talat, under dessa senaste tre-fyra åren försökt först att "kräva" mig på barn och sedan att "hämnas" för att jag inte ville ha ~~k~~ några under sådana omständigheter. Och dessa ständiga försök att slå ~~mig~~ ned mig, vilka ibland jag avspeglade i dessa mina brev, de gjordes på det mest effektiva och hänsynslösaste sättet just i "gammaldans" -sammanhang: "snurra fortare", "du kan~~x~~ inte snurra", "jag föredrar att dansa med vem som helst utom med dig", "nu lämnar jag dig mitt på dansgolvet om du inte gör som jag säger", "jag vill gå och dansa ensam ikväll", eller lät hon mig förstå "Allan, minsann, var så stark att han visst kunde lyfta hela mig i slutstegen av den här dansen". Och ytterligare: "med dig kunde jag inte dansa mazurka, men medan du var i Linköping, i onsdags, gick jag ut ensam och dansade med en okänd man som på två minuter med ett enkelt grepp ~~kände~~ lärde mig att dansa mazurka", "om det inte går bra för oss att dansa mazurka tillsammans det måste vara fel på dig, därför att för mig går det utmärkt med andra män", "skall du följa med och dansa i kväll ? "det är ingen mening att du följer~~m~~ med och dansar i kväll därför att du bara tjurar när jag säger till", "det är inte roligt att gå och dansa med dig", "jag skall åka till Abisko på en kurs i gammaldans i september, skall du följa med ?", "dansa inte i den yttre cirkeln, ser du inte att det finns för mycket folk ?", "dansa inte nu i den inre cirkeln, den är bara till för de som dansar bäst", "håll dig till samma cirkeln, följ paret framför oss", "varför stöter du med andra par - om det inte finns tillräckligt med plats får du väl byta till den ~~yttre~~ inre cirkeln av dansare"...

Och så vidare, och så vidare. Detta huvudsakligen till följd av att jag visste hur mycket Eva tyckte om att dansa, och eftersom jag också tycker om det (fast inte tillräckligt för att dra iväg hemifrån mörka och kalla nätter, till något dansställe) ville jag gärna

visa att jag brydde mig om vad Eva tyckte om, lära mig att tycka om det ännu mera än vad jag redan gjorde, möta henne mera än halvvägs, o.s.v.

Eva själv förstod inte att jag kunde vara så försonlig, särskilt då stället dit hon ville att vi skulle gå och dansa, Mälarsalen, också var stället där hennes f.d. älskare Allan brukade ofta gå, och vi möttes ofta alla med blicken. "Det skulle jag aldrig göra" sade Eva ett par gånger, och då menade hon att i motsvarande analog situation (med en min f.d. älskarinna i danssalongen) skulle hon aldrig ställa upp och komma och dansa. Sen tillade Eva att jag måste vara en äkta "masochist" d.v.s. jag måste tycka om att förnedra mig och lida, för att följa med henne till dansstället under sådana omständigheter, xxxxx o.s.v.

Alltså, Eva var svartsjuk och sårad i början på vårt förhållande, bl.a. därför att jag lät mig luras av hennes"intresse" för andra kvinnor, och i mitt enfald trodde jag att det skulle skydda henne mot svartsjuka. Sen lärde jag mig mera om Evas känslor och jag lärde mig att respektera dem. Men, vad är hennes "svartsjuka" jämförelsen med GAMMALDANS-frågan, hennes sätt att ringa upp hennes förre detta för att trösta sig med ett intimt samtal efter att vi hade bråkat med varandra (p.g.a. att hon hade förbjudit mig att besöka gemensamma vänner som hon inte ville besöka tillsammans med mig), eller jämfört med hennes iver i att få behålla kontakten med hennes f.d. 19-åriga älskarinna xxx på grund av att hon "fäste stor ikt vid hennes fortsatta xxxxxxp vänskap". Men, särskilt när det gäller GAMMALDANS, blev Eva upprepade provokationer lik upprepade knivhugg i mitt bröst. Ja, det känns som om Evas promiskuösa provokationsövningar på dansgolvet, blev som om hon med xxx en stor slaktkniv sprättat upp min bröstkorg, hällt i den massor med krossade flaskor, och sedan fällt mig på rygg och hållit på med att stampa och hoppa jämnfota på mig, i hämndlystnad.

Det betyder att jag får alltså gråten i halsen, så snart jag ser ordet eller hör "gammaldans" och det är också därför att Eva under en tid brukade "hämnas" genom att xxxxxxxsätta på ett par gammaldansxxxx skivor hon tidigare fått från sin uppvatktande, chavaliereske Allan. Det är som en oerhört smärta, som om mina inälvor maldes sönder, och huvudet sprängdes av migrän. OCH KANSKE DANSAR EVA GAMMALDANS ikväll, på mälarsalen.

Det är som om det vore ännu värre för mig, som f.d. utlänning som känner sin delvis oundvikliga isolering i det svenska samhället, och därför längtar ännu mera efter den "KOLLEKTIVA KÄNSLAN", gemenskapen som man får just i sådana folkliga danser. Och Eva, vet sedan länge att detta var en svag punkt, och därför hoppade hon så länge på mig för att krossa mina inälvor. Och gammaldans, som i normala fall kan vara ett fullt legitimt sätt att uppleva en nära gemenskap med folket, blev i stället för Eva, ett försöksfält för att öva sina promiskuösa erotiska känslor, och dränka sin psykiska oro i och med att hon passerar från den enes till den andres armar, slutligen till "någon annan" och "alla" under loppet av ett par-tre timmar intala sig själv att hon inte är "fast" och ännu mindre "frälst", och att alla är lika trevliga och utbytbara, och att man inte behöver "sällskap" för att gå och dansa och ha det trevligt xxx när man är en mogen kvinna på nästan fyrtio med två barn hemma eller som springer någon annanstans den kvällen.

Och så störtades jag i ensamheten just före julen. Tur att det sammanfaller att jag kan åka till min mor och hennes trista situation, så att Eva slipper skämmas eller bli generad inför släkten: "Kristo är inte här med oss i Örebro därför att han behövde åka och hälsa på sin mamma i Italien" kommer hon att säga. Och så är saken är utagerad. Och så småningom kommer en tilläggsförklæring, att "vi" skildes därför att "vi var för olika", "för att vi inte passade ihop" "för att det var bäst för barnen att ha en glad mamma", "för att jag ville att Eva skulle göra abort", "för att stackars jag har blivit skadad av min svåra barndom", eller dylikt. Till exempel"för att hon inte ORKAR" (dvs hon inte får sin vilja fram och behöver vara ensam herre i sitt hem och över sina barn, och slippa höra hur barnens problem kan vara hennes egna.

Och, på tal om min "svåra barndom" kom jag att tänka på hur en gång under en bilresa med barnen för något år sedan, Eva försökte mildra sin tysta smutskastning mot Sven Erik genom att måla upp en vacker och gripande berättelse om hans svåra barndom och varför han blev som han blev, tyvärr, och ändå värd att älskas (av barnen). Först greps jag av berättelsen men sedan reagerade jag inom mig. I stället för att provocera honom till skilsmässa, varför utnyttjade Eva inte sina fina insikter(som han förmedlat till henne i intimt förtroende) till att "stå ut" längre än några futtiga 5-7 år, med fadern till hennes barn, för att försonas? När hon ändå "orkat" nästan 10 år med någon som inte är far till hennes barn och som är så "olik" och inte alls "passar ihop" med henne (vilket S-E gjorde)?

Och när jag tänker, alltså, på Evas gripande "återupprättelse" av S-E (så att barnen skall klara det hon inte"orkat"själv) efter det att hon definitivt fjärmat dem från honom (hennes livslögn: bortrationalisera pappor). Jag tänker på Evas avsky för S-E:s pappa (kombinerad med hennes erotiska dragning för hans manliga stränghet). Och jag ser så många hundra begravna i den "vackra bilden" av den man hon övergett (provocerat bort) liksom hon nu gjort med mig. (För, visst har alla Evas "partners" fått sparken av henne, utom S-E som lät sig provoceras, annars skulle det ha gått som med mig !) Och när jag tänker på allt detta, kan jag nästan höra Evas framtida gripande ~~xxxxxxx~~ gripande om moderliga berättelse om mig om min "svåra barndom", inför "någon annan" man eller kvinna och deras ev.barn

Men, varför använder Eva inte sina fina och gripande insikter i att bli försonande (som hon hånfullt kallar "diplomatisk") och generös i själen, och för att bli "FAST" (hemska ord !) till mig, i stället för att först ge fritt utlopp för sin själsliga hor, fördärva barnens vice-pappa gestalt, och sedan skylta med en billig till-intet-förpliktande "förståelse" inför barnen, vilket gör henne så "förstående". Jag berättade ju allt för Eva om mitt liv och föräldrar, och drog henne omkring i mina hemligaste barndomsställen, på ödsliga internat norr om Milano, osv. Jag trodde att jag byggde ~~xxx~~ grunden för förlåtelse och förståelse mellan makar ("älska varandra i nöd och lust"). Varför använder Eva inte sin fina "förståelse" till att förlåta, i stället för att skylta med "förståelse" efter att ha sparkat i väg sina älskare och makar, och i stället för att anklaga dem för att "spela på känslosträngar" när de försöker försona ??

Min försonlighet hade tagit över mina sinnen när Eva ringde just före resan till fjällen med Daniel, och undrade hur jag mådde. Jag trodde mig känna en snällare och mjukare framtoning i hennes röst. Hon berättade att inte hon heller mådde så bra. Hon sa något att hon ville att vi skulle träffas och "prata"(- det vi kunde ha gjort varje helg hittills). Jag fick också ett vykort i onsdags, skickat från fjällen, med Evas handstil där det stod "Och så var det roliga redan slut. Kram, Eva och (undertecknat) Daniel". Första stunden kändes skönt, men sedan....."KRAM"???? Vad menar Eva med kram, efter att sparka mig iväg så avskyvärt och ovärdigt som en skabbig gammal hund ? Och varför inte undertecknat också "Juán" ? Vilken var hans roll - att låta barnet Daniel inte märka så mycket min frånvaro och ge honom en känsla av "kontinuitet" med en pappa figur ? Det här med kramar efter avpolletteringen efter ett otal provokationer och förödmjukelser känns som ett hån, att barmhärtigt nedlåta sig att kostma på sig en ofarlig snällhet. För att döva Evas eget dåliga samvete och låta henne "hålla sig väl" med den som vet att hon inte har rent mjöl i påsen ??? --- Och allt detta efter attha störtat mig i ensamhet inför julen, och fjärmat mig från barnen och släkt för att slippa rannsaka sig själv, och slippa "ORKA" med mera än vad hon råkar ha lust till, och slippa säga adjö till sina erotiska älsklingsfantasier som är dessvärre en påträngande tragisk verklighet? I så fall behöver nog Eva allt det dåliga samvete hon kan få. Nu behöver hon inte vara "snäll

84

Och jag kan inte se varför jag skall vara med och spela den här rollen om en billig låtsas försoning bara för att lätta ett samvete som har all anledning att känna sig tungt, och för att Eva skall kunna rentvå sina händer inför Daniel, coh kanske Mia också genom att säga i förbifarten "ikväll skickar jag den här vykorts-kram till Kristo" eller "ikväll talade jag med Kristo i telefon och han själv sade att han förstod att jag kanske behöver få vara ensam några månader för att känna efter och tänka över situationen.."....

och därmed göra mig "medskyldig" till det här senaste avskyvärda utspelet, med köpta biljetter till fjällhelgen med en främmande arbetskamrat.

Nåväl, nu är klockan över 24: och jag skall försöka pcka en liten julklapp som jag köpte till Mia. En vacker Bibel med passande "flickaktig" vitt omslag. Lagom stor. Den får bli min avskedsgåva till Mia och därför får den också bli en "vuxen" gåva. Annars tror jag mig veta mycket väl att en Bibel är inte alls en "passande" present till Mia. Sedan Mia var liten har Eva ivrigt upprepat att hon är nog inget "ljus" skolan, och Eva skulle nog tycka att det är typiskt dumt av mig att köpa en bok som Mia varken förstår eller är intresserad av. Men jag är inte så säker. Och jag tänker på framtiden, något att ha hemma, för säkerhets skull, den dagen hon skulle känna sig moget nyfiken för att titta i den. Varför har Eva "gett upp" så tidigt om Mias intellektuella utveckling. Det är bra att inte pracka på sina egna dumma ambi-ioner på barnen, men Eva har direkt varit ivrig att underskatta Mia sedan hon var i 8-10 års åldern. Det hjälper barnens intellektuella utveckling xxx att föräldrarna (och särskilt fadern)visar förtroende i deras möjligheter.

Visst tycker jag att Mia är gränslöst oförskämd och intellektuellt försenad, men hon har ju blivit bara en blek avbild och högtalare för sin mor, som lagt beslag på henne och "låtit henne förstå" vilken opålitlig pajas pappan har varit, och att mamman var en allt-i-allo. "Vix klarar oss nog utan karlar, du och jag". Det är klart att Eva lagt beslag på henne, vilket motiverar våldsamma försök till frigörelse. Och nu har Eva visat hur lätt det är att sparka iväg en löjlig vice-pappa, om vilken Mia häromveckan sade (i egenskap av Evas högtalare-ombud):"djävla gubbe - hoppas att ni skiljs snart så att jag slipper se dig mera". Och jag minns med vilken iver Eva kom och berättade för mig de två-tre gångerna under 10 år då Mia anförtrott xxx henne att hon "inte tyckte om mig" för jag "bråkat" med henne. (Vi behöver inte ta upp vad Mia sagt om Eva, när vi pratat eller när de bråkat...)

Till Daniel hade jag redan köpt en liten rolig "filosofisk" bok för barn, som det nanx talats mycket om. Så försöker jag förmedla lite av min "filosofiska själ" till honom, så att han inte skall tro, som Mia redan tycks lära sig, att livets tragiska problem löses i sängen och på dansgolvet. Jag hoppas bara att Eva har mage att inte "glömma" boken i Orminge där jag lämnade den,efter att ha visat den för henne, sista gången jag fick komma dit. Den skall hon dela ut tillsammans med xx övriga presneter, under julgranen, på julafton, och Ni skall känna att min ande svävar bland Er, fast min kropp inte fick vara bland Er...

I samma ögonblick då jag skrev dessa rader kände jag ett stick i hjärtat. Jag kom ihåg förra julen, då Eva aggressivt plötsligt frågade mig om jag "ville vara med" att uppvakta Xx Calle och dig, och barnen, men en present till julen. "Vara med"....???(Som att "följa med" och dansa ???. --Det vill säga, för att klargöra att man inte har något att säga till om vad skall det vara för present -- Och att jag endast fick "på nåder" följa med till Örebro???). Viss ville jag !! Fråga???

Och sen frågade jag om Eva också "ville vara med" att köpa en liten julklapp som skulle skickas till min mamma i Italien. NEJ ! Svarade hon kort. Och, det är klart, det är också ett sätt att såra sina närmaste på det djupaste möjliga sättet, och stampa och hoppa jämnfota på deras trasiga söndermalda inälvor, så att det kan ta några år att glömma ett sådant svar, så kort och enkelt...
Må Gud förlåta oss, eller som Strindberg låter Indras dotter upprepa i Drömspelet: "Det är synd om människorna..."

Passar det att avsluta med God Jul, i ett dagxboksbrev som jag på nytt inte vet om och när skall skickas till dig ? Evas antydan om försonlighet har trots allt gett mig hopp. Vid en forsxoning skulle dessa brev gå till graven med oss....

Avskrift av brev som jag skickade till Eva i Örebro (tillsammans med bibeln för Mia som julklapp) innan jag åkte till min mor i Italien över julen. Eva hade skickat in skilsmässoansökan tre veckor tidigare...

Stockholm, den 16 december 1980

Eva,

trots det som du har gjort, skulle det vara absurt att jag inte sade några ord med anledning av julen. Och eftersom julen är ett religiöst tillfälle passar det bra att jag bekräftar det som du tog upp sist när du var här i lägenheten: ja, jag vill "frälsa" dig och vill bli frälst av dig, eftersom jag är övertygad att det är meningen med äktenskapet. Sen är det en annan sak att du inte vill bli frälst, liksom du redan kände på dig som flicka då du sprang ifrån frågan - i panik.

Ja...eftersom atmosfären kring <u>frälst</u> är samma som kring <u>FAST</u> (i äktenskapet), och det vill du inte heller vara.

Kom ihåg emellertid att motsatsen av FAST är <u>LÖS</u>, och inte "fri" som jag anar att du tycks tro.

För övrigt lurade jag mig själv, när du sist frågade i telefon hur jag mådde. Jag "mjuknade" och din fråga väckte min förson-lighet. Vid närmare eftertanke anar jag att det som du var ute var kanske främst att lätta ditt samvete.
Ty.... varför skulle bödeln fråga sitt offer hur han mår ? Det låter nästan makabert. I flera år har du provocerat mig med sparkar och slag. När det inte gick som med de andra, så övergav du mig - och inför julen.

Så, varför skulle du fråga mig hur jag mår ? Vad tänkte du göra beroende av hur jag mår ?

Annars är det, som sagt, nästan makabert. Antingen är det ett hån, vilket jag inte kan tro, eller är det ett sätt att lätta samvetet, så att du kan dansa dig fram "lättare" i fortsättningen.

Nej, du Eva, du behöver nog allt samvete som du kan behålla. Till Julen önskar jag dig att du skall meditera och komma under-fund om något nytt för oss.

Varmt, med <u>fasthet</u>,

Kristo

Stockholm, söndag den 28 december 1980

Kära Ulla,

det är söndag kväll, klockan är nästan 23. I morse klockan 4 kom jag hem från Italien med flyget och jag känner mig ganska trött, men ändå skall jag försöka skriva eftersom det är så mycket som pockar inom mig, så mycket som måste komma ut även om jag inte riktigt vet vad det är. Orden kommer medan jag skriver, men jag måste skriva eftersom jag tänker nästan hela tiden på Eva och barnen och på Dig och Er alla andra som var tillsammans under juldagarna. Jag undrar om Eva kom hem från Örebro idag också, hur Ni har haft det, om mina småpresenter till barnen delades ut (visst gjorde jag "bort" mig med Bibeln till Mia, eller hur - hon kanske tycker att jag är inte klok att ge henne en sån present). Sen undrar jag hur kommer Eva och barnen att tillbringa nyårsafton. Jag själv har att välja mellan en önskad dock hotfull ensamhet och någon flykt till vännen i Linköping som ville vara så snälla med mig och bjöd mig dit. Det blir nog fel hur jag än gör...: ensamhet eller flykt...

Nå, det är nog därför som jag måste sätta mig ner och skriva dessa rader. Min själ behöver kärlek, gemenskap, mina känslor behöver om inte bli accepterade och växlade åtminstone få komma ut.

Min mors hälsa var bra och vi fick bra kontakt med varandra, fast min egen hälsa blev inte den bästa där, eftersom jag har svårt att vägra äta min mors underbara mat som hon i en något överdriven moderlighet gör alltid för mycket av.

Däremot inser jag att mina bekymmer med min mor kommer snarare att öka inom överskådlig framtid. Hon är nu 72 år och det är nog ohållbart att hon skall fortsätta att bo långt borta och ensam med tilltagande ålder när allting kan hända och behövas och hon inte har fullständigt samhälleligt stöd som italienska medborgare har. Men jag vet inte hur jag skall göra: i min nuvarande lägenhet finns inte plats inte ens för hennes koffertar; skall jag lämna lägenheten till henne (om jag får för hyresvärden) och själv flytta till Linköping. Eller skall hon bo i stugan eller skall jag byta stugan mot en lägenhet i Stockholm, eller i Linköping. Kommer hon att överleva i Linköping utan en enda utländsk chans som t.ex. Stockholms Italienska Kulturinstitutet och dess affärer som hon skulle kunna gå ut och titta på? Och så vidare, inkl. ekonomin där hennes små pensionspengar från Brasilien räcker alltmindre och jag måste skicka alltmer pengar härifrån. Och hur det skall gå med mitt arbete och halvtidsforskningen som jag tagit deltidsledigt för ? Och så vidare.

Även från den här synpunkten förstår jag att det måste kännas skönt för Eva att slippa känna sig delaktigt i mitt ansvar gentemot min mor. Det var nog Eva som uppmuntrade mig att använda mina sinande ekonomiska reserver för att köpa charter-resan till min mor, och det är jag tacksam för, då jag tog tillfället i akt och det gjorde jag bra i. Men Eva anar knappast hur mycket mera som krävs för att "ta hand" om min mor. Sedan min barndom har jag fått axla med tiofaldigt större ansvar gentemot min mor än vad Eva och hennes syskon någonsin kommer att drömma att behöva axla gentemot dig. Om man bortser från mina barnaår, så gick jag och min första hustru genom stora svårigheter för att ta hand om min mor då hon kom till Sverige när jag just hade börjat att yrkesarbeta i början på 60-talet. Och nervpressen hade nästan knäckt mig psykiskt då situationen räddades slumpartat i och med att firman för vilket jag arbetade skickade mig till USA för drygt ett år.

I den mening är det nog orättvist det som Eva ibland insinuerat att det är inte så allvarligt att hon vill fly från äktenskapets

fasta band och inte längre vill leva tillsammans med mig: hon menar väl att jag skall inte klandra henne för att vilja fly från en svår situation som hon bedömer "omöjlig", eftersom jag själv har "flytt" från min mor i den mening att jag inte velat att vi skulle bo nära varandra. Om man bortse från att vi moget valde och lovade varandra (men att man väljer inte sina föräldrar), och om man också bortser att jag faktiskt som vuxen levt mxhxhjälptxmix med och hjälpt min mor mycket mer än Eva någonsin behövt göra, så kvarstår kvarstår kvarstår ett fundamentalt viktigt faktum som Eva typiskt nog haft svårt att förstå: nämnligen att JAG ÄR GIFT MED EVA och inte med min mor !! Och om det sunda förnuftet inte räcker så kunde man läsa det i Bibeln: "Fördenskull skall en man övergiva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skola varda ett kött." Men jag är rädd att Eva känner sig nog "gift" med dig, Ulla, och att hon har i själva verket aldrig övergivit Dig eller Kvinnan, och därför kan hon aldrig hålla sig i längden till en man, eller någon man överhuvudtaget. Och sådana här djupa band mellan mor och dotter har xxxxxxx knappast något att göra med hur ofta Ni träffas, eller hur "självständig" Eva tycks vara i vardagslivet, eller hur bra hon "klarar sig".

Nej, nu skenade mina tankar och känslor i väg, med den bitterhet som tillfälligt växte inom mig när jag tänkte på hur Eva ville "skylla på" min markering gentemot min mor för att rättfärdiga sin promiskuösa flykt från det FASTA förhållandet till mig, och detta trots att jag anser mig ha tagit fullt ansvar för min mor och hedrat henne då jag inte alls missförstått "övergivandet" av föräldrarna som om det skulle betyda ansvarslöshet. Och jag har överhuvudtaget aldrig kunnat acceptera Evas moraliska resonemang där hon försöker rättfärdiga en förkastlig handling (att överge mig) med hjälp av hänvisning till en annan handling som hon också anser förkastlig (att överge sin egen mor). Så resonerar hon typiskt nog, t.ex. "Du skall inte tycka illa att jag går och dansar ensam och gör dig svartsjuk, eftersom du gjorde mig svartsjuk och sårade mig för 10 år sedan." Eller: "Du skall inte klandra mig för att inte vilja flytta ihop med dig, och för att inte vilja ha dig här hos mig och barnen i Orminge, eftersom du inte heller ville flytta ihop med mig och barnen för 5 år sedan."

Nej sådan utpräglad kall "manlig" logik har jag alltid haft svårt att förstå. Däremot har jag lätt att förstå att om Eva ville smita ifrån äktenskapets börda av ömsesidig förståelse och förlåtelse, så har hon nu fått ännu större anledning att smita i och med ytterligare några av livets svåra problem och tragedier i samband med min mors situation. Och det kan jag naturligtvis inte klandra henne för. Det är fel från början.

Nåväl, oberoende av hur Eva känner sig gentemot mig och därmed gentemot min mor, så tog min mor det ganska hårt när jag berättade om att Eva hade ansökt om skilsmässa. Hon fick tårar i ögonen och slutade aldrig att grubbla och oroa sig under alla dessa dagar då jag var där. Efter många års andra grubblerier hade hon nog vant sina känslor från min första hustru över till Eva, och hon hade funderat att lämna som present till Eva något tyg eller broderi som motsvarade Evas smak som hon till slut hade lärt känna efter några misslyckade presenter tidigare. Och så plötsligt gick luften ur henne när hon kände att hennes present skulle vara ovälkommen. Och i samma veva frågade hon mig om Eva hade bett mig hälsa, och jag hade hemskt svårt och smärtsamt att ljuga. Pinsamt blev det också när jag tillsammans med min mor blev bjuden på jullunch hos en xxxxxxxx italiensk vänfamilj där vi xxx också var tillsammans med Eva för 2 år sedan. De hade föreberettt en liten present (bara en gest-visa omtanke) som jag skulle lämna tillsammans med en hälsning till Eva, men de blev något generade när de förstod från någon replik från min mor att det var problem mellan Eva och mig. De visste inte hur de skulle göra. ...

88

Nej, nu är klockan halv ett och jag orkar inte skriva mer. God natt!

Stockholm, den 29 december 1980

Kära Ulla,

nu är det morgon igen, måndag morgon. Innan jag sätter i gång med mitt egentliga arbete måste jag slutföra det här meddelandet som kommer från djupet av min själ. Du kanske undrar varför jag inte ringer till Eva, eftersom xx hon inte gör det själv: anledningen är, som jag tror att jag skrev tidigare vid flera tillfällen, att Eva upprepade gånger sagt att hon varken vill se eller höra mig. Hon hlet enkelt inte står ut med mig och mina ord, vill inte veta vad jag tycker och hon retas av att jag ibland inte tycker som hon. Egentligen är detta huvudanledningen hon angav för att ansöka om skilsmässa för att jag skulle gå.

Sen finns det nog andra, kanske ännu djupare anledningar för att jag skulle skriva dessa brev, just till Dig som Mor till Modern, utöver de självklara eventuella behoven som barnen, xxx Ni själva och annan släkt kan i framtiden ha att söka förstå för att kunna hjälpa. Att nå Modern till Modern kan vara det enda sättet att i andra hand nå Modern, den Eva som jag älskar och som dock aldrig tillåtit mig att nå henne med mitt hjärtas och mitt förnufts ord. Och detta problem inrymmer flera andra svårare frågor: det förstod jag bäst när jag häromdagen började att läsa i Olof Lagercrantz:s biografi "August Strindberg". Man kanske behöver inte vara en litterär geni för att få önska sig att omsätta sitt personliga lidande i ord som har en xx större allmänmänsklig giltighet. Även om det är bara ett försök, så kan det ha en sorts förlösande verkan. Det är nog detta som ibland också retat Eva, hennes känsla att jag någongång känt mig tvungen att förvandla mitt lidande för våra problem till xx ett sorts "studieobjekt" som skulle t.o.m. kunna bli föremål för en bok eller avahdnling. Ty... vilket är alternativet ? Att följa Evas strävan att överge varandra och frånta barnen deras fäder ? Att xkyxkx bara skylla på varandra och måla varandra som djävulen själv som måste överges eller förintas ? Att ta livet av sig själv ? Att passivt låta sig själv lida i tystnad ? Att ge sig hän "det glada livet" med livsbejakande danser och fester och orgasmer? Ack, ja, ett stick i hjärtat påminner mig om shocken som Evas brev gav mig förra gången när"vi"hade gjort slut och jag hade gått med på det i omedveten förhoppning att avståndet skulle ge oss chans att enas igen: i månader skrev jag för mig själv och ibland för Eva, och jag höll mig trogen xixx till mina djupaste känslor för henne, och jag xi hoppades att hon skulle också tänka på oss och komma tillbaka till mig. Tills jag fick det tragiska brevet som gjorde att jag tappade fotfästet och störtade i förtvivlans avgrund: brevet där Eva glatt berättade om sitt nya livsbejakande liv och tröstade mig med att hon tänkte på mig under sina orgasmer. Det gjorde att jag, som i tyst tillförsikt undrade om Eva tänkte på oss båda två eller om hon möjligtvis hade hittat "en annan", fick mitt livs slag. Jag överväldigades av en våldsam sinnesförvirring och depression. Jag vet inte vad som skulle ha hänt, kanske skulle jag ha tagits in på sjukhus om jag inte hade haft kraft att söka upp Eva och föreslå att vi skulle försöka igen.

Långt senare skulle Eva erkänna för mig att hon skrivit det där "livsbejakande" brevet nästan rent i syfte att hämnas på mig, för att jag hade haft mage att tro att hon skulle bara sitta och vänta på mig.

Det måste nog vara svårt att läsa dessa rader som jag skriver nu. Ännu mera då jag inte äger Strindbergs språk. Och även Strindberg själv lär ibland ha varit alltför "dramatisk" i sitt uttryckssätt. Jag är emellertid rädd för att mina skildringar kan ibland beskriva

ett mänskligt elände som är större än det som Strindberg själv målar i sina äktenskapsskildringar... Men samtidigt är skulle ett strindbergskt äktenskap inte äga sin djupa mänskliga innebörd om makarna hade, sundförnumstigt nog, "löst" problemet genom att smita genom med hjälp av en behändig liten skilsmässa. Eller hur ? Livets mening kan inte vara att smita undan kravet att bidra till lösningen av allmänmänskliga problem, genom att hitta personliga privata smågenvägar till trevliga danser och orgasmer.

Men jag måste medge en brist, bland andra, hos mig själv: att jag tar mig själv och livet alltför mycket på allvar. Eller, omvänt, att jag borde lära mig humour. I fall detta nu inte ligger för mig och jag inte kan komma dithän, då bör jag så småningom erkänna att mitt kall ligger i att bli präst eller något åt det hållet. I så fall hänger det samman med att jag tar vissa saker alltför mycket på allvar: det finns vissa saker om vilka jag inte kan förmå mig att dagtinga om, att kompromissa eller att förhandla om. Saker som jag skulle därför vilja kalla HELIGA.

På så sätt är det inte så konstigt att man får huvudvärk av att läsa dessa rader. Det behöver inte vara mitt fel, utan det kan bero på ämnets karaktär. Detta är också en sorts ursäkt för känslorna som jag väcker inom Dig genom läsningen av dessa brev. Det finns säkert dem som skulle hävda att sådana saker bör man inte skriva om, utan de bör förbigås i tystnad eftersom de utgör mänsklighetens "spyor" som inte bör trugas i någon alls. Jag är övertygad om att så inte är fallet och jag ber om överseende: det kanske kan kännas som en tröst för Dig att om jag själv fått genomleva allt detta, och dessutom orkat skriva det, då kan Du säkert orka läsa genom det som kan vara så viktigt för Din dotter och därmed även för Dig själv.

På tal om min bristande humour, vilka andra brister har jag som jag borde snegla på för att inte förlora mig i en ensidig och steril kritik av Eva? Att jag inte"vågat" satsa på mitt förhållande med Eva ? Att jag inte vågat göra mig av med min lägenhet i stan, för att jag velat ha en "reträtt" i fall jag blev utkastad av Eva, eller i fall Mia kom tillbaka från Göteborg och det inte fanns plats för mina prylar och Eva inte ville flytta ihop med mig ? Att jag inte ville ha barn eller, ännu värre att jag ville ha abort när jag såg att Eva även när hon blev gravid fortsatte att vara omedgörlig och hotfull. Att därmed, enligt vad Eva sagt, har vi inget mera gemensamt utom (hade) "bara sex". Att jag "förlöjligar" och lämnar ut Eva inför våra vänner och bekanta. Att jag inte ställt upp för barnen när de var små och hade blivit plötsligt faderslösa. Att även om jag "följer med" Eva och dansar gammaldans ändå tycker jag inte lika mycket om den som hon gör. Och att därmed vi har så olika smak och värderingar, inklusive om barnuppfostran, vilket gör ett gemensamt liv omöjligt ?

Allt detta borde påminna mig om att naturligtvis även jag kan ha mina fel. Och för den delen, Ulla, även Du kan någon dag behöva betrakta Din roll i Evas och våras svårigheter. Föräldranas och barnuppfostrans betydelse lämnar ju spår för hela livet.

Jag har alltså tänkt över mina fel och försökt bättra mig. Jag skulle kunna skriva hela sidor om hur jag har kämpat och försökt förstå Evas "klagomål" angående mina brister. När det gäller trohet och svartsjuka har jag till exempel inte ens gett tillfälle till misstanke åt Eva under dessa senaste 7-8 åren. Tyvärr fortsätter Eva att klandra mig för det som varit för 8-10 år sedan.

Och när det gäller att LÄMNA UT Eva ? Jag har slutat att ens beröra vårt privatliv när vi är tillsammans med andra, för att inte ge tillfälle till att Eva skall känna sig "utlämnad". Det värsta som jag någonsin gjort är just att skriva dessa rader, och ändå är det mycket som jag har låtit bli att ta upp som skulle vara alltför känsligt för Eva. Jag är faktiskt rädd för att Evas känslighet ang. att bli utlämnad hänger samman med hennes dåliga samvete

90

och oförmåga att moraliskt stå för vad hon sagt och gjort. Trots att jag gjort många misstag finns det inte en enda sak som jag kan komma på, som jag skulle behöva eller vilja be Eva om att inte lämna ut. Jag kan utan vidare förklara och göra avbön eller be om ursäkt, och intyga om min övertygelse att undivka upprepningen av gamla misstag, o.s.v. Sen, är det klart att om Eva skulle berätta om intima saker för människor som inte har med det att göra, så skulle hon själv lida skada av, eller eventuellt skulle vi förlora dessa vänner eller bekanta som skulle bli generade och besvikna på vår taktköshet. Så,...det är inga problem,... allt ordnar sig om man har rent mjöl i påsen.

Därför tror jag inte heller att innehållet i det här "andliga testamentet" kan skada någon, snarare tvärtom. Dessutom kan jag inte se hur jag kan"lämna ut" någon som jag inte längre har, eller något som jag inte längre har. Detta att "lämna ut" måste väl gälla inifrån det okränkbara äktenskapet sett som en helig institution. Det har egentligen alltid varit min övertygelse att man inte skall "lämna ut" utan man skall"lämna sig till varandra ". Och detta gäller i hög grad det sexuella: jag håller visserligen med att "allt är tillåtet" inom äktenskapets ram. Evas och mina fantasier skulle vara helt legitima om det levdes ut och bearbetades genom en livslång kamp inom äktenskapet. Men absolut inte som nu Eva kommer att göra i och med en skilsmässa. I och med skilsmässan det är ju Eva själv som lämnar ut mig och oss till främmande, och hon kommer att leva ut sina fantasier i "verkligheten" och lämna ut det heligaste som vi anförtrott varandra. Det heligaste inom mig som jag lämnat ut till Eva t.o.m. dagen före aborten, och som bl.a. ledde till avlandet av vårt aborterade barn. Så, egentligen kan jag inte se att jag lämnar ut Eva, utan det verkar snarare som om hon inte vill eller kan ta in mig, så som hon visade genom utpressning då det gällde att "ta in" mitt barn i hennes kropp. Och nu skriver jag avsiktligt "mitt" barn så som Eva alltid talar om sina barn, eftersom det gäller min roll i det hela. Så visade Eva att hon inte ville ta emot mig, genom att visa att hon skulle ta emot vem som helst (Någon Annan).

Nu blev det för mycket, och svårt att följa mina tankar och känslor. Det får nog stå kvar som ett vttnesmål över något som är mycket viktigt och mycket svårt att uttrycka. Det kommer i alla fall att leda mig till att ägna en ansenlig del av mitt resterade liv till att bekämpa uppkomsten och framfarten att den sorts särskild ondska som Eva ofta lämnat sig till. Eller som hon fått representera inför mig. Ty, det måste te sig absolut obegripligt för de som inte känner Eva intimt och erotiskt, att hon kan dölja något sådant bakom den där ytan av mjuk kvinnlighet. Egentligen är det inte så mycket märkvärdigare än när man hör om barnen som är är helt olika hemma och hos främmande. När det gäller Eva (och jag har naturligtvis svårare att se på mig själv) så tycks hon känna sig och uppträda på ett särskilt sätt just genetemot den som har någon erotisk betydelse för henne. Det vill säga att en arbetskamrat till henne, eller en främmande, eller en släkting lockar fram en helt annan "yta" än maken och älskaren. Ondskan inom henne lockas fram av den som är erotiskt betydelsefull: en säker väg mot en "kärlekskarrär" full av självuppfyllande besvikelser som utgör promiskuitetens grund.

.....

Nu avbröt jag skrivandet för en stund. Jag åkte till Hötorget för att handla mat. Jag tänkte på alla de goda maträtterna som Eva

91

och jag har lärt oss och gjort under årens lopp. Våra maträtter som snart kommer kanske hon att anrätta för Någon Annan. Flera rätter som Eva lärde sig från mig eller direkt från min mamma, moussaka, fyllda squash/zucchine, och så vidare. Det känns så tröstlöst, trolöst trist med denna trolöshet som förbrukar människor. Ja, jag känner mig förbrukad av Eva och slängd. Allt som jag hade att bjuda på, min historia och mitt förflutet, mina maträtter, min kropp, mina ord xx och min själ: antingen har de "sugats ut" ur mig - färdiga att brukas med Någon Annan i något annat tillfälle, eller då har de avvisats och kastats tillbaka till mig. Och min släkt likaså: jag gick runt med Eva och Daniel och presenterade mina livskompanjoner för hela min stora släkt i Bulgarien: nu har jag ingen mera att visa eller förevisa, nu är jag förbrukad. Och förbrukat är också mitt tillfälle att visa livskompnjoner för min släkt: det förlorar sin mening, det kan knappast göra mer än en gång, och absolut inte mera än 2 gånger. Det kan göras men det förlorar absolut sin mening. Och jag tänker på den fina rumänska broderade blusen som min nyss avlidna mormor och min kusin gav i present till Eva. Skall Eva gå på fester och dansa gammaldans med främmande "partner" med den blusen på ? Eller skall hon xxxxxx skicka den tillbaka till mig per post. Lika absurt olidligt i båda fallen.

Ja, bortslängd och förbrukad, utan att behöva tycka särskilt mycket synd om mig själv eftersom det är jag inte ensam om. Dagligen kastas på samma vis tusentals förbrukade människor på sophögen och det gäller att inte låta sig förvandlas till sopor. Paradoxalt nog den här känslan av att inte vara ensam i olyckan är både en tröst och samtidigt en orsak för ännu djupare lidande: eftersom jag anar att den här "kvinnorörelsen" där tusentals moderna kvinnor utnyttjar sin nyvunna ekonomiska självständighet och juridiska rättigheter för att begrava tillgivenheten och moderligheten, den rörrelsen just representerar moderlxxigheten och kvinnlighetens död (men inte det materiella moderskapets död, moderskapet kommer att fortsätta att blomstra för att man skall kunna fortsätta att suga ur barnen sitt sinande livsinnehåll). När jag ser Evas kvinnlighetens död, det som hon hånande kallat för "blödighet" och "att spela på känslosträngar" så blir jag smärtsamt påmind om att jag är dessvärre ett litet korn i det här lidandets universum, en dekadent civilization som slår xxx ned sina närmaste samtidigt som den odlar sin "gruppighet" i oförargliga Viet-nams liknande eller Första Maj:s demonstrationer.

Ja, Evas yta av mjuk kvinnlighet. Det är också en bitter tröst att jag är inte ensam att ha trängt genom den ytan och sett eländet som döljer sig bakom och ropar efter hjälp. De var ett par andra"förbrukade", sist den stackars Bengt som tycks till slut ha sagt några av sanningens ord till Eva, ord som hon berättade gnager hennes samvete då det inte är nedsövd av danser och orgasmer.

Ja, och Evas yta av mjuk kvinnlighet och varm xxxxxxx moderlighet har tydligen inte kunnat dupera hennes egen dotter Mia, vilkens sätt tydligen uttrycker det som Eva lyckats dölja för sig själv och många andra. Det blev nog också för mycket för Eva att ha mig som vittne till detta. Besvärligt också när jag påpekade varför Daniels Uppkommande "smarta sätt" inte alls behövde vara något "mystiskt arv" från Sven-Erik, utan det var snarare xxxx Daniels sätt att försvara sig mot Evas katighet. Ja, det är mycket som Daniel och särskilt Mia riskerar behöva bära av Evas icke erkända problem. Det är också därför som jag inte väntar mig att de ska söka upp mig, eller på något konkret sätt "längta" efter mig. Jag själv först lärde mig att förstå och uppskatta min egen far när jag var i 35-års åldern. Och det kändes ibland att de var rena tillfälligheter som tillät mig komma fram till de insikter som gjorde det nela möjligt. Så, jag tycker gott att Daniel och särskilt Mia kan få samma respit: det kan alltså dröja ett 20-tal år, d.v.s. fram till år 2000 innan de inser vilken roll jag har haft i deras liv. Jag hoppas bara kunna vara vid liv och god hälsa vid det tillfälle då de kan behöva mitt andliga stöd och min förståelse.

92 Och xxx när jag skrivit detta kan jag inte låta bli att erinra mig om

vad Eva en gång sade, vid tiden för sin stora lesbiska passion: att hon hade visserligen tänkt på hur hon skulle reagera om Mia visade sig längre fram vara lesbisk - det skulle Eva ha största förståelse för, även om hon visste att samhällets praktiska utseende bereder lidanden och stora svårigheter. Samma svårigheter som bidrog till att Eva till slut föredrog mig före den 19-åriga Lotta. Och lite senare hade Eva köpt i present till Mia en feministisk succé-bok, en blaska med titeln "Våra Kroppar, Våra Jag" författad av ett kvinno-kollektiv i Boston (USA), med målet att informera och att hjälpa att uppfostra kvinnor och flickor. Där kunde jag läsa bl.a. ett kapitel där det stod snyggt och trevligt förklarat att homosexualitet var något helt naturligt. Det var för flera år sedan då Eva fortfarande insisterade om att jag skulle göra henne med barn, och "hotade" mig genom att säga att män som inte vill ha barn med en kvinna visar att de inte älskar henne. Och då sade jag att jag inte kunde tänka mig att ha en dotter som Eva sedan skulle "uppfostra" med sådana böcker. Och då svarade Eva: "Men du kan sedan i din tur säga till henne vad du vill" men efter några minuter, minns jag, gick Eva fram till bokhyllan, tog den nyinköpta boken, gick ut genom lägenhetsdörren och slängde den i soptunnan.

Och allt detta skall ställas vid sidan om att Eva påstår att vi inte "passar ihop". Och när jag påpekar att sällan under 10 år vi haft någon större meningskiljaktighet betr. Daniels eller Mias uppfostran, eller ang. politik, och att vi uppskattar samma musik ... och samma teater, och ibland samma böcker (utom de som Eva lånar från sina väninnor, där feministisiaka nyprofeter berättar om kvinnor som ger varandra orgasmer genom att föra in gurkor i varandras slidor), och att vi båda tycker om friluftsliv, och vill slippa sportprogram i Tv, och inte röker, och minst sagt tåler mycket väl varandras vänner, och kan dansa ganska bra tillsammans (utom då vissa kvällar Eva saboterar samarbetet för Någon Annans skull), och tycker om samma mat, och hjälps åt i köket, och låter bli att hjälpas åt där Eva föredrar att göra allting bäst själv (som t.ex. vid städningen), och att jag kan mycket väl intressera mig för hennes arbete och resonera med henne om det (även om jag inte tycker att daghem är största välsignelse för de flesta barnen - jämför med Daniel som tycker att hans minnen av daghem är "pest"),..... ....ja.... vad kan Eva säga då ?

Ja, det finns inte så mycket att säga; vad Eva också kan säga är att visserligen har vi haft det underbart sexuellt med varandra i 7-8 år, men att för henne var det "bara sex". När jag svarar att även om jag som ung ibland tyckte så också så, numera kan jag inte förstå att starka sexuella känslor är lösgjorda från andra känslor, då blir Eva tyst. Efter en stund upprepar hon mekaniskt att "vi passar inte ihop", eller påminner att hennes sexualitet tog slut i samband med aborten. Om vi hade haft barn da ? Tydligen räckte inte ens två barn, och bevarad sexualitet, och "ihop-passande" att hjälpa Eva hålla sig till Sven-Erik, far till hennes barn. Var det "bara sex" med honom också ? Var det bara med Lotta som Eva måhända kände sex i förening med den "djupa vänskapen" som hon "fäste så stor vikt vid" till den graden att hon ville behålla kontakten med den stackars flickan, och ville fortsätta att ha henne som vardaglig arbetskamrat även efter det att Eva brutit förhållandet för min skull ??

Eller då kan Eva säga att under 10 år har vi knappast haft ett enda trevligt ögonblick. Och när jag påpekar att detta innebär att hon omyndigförklarar sig själv och sina känslor under motsvarande

tid, då är hon på nytt tyst. Det blir så lätt för Eva, mitt i hennes skenbara maktlöshet och oförmåga eller ovilja att uppehålla en andlig kontakt genom språket: det räcker med att bara svara med tystnad.
När hon däremot ibland råka tala, eller fråga något, då är det minnsann bråttom, och hon kräver svar och kommentarer på stubben

Nej, jag tror att största svårigheten som Eva upplever i vårt förhållande är, som hon också uttryckt, att HON KÄNNER SIG FAST. Och vad hon söker är egentligen någon som underkastar sig hennes vilja så att hon kan KÄNNA SIG LÖS, i stället. Enligt vad jag har förstått blomstrar Eva bäst då hon känner sig lös, och när hon kan spela ensam herre på täppan, särskilt när det gäller att styra och ställa med "sina" barn. På arbetet och hos hennes väninnor kan det heta att Eva irriterar därför att hon är så "hyperaktiv" och skenheligt engagerad och så överväldigande präktig. Medan, paradoxalt nog, Eva en gång tyckte att hon och Marianne var tydligen "alltför blödiga" och att det var därför att de ännu inte hade vågat överge sina stackars respektive. Ja.... att känna sig LÖS, det måste man väl uppleva om man för en LÖSAKTIG leverne, eller hur ?

Men, vilken är barnens roll i en sådan leverne, då ? Sådana barn måste väl uppleva mannens förödmjukelse, som nu sist när jag försöker att föreställa mig situationen i fall Eva om några dagar, eller några månader ångrar sig och använder betänketiden för att betänka och granska sitt samvete, vad händer då, inför barnen ?? Uppelver barnen då att Eva har då "kallat" på Kristo, som man visslar efter en utspärkad hund, som nu kommer tillbaka med viftande svans, tacksam för att ha fått komma tillbaka efter husbondens vink ? Skulle jag kunna uppfostra barnen sedan, säga till och så...?

Eller då är det kanske ingen fara att jag skall behöva utvärdera en sådan förödmjukelse. När Eva ser att barnen inte klappat ihop därför att jag låtit mig försvinna "mjukt" och trevligt obemärkt, och när Eva ser att både Mia och Daniel sköter sig tillräckligt utan allvaligare intermezzon: då behöver hon inte ångra sig. När hon dessutom kanske får sin folkdräkt klar till den här sommaren, eller i värsta fall nästa sommar, då passar inte att ha med sig en grå-gammal kavaljer som Kristo. Då kanske passar bättre att ha en"ny" spänstig kavaljer med egen färdig folkdräkt som "passar ihop" med Evas. Och, om Eva har tur, då kan hon kanske t.o.m. bli samspelt-indansad med nämnda kavaljer, lagom till den där Hälsinge-Hambo veckan i sommar, där det skulle vara så tråkigt att vara tillsammans med en alltför FAST gammal känd kavaljer.

....

Ja, förlåt för att så ofta, om inte alltid, bitterheten tar över.
Jag har långt kvar till humorn. Det hänger väl ihop att just nu inser jag att jag har inte bara en besvärlig nyårsafton att se fram emot, utan även en "lång het sommar"då jag riskerar att ständigt jagas av minnena från ett stort svek.

Hur som helst borde jag lära mig något från vad jag såg hos min mamma nyss i Italien. Trots allt (i viss mån självförvållat) lidande som hon gått genom, och brist på kärlek, så har hon nu hittat ganska mycket visdom. Det förvånar mig hur mycket som har hänt hos henne dessa senaste 3-4 åren. Det påminner mig om min fars ord:"Kristo, det tar ca. 70 år att lära sig att leva ....därför borde man få leva minst 70 år till för att skörda frukterna av ens visdom". Det var nog ett missförstånd betr. livets mening, men vi kan, om inte annat åtminstone låta "våra" barn skörda frukterna av vår slutliga visdom. Och bland våra barn kan det finnas inte bara Daniel och Maria utan även mina studenter för vilka jag hoppas få krafter att arbeta nu framöver. Jag får nog räkna med att i viss mån, på något sätt, de blir "mina" barn, när ödet inte tillåtit annorlunda...

Om vi inte hörs på annat sätt, mina nyårshälsningar....

Stockholm, den 3 januari 1981

Kära Ulla,

det är lördag kväll, klockan är halvåtta på kvällen, och efter en kort fiskmiddag har jag alla möjligheter för att meditera över min nya ensamhet. Fast jag tänker nästan hela tiden på Eva och barnen. Var är de ? Har de stannat hos dig i Örebro över nyåret, eller roar sig familjemedlemmarna var och en på sitt håll ?

Visst skulle jag kunna fly från dessa tankar genom att ge mig hän biobesök, hälsa på bekanta, berusa mig, eller dylikt. Men det tycker jag inte att jag skall göra. Fast, det är klart att mitt sinne darrar och skakar nu på kvällen, särskilt efter att jag råkade sätta på en skiva som var lite för känsligt-melankolisk...

Liknande situation hade jag inför nyårsafton: det gällde antingen ensamhet eller flykt (från ensamheten). Jag valde nog närmare det senaste genom att acceptera inbjudan från några av mina få vänner, nära Linköping, och åkte dit över natten, för att vara tillbaka på nyårsdagen så tidigt som möjligt. Jag ville nog ringa till "min familj" eller till dig för att hälsa på men det gick inte för sig: Eva har ju upprepade gånger sagt att jag inte borde höras eller synas varken i Orminge eller i Örebro. Så, jag kom av mig.

Eller...: menade kanske Eva inte det hon sade ? Liksom hon ibland hävdat att hon inte menat mycket annat som hon sakt, bland annat de där tragiska orden om vårt barn kunde lika gärna vara Någon Annans..., vilket i sin tur ledde mig också att säga saker som jag inte menade och som dock aldrig skulle ha drömt att uttala oprovocerad ? Jag och mina föraktade Ord, Ord, Ord...., som till och med dessa ord som du kanske redan tröttnat på att läsa....
Det påminner,(detta om att Eva ständigt var tyst eller "inte menade") vad jag läste i en tidskrift, Jakobs Stege, för någon vecka sedan, skrivet av Peter Lindforss:

> "I förbittringens tid har vi valt att - liksom för att chansa på en annan mosaik - slå sönder vårt språk och presentera det inför oss själva för att i denna söndertrasade syntax slippa undan den dom som självbetraktalsen alltid innebär.
>
> Ty liksom fegheten besegrar visheten har vi valt att skriva vår historia på blad som redan nästa dag mals ner i återvinningens kvarnar och på bildskärmar som raderar ut sitt innehåll redan innan det betraktande ögat hunnit finna sitt fäste - som tar tillbaka och gör osagt i samma andetag som det utsagda funnit ett lyssnande öra.
>
> Ingenting får sparas till kvällen, för ingen vet vilka nyheter kvällen kommer med och att bära med sig bilden av sin nutid - för att inte tala om sitt förflutna - är mer än den moderna människan orkar med."

Ja, det handlar ju om att säga eller skriva och att "inte mena" det. Artikeln, som jag letade fram för att kunna skriva av den ordagrannt, heter påpassligt nog Ta ifrån mig mitt ansvar.

Så blev det i alla fall att jag inte känner frihet att ringa eller söka upp "min familj" som jag mödosamt försökt bygga upp under dessa senaste tio åren. Inklusive Mia och Daniel som Eva krävde att jag skulle älska från allra första början av vårt förhållande, eftersom de var så gulliga och de var "hennes" barn, och eftersom jag älskade henne så följde det liksom av sig självt att jag skulle älska dem också. Och efter 10 år, när de blivit mina barn också.....

Därför är det, när jag tänker efter, inte så konstigt att mitt sinne darrar en sån här kväll, en lördag kväll, och jag undrar och jag så småningom under januari och februari kommer någongång att bryta samman under det kombinerade trycket av dessa känslor, mitt arbete, pendlingen mellan Stockholm och Linköping, ev. tillkommande bekymmer med min mammas situation, någon sjukdom, hemlöshet.... och kanske, liksom förra gången i Umeå, något "livsbejakande" brev från Eva där hon berättar om sina danser och orgasmer.

Den här gången borde jag emellertid vara bättre förberedd, eftersom jag har lärt mig att vänta mig vad som helst från en känsloskadad, faderlös och fadersföraktande, bisexuell manhaterska, som har gjort det till sin livsuppgift att bortrationalisera sina barns fäder och att visa för alla att man klarar sig bra utan "FASTA" män vilka hon känner sig alltför "FAST". Samtidigt som hon av dem kräver att de skall FÄSTA sig vid "hennes" barn....

Nej, nu gick jag för långt, och om situationen vore normal så skulle jag sudda bort, frisera och låtsas om andra känslor som är mera salongs-acceptabla. Men, vad är det som är "acceptabelt" idag ? Jag skakar och har gråten i halsen just därför att inget av det som händer oss stackars människor idag är "acceptabelt". Det är inte alls konstigt att jag darrar och skakar ibland en ensam lördag-kväll när min hustru, efter medhjälp till mord av vårt foster,"som kunde lika gärna ha avlats av Någon Annan", efter att ha provocerat mig liksom med sparkar och slag under mera än två år att jag skulle lämna familjen, slutligen "kastar ut" mig från den tillkämpade familjen och skiljer mig från de enda barnen som jag har kvar, "hennes" barn. Samma barn som hon fick tillskänks från Sven-Erik, vilken med stor sannolikhet också provocerades för att barnen skulle fråntas honom också.

Det djävulskt ironiska i allt detta är att dessa samma barn, Mia och Daniel, är de som möjliggör att Eva överlever gott och "livsbejakande" genom dessa stormar som hon ställer till. Det är lätt att inte darra av ensamhet och tomhet en lördag kväll i början på det nya året när man är förankrad i tillvaron genom "sina egna" två barn som man fått från en föraktad man. En man som , enligt Evas utsagor, hon inte vald till far åt hennes barn, utan tog som "den första bästa" för att komma hemifrån (från hennes far, Calle, får man förmoda). På samma sätt, antagligen, som Eva femton år senare tog mig som den nye "förste bästa" för att få uppleva det avgudade moderskapets (och kvinnogemenskapen på BB) på nytt. Och kronan på verket skulle då ha varit att längre fram ändå provocera mig till skilsmässa och fränta mig vårt barn också....

Mitt i att skriver allt det här, tänker jag på den lilla flaska parfym "Givenchy III" som jag inte kunde låta bli att köpa som julklapp åt Eva, medan jag väntade vid flygplatsen för återkomsten från Italien. Den är vår parfym, den parfym som jag valde ut åt Eva och som hon tyckte om, och sedermera har använt. Fast,... för att provocera mig har hon använt den inte när vi varit tillsammans på lördag och söndag, utan mest på arbetet, under veckan, för att bjuda dagisbarnen och väninnorna-arbetskamraterna på goda och sensuella kroppdofter. Vår parfym....

.....

Nu återupptar jag skrivandet efter att plötsligt ha kommit på att ja kunde gå på bio och se en omtalad film: "Välkommen, Mr.Chance !". Jag är tillbaka nu, omskakad på ett särskilt sätt, livnärd i själen, nästan lycklig känner jag mig, och har Eva - hennes goda och varma bild - levande som aldrig någonsin inom mig, trots alla de hårda orden som jag skrev tidigare. Det är

96

märkligt att betrakta hur mycket jag fortfarande måste älska Eva, när sådana starka varma känslor flammar upp inom mig på så kort tid. När jag ser eller hör någonting vackert då känner jag omedelbart ett starkt behov av att dela det med Eva. Så var det sist med filmen Don Juan - Mozarts opera - som tyvärr Eva vägrade att gå och se med mig fast jag ville gärna återse den. Och så var det alltså nu med den här "Välkommen Mr.Chance". Det handlar om en medelålders mentalt handikappad man som tack vare sin bristande begåvning i "normalt" avseende lyckats utveckla en förfinad känslighet och intuition som av ren slump för in honom i miljöer och situationer där andra inte alls märker hans handikapp utan snarare prisar och älskar honom för hans naturlighet, ärlighet, helhet och munter visdom (som de ofta själva "läser in" i vad han säger och gör.)

Jag fann många gemensamma saker i filmens budskap och vad jag för närvarande studerar och forskar om betr. förhållandet mellan tanke och känsla, o.s.v. Men det som förmodligen starkast slog mig i början var minnet (ett av mina vackraste minnen från livet med Eva) av den beskrivning som Eva en gång gjorde av det positiva som kan finnas i att umgås och leva med mongoloida barn. De betraktas annars av många som nästan "okunniga-debila-värdelösa" från intellektuell synpunkt. Jag minns särskilt tydligt hur jag greps av inlevelsen och värmen med vilken Eva talade om dessa barn. Det kom vi in på med anledning att en av Evas väninnor hade just råkat få ett mongoloid barn.

Så, det är tydligen inget hat som i grund och botten driver mig att kritisera och bekämpa Eva med dessa desperata sista rader, när alla mina övriga försök att bevara och utveckla mitt förhållande med Eva har på ett så obarmhärtigt sätt avvisats av henne. Ibland ser jag henne som en olycklig människa som låtit sig bli övermannad av ONDSKAN som annars vi alla bär inom oss (ursynden?). Det är den ondskan som jag måste och skall bekämpa in i det sista. Jag kommer att vägra att dra mig undan, eller i värsta fall låta mig gå under, i tysthet - bruten av svallvågorna orsakade av att jag kunnat FÄSTA mig så mycket vid Eva och barnen. Skall de straffas hårdare, de som fortfarande vågar "lämna ut" sig som jag gjorde gentemot Eva, och som fortfarande tror på kärlekens och äktenskapets mystiska betydelse av FAST band mellan man och kvinna ? Och om de straffas, skall de inte få lägga fram vittnesmål över deras drama ? Skall de låta sig "förbrukas" i all tysthet, till att känna sig sönderslagna och trasiga som jag kände mig i kväll innan jag gick xxxx för att se den här välsignade filmen ? Är jag förresten verkligen förbrukad eftersom jag har inte längre några resor till fjärran länder, några nya bekantskaper, några nya uppslag utöver blommor och en present då och då, att bjuda Eva på som försök att låta henne förlåta min del i det där som vi behövde förlåta varandra ?

I morse kände jag mycket gråt i halsen när jag föreställde mig själv som ankommer till lägenheten i Orminge, träffa barnen, säga hej, klappa katten-Nisse, röra mig i den familjära miljön och äta frukost i de rum där någon "ersättare" kommer att härja inom kort. Jag undrar om Eva skulle läsa dessa rader, om hon inte skulle flina innerst inne, eftersom detta måste vara det av henne efterlängtade straffet xxxxx för att jag inte fann mig i hennes viljor, och ännu värre, för att jag "avslöjat" henne och hennes livslögn. Det kunde ha varit i stället hennes chans att förnya sitt och vårt liv genom en smärtsam dock nödvändig självomprövning av det slaget som jag tvingats göra under tio år psykoterapi/själslig rådgivning. Det skulle ha varit förutsättningen för att kunna fortsätta att

97

leva och kämpa tillsammans för att tillsammans sona för vad vi gjorde åt vårt blivande barn. I och med att vi inte sonar det känns det som ett dubbelt svek och skändningxa skändning av minnet av vårt foster. Det visar sig en gång till att vårt foster inte hade någon betydelse för föreningen mellan Eva och mig. Vårt foster var alltså verkligen endast ett "verktyg" för att tillfredsställa enstaka behov hos Eva. Men jag tror dessvärre inte att Eva förstår att barn är föreningen mellan man och hustru, och inte ens gemensamma barn med Sven-Erik hjälpte Eva att rädda det förhållandet. Barn betyder något alldeles särskilt och avskilt för Eva: jag kan inte glömma hur Eva kommenterade en gång att hennes lesbiska f.d. älskarinna hade fått "eget" barn med en pojke (som naturligtvis fick "sparken" meddetsamma efter avlandet - då han ville ha abort - det kan inte ha varit ett uttalat seriöst stabilt förhållande mellan honom och en klart uttalad lesbisk flicka som öppet och övertygat bekänner sig som sådan sedan den tidiga barndomen). Eva berättade alltså först om Lotta och"hennes" barn, att Lotta hade låtit sig befruktas och sedan vägrat abort för att hon ville så gärna ha "eget" barn trots att hon betraktade sig som lesbisk. Det hade Eva hört långt efter det att hennes förhållande med Lotta brutits och vi var tillsammans (fast Eva kunde ibland träffa Lotta på arbetskonferenser och dylikt, det fick jag leva med). Och för ett par år sedan berättade Eva att hon hade visst sett Lotta och hennes barn någonstans, och tillade spridigt-menande (eftersom det var efter Evas abort) "Den var en mycket gullig unge, förresten".

Ja, den var en mycket gullig unge, förresten. Det är nog meningen med ett barn som i stället för att representera föreningen mellan man och kvinna, representerar hur försigkommen en stackars vinddriven "lesbisk" flicka råkar vara. En med vilken (och ev. gullig unge ?)Eva gärna hade velat leva.

Och sådana saker har jag fått leva med, alltså, och det kommer jag inte att glömma när det gäller att sätta döden på vårt foster i ett större perspektiv. Liksom jag inte kommer att glömma vad Eva svarade när jag sa till att jag inte gillade att en av hennes bästa unga väninnor och arbetskamrater smekte henne i håret och tog i henne t.o.m. i min närvaro: Eva svarade lite mellan road och generad "Förresten, är hon inte alls sån, hon är egentligen ganska fördomsfull". Hur så fördomsfull, frågade jag, och hur vet du det ? "Ja.... vid något samtal uttryckte hon sig på så sätt att man kunde dra slutsatsen...."

Nu råkar jag också vara "fördomsfull", och därför ser jag foster och barn på annat sätt än i första hand "gulliga ungar" som kan frodas även i "fördomsfria" relationer, och allt det här har en hel del att göra med vad som hände oss, och med Evas syn på vad en stabil fadersfigur betyder för barnen, och med Evas bristande motivation att "klara upp" och sona vår gemensamma synd genom ömsesidig förlåtelse och förstående. Du, Ulla, kanske vill liksom Calle själv "hålla dig utanför" dessa känsliga saker, men då måste man också förstå att Eva också kommer att ha rätt att "hålla sig utanför" eventuella liknande problem i till exempel Mias liv. Och så håller sig alla "utanför" och de som måste betala blir de framtida fostren och maken/makan. Jag vidhåller att en förälder fortsätter att vara förälder fram till döden, och att människor behöver föräldrarnas och allas hjälp allra mest idag när alla moraliska värden ställs på huvuden och alla fnissar åt Bibeln och sånt. Om Eva och jag hade fått hjälp tidigare, då kanske skulle jag ha sluppit lära mig sådana saker genom sådana tragedier och på bekostnad av ett dött/ofött barn.

Nej, nu är klockan drygt ett, natten mellan lördag och söndag och jag mycket trött. God natt. Vad gör alla andra just nu ? Det kommer att bli ännu hemskare och mera smärtsamt att ställa mig en sådan fråga om några månader....

Trettondagsafton
Stockholm, den 5 januari 1981

Kära Ulla,

det är måndag morgon och jag borde förbereda mina föreläsningar som börjar om en vecka. Men jag kan inte. För en kort stund sedan medan jag grävde in en byrålåda råkade jag se vykortet som Eva av någon anledning skickade mig från fjällen, Björnrike:

"Söndag 7/12-80

Hej !
Så var det roliga
redan slut !
Kram Eva

och
Daniel"

Jag råkade se kortet och jag brast ut i gråt.

Och för att kunna återföra mig själv till ett någotsånära mormaltillstånd igen är jag tvungen av försöka, trots allt, att reflektera något: att jag egentligen vet inget om det där "roliga" eftersom Eva på det elakaste sättet hade hindrat mig från att följa med henne och Daniel. Varför skickar Eva "kram" till mig ? Om inte annat så kommer Daniel, genom att han fick tillfälle att lägga sitt eget namn längst under, att få ha fått bevittna att visst är Eva snäll och försonlig i och med att hon så demonstrativt skickar kramar till mig (medan hon inte kramat mig någongång i verkligheten de senaste månaderna.) Och färm den förmodligen kylige och elake Kristo kommer nog inte att höra av sig och visa att han inte alls bryr sig om hem och barnen. Och så kommer Daniel att lättare acceptera att jag försvinner, mot bakgrund av Evas utmanande snällhet och Kristos envisa tystnad.

Det här bådar inte gott. Om jag fortsätter att känna mig så här, inte kunna arbeta, förföljas av längtans känslor, och så vidare under våren kommer jag möjligen att bryta samman som jag gjorde under för tre år sedan i Umeå. Det var då jag sökte mig tillbaka till Eva, i den naiva tron att det var jag som hade lämnat henne, och att jag hade bara mig själv att skylla. Den här gången har jag inte denna utväg och därför för jag bara hoppas på det bästa, att jag inte skall behöva henne och barnen och hemmet och minnena. Annars ? Det kan i och för sig aldrig bli värre än att jag plötsligt ser bara svart och att jag bli intagen i något psykiatrisk sjukhus i hopp att kunna bli återställd med hjälp av lämpliga tabletter.... Det är möjligt i ett sådant fall att jag ändå kommer att ha tillräckligt mycket kraft och klarhet i skallen för att orka skicka i väg de här breven, som en sorts vad jag kallat "andligt testamente" till Dig.

Hur jag mår ? Tack, jag känner mig sönderslagen, sönderriven, trasig, och med gråten i halsen. Är detta inte resultatet av ett långdraget våld som utövats mot mig ? Eva gör ett stort nummer av det "våld" jag utövat mot henne genom att knuffa eller dra i henne när hon betett sig som en hora på dansgolvet, eller när jag velat ha abort efter att hon förödmjukat mig upprepade gånger inte bara som man, utan även som far. "Du vet väl, Kristo, att Du får inte göra så här med mig, som i danslokalen..det får man inte...!" Det är tragiskt rörande att minnas Evas uppfattning om våld efter att ha sett henne jämna hela min känslo- och familjevärld ner till marken. Och innan jag hade förstått och kommit underfund om Evas

egna tvivelaktiga föraktfulla våldsamhet, blev jag alldeles förvånad när hon en gång för många år sedan, under vår bilsemester på Korsika, plötsligt började att slå mig !¤ Då hade jag aldrig höjt handen mot henne, däremot hade jag i sorg förblivit tyst en lång stund i bilen, efter att Eva på ett för mig (då) obegripligt hånfullt och kränkande sätt hade skällt ut mig för att jag SMASKADE när jag åt (=att det "hördes"när jag tuggade.) En riktig tuff maninna, synnerligen. Det blev inte mycket bättre senare, när jag så småningom förstod att Eva hånade mig därför att jag påminde henne om hennes egen far !! Tvärtom började jag då att bli dubbelt så ledsen, även åt Calles vägnar.

Så långt, alltså, om "VÅLD". Och jag har märkt att detta kränkande, föraktfulla, utmanande, hånande, våldsväckande sätt har fört Eva i andra våldssituationer (som med den unge mannen i flygresan tillbaka från Bulgarien) och att det har redan smittat av sig också till Mia. Dessa damer glömmer att styrka och kraft, vilka är mannens symboler, kan fövandlas till våld när kvinnan i stället för att väcka ömhet och värme låter sig behärskas av ondskan och vill spela maninna, och utövar det där beryktade "psykiska våldet" som man annars har så lätt att erkänna när det gäller förhållandet till barn. Sen hjälper det föga att vilja spela skenhelig och tabu-belägga våldet som om den vore en oerhörd skymf mot damernas vilja och lust, vilken har ersatt begreppet "heligt". Men det vet stackars Mia ännu mindre om när hon [illegible] forargar unga busiga män och meldeålders antastande gubbar på bussar, gator och diskotek. Hoppas bara att hon inte råkar illa ut när hon leker med våldselden, och att hon inte behöver så småningom vända sig till något "kvinnohus" för misshandlade kvinnor. Jag har aldrig blivit så oförskämt kränkt som av Evas (och Mias)sätt i vardagliga situationer: djupt mansförakt, djupt provocerande. Det är nog det här "psykiska våldet" som Eva utövat mot mig, och tidigare mot Bengt, som är källan till hennes dåliga samvete, eller "blödighet" som hon ibland kallat det, särskilt gentemot Bengt. Det är lättare att känna det gentemot Bengt som inte kunde eller inte ville värja sig, försvara sig, och ännu mindre slå tillbaka på Evas villkor. Men det här "blödiga samvete" är ödets "räkning" till Eva, och jag skall se till att,även om räkningen inte härrör endast från mig, att Eva inte smiter undan betalningen. Jag tror nämligen att Eva kan bekämpa ondskan inom sig om hon bara får konfronteras en längre tid med sitt samvete, utan att smita in i danser och orgasmer.

Det kan inte vara meningen att "blödigare" typer som Bengt och jag skall behöva betala för vår känslighet och tyvärr t.o.m. ibland tom [illegible] (?) sentimentalitet, och lätthet att fästa oss vid ett familjeliv. Det får inte fortsätta den här min nedbrytning, som också i går när jag hörde i radions P3 början av programmet "Spelstugan" och jag brast i gråt vid de första folkdansgammaldans ackorderna. Bara för att jag inte är "glad och harmonisk" efter den här skilsmässa, som Eva är, omgärdad som vanligt av barn och katt och invant hem, arbete med gulliga barn, väninnor och vid behov även vänner. Och, när jag tänker efter, den största skillnaden mellan mitt och Evas sätt att uppleva den här skilsmässan är nog att jag känner ingen "lättnad" därför att jag har inget obehagligt avslöjande [illegible] som jag har därmed [illegible] smitit ifrån. Däremot förstår jag mycket väl att Eva kan nu andas ut när hon slipper de samvetsbetungande förebråelser underförstådda i mitt ansikte och i min [illegible] blotta närvaro. Och så slipper hon alltså en svår konflikt som hör livsutvecklingen till, och om hon slipper samvete och konflikter, så kan hon säkert så småningom dansa lättare och återerövra sina [illegible] våldsamma orgasmer med hjälp av sina bisexuella älsklingsfantasier som en ny man (eller kvinna) så aningslöst kommer att ställa upp på. Och barnen kommer att vara stora då, och utflugna ur boet, men kommer nog att hälsa på sin glada mamma på helgerna, däremot kanske inte den där lite konstige Kristo som försvann en dag i november 1980 utan att ens säga ordentligt hej, och utan att ¤ ens besvara hej-kortet med kram från Björnrikes fjällhotell. Tur att mamma klarade sig [illegible] så bra utan honom; eller Bengt eller Sven-Erik, för [illegible] den delen. ---

100

Och, trots att Eva aldrig någonsin flyttat en enda millimeter eller en lillfinger för min skull, kan jag nästan höra hur hon upprepar för sig själv, och kanske även barnen och så småningom dig själv också: "Inte så konstigt att man klarar sig så bra utan Kristo. Har hade aldrig varit här, bara under helgerna, och dessutom bodde han inte här, han hade sin lägenhet i stan kvar och man ser nu hur han kunde lämna sina kläder och saker i Orminge utan att behöva komma och hämta dem. Han hade sina livsnödvändiga saker på annat håll. Det är beviset..."

Och jag tänker att jag föredragit köpa upp en del nya saker, kläder-skjortor, pijamas, m.m. och ansträngt mina knappa ekonomi bara för att lämna "ett minne" av min person i Orminge, och minska chanserna att bli bortglömd på ett sätt som skulle underlätta Evas slutliga beslut om skilsmässa efter betänketidens slut i maj. Och dessutom hade jag knappast plats för några kläder efter att Mia kom tillbaka från Göteborg, och Eva uppmanade mig hela tiden att inte lämna saker i Orminge, och samtidigt upprepade självförnöjsamt att hon hade ingen glädje av att vistas i min stuga eller att övernatta/hälsa på i min lägenhet, och att jag borde åtminstone hyra ut den i andra hand för att dryga ut hennes kassa (har någon märkt att det har gått någon nöd på Eva de senaste åren ?) vilket ledde mig faktiskt att hyra ut den i nästan ett år för att få en del saker förstörda och porslin krossad, m.m. samtidigt som Eva hela tiden tryggt bodde i sitt hem, oerhört rädd om sina egna saker, och med ständiga förbud och föreskrifter om hur jag skulle göra eller inte göra i Orminges lägenheten... För att inte tala om att mina "helgbesök" orsakats av en mycket smärtsam pendling först till Umeå och sedan till Linköping, för att spara familjen besväret att flytta endast för min skull.

Och i min hemlöshet ikväll, trettondagsafton, börjar jag att fantisera att jag tar bussen till Orminge och kommer fram till Evas dörr: skall jag ringa vid dörren eller skall jag bara kliva in ? Är det låst, kan jag öppna med min nyckel som Eva flera gånger ville ha tillbaka när hon ville kränka mig och göra mig så ledsen som möjligt. Och vad händer när jag kommer in ? Ser jag först barnen och skall de reagera med förskräckelse eller med förvåning ? Skall Mia plötsligt släppa ur sig, som en gång för många månader sedan när jag kom hem från Linköping "Vad gör Du här ?" Eller skall de komma emot och krama mig ? Fråga hur jag mår ? Hur mår jag egentligen då ?

Och om jag tar några steg till fram till köket/stora rummet, skall jag ser Eva som intet anande kommer mot mig då ? Förskräckt och generad ? Har hon"främmande" till middag, då ? Kanske t.o.m. min tilltänkt"ersättare", trots att hon lovade trohet och lovade avstå från "jakt" åtminstone under betänketiden, medan vi fortfarande är gifta s.a.s. ?

Sådana tankar är så smärtsamma att jag till och med misstänker att de är "sjuka" tankar som jag borde trolla bort på något sätt. Men hur, om det inte skall vara genom att supa, resa, eller ge mig in på osmakliga erotiska äventyr ? Å andra sidan de är riktiga, äkta och realistiska tankar. Den där är egentligen min plats. Bara 15 kilometer skiljer mig från den platsen. Vad är det som hindrar mig att åka dit i stället för att skriva dessa desperata rader, som blev ännu mera desperata efter att inte ha fått höra ett enda ljud från Eva och barnen sedan en månad tillbaka, sedan före Jul. Fick de mina presenter ? Tänker de på mig ? Hur mår de ? Jag skulle vilja ringa, som sagt till Dig, Ulla; har Du fått mitt kort med julhälsningar som jag skickade innan jag åkte till min mamma ? Du blir nog också generad och vet inte om/hur Du skall solidarisera Dig med Evas handlingar.

Just nu skulle jag inte orka bli avvisad även av Dig, i fall jag skulle ringa till Dig. Eller kanske är Eva fortfarande gäst hos Dig och vi skulle känna oss generade att samtala med varandra...

Det är nog på grund av allt detta som jag tycker (bl.a.) att skilsmässor inte borde existera. De är omöjliga. De är känslomässigt omöjliga. Minst lika omöjliga som den påstådda "omöjliga" familjsituationen som de anses lösa. Och det är svårt att, under sådana omständigheter, lära mig humor, lära mig att skratta åt livets olyckor.... Vi hade ändå så mycket gemensamt Eva och jag djupt i själen, vi har.... och det var därför som vi fann varandra från början. Det gällde ju att förvalta den där början livet ut, så att vi till slut förstod vem vi var, vad det var det där djupt gemensamma som först lockade oss till varandra, och som jag aldrig kommer att vilja kalla för "bara sex".

Bland de vackraste gemenskapskänslor vi har haft kommer jag aldrig att glömma en första-maj (eller mot-kärnkraft ?) demonstration i Orminge, då både Eva och jag oberoende av varandra samtidigt rördes till tårar av åsynen av en ensam, äldre, trött arbetare som såg sliten och besviken ut. Han bar på ett plakat med ungefär orden "Låt Dig inte luras av socialdemokratin till att rösta på linje 2". Och man förstod från formuleringen av han måste ha varit en trogen socialdemokrat under hela sitt långa liv, och slutligen upplevt att hans drömmar krossades av partiets taktiska utspel inför omröstningen om kärnkraften (det måste alltså ha varit en anti-kärnkraft demonstration). Så, Både Eva och jag blev rörda och sen blev också rörda av att vi blev rörda samtidigt på det där sättet, som liksom avslöjade ett lager av gemensamma känslor och värderingar djupt inom oss själva. Småsaker, naiviteter kanske, men ändå saker som man minns livet ut. Saker och minnen som aldrig blir "förbrukade", även den ena parten i ett äktenskap kan plötsligt bli förklarad, och känna sig, "förbrukad".

På tal om "förbrukad", en idé som återkommer, minns jag hur jag redan en gång tidigare kände mig förbrukad. Det var när min första fru inte längre tyckte att hon behövde mig därför att hon hade tagit mig som en sorts "pappa" när hon var bara 19 och jag, 25, kunde spela fixare och pappa åt henne. Sen studerade hon medan jag arbetade, och hon mognade, och hon skulle visa minnsamm att hon var självständig nu, att hon inte längre behövde mig, och började söka sig till andra män. En gång lät hon mig förstå att hon ville komma tillbaka till mig, på villkor att jag då gjorde henne med barn. Även den gången kände jag att det finns inga "villkor" i sådana frågor, allra minst då tilliten i att vilja ha barn måste växa ur bådas trogna och engagerade kamp för att utveckla äktenskapet. Äktenskapet kommer först, barnet är en följd och en symbol, nästan för löftet om en livslång trohet. Så blev det den där gången, med min förra hustru då jag också kände mig förbrukad. Dessutom vet Eva inte, jag har inte haft tillfälle att berätta för henne, att det som bl.a. bidrog till att knäcka mig för tre år sedan i Umeå (då jag sökte upp Eva för att vi skulle börja om) det var inte att Boel hade just fått sitt första barn med sin nye man medan jag vändades av min enwamhet och hemlöshet efter en trist nyårsaftom, i mitt tjänsterum uppe i Umeå. Utan jag tror att det som knäckte mig var vetskapen att Boel hade tagit det där steget efter att hon hade försökt återknyta kontakten med mig. Men jag gjorde inte det därför att jag älskade Eva, jag var tillsammans med Eva då, och jag kunde aldrig tänka mig att byta ut folk fram och tillbaka, att utnyttja dem, förbruka och sedan lämna över, som det skulle ha varit gentemot Eva och jag hade accepterat Boels förslag. Jag antog alltså inte Boels inbjudan, hon skaffade sig i desperation en far till hennes efterlängtade barn, och efter en tid provocerade Eva mig till att jag skulle bryta med henne (den gången gick jag på det pelet). Och då fann jag mig ensam och förbrukad på flera sätt, och jag kände mig särkilt desperat när jag fick insikten i att i själva verket det var inte jag som hade brutit med Eva, utan att jag hade låtit mig provoceras till att göra det som (nu)bevisligen var så svårt för henne att ta initiativet till. Sen kom Eva tillbaka med planen att jag skulle göra henne med barn. Annars fick det vara (säger hon nu...) Vad livet är underligt....

102

Stockholm, trettondagen den 6 jan 1981

Kära Ulla,

som Du ser finnar jag aldrig frid förrän jag uttryckt det havet av känslor och tankar som nästan kväver mig, tillsammans med gråten i halsen. Den sista dagen har jag funderat på hur jag skulle kunna tillägga något mera självkritiskt i mina brev. Särskilt när jag låter min bitterhet slå över i anklagande aggressivitet, när jag känner att jag kanske överskridit gränsen för vad som får skrivas om människors intimaste tragedierna; trots att jag inbillar mig att det rättfärdigas av att det kan hjälpa andra till insikter som förhindrar och förlöser deras egna [illegible] svårigheter. Särskilt om det skulle gälla Daniel och Maria, Eva och Ditt eget framtida förhållande till henne, kanske Marianne och Kaj, eller vem vet något som jag inte anar men som Mats burit som en stor fråga inom sig.

Jag kom fram till att ett vettigt försök till självkritik skulle kunna vara att, [illegible] i korta drag, sammanfatta några viktiga [illegible] stadier av mitt liv med Eva, från allra första början, så som jag ser dem. Och som jag tror att Eva sett dem, enligt vad hon berättat för mig.

---

1. Jag fick inte chans att under en längre tid arbeta för att förändra min "papparoll" gentemot min första fru, Boel. Så snart jag kände mig "förbrukad" som pappa åt henne, så sökte hon sig till andra män. I stället för att framhärda och tåla provokationerna för att söka en utveckling och en utväg, som sist nu med Eva, "hämnades" jag med att i min tur skaffa mig en älskarinna.

2. I den situationen befann jag mig när, i juni 1971 träffade jag Eva på en midsommarfest hos Crissan i Örebro. Jag slogs av Evas kvinnliga värme, mukhet och sensualitet. Jag har varit särskilt törstig och känslig för värme sedan min kalla barndom på internat i Italien. Jag har alltid drömt att mina ev. framtida barn skulle få det som jag hade gått miste om. Dessutom slogs jag av att Eva tycktes kunna både tala med eftertryck och vara tyst. Hon var varken en pratmakare eller alltför blyg. Däremot förstod jag inte hennes sällskap, Bengt, som bara satt och tittade på medan Eva och jag dansade, och passade barnen. En bror eller släkting, kanske ?

3. Den blev en promiskuös period i mitt liv. Efter nästan 10 års total trohet mot min hustru kände jag mig vilsen och liksom ville "hämnas" eller visa att visst var jag inte värdelös. Boel "bodde" fortfarande hemma men övernattade borta ganska ofta: ohållbart och absurt. Eva bodde fortfarande med Bengt och situationen där var likadan. Jag hade tillfälliga kontakter med Eva.

4. Boel lämnade mig i januari 1972. Jag gick med på att "lura" mig att "vi" skildes men jag minns att jag in i det sista framhöll för henne att jag tyckte att vi [illegible] inte skulle ge upp förrän hon var klar med sin just påbörjade psykoanalys (den skulle vara i något år). Men att om hon ville lämna hemmet då skulle jag inte försöka tvinga henne att stanna kvar och jag skulle gå med på skilsmässa. Bara hon inte räknade med att komma strax tillbaka, och så vidare som en jo-jo. Besluten skulle hållas. Men äktenskap kom i första hand.

5. Ungefär vid samma tid bad Eva att Bengt skulle flytta ifrån henne. Barnen var visserligen enormt fästa vid honom, och han var huslig och just och så vidare men Eva kunde inte se honom som hennes "man".

Han lär ha flyttat in till henne som hyresgäst-kompis-lekkamrat i Evas fantasi men blev snabbt "man" och "far". Eva kände sig "fast" och ville bli fri. Bengt lär ha brutit samman vid tillfället och under en lång tid framöver, vilket blev en källa till Evas dåliga samvete fram till idag.

6. Med Bengts utflyttning tog Evas svartsjuka över och hon ställde ett ultimatum till mig, fast i förtäckta former. Hotet konkretiserades mycket snart i och med att Eva skaffade sig en älskarinna, Lotta, som strax flyttade in i Evas lägenhet och fungerade som en andra mor (eller far ?) till barnen. Eva berättade om planer att köpa bil ihop med Lotta, och leva med henne hela livet, en idealisk väninna allt-i-allo, ovanligt mogen för sin ålder (19 år - Eva måste ha varit ungefär 30), samma konstnärliga smak, samma intressen, rolig och sällskaplig och omtyckt av alla. Det blev en häftig passion, då Eva berättade att de"älskade hela dagarna" när Eva hade skickat barnen till Sven-Erik. Samtidigt ville Eva, av någon anledning, att jag skulle bekanta mig bättre med Lotta, hon ordnade gemensam utflykt till Trollsjön och lämnade mig sedan ensam med Lotta när hon skulle börja arbetet sent en morgon, o.s.v. En ganska absurd och promiskuös situation.

7. Evas affär med Lotta var på ytan en så att säga legitim hämnd och utpressning för min obeslutsamhet men sånt skulle aldrig räcka för att förklara den specifika formen, homosexuell, som denna handling skulle ta. Det gjorde bestående intryck på mig, som symptom på någon djupare känslostörning eller mansförakt eller svekfullhet hos Eva. Intryck som säkert spelade roll i beslutet om abort längre fram. Jag kände mig inte mogen att "hoppa i" i ett fullständigt förhållande med Eva, ännu mindre som eftergift åt hot och påtryckningar av det här slaget. (Jag skulle tyvärr inte komma att visa samma fasthet när det gäller Evas påtryckningar om att avla ett barn, senare, år 1978). Dessutom, till skillnad från Eva, en mycket kort tid hade hunnit förflyta sedan det fysiska äktenskapliga samboendet(med Boel)hade upphört. Eva hade hunnit helt koppla ifrån minnet av Sven-Erik men jag kände mig fortfarande trasig i största allmänhet (jag blir ju mera "fäst") och behövde lite tid för att lappa ihop mig själv. Men jag erkände det berättigade i ömsesidig trohet om Lotta flyttade ifrån Eva, och Eva bröt förhållandet med henne även på arbetet, vilket Eva gjorde med viss tveksamhet. Så började vår ömsesidiga trohet,allvaret.

8. Ungefär vid samma tid, omkr.1972-73,tilltog styrkan i Evas nya ultimatum för att vi skulle göra barn och flytta ihop: att inte vilja ha barn skulle vara bevis för att jag inte älskar henne. Om det inte är meningen att makar skall göra barn då vore lika bra att leva tillsammans med en kvinna. Dessutom klandrar Eva mig för att jag upptar för mycket av hennes tid och hindrar henne att ägna sig åt Daniel och Maria. Eva har dåligt samvete för att ha gjort dem faderslösa då hon inte kunde förlåta Sven-Erik och ta emot honom när han sökte sig tillbaka. Eva ville gärna visa att det går bra utan pappa, och att jag kunde ersätta pappan. I början ville Eva att jag skulle låta Daniel kalla mig pappa, vilket jag vänligt men bestämt avböjde. På den tiden var barnen särskilt upprivna, oroliga, besvärliga och oförskämda. Möjligen berodde det på de stora känslostormar som de anade kring händelserna med Sven-Erik, Bengt, Lotta, mig, o.s.v. Innebörden var att de ofta var oförskämt bråkiga och förstörde varenda stund som Eva och jag råkade vara tillsammans. För mig var det motiv för att semestra utan dem, medan för Eva blev det motiv för att skylla på mig (för att barnen blev sådana för att jag inte lät Eva ägna sig åt dem, och för att jag inte tyckte att de var gulliga ändå, och "bjöd till").

9. Tiden gick, 1974-75 var osäkra tider. Jag lämnade IBM med mycket osäker framtid eftersom jag hade inget arbete på universitetet ännu. Jag visste inte vart jag borde flytta ihop med Eva men hänsyn till vilket arbete. Jag släpade mig fram med ströjobb i form av tillfälliga konsultuppdrag. Beskedet om min fars sjukdom kom och jag åkte i augusti 1975, var borta tills på våren då jag fick jobb i Umeå och började pendla. Men det var fortfarande ett osäkert arbete som försvårade tankar om flyttning och barn. Min lägenhet var ett utmärkt bytesobjekt för den dag då vi skulle veta vart vi skulle flytta.

184

10. Eva fortsätter med påtryckningar och uttrycker ständigt missnöje med situationen. Påsken 1977 skickade vi barnen till Dig, Ulla, för att vi skulle få vara i fred några dagar, tillsammans ensamma, vilket hände mycket sällan trots Evas antydan om motsatwen. Barnen fanns annars alltid omkring oss, från tidigt morgon då vi sällan fick sova ut, till sent på kvällen med bråk och skrik, ja Du vet hur det är. Barnen krävde naturligt nog ständig uppmärksamhet och när de inte gjorde det då sköt Eva barnen framför sig för att slippa bli kvar på tu man hand med mig; då man behöver tala ordentligt och djupt i förtroende. Det är ett agerande som har irriterat t.o.m. Chrissan i Örebro, detta att skjuta barnen framför sig mitt under ett samtal, så att det blir omöjliggjort. Jag var trött på att vara endast sängkamrat åt Eva, med utsikter att bli promoverad till barn-avlare. Under påsken åkte alltså barnen till Örebro och vi åkte till stugan. Eva var från början aggressiv, orolig om hur Du hade det med barnen och ville snart gå till kiosken för att ringa till Dig. Jag blev provocerad, gjorde en anmärkning om det och då bröt helvetet loss. Eva ville lämna mig i stugan och åka till Orminge.

11. Det blev för mycket. Jag tyckte då att jag borde göra det som Eva hela tiden antydde att hon ville att jag skulle göra: jag sade, när vi kom till Orminge, att vi borde göra slut och Eva höll med mig. Innerst inne tyckte jag väl att Eva borde få tillfälle att koppla av från mig och finna sig själv, utan att kunna anklaga mig för att jag "kräver" att hon pratar med mig, eller för att jag pratar omkull henne. De närmaste veckorna tillbringade jag med att arbeta intensivt och skriva ett brev till Eva då och då i tyst förhoppning att hon skulle känna sig friare att skriva än att prata, då hon påstod att jag ständigt avbröt henne. Man kan ju inte avbryta brev, tänkte jag, så hon får tillfälle att uttrycka sig och vi kanske finner den bro mellan oss som vi saknade tidigare. Det skrivna ordet kunde bryta det dödläge som kännetecknade vår vardagsliv.

12. Veckorna gick och jag började känna panik inför att Eva tydligen klarade sig så bra utan att behöva varken tala eller skriva till mig. Jag satt ofta i stugan och arbetade. Eva svarade aldrig min inbjudan till dialog. Jag fick senare veta att orsaken måste ha varit att hon mycket tidigt tröstade sig med att söka upp den avlagda Bengt för att organisera en gemensam semester med barnen och honom. En riktig"sommarklapp" till barnen (som hade ju saknat Bengt så mycket vid brytningen 1972-73) som samtidigt tydligt visade för dem hur lätt och fördelaktigt det hade varit att låta Kristo försvinna. Det slutade emellertid ganska tragiskt då efter semestern Eva ville på nytt "avpollettera" den åter förbrukade Bengt. Det gjorde hon, men det pinar hennes samvete ännu idag. Bengt avlöstes av två andra män alltmedan jag naivt trodde på att min lilla "utpressning" att göra slut skulle motivera Eva att söka kontakt med mig.

13. Under sommaren och hösten började jag att intuitivt uppfatta att jag blivit billigt ersatt och"paniken" blandad med känslan av djup föraktfull förödmjukelse tilltog. Jag förskte med en självomprövning. Vad ville jag från Eva, som var så krävande ? Samtal önskade jag mest för att kunna handskas med hennes aggressivitet och ständiga ultimatum. Egentligen accepterade jag Eva som hon var: jag var glad att se henne gå omkring, sy, väva, sticka, promenera med henne, gå på bio, resa, os.v. Men såvitt jag förstod det var hon som ville att jag skulle göra henne med barn och flytta ihop

innan jag kunde veta vart. Eva saknade mig inte tillnärmälsevis så mycket som jag saknade henne, det var också svårt för att komma någonvart med omprövningen. Hur kunde jag nå henne ? Hösten kom. Medan jag hade några trista ensamma veckor i Umeå, höll Eva på att stifta bekantskap med ytterligare en man, Allan som hon träffade på gammaldans i Mälarsalen, och som hon skulle senare lämna i januari. När jag kom tillbaka från Umeå efter att ha bott i tjänsterummet så kom jag till min uppåoch-nedvända lägenheten där de höll på att riva ur det gamla badrummet, och skulle tapetsera och måla. Jag möttes av en ny eländig xxxx sorts hemlöshet. Jag kunde inte ens duscha. Fick sova på golvet i flera veckor. Fick en långvarig virus-influenza som nedsatte mina krafter i veckor och ledde mig till att tillbringa en ensam jul och nyår. Alltmedan Eva dansade och roade sig. Kort sagt, jag knäcktes och reducerades till ett barn.

14. Kronan på verket är att jag skulle tillbaka till Umeå omedelbart efter trettondagen. Innan jag åkte skrev jag ur mitt hjärta ett spontant ärligt brev till Eva: vädjande till henne, att hon skulle vänta på mig för att egentligen det var vad jag alltid velat och känt. Om hon tyckte att jag tog hennes tid och att jag inte passade för barnen så kunde vi enas igen efter att barnen hade vuxit och flugit ur boet. Att oberoende av vad jag hade "rätt" att be henne om, de var mina känslor, jag behövde henne, helt enkelt, och jag innerst inne hade xxxx räknat med att vår skilsmässa bara skulle ge henne frihet att känna efter, finna sig själv och komma mig tillmötes.

15. Efter några dagar i Umeå fick jag dit eftersänt ett underligt svar från Eva. I tillsynes ömma, varma och vänliga ordalag berättade hon kort att hon xx hade det bra, hon roade sig och fick slutligen göra alla saker som hon tyckte om, dansa, osv. och att hon visst tänkte med ömhet på mig, t.o.m. under sina orgasmer.

16. Dessa ord knäckte mig helt och plötsligt. Jag hade en natt av dödande migrän eller vad det var, jag trodde att min hjärna skulle sprängas och jag hade våldsamma gråtattacker intill gränsen till medvetslöshet. Tydligen hade orden träffat rätt."Vanlig"svartsjuka ? Snarare en shockartad reaktion då jag togs av brevet i förväntnasfull, öm, öppen och värnlös sinnesstämning. Jag som knappast hade vågat tro att Eva skulle ha hittat en annan man och ersatt mig på så kort tid. Och inför barnen !xx Eva skulle långt senare medge att hon skrivit brevet i aggressiv sinnesstämning fast lindat in det i "vänlighet". Precis som när hon brukar tala till mig !

17. Den följande kvällen orkade jag inte mera. Jag tyckte att det var mänskligt förkastligt att söka mig till en psykiatrisk klinik för att bli nedsövd med farliga tabletter. Som om jag skulle ersätta Eva med tabletter, hur omogen min reaktion än hade varit på ett omoget-omänskligt brev (men det kunde jag inte inse då.) Jag ringde till Eva sent på kvällen, hon hade redan lagt sig, och jag mitt under gråtattacker berättade hur det var, att jag ville att vi skulle börja om, bilda hem, att jag insett att i min situation jag måste ha ett hem och det vill jag ha med henne, som jag alltid önskat mig. Jag skrev dagen efter ett brev där jag vl.a. nämnde att x efter alla dessa eländiga känslor jag var inte längre ens främmande för möjligheten av att kanske ha barn. Eva shockades av min påringning, insåg att en ny "Bengt"tragedi" var xxxxxx kanske på väg, bönhörde mig nästan omdelbart, lugnade ned mig o.s.v. Efter någon dag gjorde hon slut med den siste mannen (xxxxx Allan, som hon hade träffat i oktober), kom och mötte mig på stationen när jag kom från Umeå. Det tog många veckor innan jag sakta blev människa igen.

18. Eva skulle senare säga att hon skulle aldrig ha kommit tillbaka till mig om hon inte uppfattat min antydan om möjligheten att ha barn som ett löfte, som för henne sedan blev ett krav och villkor. Jag minns med viss darrning hur förvånad jag blev att Eva var redo att låta sig befruktas av mig bara en eller två veckor efter att hon slutat ligga med den andre mannen. Till den graden att, utan att bli tillfrågad, kände hon sig föranledd att redovisa för mig att hon "redan haft mens" så att jag inte skulle behöva vara orolig om fastställandet av faderskapet. Och jag som kände viss moralisk tvekan att överhuvudtaget ha ett sexuellt förhållande med hennes kropp s.a.s. fortfarande varm av en främmande man.... ! Ja, som sagt jag kände mig trasig i flera veckor.

19. Sen vet vi hur det gick, och i stor utsträckning framgår det av dessa brev. Trots den fortsatta bekymmersamma "krav-villkor" attityden från Eva tyckte jag väl att jag borde ge efter. När hon så snabbt hade kommit tillbaka till mig i en så tröstlös situation (även om den var delvis provocerad av henne själv) så kunde jag tillmötesgå hennes desperata bön om ytterligare ett barn, vårt barn. Kanske jag själv ville,innerst inne, lika intensivt ha det här barnet med jag vågade inte erkänna det för mig själv. Eva som min hustru skulle i så fall bli den välsignade "syndabocken" som jag kunde skylla en sådan lycka på.

Jag var beredd att sadla om hela mitt liv: naturligtvis flytta ihop och troligen arbeta heltid utan några anspråk om att "forska", ändra min vardag och mina livsplaner, kanske gästspela som "hemma-pappa", vad vet jag.

Mitt eget "villkor" var bara ett enda: ATT EVA ALDRIG SKULLE TVEKA OM ATT HON VILLE LEVA RESTEN AV SITT LIV MED MIG, I NÖD OCH LUST. Att hon aldrig ens skulle antyda tanken på att få barnet och sedan skiljas från mig, på så sätt att jag i stället för far skulle bli en avlare plus en postanvisning.

Det var just vad Eva gjorde då hon hotade med att inte flytta ihop med mig, medan jag såg att hon samtidigt inte tvekade i att vilja avla barnet. Då var det redan för sent. Och Eva lät mig förstå att om just jag inte ville göra henne med barn, då....
Om inte just jag ville göra henne med barn, då...
Om inte just jag ville göra henne med barn, då...

Det blev nog för sent.

Kära Ulla, har jag lyckats hålla en någonsånära självkritisk, "objektiv" attityd ? Min barnslighet, vilsenhet och tvivel ? Kan tio års liv sammanfattas på några rader ? Antagligen inte. Men jag behövde försöka. Vilken är min stora skuld? Den som inte kan viftas bort med Evas till intet förpliktande 10-årig"vi passar inte ihop' Ursäkta mig för mina bristfälliga nyanseringar. Jag är mycket trött nu och klockan är tio över ett på natten. God natt igen.

Stockholm, den 7 januari 1981

Kära Ulla,

nu överdriver jag nog, kommer Du kanske att tänka, när jag skriver varje dag. Det är kanske bra att det tråkiga arbetet med pendlingen till Linköping börjar nästa vecka och tvingar mig in i en annan värld, så att jag slipper sjunka i den här världen. Fast det var meningen att jag skulle förbereda och att jag skulle läsa och så vidare för att kunna forska. Nå, i stället forskar jag om mitt liv med Eva.

I morse gick jag till tandvården i Orminge, där jag råkade få en tid. Jag kom för tidigt så att jag gick in i Konsum i Orminge Centrum och råkade träffa en sympatisk gemensam vän (egentligen Evas kontakt från början), Ingrid Eklund. En ganska genomliden kvinna, frånskild med två barn, i vår ålder. Kanske den "mänskligaste" i bekantskapskretsen. Hon visste hur det låg till mellan Eva och mig och snart sade att hon hade umgåtts en hel del med Eva under helgerna efter jul, och efter att jag försvann överhuvudtaget. Jag tror visst att hon är ett trevligt sällskap och jag blev glad för att Eva inte är ensam, men jag kunde inte låta bli att fråga hur Eva mådde. "Faktiskt ganska bra..." svarade hon och jag meddetsamma kände den förbjudna nålen sticka mig tvärs genom hjärtat. Jag tänkte förståss på hur lätt Eva har det att vara glad: hon berättade att när Sven-Erik"försvann" från Orminge så gick det över efter en flaska vin på kvällen, med en väninna.

Och sen, det är klart att det är djupt förödmjukande att inte längre behövas, bli så fullständigt förbrukad.

För....när man tänker efter det ligger nära tillhands nuförtiden att om någon "mår ganska bra" efter att ha skilts från sin "partner" (som det heter nu för tiden) så tolkas detta som om vederbörande hade i någon mening "rätt". Förakt för svaghet ? Ja,... endast om styrka är lika med mindre känslighet och mindre beroende av fasta-långvariga förhållanden. Och, i så fall, den som är stark han/hon får rätt.

Det är ju märkligt hur sällan man fråga sig: "må bra...hur länge ?" eller "må bra...vem är den som mår bra ?", eller "vem, hur länge ?". Därför att det förefaller mig att mänsklighetens moral, dess ABC som antagligen råkar innefattas av våra religiösa och juridiska föreställningar, den syftar just till att beakta frågan om vad menas med bra, för vem och hur länge. Till exempel: kanske är mamman glad de närmaste 5 åren, men hennes barn blir ledsna om 20 år och förblir ledsna resten av sina liv. Eller: kanske mamman blir glad de närmaste 10 åren, men hennes f.d. man och ett av hennes barn (det finns än så länge inga f.d. barn till en förälder) förblir ledsna i 15 år. Och så vidare.

Det är ju ganska märkligt och samtidigt skrämmande hur det här att vara "glad" och "harmonisk" eller "dansa och få orgasmer" har blivit måttstock på både styrka och riktighet-moral i mäsnkliga förhållanden. Den är nog anledningen till att jag upplever en så stor sorg vid konstaterandet av att Eva "mår ganska bra" och barnen antagligen också. Som jag skrev tidigare, jag behövde vänta tills jag blev 30-35 (och min far var då 65-70) för att jag skulle förstå hans roll i mitt liv, för att jag skulle återupprätta hans bild, och för att min kärlek för honom skulle pånyttfödas, ursprungen ur en djupare förståelse.

Sen, det är klart att jag är på något sätt "avundsjuk" på Evas "livsbejakelse" och jag skulle vilja vara lika stark och duktig och strålande som hon. Ändå är jag ingen riktig "självmördare", tror jag, utom i den mening som Hermann Hesses "Stäppvargen" var.....

v.g.v.

Men, det är klart att säker kan man aldrig vara. Jag fick en enorm respekt för de psykiska krafternas makt och okontrollerbarhet när jag bröt samman i Umeå efter mottagandet av Evas brev. Det var nog en "psykotisk reaktion" om man nu bli gladare att sätta ett namn på sånt. Och innan dess, under året 1974,var min mage i stället som inte höll ut p.g.a. Exxxxxx Mias ständiga bråk med Eva vid matbordet: jag har fortfarande på hyllan en stor flaska "Novalucol Forte" suspension, mot överskott av saltsyra, som ordinerades av läkare den 26.12.74, ser jag. När jag började att förstå vad dessa bråk handlade om, så försvann såsmåningom behovet av läkemedel. I stället började Eva tycka att jag var för obekväm och började att provocera fram en brytning, den provokation som lyckades i början på år 1977, efter Brasilien parentesen.

Eva brukade säga nu på sistone att på samma sätt som jag ville bryta år 1977 (d.v.s. hon ville bryta) nu vill hon bryta därför att hon inte längre orkar med min närvaro, och liksom jag då,skulle hon behöva något läkemedel som inte finns att få. Men jag valde till slut förståelsens och försoningens väg. Möjligen kan den vägen också misstolkas som svaghetens och känslosamhetems väg ("att spela på känslosträngar").

Jag hoppas verkligen att min förståelse för hela den här nya situationen som Eva tvingat fram, kommer att hjälpa mig genom en kommande kris. Jag kände xxxg redan hur dimman tätnade när Ingrid Eklund berättade av Eva mår faktiskt ganska bra. Som tur är fanns det inga "orgasmer" med i bilden den här gången, men det kanske kommer. Jag måste vara beredd på allt, t.o.m. att Eva lyckas övertala någon att göra henne med barn inom ett år. Visst är det svårt och underligt med denna xxxxx obarmhärtighet och "kärlekskspråk" människor emellan i ett kultiverat välfärdsland där praktiskt taget alla är "frigjorda" detta år 1981. "Jag tänker på Dig, under mina orgasmer." Ack, ja.

Dimmorna tätnar alltså. Det gäller för mig att sluta med tom sentimentalitet mot någon som vill kasta mig på skräphögen, och jag måste inta en realistisk, sund attityd, nytt år-nytt liv, börja på nytt, hej svejs, sång och dans mitt på midsommarängen, Hälsingehambo, m.m. inklusive folkdräkter och glatt sällskap.

Men det är alltså svårt. Det var jag som ensam avverkade hela sträckan som skilde Evas liv från mitt, i början. Nu måste jag tillryggalägga hela sträckan tillbaka en gång till, dubbelt arbete, medan Eva fortsätter att sitta där med barn, katt, boendeomgivning, bekanta, xxxxx släkt, och allt. Och, som sagt, med barnen som Sven-Erik var så god att skänka henne, och utan vilka Eva skulle antagligen inte känna ett uns av eget värde och självförtroende, och självklar social modersroll idag. Dessutom har jag inte, på den mödosamma vägen tillbaka inte ens trösten som Eva har, att se fram mot att slutligen kunna "bestämma allt själv" eftersom de inte var något som jag längtade efter när jag behövde jänka ut vardagslivet med Eva. Jag har inte heller möjlighet att se fram mot att slippa konflikter och samvete eftersom jag bär dem alltid med mig, i stället för att stjälpa dem på en syndabock, en sån som man kan till slut kasta på en sophög, förbrukad.

Ja visst: Evas kärlek till mig hade "tagit slut". Den "tog slut". Kärleken som vara: den köpes, säljes,utnyttjas (till orgasmer) och sen tar den slut. Mot bakgrund av Evas politiska vänstersympatier ("det är mysigt med gruppigheten i stora demonstrationer med massor av folk") blir det särskilt xxxxxxx ironiskt att uppmärksamma att det är just vänstern som vill tona ned allt det där överskattande pratet om "kärleken": xx "ett borgerligt påhitt" under xxxxxxxxxx århundradena fram till den moderna borgerlighetenvisstemän och kvinnor att äktenskapet behövde ha mycket litet med "kärleken" att göra. I mitt fall utgör det till slut utgångspunkten för denna beskrivning av den älskandens(känslosträngspelarens) utplåning.

109

Stockholm, den 8 januari 1981

Kära Ulla,

jag vaknade för en stund sen, halvsju på morgonen, på ett smärtsamt sätt. Jag kommer inte riktigt ihåg med det måste ha varit en dröm om Eva och barnen. Jag låg vaken en stund och mindes att snart blir det 3-års "jubileum" av det tillfälle då jag bröt samman i Umeå, efter förra "skilsmässa". Jag tänkte vidare och började att en gång till undra vilken har varit min roll, vilka fel som jag har gjort i mitt förhållande till Eva. Jag har sedan en lång tid tillbaka känt mig fascinerad, och försökt förstå den djupare betydelsen av evangeliets uttryck "att se skärvet i sin brors öga men att inte se grandet i sitt eget."

Vilket är grandet i mitt eget öga ? Jag låg alltså på sängen och undrade om grandet i mitt eget öga. Jag har anklagat Eva för att vara hård och oförsonlig, men hur försonlig har jag varit egentligen ? Jag minns att jag har flera gånger försökt finna ett tillfälle att be henne om förlåt för aborten. Jag kanske gjorde det, jag minns inte riktigt om jag i stället inte lindat in det i "att be varandra om förlåt" eftersom så tänkte jag rent förnuftsmässigt, att vi var så klart båda ansvariga för det. Jag tänkte vidare att jag kanske borde helt enkelt gå in för att be om förlåt. Jag kom på att Ingrid Eklund sade igår att Eva mår faktiskt ganska bra. Men jag vill inte att hon skall må ganska bra utan att det ses som en språngbräda för ett förnyat förhållande mellan oss: skulle inte både Eva och jag utnyttja betänketiden för att lugna ned oss lite gran och göra den till en förlåtandetid ? Det är ju kanske precis det som håller på att hända med mig i morse då jag vaknar så här tid, och jag betänker, betänker, betänker,... och jag kommer fram att jag borde än en gång bryta min "stolthet" och våga be om förlåt, även med risk att det skall förvandlas till ett bevis för trivial svaghet.

Och då, jag vet inte riktigt hur, "gick det utför" för mig medan jag låg och tänkte. Tårarna rann och jag kunde inte låta bli att lyfta på luren och ringa till Eva. Alltså strax efter halvsju. Jag stoppade gråten och behärskade rösten. Det dröjde innan någon svarade och det var Daniel, som lät sömnig dock förvånad-glad och tackade för boken, men först berättade att Eva hade redan gått till jobbet. Jag lyckades behärska mig för att berätta något om julen, och mumla att det var ganska svårt för mig just nu men det skulle nog gå bra på något sätt, att han och Mia visste att de var välkomna men att jag kunde knappast söka upp dem, o.s.v. Sen lät jag honom vara, eftersom han lät så sömnig trots att han kunde "skärpa" sig. Jag lade på luren och brast ut i en tidigare uppdämd gråt.

.....

Och nu avbröt jag skrivandet för att ringa till Eva på jobbet, bara några minuter för att inte störa hennes arbete. Eva lät vänlig och mjuk. Jag berättade precis som det var, hur jag hade kommit fram, oplanerat, att ringa i morse, om betänketiden som förlåtelsetiden, att jag tänkt att jag borde be om förlåt.... Eva lyssnade... och sade lågmält att hon hade nog inte ändrat sig, att hon tyckte fortfarande att vi borde skiljas, att vi hade lockat fram det värsta hos varandra dessa år...att hon tyckte att hon hade inget att förlåta... Men, sade jag, kunde inte detta om att ha "inget att förlåta" också vara ett sätt att inte förlåta mig ? Och att trots allt mitt eget lidande dessa senaste tider kunde jag inte se det som annat än en naturlig del av livet, vårt liv, där man lär sig bl.a. genom att förlåta. Eva kunde inte tala längre, frågade om jag ville ha mina kläder som är kvar i Orminge.....

vgv

Nej, det ville jag inte, även om jag behöver dem, för att jag vill inte underlätta att utplåna spåren efter mig... Ingen fara, säger Eva....

Men jag menade inte så, jag vill inte leva"i hennes minne" utan jag menar att hon skall betänka=förlåta. Och, en gång till, jag skall inte hyckla och säga att det är bra att hon mår bra utan mig. I kärlek, har det sagts, man vill inte den andres väl, utan man vill ha den andre. Jag vill inte att Eva skall må bra, utan jag vill i första hand Eva själv, och visst att hon i andra hand skall må bra...

Jag märker nu att jag mår bättre när jag skriver det här brevet. Jag kanske kommer så småningom att finna min väg till äkta försonlighet, jag kanske kommer att finna grandet i mitt eget öga, även om det kan innebära ytterligare lidande, även om jag kanske får något återfall i den bitterhet, aggressivitet och även svart elakhet som sipprar genom flera av mina tidigare brev. Jag är visst ingen Strindberg, men jag tycker inte att han är särskilt efterföljansvärd då han gestaltar sina äktenskapsproblem. Han är så att säga inte särskilt konstruktiv. Jag gissar att det ligger en hel del i Levertins, Brandes och Heidestams kritik mot Strindberg att han inte lyckades upphöja sig tillräckligt över sitt eget lidande för att övervinna aggressiviteten och finna en helhetsbild över tillvaron. Antagligen samma bild som Jesus försökte förmedla.

Jag är alltså varken Strindberg eller Jesus men, vet vet, kanske jag lyckas komma någonstans med den här desperata kamp i dessa brev. Jag kom att tänka på att, dessutom, i det här 3-års jubileet av mitt sammanbrott i Umeå, dessa brev kan tjäna som ett dokument och en vägledning för mig eller andra som kan råka vilja hjälpa mig ur "det svarta" i vilket jag kan hamna under den närmaste tiden. Tänk, att kunna slänga fram några ark papper, och att i förtvivlan kunna ropa "Här är jag !".....

Även Eva och barnen kan i framtiden ha nytta av en bild av deras liv, vårt liv, sett genom ur min synvinkel.

För övrigt känner jag inte som Eva sade i telefonen, att vi lockat fram de sämsta sidorna hos oss själva. Ärligt sagt jag kan inte förmå mig att tro att dessa svåra prövotider med Eva har lockat fram de sämsta sidorna hos mig, i alla fall. Trots eventuella tillfälliga överdrifter i dessa brev, tror jag att över hela taget dessa rader kan bevisa att prövningarna har i stället tvingat mig att tänka och känna efter, att jobba med problemen. Om jag tar de senaste fem åren av vårt gemensamma liv är jag övertygad att jag skulle aldrig ha utvecklats så mycket som människa, och dessutom åt rätt håll d.v.s. med insikter som matchar mina förutsättningar, om jag inte hade fått vara tillsammans med Eva. Så, inget skulle vara mig mera främmande än att påstå att jag har "förlorat" eller "kastat bort" eller att jag "ångrar" dessa år. Det ser ut som om det motsäger det jag tidigare hävdat, nämnligen att jag känner mig förbrukad och hastad på sophögen, men då menar jag sorgen över att veta att Eva tycker att jag inte längre sedan något år tillbaka kan betyda något positivit för henne (och barnen). Jag själv tyckte och tycker fortfarande att Eva och barnen är en andlig tillgång för mig: med det visar kanske hur "egoistisk" jag är, att jag på något sätt bara "tar för mig", eller som Eva ibland hävdat, att jag gör det"i studiesyfte"....

III

Hur som helst, idag känner jag mig särskilt öm och trasig efter det där uppvaknandet och telefonsamtalet till Eva. Det har tydligen satt igång saker inom mig och jag vet naturligtvis inte hur det skall sluta. Det är som om jag drabbades av krafter starkare än mig själv: det väcker respekt för det okända och det väcker motiv för ödmjukhet.

Det är mycket möjligt att dagens händelser markerar, hoppas jag, en ändring i innehållet i dessa brev så att de blir mindre hatiska, ironiska ibland, bittra och anklagande. Det är första gången i mitt liv då jag på allvar vänder mig till Bibeln för att få hjälp:

> "Huru kommer det till, att du ser grandet i din broders öga, men icke bliver varse bjälken i ditt eget öga ?"
>
> "Dömen icke, så skolen I icke bliva dömda; fördömer icke, så skolen I icke bliva fördömda. Förlåten och eder skall bliva förlåten."

Hade jag då inte verkligen förlåtit Eva för hennes del i aborten genom att vilja fortsätta av leva med henne och genom att vara försonande, och acceptera hennes starka känslor mot mig under en så lång tid ? Tolkade hon kanske min avhållsamhet efter aborten som ytterligare ett sätt att rata henne, medan jag oftast trodde att jag bevisade att jag inte ville ha henne för det sexuellas skull bara, när jag nu hade visat att jag inte ville ha henne för att få barn? Frågorna hopar sig, jag vet ej. Hur skall jag leva upp till:

> "Du skrymtare, tag först ut bjälken ur ditt eget öga; därefter må du se till, att du kan taga ut grandet i din broders öga."

Betyder det till slut att jag borde acceptera ensamheten som Evas begäran om skilsmässa bereder mig, d.v.s. utnyttja tillfället för att ta först ut bjälken i mitt eget öga? För första gången på länge börjar jag att undra om ett sätt att icke döma skulle vara att inte skicka dessa brev iväg. Men, sonas inte deras innehåll genom min kamp för att vinna klarhet i förtvivlan och för att nå en självkritisk attityd ? Och kan mina brev verkligen inte hjälpa andra som är berörda av dessa problem ? De kan väl inte få större insikter i livets villkor genom att bara få en vag uppfattning att en abort gjorde slut på min hustrus kärlek, punkt ? Och när jag tog Eva till min hustru så tog jag också på något sätt hennes släkt. Och vilket ansvar har jag mot släkten, inklusive hennes barn ?

I varje fall känner jag tydligen på mig att jag måste komma ifrån en viss "strindbergsk" aggressivitet i mina brev. För,.... visst kan det inte vara meningen att jag skall sitta och hoppas att i bästa fall bli en ny Strindberg ?

Och då måste jag väl erkänna att när till exempel Eva inte vill veta vad jag tycker och känner, till den graden att hon blir vansinnigt irriterad att se mina understrykningarna i tidningsartiklar som jag vill använda för undervisning och forskning.... ja, då kanske betyder detta, faktiskt, att mina tankar och känslor är inte så mycket att hänga i julgran eftersom jag ännu inte tagit ur "bjälken i mitt öga". Det är i alla fall en möjlig tolkning som borde lugna ned mig.

Och, en bjälke som jag kanske har i mitt öga är just motiven som ledde mig att vilja ha abort, även om jag själv tror att jag inte skulle ha velat göra det om det inte hade funnits skilsmässa, och trots xx att Eva påstår att hon är mig tacksam för att jag tog initiativet till abort. Visst är det mycket troligt att barnfrågan döljer en bjälke i mitt öga trots att jag kan finna många förklaringar och motivx för min attityd till den frågan, särskilt mina svåra barndomsupplevelser av att bli utnyttjad som ett slagträ i kampen mellan mina föräldrar.

Skall jag då ägna en betydande del av resten av mitt liv till en återupprättelse av det verkliga och legitima värdet av min relation till Eva ? Det är förmodligen riktigare än att "dra sig undan". Jag skall alltså undvika att "dra mig undan" arbetet med att skapa-"uppfostra" mina andliga barn, som skulle vara insikterna i de här typerna av problem, insikter som kan komma även andra tillgodo. Jag kanske börjar alltmer att förstå att "att hålla sig utanför" sådana problem kan vara att svika sitt ansvar. I värsta (eller bästa) fall skulle en definitiv skilsmässa från Eva tvinga mig att ägna mig åt just de mänskliga problem som jag varseblivit genom mitt förhållande till Eva. Skulle då Eva få rätt i sin anklagelse att jag ville ha henne bara som ett studieobjekt ? Hur kan jag göra mig trovärdig och legitim i mina djupaste andliga anspråk ? Eller jag måste kanske resignera i att aldrig xx få göra det.

Och hur skall jag tolka om det som jag tidigare kallat Evas djupa mansförakt och som på ett så tragiskt sätt speglade sig i hennes sexualitet och inställning till hennes far och till fadersgestalten när det gäller barn ? Jag bör kanske xxxxxxxx allvarligt överväga att det faktiskt finns inom mig,som man,något som verkligen förtjänar att föraktas, kanske samma "bjälken" som jag tänkte på tidigare, eller kanske den där barnsliga sentimentaliteten som xxxxx riskerar spränga hela min själ när Eva till slut förverkliga sina hot om att överge mig.

Och, i stället för att klandra dig, Ulla, för att vilja "hålla dig utanför" Evas familjeproblem, eller i stället för att om några år klandra Eva för att vilja också hålla sig utanför Mias familjeproblem som hon kanske varit med om att skapa, så borde jag hellre titta på mig själv och klandra mig själv för att min "bjälk-klumpighet" hindrat mig från att bidraga med en bättre uppfostran, större närvaro och större värme till barnens tillväxt. Det var kanske verkligen klumpigt-omoget av mig att i början av mitt förhållande med Eva "tävla" med barnen om xxx hennes moderliga värme, trots att barnen behövde just då så mycket trygghet efter att ha gått miste om deras far.

Det är kanske så att om jag hade velat se bjälken i mitt öga under alla dessa år då skulle Eva ha öppnat sig för samtal med mig i stället för att ihjältiga mig som straff för min "besser-wisser" naivitet. Hon låter mig förstå nu att det är för sent. Men jag skall inte ge mig ännu. Jag skall till Orminge-tandvården igen i morgon före lunch och jag nämnde för Eva att jag skulle vilja komma förbi och hämta skidorna trots att hon är på jobbet. Om jag inte talar med henne innan dess tänker jag lämna en lapp med några försonande ord, en inbjudan till att vi äter tillsammans lördag eller söndag, en begäran att hon följer med mig på bio då jag vill gärna återse "Välkommen Mr.Chance" med henne. Jag skall kämpa in i det sista för att återerövra henne.

Stockholm, den 9 januari 1981

Kära Ulla,

klockan är tio i fem på morgonen. Jag vaknade för ett par timmar sedan, också som igrå igår - av en otäck dröm, och kunde inte somna om. Hur skall det här sluta ?

Den här gången, åtminstone, kommer jag ihåg någonting av drömmen: den slutade med att Eva stod vänd mot mig, med sin rygg mot xxxxxx dörroppningen i sovrummet i Orminge, hon såg desperat xxxxx hatisk ut och slog mig upprepade gånger med örfilar i ansiktet. Jag kände mig i drömmen liksom alltför trött-resignerad för att reagera och jag tänkte samtidigt för mig själv att Eva skulle nog bättre kunna uppleva sin egen ondska i det ögonblicket, och hejda sig, om jag s.a.s. lät henne löpa linan ut. Särskilt med tanke på att jag såg ett par grannbarn (inte Daniel och Maria) i 10-årsåldern, som från farstun tog några försiktiga steg i riktning mot just sovrumsdörren, som för att se vad som försigick. Eva kunde från början inte märka hur dessa två barn närmade sig bakom hennes rygg, men till slut kom de så pass nära att hon märkte någons närvaro, hejdade sig i sina slag och örfilar, skamsen. Det är då som jag måste ha vaknat, inte med lika stor ångest som från den okända drömmen igår, men tydligen tillräckligt berörd för att inte kunna somna om.

Hur skall det här sluta ? Just för att i desperation försöka förebygga något i stil med det som hände i Umeå, eller ännu värre, hade jag innan jag gick och lade mig läst en liten essä av min favoritförfattare Carl Jung, angående "äktenskapet som psykologiskt förhållande" i hans bok Själen och dess Problem. En uppsats som jag hade mycket svårt att förstå trots att den säkert var mitt i prick när det gäller att försöka förklara mina känslor inför den här skilsmässan. Men uppsatsen, som jag förresten redan hade läst en gång för flera år sedan, innehöll inga fantasieggande bilder eller beskrivningar som kunde ha stimulerat mig till drömmen.

Hur som helst minns jag att när jag lade ifrån mig boken och släkte ljuset för att somna, så tänkte jag igen på Evas ord att hon xxxxxx xxxxx hade visst inte ändrat sig (var det igår jag ringde till henne, ja, igår) och hon var fast besluten att ta ut skilsmässan eftersom "vi lockar fram det värsta ur varandra". Som jag skrev tidigare, ser jag i stället att jag aldrig varit så tålig, förstående och lugn inför Evas utbrott som under de x senaste tre åren. Och sen, tänkte jag också, det som Eva sade kan väl inte stämma xxx om man betraktar även händelserna kring Sven-Erik och Bengt. Åtminstone Bengt, har Eva själv sagt, har upplevt henne - hård och hänsynslös - som jag gjort i kristider, och Bengt också riskerade efter den hårt drivna separationen att gå under (eller gick under) precis som jag är rädd för just nu. Så, var med andra också som Eva lockade det värsta ur ? Det kan jag knappast tro. Snarare, i så fall, är det så att de medvetna angivna anledningar för skilsmässan varierar från fall till fall men att de mest fungerar som en efterrationalisering för de okända verkliga drivkrafterna som driver till att skilja sig och till att överge. I samtliga fem huvudrelationerna som Eva haft i sitt liv, som jag känner, har Eva själv hårt drivit fram separationen med undantag för Sven-Erik (men även där, skrev jag tidigare, xxx kan man se på förloppet på olika sätt.) Jag menar inte att det måste ha varit Evas "fel" i samtliga fall (och två av dessa brytningar gjorde hon för min skull - men vad hjälper det - det är sättet, och nu är det min tur), men det manar till eftertanke. Vad jag säger, egentligen, med andra ord är att jag vill inte förklena betydelsen och möjligheterna för vårt förhållande: det är något helt annat än ett meningslöst 10-årigt barnsligt misstag som lockar fram xx ondska !

Och, när jag tänker efter, för min del har min eventuella ondska när den dykt upp under det här senaste året,avletts till dessa dagboksbrev. När jag tänker efter tycker jag mig förstå nu att allt det här skrivandet har på något underligt vis fört det här goda med sig att jag kunnat inta en mjukare och försonligare attityd med Eva i verkligheten, på beskostnad av att eländet vällt fram och flödat över dessa rader! Är det inte så ? Det är antagligen därför som det är så smärtsamt för mig att läsa om vad jag skrivit, och för att jag drar mig i det längsta för att delge innehållet av den här "dagboken" till någon annan: den består av min och Evas ondska i koncentrerad form.

Men om jag en dag skulle i desperation känna mig tvungen att delge dessa brev som ett uttryck för min smärta och ett rop efter förståelse, skulle det då inte vara rimligt att Du, Ulla, förlåter mig ? Om Ditt hjärta rivs sönder ibland när du läser vad jag skrivit, kan du då inte förlåta då du tänker att ändå har jag för min del inte bara skrivit ned allt detta, utan även genomlevt det ? Genom det band som enar våra själar, din dotter ? Kan du inte förlåta mig om jag känner mig tvungen att göra det som ett försök att komma över dessa svåra stunder utan att gå under, som kanske Bengt gjorde i tystnad ? Om inte annat visar ju dessa brev hur mycket jag har älskat din dotter, hur långt har jag varit beredd att gå för att möta henne, hur stora krafter jag varit beredd att satsa, krafter som skulle ha räckt gott och väl för att tillsammans med henne fostra mer än ett barn, vårt barn. Det var nog inte för feghet, bekvämlighet, eller trolöshet som aborten blev till. Kan du inte tro mig, Ulla, att jag var beredd att sadla om hela mitt liv, satsa alla mina krafter, offra vad som helst för att genom barnet utveckla min kärlek till Eva, om det inte hade varit för den där tragiska enda saken som jag djupt i själen hedrade över allt annat, och som Eva tragiskt saknade - tillgivenheten till bandet mellan oss två ? Har jag gjort fel ? Det är trots allt möjligt, jag måste erkänna det, det kan inte hjälpas.... Jag tänker-kämpar vidare:

Men, det är klart att åtminstone på ett sätt har Eva rätt att vi lockat fram ondskan i varandra, eller snarare att kärleken lockar fram ondskan inom oss. Det är lätt att inte hata genom att inte heller våga älska, eller som Mia uttryker nu det ang. sitt förhållande med pjkvännen då hon vill gardera sig mot nya besvikelser och sin egen aggressivitet genom att ändra det till ett nytt sorts förhållande "bara goda vänner" som råkar fortsätta att ligga med varandra...

Det är sant att kärlek lockar fram ondskan och hat och allt, och det är därför som jag tror att den ger ett unikt tillfälle till den själens utveckling som man förr vågade kalla "frälsning" ! Är det inte så ? Vad mycket lättare och menlöst måste de vara att värja sig mot eller snarare undvika ondskan och hatet genom att lämna den andra eller tredje människan som man som vuxen, efter moget övervägande lovat Gud, sig själv och släkt och samhälle att älska i nöd och lust....! Jag märker här att mina krafter för självkritik tryter här: jag kan inte uppbåda argument för att kampen mot den mänskliga ondskan, som också är kärnan för politiska ställningstaganden, judeutrotningen, Vietnam, den sociala utslagningen, osv, att den kampen som rimligtvis börjar hemma, skall föras genom att ta avstånd från den som man väcker ondskan hos, och för att ha det trevligt och trivsamt. Jag kan inte låta bli att känna att detta skulle vara en örfil i ansiktet på allt vad moral och politiskt engagemang heter. Men antagligen faller jag då offer för någon sorts besser wisser attityd, någon sorts skenhelighet...Ah! Jag vet inte.

Har jag då fel ? på vilket sätt har jag missat något väsentligt ? Jag kan inte förmå mig att tänka annorlunda: när Eva nu efter några veckors "frid" känner att hon mår "ganska bra", vilka slutsatser kan man dra från det ? Vilka slutsatser kommer hon att dra från det ? Har jag fel när jag tänker att det är ju ingen konst att då och då gå på några trevliga skidturer eller dansturer med trivsamma glada människor ! Det är klart att det inget fel att ha det trevligt med några vänner eller bekanta, men det är ju ingen "konst", d.v.s. det är inte det som livet och kärleken handlar om. Konsten är att ha det trevligt på den hundrade och den tusende skidturen med samma närstående människan, den samma nedslitna åldrade närstående människan som en gång efter 200 turer råkade göra något som hon behöver bli förlåten för. Också därför att flera av dessa skidturer naturligt nog var inte rena nöjesturer,och flera turer gjordes i storm och det är klart att i några bland dessa 1000 turer kan det inträffa tragiska olyckor. Vad jag menar då är att jag är rädd för att nu Eva märker att hon "klarar sig" så mycket bättre utan mig under "betänketiden". Inga konflikter, inget behov av jämkning, ingen påminnelse om alla de svårigheter som dyker upp efter ett långvarigt förhållande eller svårigheter som redan fanns där från början och som dock ett långvarit förhållande utpekar som särskilt svåra av få bukt med. Vilka slutsatser kommer Eva att dra från det faktum att hon till slut kundes "andas ut" och ha trevliga helger sedan den där dystra fredagskvällen den 28 november då hon kom hit till stan för att be mig att aldrig mer komma till Orminge ?

.....

Jag avbröt skrivandet av det här brevet för att åka till tandvården i Orminge en gång till. På hemvägen gick jag förbi Evas lägenhet. Mia var hemma och öppnade åt mig och kysste och kramade mig så självklart naturligt, så har hon alltid varit (nästan) mot mig när hon och jag varit tillsammans ensamma. Det kändes så overkligt glatt och sorgligt på en och samma gång. Jag skulle ju hämta skidorna men Eva hade också packat en hel resväska med alla mina saker och jag kände då att det stack i hjärtat: att utplåna ~~mina~~ alla mina spår.... Jag bar redan på andra saker i händerna och jag mådde illa eftersom det är nu den andra natten på kort tid som jag knappast kunna sova, och det var så sorgligt att jag lämnade väskan som den låg i sovrummet, på sängen. Däremot lade jag på väskan den lilla flaskan Givenchy III som jag hade köpt på Turins flygplats med en lapp med P.S. som löd ungefär så här ~~XXXXX~~

> "Eva, jag köpte den här lilla julklappsflaskan på flygplatsen, jag kunde inte låta bli det, utan att vilja 'ställa in" mig hos dig. Det kom från hjärtat. För att inte hyckla med mina känslor måste jag emellertid be dig att endast använda den om vi är tillsammans. Om dux skulle fullfölja skilsmässan vill jag helst att du slänger bort den. ... När jag skrev så, kom jag att tänka att, på samma sätt som den här ~~mxf~~ parfymen är'vår' parfym så började vi också att dansa gammaldans,tillsammans, när vi gick tillsammans på den där kursen på söder, för många år sedan. Kristo"

På själva lappen hade jag skrivit i stället en huvudtext:

> "Eva ! Jag skulle vilja så mycket att vi träffades lördag eller söndag, helst lördag (för att jag skall hinna lugna mig för avresan till Linköping, om jag skulle bli rörd.) Jag ville så mycket återse den fina filmen "Välkommen Mr. Chance tillsammans med dig. Varje gång jag ser något vackert, vill jag dela med dig. Betänketiden, som du uppskattade, den kan användas till någon dialog då och då !? Jag planerar inte utnyttja några billiga känslosträngar, men det är faktiskt så att jag är en människa som fäste sig vid dig, och jag lider särskilt mycket därav, av alla tuffa tag. Kristo"

116

Varför skriver jag ner allt det här ? Det är som om jag ville dokumentera det"för världen", överskrida min lilla person då mitt hjärta rymmer inte så starka känslor, jag vill inte spela Jesus frälsare. Jag kan inte det, jag är inte Jesus med sitt stora hjärtat som kunde rymma allt mänskligt lidande. Det är kanske ett sätt att försöka formulera varför det här något "exhibitionistiska" skrivandet.

Jag vill tala om, helt enkelt,att jag älskar Eva och att jag kommer att kämpa in i det sista. Jag är mycket ledsen helt enkelt därför att jag älskar Eva. Och om Eva inte vill träffa mig därför att hon inte älskar mig, eller för att hon aldrig gjort det, så blir jag bara desto mera ledsen och konstaterar det. Så är det. Jag kämpar alltså i första hand för mitt liv, så enkelt är det, jag kämpar för vårt liv och inte för att Eva skall ha det trevligt. Att kämpa in i det sista hänger nog samman att det ligger i min natur att gå till botten med saker och ting. Om vi hade fått vårt barn så skulle jag ha gått tillväga med samma tillgivenhet och grundlighet, jag skulle inte "tröttna" eller smita. Det är kanske också därför att jag är så hårt hänsynslös när det gäller att ikläda mig ett livsansvar, som ett giftermål eller födseln av ett barn: därför att jag vet att det kommer att bli en fråga om liv eller död för mig att fullfölja det in i det sista. Hoppas att det inte låter särskilt vackert, eftersom det är inte bara vackert. Och kanske inte ens vackert. Det är något annat som jag inte vet riktigt, kanske manligheten som skall komplettera den äkta kvinnligheten ?

Det är ju märkligt att läsa dagstidningarna bevittna om att det är inte särskilt sunt att kämpa på det här viset. Till exempel, man kan visst kritisera alla dessa brev som jag skrivit genom att anmärka att de är "psykologiserande", och Eva har ofta kritiserad mina funderingar för just det. Men vad finns det för värre inlindat trivialpsykologiserande som i Dagens Nyheters artikel idag, där Nacka Projektets chefspsykiater Johan Cullberg citeras med anledning av en serie om våld mot kvinnor. Och Nacka-projektet, det var där Eva och jag gick för några år sedan för familjerådgivning varvid de föreslog bl.a. att vi skulle tillämpa "förhandlingsmodeller" som jag kände igen från näringslivet. Nåväl,den här eländiga DN-artikeln idag klarar upp det hela på några spalter: Män som slår sina hustrur de är, enligt jounalisten Eva Ekselius de beroende, hotade, svaga männen som upplever hustruns hot om skilsmässa som ett stort fysiskt och psykiskt hot mot sig själva,som i barndomen utsatts för den svåra kränkningen av att ha en opålitlig mamma och en skrämmande eller frånvarande pappa, och riskerar förlora den vårdande hustrun på vilken de flyttat över sitt beroende av mamman. Vidare,"Orden tryter, han hittar inga argument, hans logiska tänkandet är tillbaka på en treårings nivå, han känner sin manlighet hotad, hittar på nedlåtande, hånfulla, föraktfulla undertoner i hustruns repliker, och börjar att slå..... (hustrun vill också men kan inte?)

Så var Kristo Ivanov också avklarad, om man vill, bara man inte skyller på mig, om jag råkar också psykologisera och hävda att jag skulle kunna på några få sidor smula sönder denna ansvarlösa vulgärpsykologi som förgiftar människors förstånd och moral. Visst träffar "beroendet av mamman" bjälken i mitt öga, men problemet är att det finns så mycket mera, så mycket mer än Piagetiansk logik-psykologi och nyfreudianska sundförnumstigheter att ta hänsyn till. Därför menar jag att en moralisk och anständig "psykologisering" av Evas och mitt liv skulle kräva att vi levde resten av livet tillsammans, med utgångspunkt från i den tragiska stolpen dit vi hunnit. Det är nog vad jag menade med att "gå till botten" med en livstrohet som inte består bara av att "inte ligga" med någon annan. lång-

117

.....
Nu är redan kväll. För en stund sedan ringde Eva ang. lappen som jag hade lämnat hem i Orminge. Hon sade att hon inte orkar träffa mig. Jag misslyckades. I början av samtalet var jag ordlös, men sen sade Eva att det var ganska typiskt: jag pratade för mycket. Hon sade också att det var för sent att försöka göra något nu: jag hade haft alla gångna månaderna på mig men jag hade varit ganska tyst när vi hade varit tillsammans, och då hade jag pratat för litet.
Det hela är verkligen sorgligt, jag vet inte hur jag skall prata, hur mycket ~~x~~ jag skall prata. Jag får resignera tills vidare och försöka igen om någon vecka. Hoppas att krafterna inte sviker.
Särskilt synd var det att jag inte kunde styra min röst i telefonen så bra eftersom jag var både berörd och trött av att inte ha sovit ordentligt: jag sade det där att jag erkände att min inbjudan att gå bio kunde uppfattas lite påträngande men att jag kämpade och skulle kämpa in i det sista för att försöka nå henne; och då sade Eva att hon var nästan rädd för mig. Jag måste väl ha låtit på något sätt hotfull då rösten darrade lite. Och jag sade några av dessa saker som jag också skrivit här tidigare: de irriterade Eva eftersom, sade hon, de lät bra och hon inte visste vad hon skulle svara. Hur skall jag säga saker utan att hon känner att hon "måste" svara. Eller vilka saker skall jag säga, som inte behöver något svar ? Men skulle jag låta "besser-wisser" då eller finns det någon gyllene medelväg ? Var det fel av mig att skriva dessa brev för att bl.a. inte "översvämma" Eva med massa ord, och så blev det att jag försökte för litet,att prata med henne under de senaste månaderna ? Eller skulle jag i stället ha pratat för mycket, om jag inte hade skrivit ned den här dagboken ?

Och det var onödigt att jag hade köpt den där parfymen, sa Eva: hon skulle ju inte använda den. Och visst var det bra med betänketid för att inte göra något förhastat, men hon orkade inte prata med mig i alla fall. Och hon ville vara glad, och det är hon inte nu; jag skall inte tro att hon "dansar sig fram genom tillvaron". Men var det inte i alla fall hennes önskan eller ideal ? Ja, det var det, eller vad var det hon svarade. Dimmorna dansar i mitt huvud.
Jag sade att jag visst respekterar hennes önskan om att inte ha mig i närheten i Orminge, det var därför som jag väntade tills hon skickade in skilsmässoansökan, men att vi ändå kunde träffas någongång för att prata: det kanske lossnar nu med något ändrade förutsättningar när hon inte längre känner sig så "fast" till mig.
Kanske längre fram, svarade hon, men varför skulle vi göra det när du själv sade ~~xxx~~ under de senaste månaderna att det fanns litet hopp ? Sade jag så ? Vad jag minns, så var det att Eva brukade upprepa att det fanns inget hopp och vad skulle jag svara ? Jag ville erkänna att situationen var svår, jag ville vifta bort hennes anmärkning med ~~x~~ hjälp av tom och menlös optimism, så jag svarade att det fanns <u>lite hopp</u>, inte att det fanns <u>litet</u> hopp, hur säger man på svenska nu, gjorde jag bort mig ? Men jag menade väl att det <u>fanns</u> hopp i alla fall och att vi skulle anstränga oss att prata med varandra i stället för att upprepa att det fanns inget hopp eller i stället för att, som hon, förflytta sig omedelbart till det rummet där jag <u>inte</u> vistades, för att slippa prata med mig. Nej, det är klart att jag måste lära mig att resignera, åtminstone tillfälligt, och inte försöka tvinga fram händelser. Och jag är så trött, vilket kan vara också ett tecken på att jag måste ta det lungt. Eva avslutade med att uppmana mig att bjuda hit någon bekant för att ~~xxxxx~~ vi tillsammans skulle prata om mig och mitt förhållande till Eva, eftersom man klarar inte att ensam ~~xxxxxxxxxxxxxx~~ ta sig ur. Jag trodde i stället att visst går det lättare att söka sig till en bekant än att söka oss till varandra. Men det ligger något i att lösare förbindelser är lättare

om man vill försöka koppla av, och det borde jag kanske göra nu, eller helst sova.

God natt, jag bör nog lägga mig tidigt i kväll, jag har nog "pratat för mycket"....

Stockholm, den 10 januari 1981

Kära Ulla,

Med hjälp av en sovtablett har jag till slut lyckats sova nio timmar i sträck. Receptet för burken, läser jag på den, var utskriven den 9 december 1971, vid slutet av mitt förra äktenskap alltså.Livets hjul.

Den här dagboken, som torde vara så avskyvärt smärtsamt att skriva ibland, nästa lika smärtsamt som att genomleva händelserna, skulle jag inte behövt skriva. Det skulle inte ha varit nödvändigt om jag hade fått fullfölja åtminstone en del av det äktenskapliga löftet om livslång trohet. För då skulle Eva ha varit min levande dagbok livet ut, och jag hennes. Och då skulle jag så småningom ~~kk~~ ha lärt mig att skilja min, från början naivt ~~egocentrisk~~ självcentrerad, idealbild på henne från den verkliga självständiga individen som hon verkligen är. Nu känner jag att jag bara har fått komma en bit på vägen i det här svåra och nödvändiga arbetet som torde vara en central del av livets mening: att sluta lasta på andra våra egna föreställningar och problem och därmed lära att känna oss själva, och den andre för att kunna etablera en fullvärdig relation.

Jag får alltså inte fullfölja den här vägen. Det är ju alltid en frestelse att så snart den andre inte fullföljer våra förväntningar och anbefallningar, så finns det skilsmässan till hands för att söka sig till någon annan som kanske finner sig i att göra det.

Med tanken går jag tillbaka till samtalet med Eva igår kväll. Jag tror faktiskt att hon lade in sina egna känslor i min darrande röst: när allt kommer omkring har hon varit med om att MÖRDA VÅRT BARN och nu vill hon inte ens vara med om att ta något konkret ansvar för sin ~~xx~~ handling, att <u>försöka</u> reparera den, eller att hjälpa oss att åtminstone <u>förstå</u> den. Och hon vet att jag är olik Sven-Erik, Lotta, Bengt eller Allan i den mening att jag finner mig inte i att lämna fältet när Eva påbjuder det, utan motstånd. Och det här motståndet associerar Eva nog till "våld" vilket kan vara naturligt: om det finns motstånd och man själv känner sig kompromisslös, hårt och oförsonlig, då det enda sättet för att motstånd inte skall urarta i våld är att den andre är svag eller att han är beredd att till slut ge efter. Och jag är nog sådan: om jag inte kunde ge efter genom mina initiativ till försöning, begäran om förlåtelse, osv, så kommer jag naturligtvis att "ge efter" och ge mig iväg från Evas och barnens liv. Jag kommer inte att ställa mig under hennes fönster om natten och gråta och skrika och hota och banka på ~~dö~~ ytterdörren tills polisen kommer. Men jag förstår att Eva kan känna sig "rädd för mig". Hon har, som sagt varit med om att mörda "mitt" barn. Det finns motiv för att vara "rädd". Det är rädsla för det som ibland också har hetat SAMVETE.

För övrigt, det är som det är. När jag kom in i Orminge-lägenheten igår, efter att Mia kramade och kysste mig, frågade hon mig hur jag mådde. Jag var rörd och hade svårt att artikulera orden, men orden kom till min mun, automatiskt och jag mumlade ungefär: "Ja...~~xxxxxxxxxxx~~... som Benke, tror jag,...när han fick lämna er....det är svårt."

Mia hade varit hos pappa i Göteborg, före Jul, berättade hon. Det var bra att det var bara för en dag, tyckte hon; var det bara för Gunillas skull ? Nej...hon visste inte riktigt...det var så jobbigt. Tur i oturen att ja kunnat hindra från att få från Eva en ~~xxxxx~~ egen dotter på vilken man lastar sina egna äktenskapliga konflikter på det sättet som man gjorde med Mia. Den dystra,tillfälliga "segern" av hustrun över fadern.

120

Ja, mammans"seger! Jag är bekymrad för att inte längre kunna hjälpa Mia och Eva och kunna medla i deras förhållande. När jag var i lägenheten igår såg jag en uppslagen bok som Eva höll på att läsa, som oftast handlade om "kvinnor" eller "mammor" och titeln var ungefär "Skall vi prata med varandra, mamma". Jag undrar om det är inte är så att för att kunna prata med sin mamma, ller med sin dotter, ordentligt man måste inte prata lika mycket [illegible] med sin pappa. Och det har varken Eva eller Mia gjort, och Eva vill inte göra det heller med den näst närmaste, mannen och maken.

Men jag blev alltså bekymrad därför att medan Mia och [illegible] jag gjorde sällskap under bussresan till stan påminde hon mig om att hon skulle bli utan arbete i dagarna (eller blev det före jul, "den 19:e" ?). Hon skulle söka arbete, men annars skulle hon gå upp till arbetsförmedlingen, anmäla sig som arbetslös och få 75 kronor per dag. Jag kom ihåg att Eva fick veta om detta från annat håll för någon månad sedan och naturligtvis reagerade med "Aldrig !" "Jag skall inte tala om sånt för Mia, jag hellre försörjer henne jag själv." Men där ser man vad som händer om man faller i frestelsen att försöka möta problem genom att undanhålla [illegible] kunskap, (eller genom hot, utpressning)eller dylikt. Jag frågade Mia: "Men visst är det lite obehagligt, avigt att [illegible] behöva försöja sig på det här sättet ?" Nej, det tyckte hon, inte. Den nya generationen har nog inte tagit över de här föreställningar om arbetet som var vanliga [illegible] under min ungdom. Och det var Anna-Carin som hade berättat för henne om den här möjligheten med de 75 kronorna. Och jag sitter nu, här, ensam och maktlös och det känns så absurt avigt meningslöst och bittert att "bekymra" mig för det här, att inte kunna resonera med Eva som två makar kan resonera och hjälpas åt betr. ett problem som berör barnen. Jag har bara att hoppas att Eva kan ersätta både fadern och mig och klara det hela med sin förnuft.

Och på liknande sätt är det mycket annat som håller på att dö i mitt hjärta. Jag hade fantiserat att kunna åka med Mia till Italien, passa på någongång när jag kan hälsa på min mamma och stanna i Italien i två veckor: en vecka gäst hos henne och en vecka på något roligt ställe. Kunna visa för Mia något som jag vet mera om, öppna hennes vjuer, pratas vid mera förtroligt, eftersom vid flera tillfällen hade jag märkt hur törstig hon var att kunna tala med mig som med en far, i en ny sorts förtroende, utan att behöva falla i den där barnrollen som det lätt blir om vi är flera.

Jag hade också planerat att tala med Eva, om vi hade träffats ikväll för att gå på bio, som jag hade föreslagit, att Daniel kunde åka med mig och åka skidor i t.ex. [illegible] februari, en sak som han längtat för ibland, och som skulle ha hjälpt mig själv att bestämma mig för en resa och komma verkligen i väg.

Men nu är allting förgiftat och håller på att kvävas i mitt hjärta. Visst kan jag alltid tvinga mig till konstgjorda engagemang, ordna i alla fall saker med Daniel och Maria, osv. Men den som tror att sånt är känslomässigt rimligt glömmer nog att barnen är en spegel av relationen mellan man och kvinna. Mina inälvor rivs av smärta att bara föreställa mig att behöva prata med Eva, eller bli påmind om henne genom Daniel och Maria, samtidigt som Eva umgås på annat håll med en annan man. Jag lärde mig att älska Daniel och Maria därför att jag älskade Eva. Det är klart att jag inte slutar att känna dem lite som mina egna barn. Men det som Eva gör nu sliter sönder alla vidare möjligheter. Barnen går helt enkelt miste om sin tredje far, med vilken de hade byggt upp ett nytt förtroende under 10 år. Jag hoppas verkligen att detta uppvägs av att Eva blir gladare utan mig, annars är det verkligt bottenlöst sorgligt. Och då talar jag inte ens om känslorna hos släkt och vänner, och i synnerhet dig, Ulla, då vi hade närmat oss genom Calles död och allt det som hände omkring den.

12

Ja, jag kom plötsligt att tänka att för några år sedan när jag skulle göra en tjänsteresa upp till Kiruna tog jag Daniel med mig. Vi åkte flyg, och senare fortsatte vi med tåg till Narvik och tillbaka. Vi lekte och kastade snöbollar mot varandra i en park i centrala Kiruna. Daniel hade sällan sett sådana massor av snö. Daniel kan inte glömma den där resan och inte jag heller, fast jag blev faktiskt överraskad att den betydde så mycket för honom. Kanske de var sådana minnen också som låg bakom Daniels fantasier om att vi skulle gå någonstans och åka skidor tillsammans han och jag. Och det kanske blir i alla fall... men jag känner att jag går sönder om jag tänker att detta skulle behöva ske mödan Eva är någon annanstans fast besluten i att strunta i mig resten av livet. Nej, det går helt enkelt inte ihop. Människorna blev inte skapta för sådant. Det är dörför som det finns påbud om äktenskaplig livslång trohet t.ex. i Bibeln. Där talar det ju om människans natur. Eva uppmanade mig igår kväll att i stället för att gå med henne på bio så skulle jag träffa NÅGON ANNAN, NÅGON ANNAN, NÅGON ANNAN ! För att prata ut om våra bekymmer. Där återkommer den där avskyvärde, av mig 1000 gånger förbannade NÅGON ANNAN, den här gången i skepnaden av en manlig vän och bekant, som skall hjälpa mig att få perspektiv på min tragedi med Eva. Men då, förresten, det betyder väl att Eva är inte bekymrad för att jag skulle kunna "LÄMNA UT" henne. Då kan hon väl inte heller vara bekymrad att jag riskerar "lämna ut" en del av vårt intima liv genom att delge dig, Ulla, och kanske syskonen, och ändå inte som Strindberg gjorde "till hela världen" en historik, en dålig stapplande dikt över mitt lidande.

Och, när man tänker efter, om man får tillämpa lite logik för en gångs skull:

-Eva lämnar ut sig till mig; (gjorde hon verkligen det ?)
-Eva lämnar, eller slänger ut, eller slänger bort mig (till vem som helst, till vilka som helst, Någon Annan, vart som helst).
-Alltså Eva själv lämnar ut och slänger bort det som hon lämnat till mig.

Jag var egentligen det intimaste som Eva ägde. Med allt detta som håller på att hända så slänger hon själv ut det intimaste som hon ägde. På vilket sätt skulle jag "lämna ut henne", särskilt med tanke att kunskap om allt detta kan hjälpa andra närmast berörda ? Se vad som händer när man undahåller kunskap om de där 75 kronorna. En ännu mera förvriden "sanning" kan till exempel avslöjas för barnen, en sanning om vårt förflutet som kan skada dem ännu mera än begränsningarna med den här sorgliga dagboken.

.....

För en stund sedan kom jag tillbaka från en promenad till Liljevalchs Konsthall. En utställning med ett urval av tyska målningar mellan år 1900 och 1930, från konstmuseet i Dusseldorf. När jag brukade föreslå Eva sådana utflykter, som ett tillfälle till att prata med varandra och till försoning brukade hon konsekvent vägra. Men jag blir inte gladare att nu jag får åka ensam (eller med Någon Annan !) Vid utställningen kom jag till insikt att om jag hade varit konstnärligt begåvad som mk målare då skulle jag ha kunnat arbeta i många månader, eller till och med år med en enda tavla som uttryckte mitt lidande och maktlöshet i att hjälpa Eva och mig i vår kärlek. I månade eller år, utan att få förebråelse för att jag är för mångordig, eller självcentrerad, eller "lämnar ut", eller är besser-wisser, eller pseudo-religiös, eller vad som helst. Men, det är klart att konstnärer också blir kritiserade, t.o.m. politiskt...

122 Vad jag kanske söker är en "legitimering" för den här brev-dagboken...?

Legitimering ? Jag fantiserar vidare att oberoende av vad jag gör eller inte gör med dessa daboksbrev, så kommer de kanske en vacker dag till Eva. Även om jag skulle dö, så kommer jag att lämna dem i mitt bankfack. Och så kommer de till Evas kännedom. Och jag fantiserar då att hon för första gången i sitt liv kommer att känna sig "tvungen" att ta del av mina tankar och känslor. Och att hon förstår att en man som ägnade så många krafter, så stor möda, åt att skriva allt det här för att försöka förstå, för att försöka nå henne när inte längre smekningar, blommor och vanliga ord räckte, denne man måste verkligen ha älskat henne. Oberoende av allt annat kan han kan ha gjort eller låtit bli att göra. Eller, om Eva inte kände sig älskad i alla fall, så har denne man åtminstone gjort allt vad han kunde göra, han satsade hela sin själ på att lära känna den verkliga Eva och skilja henne från den naiva idelabilden som alla kärleksförhållanden brukar starta med. Jag skriver en"roman" åt min kärlek, eller, som man vilken är vigd åt forskningen och sanningen, så skriver jag en "avhandling" åt min kärlek: det kan inte bli mera klandervärt än att måla en tavla, skriva en symfoni, eller forma en dikt. Det behöver inte bli mera "studieobjekt" och kränkande för det. Och jag måste väl få ge uttryck för min själs innersta trots att jag inte är någon geni, utan att behöva nära något anspråk på att vara mera moraliskt högtstående än en Strindberg. Och jag måste väl acceptera att kärlek och hat föds tillsammans, och att jag har sårat Eva så djupt därför att jag har älskat henne så djupt, annars, med eller utan barn i bilden,så säger man bara adjö och snusförnumstigt konstaterar att livet fortsätter.

Och, det var nog även allt detta som jag menade då jag någongång tänkte att Eva skulle inte "smita undan betalningen" för sin del i allt som har hänt oss. På ett sätt är det lite utav hatsidan i kärleken som gör sig påmind, men jag tror att i sista hand "betalningen" gällde att tvinga henne inse att jag älskat henne och att visst var jag också värd att bli älskad av henne. Om jag skulle lyckas med det så kommer det att förorsaka lidande, det är ofrånkomligt. Det är nog kärnan av mitt "hot" mot Eva, som hon kanske anade i min darrande röst och som hon sade gjorde henne rädd för mig.

Stockholm, den 11 januari 1981

Söndag morgon. Visst har jag (tillfälligt ?) lugnat ned mig. Jag släpade mig till en vän igår, och utan att behöva vända in och ut på mig, kunde jag tillbringa någon varm timme i människorsällskap. Det är nog inte större konst att överleva. Det svåra är att inte bara "över-" leva utan att leva på ett intensivt meningsfullt och värdigt sätt. På ett kärleksfullt sätt, inte med Någon Annan.

Det är "fult" att vara beroende, nuförtiden. Då sätter man gärna likhetstecknen med att man söker en "mamma" som tar hand om en, vilket är, om möjligt ännu fulare. Det är fult att vara "mamma" idag och det hänger nog ihop med daghemsinstitutionens blomstring som "ideal". Moderlig kärlek skall ersättas av "solidaritet" och "social anda". Eva kan nog inte förlåta mig för att jag inte är odelad positivt inställd till daghem som ideologiskt mål i sig. Hon upplever det som kritik mot henne själv. Jag tror nog att det hänger samman med Evas känsla att daghemmet är hennes familj, på något sätt, och att hennes närmaste arbetskamrater, särskilt Liv och Lasse är på något sätt hennes intima familjemedlemmar. Och jag, som inget vet varken om barn eller daghem, tränger mig i och kritiserar. Men jag ändå tyckte att jag hade något att förmedla. Min svåra barndom under kriget, ofta isolerad från föräldrarna i en eller flera veckor, den har gett mig insikter som inte är direkt tillämpbara på nutidens förhållanden men som ändå säger något , t.ex. om hur barn upplever det "kollektiva föräldrarskapet" ofta i sällskap med många andra barn. Och,som sagt, t.o.m. Daniel berättade för mig att han mindes sina daghemstider som "pest".

Nej, jag tror nog att kärnan ligger i att det blir alltmer fult att vara "beroende", och det blir desto finare att vara "stark" och "självständig". Styrka, förresten, var också den ideal som lanserades av den tyska nationalsocialismen i och med Hitlers maktsövertagande i Tyskland år 1933. Igår berättade de på Liljevalchs utställningen att måleriet började att behärskas av manliga muskulösa gestalter och starka-sunda kvinnokroppar. Idag läser jag Dagens Nyheter och jag blir påmind av en Ströyerteckning om hur modernt det har blivit i Sverige att flickor och kvinnor går på "body-building" för att bli muskulösa.

Och starka, och självständiga, och oberoende. När det gäller barn påminner detta om Kristina Humbles uttryck "Aniara-barn". Det vore inte konstigt om det inte fanns lika många"Aniara-vuxna", starka (i någon mening) oberoende, som kan snabbt etablera och avveckla förhållanden, och som är livsbejakande eller livsstarka, lever för ögonblicket, o.s.v.

Det är kanske därför som det är så lätt för andra att nästan "heja på" eller åtminstone snusförnumstigt acceptera meddelandet om den förestående skilsmässan mellan Eva och mig. Eller, som Mia antydde det iförrigår: " men...det hade ju varit krisigt ganska länge mellan mamma och dig..." vilket torde nog rättfärdiga det mesta....

Och familjevänner känner en visst ångest inför dessa händelser mellan Eva och mig, och naturligtvis vill gärna slippa bli påminda om det och på något sätt välkomnar en situation där den här spänningen upplöses. Och när det gäller Eva får hon till och med ekonomiska fördelar eftersom i och med ansökan om skilsmässa kan hon åter få hyresbidrag: "mindigheternas" opersonliga bidrag stärker illusionen att vi människor är oberoende av varandra. Så slipper Eva behöva känna att i viss mån det är till exempel jag som genom mina skatter bekostar hyres- och bidragsförskott.

Och då, menar jag inte att jag är borgerlig-reaktionär som inte tycker att bidrag borde existera, utan jag syftar just till det sorgliga med den här konstgjorda, falska, opersonliga, kollektiva-gruppiga illusionen att vi människor kan bli "stąrka-oberoende-självständiga" på dagens villkor. Illusionen att en mor med två barn som sedan tio år har en sorts vice-pappa, kan känna sig oberoende av mannen därför att hans ekonomiska-fysiska bidrag inte behövs (eller snarare slussas genom "myndigheterna".) Och då tycker naturligtvis mannen att han behöver ta några egna initiativ för att integrera sin ekonomi med den nya familjen. För, vad han än gör, kan han få höra: "Tack, men du skall inte tro att någon är beroende av dig; om inte just du hade ställt upp så skulle Någon Annan ha gjort det, eller Staten eller Kommunen, eller Myndigheterna."

Det är enda som Myndigheterna inte ännu ställer upp med, det är att befrukta och göra barn, men det är också på gång, tidningarna påminner att det finns redan sperma-banker. Än så länge är de särskilt menade för att hjälpa par (man och kvinna ? Gifta ?) där mannen är steril och som inte vill adoptera eller kan adoptera. Men tidningarna har redan skrivit, om det är sant att i vissa flick-kretsar blivit modernt-självständigt att åka till Grekland och att, om kvinnan råkar bli befruktad av någon grek, så åker hon gärna hem och föder "sitt" barn, som hon vill och kan "klara själv".

Det är i en sådan tidsanda som vi lever, även om det är många, än så länge de flesta som inte tänker och känner så. Men det är något gränslöst sorgligt och farligt i den här utvecklingen...

Att vara "oberoende", inte behöva någon "mamma" minnsann.... Visserligen har jag lidit i min barndom, bl.a. på grund av att kriget fjärmade mig från föräldrarna, särskilt min pappa. Men ett resultat blev nog att jag fick uppmärksamma den oerhörda betydelsen att barn skall ha tillgång till båda föräldrarna, och att föräldrar inte skall använda barnet som tillhygge i deras inbördes relation. Väl erkända saker, i Sverige idag, men ändå är det så fult att vara beroende... eller kanske att fästa sig vid någon, kunde man kanske säga. Och barn, särskilt ensamföräldrar, dem klarar man med hjälp av daghem och barnskötare som har mycket mindre utbildning än förskollärare, barnskötare som är unga skoltrötta flickor som biland inte orkat göra något annat och då tycker att det är "lika bra" att de sysslar med barn. "Det kan ju vem som helst, med lite praktik, att 'passa" och 'sköta' barn". Sånt kan man höra och läsa i tidningarna. Det är sånt som gör föräldrar "oberoende".

Och makarnas "oberoende", särskilt av varandra, blir desto ljuvligare om de har innan dess sett till att göra det desto djävligare för varandra. För någon timme sedan läste jag i tidningen av de skulle lägga ned en bit av Roslagsbana, så jag gjorde en liten matsäck och gjorde en tur till Rimbo. Jag tänkte att Eva skulle, som vid många andra tillfällen,vägrat att följa med, och så skulle jag ha föredragit stanna hemma där hon drog sig undan för att jag inte skulle få tilltala henne. Och så ville hon inte bjuda hem gemensamma vänner, och inte ville heller följa med till gemensamma vänner, osv. LIVSLÖGNEN: eftersom man skyller att detta beteende går inte att undvika - den styrs liksom av"högre makter"! Mannen provoceras till skilsmässa eller, om han står ut så sparkas han till slut ut från hemmet. Och den självuppfyllande livslögnförutsägelsen slår in: "VAD SKÖNT OCH LUGNT OCH TREVLIGT ATT HA SKILT SIG OCH VARA FRI, LÖS, FÖR ATT TILL SLUT SÄTTA IGÅNG OCH FÅ GÖRA EN MASSA TREVLIGA SAKER SÅ ATT MAN BLIR GLAD, och barnen blir förhoppningsvis också mera harmoniska, på kuppen !"

inte av Gud, som manar till livslång trohet utan...

125

Och det är på detta sätt att t.o.m. vänner och släkt, och till och med Du, Ulla, kan drivas till att uppmuntra skilsmässan, eftersom det är så skenbart uppenbart att Eva och jag skulle må bättre av att vara skilda och sluta pinas och "ha det trevligare". Men det är en självuppfyllande egen konstruktion ! Och omoralisk sådan, dessutom. Din generation var nog den sista som kunde ana det, Ulla, i och med att man ännu hade hört om något bortom trevlighet och "högre makter" än andra än Gud (och djävulen !)

I sådana tider lever vi. För några veckor sedan råkade jag vara bjuden på ett seminarium där Elisabeth Hermodsson också var närvarande. Jag hade tyckt om henne som diktare och sångerska, och till och med köpt hennes två skivor och gett i present till Eva. Men nu hade Elisabeth H., enligt egen utsago blivit mera medvetet "feminist". Jag kommer ihåg ett samtal på kvällen med henne. En annan inbjuden kvinna var också närvarande, Helena Magnér, medförfattare av boken "Medveten Människa" och som blev vittne till samtalet och höll med mig (fast hon är kvinna). Det hela gick ut på att Elisabeth H. hävdade att fasthet och trohet är bara männens påhitt att lägga band på kvinnan för att ha henne som egen egendom och för att tillfredsställa deras lilla egoistiska känsla av att veta att de är verkligen deras barn som skall ärva. ("Kapitalisternas" ideologi...) Jag kände mig provocerad av den här ytliga vulgärmarxistiska sättet att handskas med en så känslig moralisk fråga och jag inuitivt kom på att replikera: "Det kan väl inte stämma, Elisabeth, det är så mycket mera som står på spel i den här faderskapsfrågan, och förresten, det finns faktiskt kvinnor som själva vill veta vem som är far till deras barn, inte bara deras män...!" Elisabeth blev tyst.

Vad skall vi tro då, om kulturklimatet som vanliga stackars älskande som Eva och jag är utelämnade åt idag för att hämta inspiration i svåra stunder, om "framträdande personligheter" i vårt kulturliv, och till och med de mest nyanserade företrädarna för feministrörelserna livnär oss med sådana principer ?

Det är därför att jag inte vill ge upp kampen om att bryta den här utvecklingen genom att rädda mitt förhållande med Eva. Det står nästan som en symbol för allt jag tror på. Och kampen började mycket tidigt när Eva och jag träffades, långt innan man kunde skylla på aborten eller på att vi "inte passar ihop" p.g.a. av det ena eller det andra som oundvikligen sker under ett flera års intimt förhållande. Det är därför som jag inte lämnade Eva redan när jag kände mig provocerad av hennes hånfulla anmärkningar om min "smaskning" i bilen under Korsika-semestern. Det var på det sättet som jag så småningom fick förstå att det hände därför att jag påminde henne om hennes far. Då fick jag chansen att försöka hjälpa henne att ge uttryck för sin kärlek till Calle genom att först lägga till rätta vårt eget förhållande. Men jag hann inte.

Ändå tror jag att det är äktenskapets djupaste mening, att två makar genom varandra gör upp med barndomen och omvandlar den till en konstruktiv förutsättning för livets andra halva.

Och komma ur "livslögnerna": att till exmepel mannen söker sin mamma i varje kvinna, eller att kvinnan hämnas på sin pappa i varje man hon möter, eller ständigt bevisar att mamma är bäst och starkast...

.....

Nej, nu måste jag bryta, kanske för ett bra tag. I morgon på morgonen åker jag ned till Linköping för att påbörja första föreläsningarna för våren. Jag har misskött förberedelserna eftersom alla mina krafter gick åt att skriva dessa ibland desperat vädjande brev. Själen kändes alltför tung och krävde uppmärksamhet.... Det är kväll och jag hälsar...

126

Stockholm, den 15 januari 1981

Kära Ulla,

jag skall kanske sluta med att börja alla mina dagboksbrev med "kära Ulla". Jag minns inte riktigt hur det började men jag tror att från början det hjälpte mig att skriva och bli koncentrerad om jag föreställde mig att jag överskred de snäva gränserna för Evas engagemang ~~xxxxx~~ för vad jag hade på hjärtat. Och samtidigt upplevde jag att jag hade en sorts redovisningsskyldighet ~~för~~ inför barnen (som är tyvärr alltför unga för att förstå allt det här) och föräldrarna, när det gäller mitt moraliska ansvar för mitt förhållande med Eva. De var föräldrarna först och främst, Calle och Du, Ulla, som jag ville skulle vara medvetna att jag är ingen buse som lurar in Eva i ett förhållande för att förfoga över en "mamma" som värmer och tar hand om mig, och en älskarinna att roa sig med, locka henne med barn för att slutligen smita undan ansvaret genom att vilja ha abort och försvinna spårlöst från scenen. De är nog sådana delvis självförvållade händelser och livslögner som kan till slut leda Eva och vilken annan människa som helst att inte lita på män, att förakta och håna dem, att söka sig till någon mindervärdig som visa sig duga bara som barnalstrare och biologiskt objekt, och som slutligen uppfyller den från början självuppfyllande förutsägelse om vem en man egentligen är.

Men jag får kanske sluta med att börja alla dess brev med "kära Ulla", inte för att Ulla skulle ha blivit mindre kär, utan för att det leder mig ibland till att skriva som om jag "tävlade" med Eva om Ullas gunst. Det leder mig också ibland till att glömma att det är egentligen inte alls självklart att dessa brev kommer att läsas någongång av någon annan än jag själv. De blir alltså alltmer "brev" och ~~xkxmxk~~ kanske mindre dagbok. Fast jag har dessutom dagbok för att som inte ryms eller inte hinnes med i dessa brev. Men det var länge sen jag skrev i den...

Dessutom blev det hela lite annorlunda när jag behövde sluta med att skriva "Kära Ulla och Calle" för att gå över till "Kära Ulla" efter dem där sorgliga sommardagarna...

Hur som helst, här är jag igen, tillbaka från Linköping och från de förata vår-föreläsningarna. Jag gjorde en stor kraftsamling, och arbetade till ganska sent på morgonen, och jag sov över i mitt tjänsterum, på faster Teas soffa. Allt detta för att kunna komma "hem" så fort som möjligt och fortsätta arbetet hemma. Dessutom har jag här bättre möjlighet att ostört skriva dessa dagboksbrev.

Du skall inte tro Ulla, att allt som står i dessa dagboksbrev, och mycket annat som är outsägliga känslor, att de är saker som jag lastade Eva med när vi var tillsammans. Vilken hustru som helst skulle bli tokig med en man som pratar och intellektualiserar oavbrutet och som undrar och frågar och säger saker. Jag var ~~xxxxxx~~ visserligen åt det hållet i början när jag träffade Eva, men sedan tycker jag faktiskt att inte minst med Evas hjälp och genom att lära mig från henne, slutade jag i stort sätt med det här "över-pratet", och jag lärde ~~xxx~~ mig att vissa saker kan man hålla för sig själv, eftersom det är man själv som har det närmaste ansvaret för dem. Några andra saker skall man kommunicera på annat sätt, med en kram, en blick, en liten present, en blomma, eller genom att erbjuda sig att diska och koka te på kvällen, eller genom att föreslå en promenad. Ytterligare saker pratar man om genom att prata om barnen, o.s.v. Nu skriver jag så mycket därför att jag inte lever med Eva, och för att jag har så mycket outtryckt sorg som jag annars kunde visa henne genom min enkla närvaro. Och i morse skrev jag följande till henne:

Eva !

Jag har naturligtvis inga illusioner att mina brev skulle vara välkomna. Tvärtom, jag väntar mig att få ett hårt och oförsonligt, eller förrädiskt ~~mm~~ mjukt svar från dig (såsom t.ex. det där "orgasm-brevet" till Umeå.) Ett svar där du t.ex. berättar att du redan slängt bort min julklappsflaska Givenchy III, och där du uppmanar mig att inte störa din frid med påminnelser om min existens, och där du hotar med att slänga direkt i papperskorgen alla mina ev. framtida brev utan att ens öppna dem, och där du berättar att du fört bort alla mina kvarlämnade kläder till kärllaren, osv, osv.

Men jag behöver skriva ändå. Det kan du inte hindra, lika litet som du kan enväldigt kväva mina känslor med hjälp av all den där ~~md~~ ondskan som du ~~påpfåp xtpåjxx~~ hävdar att jag råkar locka fram inom dig.

Klockan är 5:30 på morgonen och för tredje gången sedan vi slutade att träffas vaknade jag av smärtan från en drömscen. Du och jag i Mias sällskap satt kanske på sängen i ditt sovrum och du, för att övertyga mig att det verkligen var slut mellan oss, efter diverse hemska saker tillade slutligen: "Men vi är redan skilda ! Jag har ju redan varit tillsammans med en annan man !" Då väcktes jag av krampaktiga sammandragningar av min bröstkorg.

Häromdagen, medan jag höll på att somna in, sent på natt-morgonen i mitt tjänsterum i Linköping, liggande på faster Teas soffa som din pappa hjälpte mig att forsla dit, reflekterade jag över att du naturligtvis vet under vilka prövande, om än delvis självförvållade omständigheter jag lever och arbetar. Sådan var situationen också då jag knäcktes av ditt "orgasm-brev" som jag fick exakt för 3 år sedan i Umeå. Det slog mig att om du numera vet så väl vem jag är och hur jag är, och om du känner till dessa ansträngande omständigheter under vilka jag lever, och ändå är du så hård och oförsonlig, så kan allt detta också betyda att du vill, på något omedvetet sätt, pröva eller testa mig. Du kanske vill eller behöver innerst inne veta om jag är "karl nog" att "klara mig" och överleva utan "mamma". Detta för att du skall kunna vara säker på att du inte skulle ev. återförena dig med mig bara för att du "tycker synd" om mig och betraktar mig som en mamma betraktar sin hjälplöse son.

Nu är det nog så att jag anar att jag kommer naturligtvis att "överleva" och "klara mig" utan dig, utom, möjligen, om du råkar hugga mig på ett oväntat sätt i någon av mina svaga punkter som jag har, i kärlek, avslöjat endast för dig. (Dessutom är det bara när jag ser eller hör dig, som min röst darrar och det blir för mycket. Som sist vid telefonen då min röst gjorde att du blev rädd för mig - och jag missförstod dig - jag trodde att du menade "rädd om mig" eller vad det heter om du hade menat att du var rädd för att jag skulle ta livet av mig.)

Ja, jag kommer nog att "överleva" och "klara mig" även utan dig, men jag är inte intresserad att tala om att "överleva", "klara mig", "ha det roligt", eller dylikt. Mina ideal ligger nog bortom det här och de hänger samman med mitt kräleklöfte till dig, "i nöd och lust."

Och för mig, ett löfte är ett löfte även (eller ännu mera) om man råkat bryta en del av det redan. Särskilt om det är ett "heligt" löfte, som hänger samman med meningen av vissa känslors ~~xxxxxxxx~~ beständighet. Allt detta, kanske, tack vare att jag innerst inne fortfarande är en "blödig" f.d. utlänning som ser på äktenskapet som någonting "mystiskt". Du kommer kanske ihåg italienaren med den svenska hustrun som ville ~~xxxx~~ skilsmässa, i Ing-Marie Erikssons bok "En gäst och en främling". Han som inte förstod sig på den svenska ~~xxxxxxxxxxxx~~ modernismen.

128

Jag har dessutom inga tendenser att bli en "Aniara-människa",med flexibla praktiska och realistiska mänskliga relationer. Jag befinner mig t.o.m. längre bort från en sådan bild än under mina tanklösa promiskuösa tider i början på vårt förhållande.

Så...., varför skriver jag ? Jag tror att det är för att bekräfta att stark erotisk kärlek visst pendlar mellan hat och kärlek, och för att du skall veta att jag är trogen till oss, och att jag inte ger efter för de påfrestningar som jag utsätts för. Du kan hata mig, eller känna dig likgiltig, eller bara sorgsen eller vad som helst gentemot mig, men du kväver inte mina känslor. Jag fortsätter att hoppas och att längta efter dig (och din "bild", som du menar att jag sammanblandar dig med.) Jag fylls av värme och längtan varje gång jag ser till exempel en väv, en träsked, en mugg, ett barn (ja, ett barn), ordet "daghem", ordet "cirkus", en krukväxt, osv, osv. Och jag fylls av smärta varje gång jag hör ett gammaldans- eller folkdanslåt som du inte dansar med mig, och som påminner mig om allt vad du sagt till mig och sårat mig med. Dessutom längtar jag efter att höra dig berätta saker, så målande.

Jag har, med andra ord, lämnat på gott och ont, "i nöd och lust" en större bit av min själ hos dig, du vet, den där "falska" idealbilden som jag har av dig. För att kunna hämta hem den biten och för att kunna bli hel på sikt måste jag få leva resten av mitt liv tillsammans med dig. Jag känner mig vigd, dömd till det i och med att jag redan har skådat bakom den där förtvivlade hårda masken med vilken du skyddas från våra känslor. Och , som sagt, i och med att jag redan skådat dig bakom din mask så har jag också lämnat ut en del av min själ(-v) till dig. Din mask kan hata mig, eller annat; jag kommer att i värsta fall bli mycket ledsen, men jag kommer att längta efter dig ändå.

Jag kommer att längta efter er och efter att få äta helgfrukost och middag bredvid er, vid "min" plats vid det stora matbordet, och att få sova på "min" sida i din säng även om du avvisar mig kroppsligt som du gjort på länge. Och jag kommer att drömma om att förfoga över "min" back med mina kläder i sovrumsgarderoben, även om du redan slängt mina kvarlämnade trasor i källaren för att utplåna mina spår inför dig och barnen.

Du kan till slut t.o.m. "ersätta" mig, men jag kommer att vara kvar andligt hos dig och barnen, trots risken att uppfattas som påträngande-påflugen när jag följer med dig och Daniel till Skansen, sitter bredvid dig när du äter glass med kaffe framför TV:n, eller skrattar och öppnar dig för dina vänner. Jag kan inte hjälpa att en så stor bit av min själ är kvar hos dig och kommer att sväva där i alla sammanhang. För att det skall vara någon mening med det här livet är det nog nödvändigt att det skall vara minst lika svårt att bli av med sådana andliga bilder, som det är att komma över, förlåta en abort och skratta igen i vänners sällskap.

Mina tankar och känslor är alltså med er. Varje veckoslut när jag kommer tillbaka från Linköping längtar jag efter "min" familj och varje veckoslut hoppas jag att i dig skall spira den försonlighet, samvete, insikt, glömska, förlåtelse, eller vad det nu kan vara, som skall gripa tag i dig och återförena dig med mig. Du kan inte krossa dessa förhoppningar själv, eftersom man brukar säga att så länge det finns liv så finns det hopp.

Jag föreställer mig inte någon framtid utan vår vigselring, utan vår trohets "Klippa" vid sjön Ljugaren, och utan vår trohet.

Det här var nog ett kärleksbrev.

Jag vill inte krama dig mot din vilja,

Kristo

129

Stockholm, den 17 januari 1981

Kära Ulla,

det är lördag morgon, klockan är drygt över 8, och i stället för att arbeta med mina föreläsningar i Linköping, känner jag mig besatt av det här mitt livsöde med Eva.

Det slog mig att det måste vara ödets ironi att jag ibland känner att jag borde "behärska mig", sluta skriva sådana här naiva "romanbitar" och inse att om Eva vill att det ska vara slut mellan oss, så är det slut. Punkt. Jag borde börja tänka på annat, starta på ny kula, med sund livsaptit eller dylikt....

Och då, när jag nästan övertygat mig själv att jag borde visa en sådan "karaktärsstyrka" och sluta dalta med dödsdömda sentimentala föreställningar, då hejdar jag mig och reflekterar:

> "HUR LÅGT HAR VÅR KULTUR OCH MORAL SJUNKIT, NÄR VI SÅ SJÄLVKLART ACCEPTERAR ATT BRYTNINGEN AV ETT INTIMT FÖRHÅLLANDE MELLAN TVÅ MÄNNISKOR ÄR BEVIS PÅ STÖRRE SJÄLSLIG STYRKA OCH DYGD ÄN KAMPEN FÖR ATT UPPRÄTTHÅLLA OCH UTVECKLA DET...!"

Och, vem vet, kanske också det att den som läser dessa rader hellre klandrar mig för att jag lämnar ut Eva (och mig !) än uppskattar att dessa brev är ett led i en kamp för att förstå och göra något beständigt. Och detta trots att, enligt vad jag kunnat se, det finns inget skrivet i Bibeln eller i andra etiska-moraliska klassiker om att "lämna ut" eller icke lämna ut familjehemligheter (om det nu finns"familjer" överhuvudtaget), medan det står en väldig massa skrivet om TROHET och FÖRLÅTELSE.

Sen må det vara en annan sak att den som läser mitt dagboksbrev kan invända att Eva också har i många år "kämpat" för att "bevara och utveckla" vårt förhållande, trots att jag upplevde det mest som en passiv och provokativ attityd som skulle leda till och rättfärdiga hennes slutliga uppgörelsen.

Men, inför denna min tendens att åter lägga skulden på Eva, vill jag berätta att, sen sist, jag kanske kommit en bit på vägen i förståelsen av "bjälken i mitt öga". Jag återfann, som av en slump, ett stycke i Hermann Hesses bok "Glaspärlespelet" som jag läste förra våren, och som nästan gav mig en känsla av igenkännande. Låt mig skriva av det. Det handlar om att....

.....

Jag gjorde ett avbrott för att åka och handla i stan, bl.a. en mjuk huvudkudde... Jag skall försöka vara snäll mot mig själv för att mildra Evas frånvaro: trots att hon kunde ofta vara elak så hade hennes blotta närvaro en stor betydelse för mig. Detta att ha i sin närhet någon som känner ens eget liv, svagheter, barndomshändelser, osv. Det gör nog att jag kanske tänkte att "nu är hon elak, men det menar hon innerst inne inte, det är nog bara ett tillfällig mänsklig olycka, jag skall kämpa vidare, troheten övervinner nog allt till slut, osv. Och sen, den där intuitionen om"bjälken i ögat", intuitionen att jag själv hade skuld, gjorde det lättare för mig att stå ut med den elakhet än med den här trolös ensamheten. Nutidens sjukdom... Men låt mig återgå nu, lördag kväll kl. 19:40, till bjälken i mitt öga som ett led i kampen att återerövra Eva och vårt förhållande, medan kanske Eva har bjudit vänner till sig och barnen och roar sig och skrattar....?

Jag läser ur en essä, Indiskt Levnadslopp, i slutet av Hermann Hesses bok "Glaspärlespelet", sid.397.

Det handlar om en ung man, han heter Dasa, som har en läggning och kall för tankfullhet och ett växande behov xxx av stilla betraktelse och av ett handlingslöst och "oskyldigt" liv. Meditation, gärna i skog och mark, på gränsen till drömmeri. Han längtar efter sanningen och efter vishet,ande.

Det handlar också em en ung och skön kvinna, hon heter Pravati, som Dasa förälskar sig i. Hon är vacker och livsbejakande. För Dasa representerar hon lyckan, kärleken, vällusten, livslusten, lidelsen.

Dasar bryter upp från sitt ungkarlsliv för att förena sig med Pravati och leva enligt hennes villkor. Pravati, emellertid, i sitt sökande efter vällust och efter "det roliga" tvekar ej i att trolöst svika Dasa och överger honom för att inträda i ett roligare liv, mera i enlighet med hennes smak och behov. Hon söker och träffar en man som är "roligare".

Vad händer med Dasa ? "Hans hemlösa levnadssätt förde honom till den ena platsen efter den andra, det gjorde honom hårdare och likgiltigare men även klokare och mer resignerad; fortfarande drömde han dock nattetid om Pravati och sin försvunna lycka..." Ibland blev han påmind om den glada och oskyldiga tid när han ännu inte hade vetat något om kärlek och svartsjuka, hat och hämnd, höghet och låghet, storhet och löjlighet...

Så småningom vänds Dasa otur, han erövrar hög ställning och berömmelse och i samband med det återvänder Pravati till honom. Har har icke upphört att älska henne och xxxx snart ger hon honom en son, som Dasa älskar över allt annat, en xxx pojke"med sin mors rådjusögon och sin fars böjelse för tankfullhet och drömmerier.

Men efter några år "Liksom hans livsglädje, hans trädgård och hans böcker så småningom blev honom främmande och trolösa eller han dem, så blev även hon som så många år varit hans livs lycka och salighet främmande och trolös... hade han känt det som ett slag och med en plötsligt svindel märkt och sett hur långt hans hustru hade avlägsnat sig från honom eller han från henne. Sedan hade klyftan xxxx dem emellan blivit större och större, och den vidgades fortfarande utan att någon av dem gjorde något xx för att hindra det. Och förresten tillkom det Dasa att ingripa, ty klyftan var egentligen bara märkbar för honom; den blev så småningom i hans fantasi till klyftan framför alla andra klyftor, till världsavgrunden mellan man och kvinna, mellan ja och nej, mellan själ och kropp...."

Och så kommer beskrivningen av vad jag uppfattat som kommer närmast min förståelse av "bjälken i mitt öga":

> "Om det var trolöshet och svek som makan var besluten att begå mot honom, eller om det endast var ett uttryck för hennes ringaktning för Dasas åsikter, betydde ingenting; faktum kvarstod, det fördjupades och växte, steg honom till mötes liksom kriget och ödet, det fanns inget försvar, det fanns ingen möjlighet att göra annat än att ta emot och resignerat bära det, och detta, inte krig och erövring, var nu en gång för alla Dasas sätt att visa sig som en man och en hjälte.
>
> ....så insåg han att Pravati i varje fall var mindre skyldig än han själv. Han, Dasa, tänkaren och tvivlaren, var visserligen frestad att lägga skulden på henne för sin försvinnande lycka eller åtminstone göra henne medansvarig för att han hade råkat in i och fängslats av allt detta, kärleken, ärelystnaden, hämndeakterna och rövartågen, ja, i sina tankar gjorde han kvinnan, kärleken och vällusten ansvarig för allting på jorden, för hela den ringdans,

(3)

hela den hetsjakt som lidelserna och begäret, äktenskaps-
brottet, dödandet, mördandet, kriget ställde till. Men samtidigt
visste han mycket väl att Pravati inte var skuld och orsak utan
själv offer, att hon varken hade skapat sin skönhet eller hans
kärlek till henne eller var ansvarig för det; att hon bara var
ett dammkorn i solstrålen, en krusning på flodens vatten och att
att det uteslutande hade varit hans sak att dra sig undan kvinnan
och kärleken, ärelystnaden och lyckobegäret och [illegible]
...övervinna det otillräckliga inom sig själv. Detta hade han
försummat, han hade varit för svag; han var inte kallad till
något stort och hade inte visat trohet mot sitt kall, och hans
hustru hade i grund och botten rätt när hon kallade honom feg."

Där ser jag alltså bjälken i mitt öga. Eva har nog rätt i att förlora respekten för en "fegis" som inte vågar göra henne med barn bara därför att han anar oundvikligheten av återkommande svek och trolöshet symboliserade i de lesbiska böjelsernas djupa mansförakt, men dessutom en"fegis" som inte accepterar Evas villkor och inte ger sig i väg för att förverkliga sina ideal, om nödvändigt i ensamhet och lidande, någon annanstans!

Det tåler att tänkas, jag behöver tid för att fundera över detta: som sagt, det är mitt ansvar eftersom Eva lär inte göra det, hon kan inte hjälpa att försumma det, om hon till exempel i kväll just nu skrattar och roar sig i vänners sällskap eller upplever på Pravatis vis vällusten i [illegible] den kroppsliga gemenskapen med "folket" och skulle skratta med lättnad åt mig om hon visste att jag sitter här och knäpper på skrivmaskin medan hon dansar gammaldans och låter den ene lämna över hennes kropp till den andre för varje ny danstur i Mälarsalen...allt mitt i den ljuvliga folkliga gemenskapen...alla med alla.

Om bitterheten fortfarande sipprar genom vad jag skriver det bör väl bero på att jag ännu inte har vågat ge upp hoppet och drömmen att behålla min tankfullhet och andliga intressen och ändå snylta på "trygghetén" i folkets famn, i danssalongerna. Dessutom har jag inte ännu släppt det som Eva kallar min "idealbild" på henne som jag skulle förväxla henne med och kräva att hon lever upp till. Jag släpper inte ännu den bilden därför att jag föreställer mig att den inte bara står som ett löfte om att jag inte behöver blir ensam, utan jag också därför att jag föreställer mig att den bilden skulle kunna verkligen vara en ideal för Eva att sträva till, i stället för att armboga sig fram genom livet eller dansa sig fram genom tillvaron, på en väg kantad av barn framfödda åt alla övergivna älskare. Min "idealbild" på Eva, alltså, som hon klandrar mig för att upprätthålla,trots mina betydande anpassningar under de senaste åren, den idealbilden avvisar Eva därför att den pekar mot en utveckling som hon inte axlar med, och som därmed snarare uppfattar som ett hot mot sin nuvarande (förmodligen väl fixerade, förträffliga) "identitet".

Och i det läget släpper jag ändå henne inte..... eller har jag i alla fall gjort det nu när jag respekterade hennes uppfyllande av mitt villkor att skicka in skilsmässopapperen till tingsrätten för att jag skulle hörsamma hennes "förbud" att visa mig i Orminge ? Men hur kommer mitt ansvar gentemot Daniel och Maria in i bilden ? Det var trots allt inte längre en sak mellan Eva och mig: det gällde också min funktion som ev. andlig inspiration för Daniels skola, för Mias övervinnande av hennes urusla intellektuella utveckling som kvarstannade i och med att först Sven-Erik och sen Bengt fick skilja sig från henne. Skall jag strunta i Daniel och Maria och tänka

på mitt mera abstrakta snavar för alla de anonyma "barn" som kommer att behöva resultatet av det arbete som jag kan utföra om jag vågar mig in i ensamheten ? Det borde bli lättare för mig att försöka "strunta" i just Daniel och Maria särskilt som de, enligt förväntan, inte känner behov att kontakta mig. Å andra sidan kan detta bero på att de har blivit tvungna att bli lite "Aniara-barn" inom sig för att utstå två hjärtslitande separationer från två efter varandra följande pappor (Sven-Erik och Bengt) i sin känsligaste ålder. Nu har de lärt sig redan hur livet bör gå till för att man inte i tidig ålder skall knäckas av känslor som är så svåra att knappast vuxna klarar dem. Så skall man göra:

"Hej då pappa ! Hej Bengt ! Hej då, Bengt, det var trevligt att ha dig som gäst och sällskap åt mamma ett tag, kul att mysa alla fyra i sängen alla söndag morgon, som en riktig familj, men hej då ! Hej Kristo, vet du vart tog Bengt vägen ? Han var här nedsupen och gråtande häromkvällen men sen föstes han iväg av en vän som Eva ringde till i förtvivlan. Hur länge skall du stanna,Kristo ? Hej då, Kristo ! Hej Lotta ? Hej då, Lotta. Hej Allan ! Det var festligt att för en gång skull få en vice pappa som är lite äldre och mera chavalieresk, med erfarenhet av egna redan vuxna barn, som kunde vara t.o.m. pappa åt Eva ! Hej då Allan ! Synd att vi inte hann åka med någon semester med din fina bil... Men hej Bengt ! Är du tillbaka ? Jaså bara som semestersällskap ? Men det var roligt ändå att återuppleva gamla minnen.. Jaså skall du sova med mamma i samma lilla tält som Kristo gjorde före dig ? Kul ! Hej då Bengt, vi får titta på några semesterkort med dig. Men hej Kristo, är du tillbaka ? Klarar du dig inte utan vår förträffliga mamma ? Vilken utstrålning, va ? De är många som uppvaktar henne må du tro ! Hur länge skall du stanna ? Jaså bara så länge hon inte skickar skilsmässo-papperen till tingsrätten ? Men då gäller att trappa av med hjälp av gänget och pujk- flickvän så att vi inte umgås för mycket för att bli ledsa efteråt. Dessutom är det så tråkigt att vara tillsammans med Eva och dig när Eva tjurar hela tiden och blir sur på oss. Jaså, redan slut ? Hej då, Kristo, för andra eller tredje gången !
Vem är den som kommer nu ? Men tjänare....!"

Så var det när det så småningom blev tråkigt att hälsa på pappa i Göteborg eller när det blev otänkbart att söka upp den gamle Kristo i hans lilla lägenhet i stan. Vad skall man där och göra ? Ta upp gamla minnen om Lotta, Bengt, Allan eller andra mr mindre "intima"? Skall man tala med var och en om var för sig, eller skall man låtsas att man inte tänker på Allan när man är tillsammans med Kristo, eftersom han nästan knäcktes av svart-sjuka, men man kan visst prata med Sven-Erik om Kristo eftersom just de två verkade vara justa kompisar när vi alla träffades några gånger för att diskutera Mias Jo-Jo pendlingen mellan att bo hos pappa och mamma. Får man förresten prata med Kristo om Gunilla ??..... Äsch...! Struntai alltsammans. Vi söker nog inte upp Kristo, vi går på bio i stället...Förresten han skulle bli bara ledsen om vi råkade berätta om den där stiliga killen som Eva bjöd på middag och gick ut för att dansa med igår kväll... Kristo var i alla fall den som klarade den längsta tiden och är så fäst! Ja... det är kanske en hägring att tro att jag skulle kunna uppfylla något ansvar gentemot Mia och Daniel under sådana livsomständigheter.... Det är väl fegheten som är bjälken i mitt öga....?

133 God natt, klockan är 22:30 lördag kväll. Början på ett nytt liv...?

Stockholm, den 18 januari 1981

Kära Ulla,

det är söndag morgon, och medan Eva och barnen troligen äter frukost vid det stora bordet har jag i stället ringt och pratat med min mamma i Milano. Situationen är ganska dyster: hon är bl.a. rädd för att inte bli förlamad i den ena handen där hon känt konstiga kramper på sistone. Det kan vara vad som helst, t.o.m. ingenting, med det känns tungt. Eva har nog haft en bra intuition: om hon skall sträva efter att bli glad och gladare, så var det den rätta tiden att bryta vårt äktenskap, i nödens stund, efter att ha plockat allt som fanns att plocka på lust-bordet. Och så slipper man bekymmer.

Jag känner mig naturligtvis ledsen för att i mitt förra brev jag lät bitterheten på nytt välla ut på ett så häftigt sätt. Det föranleddes kanske också av min outtalade besvikelse för att inte ha hört något från Eva under helgen, trots mitt kärleksbrev som jag skickade i torsdags. Det brevet skrev jag också efter en impuls, en positiv sådan, för en gångs skull. Det är klart att jag i princip väntar mig inte något svar, eller tvärtom, jag är till och med rädd för att inte få något förrädiskt mjukt "orgasm-adjö" svar som det ödesdigra brevet till Umeå för tre år sedan. Det kommer kanske nästa vecka: jag kanske hittar ett sådant brev invid brevnedkastet i lägenheten när jag kommer tillbaka från arbetet i Linköping nästa vecka.

Bitterheten kunde alltså vara en reaktion som följde efter min besvikelse och ångest. Bara detta om att inte veta vad är det som Eva och barnen gör i denna stund, bara det känns redan så outhärdigt. Och sen den gnagande tvivel om det inte är så att allt detta som jag gör nu, medan de andra kanske roar sig, är meningsfullt överhuvudtaget, eller om det inte leder bara till att gör mig löjlig och slösar med min tid och mina krafter.

Jag föreställer mig, trots allt, att vad jag håller på med just nu är att kämpa för Evas och mitt äktenskap. Jag har inte gett upp ännu. Vi är fortfarande under betänketiden, fram till slutet av maj. Jag kanske får någon insikt genom att kämpa brottas med alla dessa ord och idéer, någon insikt som liknar den som man tidigare ri fick ibland genom bön. Jag har faktiskt också försökt att bedja. Men det är så svårt att komma i den rätta stämningen när man inte vuxit upp i en naturlig religiös miljö. Då måste det religiösa erövras den intellektuella vägen, genom kunskap i stället för genom direkt tro.

Men ondskan och bitterheten inom mig oroar mig. Tänk vila mirakel Eva och jag kunde ha förmått om vi tillsammans kunde ha suttit en sådan här morgon, rannsakat oss själva, hjälpt varandra att förstå vad menas med att förlåta, kanske sökt genom Bibeln tillsammans, eller kanske gått till kyrkan för att bli inspirerade av något vackert stycke av Bach - orgel. Om vi tillsammans hade omsatt vårt lidande till gemensam självprövning.

Det har jag i alla fall försökt göra ensam i morse. I min undran om dessa brev som jag skriver innebär att jag "lämnar ut" Eva till eventuella läsare, har jag fortsatt att undersöka om det finns något i Bibeln om "integritet" eller "privatlivets helgd", "tystnadsplikt" eller dylikt. Inte heller idag hittade jag något. Däremot hittade jag en hel del om "trohet" och om äktenskapets okränkbarhet. Och när jag tidigare bläddrat i feministiska bekännelseromaner och dylikt har jag likväl mött häftiga utfall mot familjen och "tvåsamheten" samt uppmaningar att bryta "hemmets trånga sfären" kombinerade med detaljerade redogörelser för frigjorda kvinnors mellanhavanden i sängkammaren och våldsamma uppgörelser med sina mödrar. Jag går ändå inte så långt.

...134

Nu skall jag försöka förbereda morgondagens föreläsningar.....

v.g.v.!

Nej, det gick inte. Klockan är redan 19:30 på kvällen, men jag körde fast. Av någon anledning började jag att tänka på Evas och mitt döda foster, barnet som skulle ha hetat Stefan, Eller Anja, eller Nadia. Det började att göra ett växande ont i själen, ännu mera eftersom det inte finns längre någon med vilken jag delar dessa känslor. Och så började jag att formulera mina känslor som att det vore ett dubbelt svek från Evas sida: först var hon med i att aktivt avliva andligt och kroppsligt vårt foster, sen smiter hon till gammaldansen för att trösta sig. Hon kanske skall till Mälarsalen ikväll där hon kan återse sin förre älskare, Allan.

Det låter kanske orättvis i någon ögon att jag anklagar Eva för att "smita" undan sitt ansvar och för dubbelt svek. Men jag utgår faktiskt från att när man gör något moraliskt tvivelaktigt, då skall man åtminstone gå till botten med vad som hänt, förstå sig själv och sin egen roll, hjälpa den andre medskyldige så att man kan hjälpas åt löpande för att på det sättet s.a.s. sona tragedin. Så som det är nu känns det som att döden som drabbade vårt foster riskerar att bli särskilt meningslöst eftersom det inte leder till den eftertanke det är värt.

Och tankarna väcker känslor som väcker nya tankar och minnen. Jag reflekterar att egentligen det som fällde utslaget för min övertygelse om abortens nödvändighet var det "kvinnotycke" förenat med mansförakt och ovilja in i det sista att prata med mig, som Eva visade före aborten. Aldrig hade jag känt mig så kränkt, så utnyttjad som rent biologiskt verktyg, som ett sätt för att Eva skulle än en gång få träda in i "kvinnovärlden" medan hon redan hade på sina läppar löftet att skiljas från mig och gå till Någon Annan. Ju mera jag tänker tillbaka desto mera blir jag övertygad att Evas passion för Lotta och hennes ständiga antydningar om intresse för kvinnor blev det som från början shockade mig och gjorde mig uppmärksam att Eva gick omkring och dansade sig fram genom tillvaron med ett omedvetet huvudmål i sikte: att bevisa att män och fäder är överflödiga utom i rent biologiskt "djuriskt" avseende. Och detta krönas nu av vad som händer mellan mig och Daniel och Maria: "DET NÄST BÄSTA EFTER ATT FRÅNTA EN MAN FADERSKAPET DET ÄR ATT FRÅNTA HONOM VICE-FADERSKAPET." Och det har Eva redan gjort flera gånger, medan hon hos mig stötte på motstånd: jag fråntog henne moderskapet, tills vidare, om än med hennes aktiva medverkan. Hon kände nog på sig att hon hade kränkt något heligt och att jag hade någonstans rätt i mitt motstånd. Till den graden att hon idag hävdar att hon har inget att förlåta mig.

Som jag redan skrivit tidigare, jag menar alltså inte att Eva är ständigt sexuellt intresserad av kvinnor. Jag menar snarare att hennes "bisexuella" fantasier där hon föreställer sig att Någon Annan Kvinna hjälper mannen att befrukta henne, en sådan fantasi är en mäktig mytisk urbild som uppenbarar Evas inställning till medmänniskor och till tillvaron. Det är en symbol för en ensidig, snedvriden andlig verklighet. En grekisk "Demeter-Kore" dvs Mor-Dotter fixering på fruktbarhetsmotivet, utestängning och förakt för mannen, en tvetydig inställning till våld, m.m. som jag inte visste något om vid tiden för aborten, men som jag säkert kände inuitivt på mig. Och det är oviljan att tränga djupare i detta för att vi skulle hjälpas åt att förstå även min egen roll, det är detta som jag kallar för Evas dubbla svek som gnager min själv ikväll när jag tänkte på vårt barn.....! Det är inget att leka med, den här andliga "homosexualiteten" som Eva lever ut genom att avspisa pappor/vice-pappor på löpande band...! Det handlar om en bland de allvarligaste känslostörningar som finns, oberoende av om man "överlever" och "klarar sig" med livsaptit....

135

Stockholm, den 19 januari 1981

Måndag morgon. Snart skall jag klä mig för att åka till arbetet i Linköping. Klockan är fem på morgonen. För en halv timme sedan vaknade jag i smärta, och eftersom jag inte längre har vid min sida en hustru som jag kan dela livet med i nöd och lust, drevs jag av mörka krafter till att uttrycka mig i följande "dikt".

Den 16 Augusti 1981, kl.12:00

Inbjuder Kristo Ivanov, i sorg, f.d. släkt,vänner och bekanta - att med en tyst minut hedra minnet av hans barn

STEFAN, ANJA och NADIA

vilkas foster, med benägen och aktiv medverkan av hans f.d. hustru Eva Boman, han lät avliva den 16 Aug 78 för att hylla de livsbejakande föreställningar som underbygger hennes strävan efter ett "roligare" liv i allmänhet, och efter danser och orgasmer i synnerhet.

Må därför Eva Boman med sina bisexuella fantasier och i sina framtida orgasmer med främmande män och kvinnor, med sin gnäggande skratt och sina skrik av livsbejakande vällust,

uppväga den sorg och det lidande som tynger hans, liksom andra föraktade fäders, hjärta.

Linköping, den 19 januari 1981

Måndag kväll. Jag sitter i mitt tjänsterum vid universitetet, bredvid Calles och faster Teas soffa och känner mig liksom i en dvala, i sorg. Jag stirrar på vad jag skrev i morse, medan själen värkte och jag var trött och sömnig. Det är som jag ville utläsa någon sorts sanning ur vad sorgen tvingade mig att skriva. Har jag gripits av ren ondska, jag med, eller är det ett helt legitimt sätt att "visa känslor" som numera prisas så högt i tidningsspalterna. Eller är det ett sätt att "säga ifrån" och försöka göra motstånd, sätta stopp för Evas ondska som kulminerar med den förödmjukande avvisningen ? Jag måste skriva om, ord per ord, med någon liten ändring här och där, för att söka förstå vad jag skriver:

Den 16 Augusti 1981, klockan 12:00

Inbjuder Kristo Ivanov, i sorg, f.d. släkt, vänner och bekanta - att med en minut tystnad hedra minnet av hans barn

STEFAN, ANJA och NADIA

vilkas foster, med benägen och aktiv medverkan av hans f.d. hustru Eva Boman, han lät avliva den 16 Augusti 1978 för att på ett värdigt sätt hylla de livsbejakande föreställningarna som underbygger hennes strävan efter ett roligare faderslös liv i allmänhet, och efter danser och orgasmer i synnerhet.

Må därför Eva Boman med hjälp av sina bisexuella fantasier i sina framtida orgasmer med främmande män eller kvinnor, med hjälp av sitt gnäggande skratt och sina suckar och skrik av livsbejakande vällust,

uppväga den sorg och det lidande som tynger hennes f.d. makes, och tyngde hennes egen faders, hjärta.

Stockholm, den 21 januari 1981

Jag fortsätter att stirra på vad jag skrev sist. Det är nog ursinnig sorg och bedrövelse.

Det är ödets ironi att Eva, i vårt senaste telefonsamtal då hon avvisade att vi skulle träffas under betänketiden, anmärkte spidigt att beslutet om abort xxxxxx hade varit lätt för mig, minsann.
Jag hade ju anmärkt att det var viktigt att vi skulle fortsätta försöken att försonas eftersom beslutet om skilsmässa är så oerhört viktig och kan ha så långtgående och erhörda konsekvenser för henne och för mig, men även för andra som t.ex. barnen, Ulla själv som ibland kommer att söka känslostöd hos en svärson som med henne delat några av de svåra stunderna kring Calles död, andra vänner som känner den bittra vittringen av trolöshet när de träffar oss var för sig i framtiden, o.s.v. Jag menade att Eva själv skulle kunna känna så småningom ännu mera ont samvete än det som gnagade när hon bar sig åt på det där sättet med Bengt sista gången. Skilsmässan är ju ett beslut som är, om möjligt, ännu allvarligare än beslutet om abort, det borde vara ännu svårare än det ödesdigra beslutet som vi fattade i augusti 1978.

Det var då som Eva spidigt anmärkte att för mig, minsann, hade det där beslutet inte varit så svår. Jag kommer emellertid ihåg vad som jag gick genom för att komma fram till det beslutet. Jag kommer också väl ihåg att under hela den närmaste tiden före aborten Eva vägrade att prata med mig och försjönk, förtjust, i Per Anders Fogelströms bok "Mina drömmars stad" (tror jag var titeln), en bok som väcker hos henne vackra minnen och som hon ofta prisar och rekommenderar för vänner och bekanta. Jag kommer knappast att någonsin vilja läsa den boken, för minnernas skull. Och dagarna före aborten, i förtvivlan över att inte kunna prata med Eva för att finna en försoning och en känsloöppning, skrev jag de där sorgliga breven för mig själv, som finns i slutet av den här bunten. Till exempel, det brevet som är daterat den 15 augusti 1978....som jag skrev eftersom Eva tycker att jag pratar för mycket, för att sist ankalaga mig för att jag pratade för litet under det här sista året....

Jag kommer tyvärr också ihåg, det kan jag inte heller glömma, att en eller två dagar efter aborten var Evas sorg för det inträffade inte större att hon satt någon timme i telefonen för att prata med Kerstin eller några andra väninnor, och hon gnäggade och skrattade förtjust i telefonen. Och så var det under de följande veckorna och månaderna till den graden att jag undrade om den "sorg" som hon kände för aborten inte var snarare vrede och besvikelse för att inte ha fått sin vilja fram även den gången, och för att ha behövt avstå från den underbara mystiska kvinnovärlden som hon redan hade börjat att se fram emot, på BB.

Och så, nu, medan jag skriver de här "dikterna" så dansar Eva, och tröstar sig i "grupp-" aktiviteter, eller ber väninnorna smeka och fläta hennes hår, och ojar sig över att hon själv är så hämmad att hon inte vågar göra likadant med dem.

Ja... skulle beslutet om aborten ha varit lätt för mig ? Det är också ett sätt att förringa andras känslor, dessa andra - d.v.s. jag - som under nära 10 år har haft tillräckligt med känslor för att vilja och kunna bidraga till uppfostran av Evas (och Sven-Eriks !) barn så att de inte skulle "abortera" andligt och bli några Aniaraligister alltmedan mamman tillbringar kvällarna på att dansa gammaldans och folkdans och olika sorters "gruppiga" möten inklusive faddersverksamhet för barn utan far. Och en massa olika nödvändiga möten, personal- och föräldrarmöten som tar desto mera i anspråk den

mamman som vill och måste hinna med allt, inklusive att vara både mamma och pappa efter att ha avspisat papporna.

Det är alltså svårt att hindra den aggressiva bitterheten att välla fram i mina "dikter" efter det att jag hör att det skulle ha varit lätt för mig att embarkera i mitt xxx livs största tragedi, och efter att alla mina försök till försoning avvisas hånfullt eller tystas ihjäl. Men jag kommer kanske ändå att övervinna dessa "låga känslor" någon vacker dag, utan att för den skull ge efter ondksan.

Under tiden drivs jag att arbeta vidare med min "dikt". Den lever och förändras. Jag vet inte vart är den på väg mot....

Söndagen den 16 Augusti 1981, klockan 12:00

Inbjuder Kristo Ivanov f.d. släkt, vänner och bekanta,

inklusive dem som med sin försagdhet avstod från att ta moralisk ställning för hans sonande äktenskaps fortbestånd,

att med en minuts tystnad dela hans sorg och hedra minnet av hans barn

STEFAN, ANJA och NADIA

och minnet av vad barn står för i kärleken mellan man och kvinna.

Dessa barns oidentifierade foster lät Kristo Ivanov, under aktiv medverkan av hans f.d. hustru Eva Boman, avliva den 16 Augusti 1978 för att på ett hederligt sätt hylla de livsbejakande promiskuösa föreställningarna som underbygger hennes livslång strävan efter ett "roligt" faderlös liv i allmänhet, och efter fester, danser och orgasmer i synnerhet.

Må därför Eva Boman, som numera inte längre är "fast" i äktenskapets band till en man, utan är "lös" i kollektivet, med hjälp av sina bisexuella fantasier i sina framtida orgasmer med främmande män eller kvinnor, med hjälp av sin bisexuell verklighet i kränkningen av fäder och vice-fäder, och med sitt gnäggande skratt, suckar och tjut av livsbejakande vällust,

må hon, alltså, Eva Boman, på detta sätt uppväga den bedrövelse som tynger hennes f.d. makes hjärta och som förbittrade hennes föraktade faders sista år levda i saknad av hans dotter.

Eftersom jag i olika sammanhang gjort anspelningar till problem med Evas sexualitet låt mig än en gång försöka göra klart att det var inte någon "homosexualitet" i sig som var problemet utan snarare de vardagshändelser, kränkningar och attityder som kunde återföras till mansförakt eller kvinno-avgudan. Låt mit bara ta ett exempel som kanske inte är det bästa, men ändå. För några år sedan promenerade Eva och jag längs den lilla promenadvägen som leder från hennes lägenhet till skogen. Vi hejdas av en yngre kvinna som Eva känner mycket ytligt och som berättar för Eva att ett visst möte blivit inställt eller något sådant. När Eva och jag ger oss i väg på nytt, kommenterar jag föstrött att den där kvinnan var "äckligt tjock" och med det menar jag lös-fyllig, något frånstötande med en sådan kropp i hennes ålder. Eva flyger på mig med massa okvädningsord som om jag hade kränkt hennes intimaste väninna. Jag förstår ingenting och beklagar mig att inte ens med sin egen hustru kan man dela en sådan tillfällig, ogenomtänkt tanke utan allting måste motiveras, försvaras, döljas eller dylikt.

Men några veckor senare träffar vi ett par vänner, Unni som var Evas arbetskamrat och hennes Kjell. Vi utväxlar några förtroligheter och det där fallet, om vad jag hade uttalat om Råma (eller Roma, så hette hon den "tjocka-äckliga") kommer på tal. Eva tänder på stubinen när hon skall försklara sina känslor och plötsligt innan hon hann hejda sig utropar hon "Och just Råma, som är så läcker !" Det gästande paret tittar lite generat på varandra och en av dem upprepar förvånat och mekaniskt "Läcker ?".

Nå, det var inte mera den där gången, men många månader senare när Eva och jag hinnit både bryta och återknyta vårt förhållande, så bekänner Eva för mig, något road, om att hon hade senare hört riktas att Råma och Evas f.d. älskarinna, Lotta Partby, hade haft ett förhållande. Eva menade att jag hade nog haft någon sorts intuition att det var något som inte stod just till med Råma, att hon var frånstötande eller på något sätt avvisande mot män som vissa lesbiska kvinnor kan vara.

Nåväl, i det här fallet gick det att återföra ett häftigt utfall av Eva mot mig, med föraktfulla okvädningsord, till en sån här bakgrund. Under alla dessa år har jag själv funnit många och många sådana liknande förlopp där Evas kränkningar, oförskämdheter och utfall kunde återföras till att jag hade trampat på bisexualitet-tårna. Men skilsmässa har för mig aldrig varit en lösning för sådana här problem. Kampen mot förfallet och för moralen skall tas där den möter oss. Det är inte bra för barn och andra att låta sådana här saker fortgå opåtalade tills när de kanske "löses" i och med att Eva hittar en man som låter sig kuvas, eller en kvinna som låter henne spela "man" i förhållandet. Dessutom har jag aldrig velat tro på "homosexualitet" eller "bisexualitet" som något som man kan stämpla människor i pannan med, som om de vore "gula" och "blåa" en gång för alla för hela sitt liv. Jag har velat tänka så att det finns inga homosexuella människor utan endast homosexuella förhållanden. Och, genomlever man ett sådant förhållande och bearbetar det och lär sig vad det har betytt och varför kommit till stånd, och varför det inte kunnat fortgå, då lär man sig av livet, man blir en mognare genomlevd människa som kämpar med sig själv i riktning mot en bättre moral och höga ideal. Och då blir barnen och samhället bättre på kuppen. Därför har jag velat att Eva och jag skulle "pinas" i vårt förhållande tills vi hade lärt oss och försonat oss. Men, vad kan man göra när Eva t.o.m. vill lägga på mig skulden för att hon hade lagt sig med Lotta. När Eva hävdar att det var passionen och sexualiteten i vårt förhållande, att de var våra gemensamma fantasier som hade "tvingat" henne till Lotta?

Jag menar då att när en vuxen människa intelängre ens tar ansvar för vem hon läggör sig i sängen med, då är det inte konstingt att man inte tar ansvar för någonting, inte heller sitt äktenskapslöfte, och gärna skyller ifrån sig allt. Det märkliga att Eva ändå tror i alla fall på sin mognad när det gäller beslutet om skilsmässa, åtminstone. Det är nog det enda beslutet, får man förmoda, som hon går med på att hon fattat själv (fast kanske i skymundan skyller på att det var jag som tvingat henne till det, genom aborten).

Observera alltså att jag inte hävdar att jag är (sken-) heligare än Eva. Jag själv tycker att det kan vara normalt att odla vilka fantasier som helst inom äktenskapet, och gärna "prata" om allt vad man skall göra och omsätta i sexuell handling. Det är t.o.m. kanske lättare för män att gå över från ord till sexuell handling. Men vad jag menar att man inte skall göra är att leva ut sina fantasier i verkligheten, där verkligheten inte är en udda sexuell handling utan den är det vardagliga familjelivet där t.ex. bisexuella fantasier betyder att hustrun vid passande tillfällen ersätter sin man med en annan kvinna, och helst ser till att den här andra anonyma kvinnan, "Någon Annan" övertar fadersrollen, eller något sådant. Fantasierna, om det finns några skall levas ut inom äktenskapet för att de skall kunna bearbetas och förstås där, och inte för att de skall få fortleva ostörda tack vare att en skilsmässa kastar Eva i kollektivets, "Någon Annans" armar, samtidigt som den kränkte fadern förpassas till skamvrån där, fördömd av hennes släkt, han får hålla tillgodo med att betala det månatliga underhållet. Allt detta medan Råma, Lotta, Marsa, eller andra underhåller hans hustru och ger henne råd om hur hon skall uppfostra hans barn.

Jag menar att så ser samhället ut som vi går mot, när vi idag låter familjen utveckla sig med hjälp av skilsmässor. Skilsmässorna huvudsakliga funktion är att låta föräldrarna smita undan självprövningen som deras mogna beslutet att gifta sig och få barn, ha lett dem till. Och självprövningens börda överlastas på barnen (som dock snart skall också få skilja sig och välja "myndiga" personers vård som ersättning för de "biologiska" föräldrarna).

Därför är jag så ursinnig i dessa brev. Visserligen utgår jag från den särskilda känslighet som mitt personliga öde och bardomen har gett mig, men de är legitima saker, av allmän betydelse, som jag kämpar för med utgångspunkt i mina förutsättningar. Att, som Eva ibland ville, "skylla på min barndom" är lika ointressant som att skylla på hennes barndom och dåligak kontakt med pappan. Det intressanta torde vara att förstå de mera komplicerade sammanhangen och kämpa för att hjälpa sig själv och samhället. Och inte, som Eva gjorde mot mig det där eländiga veckoslutet som hon ville tillbringa i Örebro och samtidigt portförbjuda mig där (den 3 oktober var det, ser jag). Tänk hur stora energier som Eva satsade för att kränka mig, i stället för att hjälpa sig själv och barnen och samhället med en större insikt och förståelse. Det var först häromdagen som jag anade vad den 3 oktober egentligen handlade om: när Eva sedan barndomen (berättade hon för mig) retade sig över att hennes "äckligt smaskande" och "kroppsligt frånstötande" pappa ofta la sig i hennes förtroliga samtal med mamma, ja, då är det klart att när nu Eva till slut blivit kvitt från pappan-inkräktaren, då vill hon inte att den som närmast påminner henne om "pappa"-idén, jag själv, skall lägga sig i hennes "Samtal med Mamman" (och Kvinnan.) Hade Eva förstått sådana saker så skulle hon kanske ha sparat massa energier till något bättre, t.ex. till samtal och försoning med mig, i stället för till resor till Örebro som en förberedelse för skilsmässa. Och sånt sker i hela samhället, varje dag. Inte att undra varför det går som det går, och varför barn, och kvinnor, och gamla "far illa" och misshandlas, och det krigas, och det slås, och det gråtes....

141

Sen är det klart att jag inte bör ledas in i frestelsen att klandra just Eva för att hon inte förmår lyfta sig ur den här djävulska onda cirkeln. Man skall inte skylla på Pravati, skrev Hermann Hesse i Glaspärlespelet.

Och det är också mot den bakgrunden som jag har rannsakat mig själv många gånger xxx de gångna månaderna medan jag suttit och skrivit dessa dagboksbrev. Jag har undrat om det är omoraliskt att jag "lämnar ut" mitt intima liv med Eva, xxx som också är Evas privata liv. Jag har på sistone sökt mig också till de xxxxxxx moraliska klassikerna, till Bibeln. Men där hittade jag inget om konfidentialitet kring privatlivet, eller dylikt. Däremot hittade jag en hel del om kärlek (mellan man och kvinna, och inte något gott om andra varianter !), om trohet, och om äktenskapets oupplöslighet. Det är som jag skrev tidigare, inte meningen att jag skall vända mig till modern feministisk "bekännelselitteratur" där moderna frånskilda kvinnor vänder ut och in på sin sängkammare och sina mammor i våldsamma uppgörelser och häftiga passioner med alla kön och åldrar, och bekämpar den föråldrade "tvåsamheten" och "hemmets trånga sfär" och det förkastliga"privatlivet" till förmån för KOLLEKTIVET, d.v.s. "NÅGON ANNAN".

Där finns alltså inte heller någon "privatlivsmoral" att hämta. Jag drar min slutsats tills vidare: så länge det finns en familje, så finns det också familjeliv inom vilkens ramar (som inkluserar släkten) man får lösa sina konflikter eftersom det är just meningen med familjen. I Ching skriver, t.ex.

> "The family is society in embryo; it is the native soil on which performance of moral duty is made easy through natural affection, so that within a small circle a basis of moral practice is created, and this is later widened to include human relationships in general."

Av en tillfällighet kom jag på dessa kommentarer till urbilden nr. 37, som heter just "The Family". Jag minns att dessa ord slog sig ned i min själx när jag läste dem för några månader sedan, och det kan också förklara min inuitiva inställning till skilsmässa, med vilken även "privatlivet" upplöses.

Men jag fick igår en lapp i brevlådan där (Jehovas vittnen ?) inbjuder till bla."Vakttornsstudium" ett "möte med frågor och svar över fastställda bibliska ämnen", söndag, kl.12. Och på torsdag kl.20 är det "tjänstemöte" med tal och demonstrationer av hur man f gör bruk av bibelkunskap. Adressen är Rikets sal, Alströmersgatan 49. Kanske något för mig, för en gångs skull. Man skall ju vara öppen även mot sådana här initiativ, särskilt när problemet är så brinnande aktuellt för mig. Man skall ju våga sånt här också, inte bara våga "tuffa skilsmässor..." eller hur...?

Stockholm, den 22 januari 1981

Ett nytt försök idag. Som om jag ville, i en enda "dikt", sammansmälta alla sidor av min sorg och Evas dubbla svek, i "nöden" som följde den äktenskapliga "lusten".

†

Söndagen den 16 Augusti 1981, klockan 12:00

inbjuder Kristo Ivanov f.d. släkt, vänner och bekanta,

inklusive dem som med sin försagdhet avstod från att ta moralisk ställning för hans sonande äktenskaps fortbestånd,

att med en minuts tystnad dela hans sorg och hedra minnet av hans barn

STEFAN, ANJA och NADIA

och minnet av vad barn borde betyda i kärleken mellan man och kvinna.

Dessa barns oidentifierade foster lät Kristo Ivanov, under aktiv medverkan av deras blivande mor och hans f.d. hustru Eva Boman, avliva den 16 Augusti 1978 för att på ett värdigt sätt avstyra den fortsatta känsloutpressningen och de livsbejakande promiskuösa föreställningarna som underbygger hennes livslånga strävan efter ett "roligt" faderlöst liv, vilket består dels av att frånta barnen deras far och vice-fäder, och dels av exklusiv "kvinnokultur", fester, danser och orgasmer.

Må därför Eva Boman, som numera inte längre behöver känna sig "fast" i äktenskapets band till en man, utan åter är "lös" i kollektivets eller "Någon Annans" famn, med sina bisexuella fantasier i sina framtida orgasmer med främmande män och kvinnor, med sin bisexuell verklighet i kränkningen av fäder och successiva vice-fäder, med sitt gnäggande skratt eller suckar och tjut av livsbejakande vällust, i dansens virvlar,

på detta sätt få sona den bedrövelse som tynger hennes övergivne f.d. makes hjärta och som förbittrade hennes föraktade faders sista levnadsår tillbringade i saknad av hans dotter.

Stockholm, den 23 januari 1981

Fredag kväll,
klockan är drygt halv elva och jag har nyss kommit tillbaka från en fortsättningskurs i gammaldans. Jag anmälde mig till den i första hand för att inte glömma det jag kunde tillsammans med Eva. Om vi skulle återknyta vårt förhållande vill jag inte att hon skall tycka att det är "tråkigt" att dansa med mig därför att hon har fortsatt att praktisera medan jag har slutat och glömt vad jag kunde. Så, jag tänker på henne nästan hela tiden medan jag dansar, med allt ont det kan göra. Men, dåliga minnen skulle rinna bort mycket fort med bara några vänliga och möjligen ångerfulla ord. Men, oberoende om vems "felen" var kommer jag faktiskt inte ihåg ett enda fall under våra 10 år tillsammans då Eva har bett mig om ursäkt för någonting. Inte Mia heller, varken till Eva eller till mig. Det har jag, däremot, men antagligen då p.g.a. det hade varit faktiskt mitt fel.... Eller ?

Bra att jag tog mig i kragen och åkte till den här gammaldansen. Som jag skrev tidigare har jag inget emot gammaldans, problemet var att Eva tog alltid danstillfällen i akt för promiskuösa övningar där hon kränker och kritiserar mig och utpekar andra män som mycket "bättre" än jag !) Det var bra också därför att jag har tillbringat de två senaste dagarna med att läsa Bibeln. En absurd tanke för bara någon månad sedan.

Impulsen som bestämde mig att djupdyka i bibeln var min oro för den etiska aspekten av mina skriverier. Särskilt efter de senaste hemska "dikterna" som jag skrev i sorg och vrede undrade jag, naturligtvis och vad det innebar i fall jag skulle delge dem till någon, i första hand Eva och den närmaste släkten, eller i andra hand om de skulle någon dag ingå i någon "bok" med vilken jag försöker övervinna och förvandla min sorg till något som är mera samhälleligt relevant. Eller om någon skulle komma över dem mot min vilja, till exmepel om jag skulle plötsligt dö och folk kommer in i lägenheten och börjar att rota i mina papper.

Jag har alltså hört mig för med olika människor, präster och andra som tänker på sådana saker. Utan att förklara närmare undrade jag om sådana saker som integritet och privatlivets helgd när det gäller röjandet av intima familjeförhållanden. Ingen har kunna anvisa några gällande eller traditionella moralregler utöver de som idag gäller för t.ex. journalistik. Till slut hamnade jag i bibeln som är ju västerlandets moraliska-religiösa bakgrund, och där det finns något sagt om allt även om det ibland anses föråldrat och icke längre gällande. Men, som jag skrev tidigare, där kunde jag inte heller hitta någonting. Men jag kunde ha missat. Så gick jag igår kväll till ett Jehova-vittnens möte här på Kungsholmen där jag anade skulle finnas människor som har lusläst bilbeln i nästan hela sitt liv. Jag förklarade hur det var, men en gammal sympatisk "vis man" som fungerade som någon sorts värd där, Ragnar Ström, skakar på huvudet och kunde inte erinra sig något som skulle handla om "privatlivets helgd", "familjehemligheter", "intimlivets hemligheter mellan makar" eller dylikt. Däremot, eftersom det handlade om att bearbeta känsloproblem i samband med skilsmässa, kunde han erinra sig om Matt. 5,31, 19,9 och dylikt. Kanske något från Ordspråksboken som handlade om "vännen som vilar i din famn..." tillade han till slut, men han var inte säker var, och det skulle vara verkligen relevant.

Nåväl, jag tyckte att jag måste finna ro i den här svåra frågan som berör mitt och min (f.d.?) släkts liv, så jag satte i gång med att studera Ordspråksboken, men också Syrak och Visheten (ur Apokryfiska).

Jag fanns faktiskt knappast något som var direkt relevant, däremot några stycken som kunde ha någon association till problemet. Först i alla fall om förlåtelse i Luk.7,47: "Fördenskull säger jag dig: Hennes många synder äro henne förlåtna; hon har ju ock visat mycken kärlek. Men den som får litet förlåtet, han älskar ock litet."

Och från Ords.: "Så skall (visheten) rädda dig ifrån främmande kvinnor, från din nästas hustru, som talar hala ord, från henne som har övergivit sin ungdoms vän..."; "Se, av honung drypa en trolös kvinnas läppar, och halare än olja är hennes mun. Men på sistone bliver hon bitter som malört och skarp såsom ett tveeggat svärd.Hennes fötter styra nedåt mot döden...Låt din väg vara fjärran från henne, och nalkas icke dörren till hennes hus. Må du ej åt andra få offra din ära, ej dina år åt en som hämnas grymt; må icke främmande få mätta sig av ditt gods och dina mödors frukt komma i en annans hus, så att du själv på sistone måste sucka, när ditt hull och ditt kött är förtärt...Drick vatten ur din egen brunn, det vatten som rinner ur din egen källa...Din brunn må vara välsignad och av din ungdoms hustru må du hämta din glädje."

Vidare:"Den som varnar en bespottare, han får skam igen, och den som tillrättavisar en ogudaktig får smälek därav." "Hat uppväcker trätor, men kärlek skyler allt som är brutet."När högfärd kommer, kommer ock smälek, men hos de ödmjuka är vishet." "Såsom en gyllene ring i svinets tryne, så är skönhet hos en kvinna som saknar vett." "De Rättfärdigas tankar gå ut på vad rätt är, men de ogudaktigas rådklokhet går ut på svek." "Den som föraktar ordet hemfaller åt dess dom, men den som fruktar budet, han får vedergällning." "Genom barmhärtighet och trofasthet försonas missgärning..." "Stolthet går före undergång, och högmod före fall." "Bättre är en tålmodig man än en stark, och bättre den som styr sitt sinne än den som intager en stad." "Den som skyler vad som är brutet, han vill främja kärlek, men den som river upp gammalt, han gör vänner oense." "En väns kärlek består alltid, och en broder födes till hjälp i nöden." "Dåren frågar ej efter förstånd, allenast efter att få lägga fram vad han har i hjärtat...Dårens läppar komma med kiv, och hans mun ropar efter slag." "Före fall går högmod i mannens hjärta, och ödmjukhet går före ära." "Den som först lägger fram sin sak har rätt; sedan kommer vederparten och uppdagar huru det är." "Förstånd gör en människa tålmodig, och det är hennes ära att tillgiva vad någon har brutit." "Gård och gods får man i arv från sina fäder, men en förståndig hustru är en gåva från HERREN." "Den som förgår sig i vrede, han må plikta därför, ty om du vill ställa till rätta, så gör du det allenast värre." "Efter en människas goda vilja räknas hennes barmhärtighet." "Säg icke: 'Jag vill vedergälla ont med ont'; Förbida HERREN, han skall hjälpa dig." "Det är farligt för en människa att obetänksamt helga något och att överväga sina löften först när de äro gjorda." "Den som älskar glada dagar varder fattig." "Bättre är att bo i ett öde land än med en trätgirig och besvärlig kvinna." "Bespottare må den kallas som är fräck och övermodig, den som far fram med fräck förmätenhet." "Ett lögnaktigt vittne skall förgås; men en man som hör på får allt framgent tala." "Tala icke för en dåres öron, ty han föraktar vad klokt du säger." "Säg icke:'Såsom han gjorde mot mig vill jag göra mot honom, jag vill vedergälla mannen efter hans gärningar." "Det är Guds ära att fördölja en sak, men konungars ära att utforska en sak." "Utför din egen sak mot din vederpart, men uppenbara icke en annans hemlighet." "Genom tålamod varder en furste bevekt, och en mjuk

tunga krossar ben." "Såsom sparven får sin kos, och såsom svalan flyger bort, så far en oförtjänt förbannelse förbi." "Svara icke dåren efter hans oförnuft, så att du icke själv bliver honom lik. Svara dåren efter hans oförnuft, för att han icke må tycka sig vara vis." "Vrede är en grym sak och harm en störtflod, men vem kan bestå mot svartsjuka ?" "Vännens slag givas i trofasthet, men ovännens kyssar till överflöd." "Lik en fågel som har måst fly ifrån sitt bo är en man som har måst fly ifrån sitt hem." "Din vän och din faders vän må du icke låta fara, gå icke till din broders hus, när ofärd drabbar dig; bättre en granne som står dig nära än en broder som står dig fjärran." "Ett oavlåtligt takdropp på en regnig dag och en trätgirig kvinna, det kan aktas lika. Den som vill lägga band på en sådan vill lägga band på vinden, och hala oljan möter hans högra hand." "Järn giver skärpa åt järn; så skärper den ena människan den andra." "Såsom spegelbilen i vattnet liknar ansiktet, så avspeglar den ena människans hjärta den andras." "Den som fördöljer sina överträdelser, honom går det icke väl; men den som bekänner och övergiver dem, han får barmhärtighet." "Säll är den människa som ständigt tager sig till vara; men den som förhärdar sitt hjärta, han faller i olycka." "Den som får mycken tillrättavisning, men förbliver hårdnackad, han varder oförtänkt krossad utan räddning."

Och slutligen: "Tre finnas, under vilka jorden darrar, ja, fyra, under vilka den ej kan uthärda: under en träl, när han bliver konung, och en dåre, när han får äta sig mätt, under en försmådd kvinna, när hon får man, och en tjänstekvinna, när hon tränger undan sin fru." "Om du har förnävt dig, evad det var dårskap eller var det medveten synd, så lägg handen på munnen. Ty såsom ost pressas ut ur mjölk, och såsom blod pressas ut ur näsan, så utpressas ~~kxi~~ kiv ur vrede." "Giv icke din kraft åt kvinnor, vänd icke dina vägar till dem som äro konungars fördärv.... Upplåt din mun till förmån för den stumme och till att skaffa alla hjälplösa rätt. Ja upplåt din mun och döm med rättvisa, och skaffa den betryckte och fattige rätt."

.....

Ja, så var det. Jag är nog medveten att dessa och flera andra ordspråk kan ibland tolkas till min nackdel och jag får leva och meditera om detta. Men visst är en av huvuddrivkrafterna för mitt skrivande just att upplåta min mun till förmån för den stumme. Både Eva själv som inte har kunnat formulera båda sidorna av vår gemensamma tragedi och velat reducera den till en trivial "VI PASSAR INTE IHØP: MEN NÅGON ANNAN..." och alla dessa fäder och vice-fäder som hon, och andra ~~xk~~ kvinnor som hon i den billiga feminismens tidevarv anser sig kunna summariskt "frigöra sig" ifrån och kränka inför barnen, till den graden att dessa "stumma" ibland finner inget annat uttryck än våld och ~~xixxxxxxxix~~ misshandel för att till slut bli utpekade och hänvisade till skamvrån i Dagens Nyheters ~~kxixxxxxxxxx~~ feministsidor.

Det är källan till min ~~xxxx~~ stora desperation i samband med att jag blev utkastad från Evas hem inför barnen: det är inte bara fråga om det personliga lidandet utan i högsta grad en gränslös desperation att den här obarmhärtigheten härskar i tusental hem och tusentals familjer i hela Sverige och andra länder, just nu. Att vi lever i en obarmhärtig värld, där ~~xi~~ otaliga människor varje dag, varje kväll blir visade vid dörren av sina käraste och sina närmaste, som samtidigt inte tvekar ~~fxx~~ att demonstrera och oja sig för förtrycket av andra människor och i andra länder..... Orgasmer och löften om evig kärlek som blir kall obarmhärtighet. Och sen kan man prata om "trygghet-värme-gemenskap" på dagis....

Stockholm, den 24 januari 1981

Lördag morgon.
Trötttheten tvingade mig stanna upp en stund för att kunna sova. Jag reflekterar över varför jag håller på och så förtvivlat söker mig till olika sorters sanningar. En bild som ständigt återkommer är då denna att någon måste STOPPA EVAS FRAMFART. Helst genom att inte skada henne måste någon säga SLUT ! Du har fått tillräckligt många barn som du knappast klarar att fostra ensam; du har övergivit eller stött ifrån dig tillräckligt många älskare som du ibland redan från början valt ut tillräckligt svaga eller känsliga för att de skulle ge dig anledning till det; du har dessutom redan skrattat tillräckligt många skratt och dansat tillräckligt många danser för att du skall hinna nu med att stanna upp och tänka efter. Livet är mera än det där. Det finns vänskap och det finns kärlek som inte nödvändigtvis legitimeras av biologiska barn, danser, orgasmer, skratt och "att ha det roligt". Om du betraktade mig som en vän, så skall man inte övergiva en gammal vän som behövde dig så mycket som jag. Och så snart du gör det, så har du stött ifrån dig en vän och du har honom inte längre, och då gäller inte det som bibeln råkar skriva om lojaliteten vänner emellan.

Jag läser ur Vishetens bok. "Men äktenskapsbrytarens barn skola icke bliva fullmogna, och säd av en syndig bädd skall utrotas. Ty om de än få en lång livstid skola de räknas för intet, och deras ålderdom skall på sistone bliva utan heder...Ty en orättfärdig släkt får ett svårt slut. Bättre är barnlöshet i förening med dygd, ty dygdens minne är odödligt....Men de ogudaktigas talrika avkomma är till intet nyttigt, och av oäkta skott som den är, driver den inga rötter mot djupet och får icke något säkert fäste...Ty barn som födas i oäkta säng äro vittnen mot sina föräldrar om deras ondska, när rannsakning sker med dem.

Och i Syrak: "Tag emot vadhelst som vederfares dig, och var tålig i lidandets skiften. Ty i elden prövas guldet, och i lidandets smältugn människor som täckas Gud." "Håll inte ditt ord tillbaka när du kan hjälpa, och fördölj ej din vishet av fåfänga. Ty genom ordet bliver vishet känd och tukt genom tungans tal...Blygs inte för att bekänna dina synder, och kämpa icke mot den strida floden. Kasta dig icke i stoftet för en dåraktig man...Kämpa för sanningen intill döden." "Låt icke ditt sinne och din kraft leda dig, så att du vandrar efter ditt hjärtas begärelser..." "Var fast i din övertygelse, och ett vare ditt tal." Sen kommer något som kunde vara relevant för mig om jag kom med osanning eller hämndsmotiv: "Ära eller vanheder kan ligga i en människas tal, och tungan kan bringa henne på fall.Akta dig för att få heta örontasslare, och ställ icke försåt med din tunga. Ty tjuven drager över sig skam och den tvetungade en hård dom. Varken i stort eller i smått må du fela, och bliv icke en fiende i stället för en vän." " Om du vill skaffa dig en vän, så sätt honom först på prov, och förtro dig icke för snart åt honom. Ty mången är vän så länge han har gagn därav, men stannar icke kvar då du kommer i trångmål. Och mången vän förvandlas till fiende och omtalar sedan osämjan därav." "Öppna icke ditt hjärta för vem som helst, att du må få skörda otack därav." "Giv dig icke så hän åt en kvinna, att hon tager väldet över dig. Sök icke en lättfärdig kvinnas umgänge, att du ej må falla i hennes snaror." "Klandra icke, förrän du har undersökt saken; överväg först och straffa sedan. "Åstunda icke ett stort antal onyttiga barn, och gläd dig ej över ogudaktiga söner. Om du också får många barn, så gläd dig ej över dem, om icke Herrens fruktan finnes hos dem. Lita icke på att de skola få leva, och gör dig icke säker på att de skola bestå. Ty ett kan vara bättre än tusen, och att dö barnlös är bättre än att hava ogudaktiga barn." "För aldrig vidare vad någon har

sagt; du skall alls intet förlora därpå. Omtala det icke, vare sig för vän eller ovän; håll det dolt, såframt du icke begår synd därmed. .... Tag din nästa i förhör, innan du talar strängt till honom, och lämna rum för den Högstes lag." "Långt bättre är att tillrättavisa än att bära agg; och den som erkänner sitt fel slipper undan obehag." "Det är en skam för en fader att hava född en vanartig son, och att föda en sådan dotter bringar skada. En förståndig dotter får sig en man, men den som drager skam över sin omgivning bliver till sorg för den som fött henne. Den fräcka utskämmer både sin fader och sin man och bliver föraktad av båda."

Vidare: "Vilka sår som helst, blott icke hjärtesår ! Vilken ondska som helst, blott icke kvinnoondska... Hellre vill jag bo tillsammans med ett lejon eller en drake än bo samman med en ond kvinna...I kretsen av sina grannar sätter sig hennes man, och ofrivilligt suckar han bittert. Ringa är all elakhet i jämförelse med en kvinnas elakhet." "En ond hustru är såsom ett bångstyrigt par oxar; att taga en sådan är såsom att fatta tag i en skorpion...En kvinnas lösaktighet röjes av hennes fräcka ögonkast och märkes på hennes blickar." "Låt icke son eller hustru, broder eller vän taga väldet över dig, så länge du lever...Medan du ännu lever och din ande är i dig, må du icke avstå din plats åt någon människa. Ty det är bättre att dina barn få bedja dig, än att du nödgas blicka efter dina söners händer." "Den som förvärvar sig en hustru gör ett gott förvärv, en hjälp som honom höves och ett fast stöd att vila vid. Där icke hägnad finnes, bliva ägorna skövlade, och där ingen hustru finnes, går mannen omkring och suckar. Vem kan väl tro den lättrustade rövaren, som ilar bort från stad till stad ? Så är det dock men en man som icke har eget bo, utan tager sitt härbärge, varhelst natten finner honom."

Och från Psaltarens "Bön mot de ogudaktiga": "Må han vara lik snigeln, som upplöses och förgås, lik en kvinnas foster, som ej fick skåda solen." Och sen tänker jag på Jobs kamp om rättvisan och mot ondskan, då han utropar "Varför fick jag ej dö strax i modersskötet, förgås, förgås vid det jag kom ut ur min moders liv ?" och innan dess "Må den dag utplånas, på vilken jag föddes, och den natt som sade:"Ett gossebarn är avlat.'"

Och ur Predikaren: "Om en man än finge hundra barn och finge leva i många år, ja, om hans livdagar bleve än så många, men hans själ icke finge njuta sig mätt av hans goda, och om han så bleve utan begravning, då säger jag: lyckligare än han är ett ofullgånget foster. Ty såsom ett fåfängligt ting har detta kommit till världen, och i mörker går det bort, och i mörker höljes dess namn; det fick ej ens se solen, och det vet av intet. Ett sådant har bättre ro än han. Ja, om han än levde i två gånger tusen år utan att få njuta något gott - gå icke ändå alla till samma mål ?"

.....På detta sätt har blivit kväll. Klockan är nästan 18 och jag tänker som vanligt på "min" familj. Vad gör de ? Vad tänker dem ? Med vem umgås de, vem är min "ersättare" ? Under tiden får jag tänka vidare. Kanske en självprövning ? Hittar jag kanske ändå en försoningsväg eller lämnar jag bara det när vemodiga "andliga testamente" efter mig ?

Vad håller jag på med egentligen ? För första gången, när jag höll på att skriva urdragen ur bibeln tänkte jag att jag borde kunna rådfråga en präst. Jag tänkte på den intensive Sven Forstorp som var med på både faster Teas och Calles begravning: vi fick någon sorts djupare kontakt som kunde vara en grund för förtroende i en svår fråga. Vad håller jag på med ? Vad är det som är moraliskt i det här fallet ? För första gången medan jag skrev de senaste raderna ur bibeln, om Job, tänkte jag att mitt livsproblem har faktiskt kanske mycket med Jobs frågan att göra. Jag mindes att Carl Jung hade också brottats med den i sitt "Svar till Job". Vad är det som driver mig, egentligen, vad är den här ursinniga trohet till Eva eller snarare till det som hon föreställer i mitt själsliv ? I bibeln Syrak finns det många referenser till föräldrarnas ansvar i uppfostran av sin dotter och son, men inget råd till de xx (make/maka) som "ärver" de ouppfostrades problem. Den kinesiska motsvarigheten till bilbeln, I Ching, har en särsild urbild-Kapitel ägnat åt "ARBETE PÅ DET SOM BLIVIT FÖRSTÖRT & -SKÄMT (BORT)" med en särskild uppdelning mellan det som blivit skämd av fadern, kontra det som blivit skämt av modern. Men det x kommer att kräva ett oerhört arbete att komma underfund om dessa saker, samtidigt som jag knappast klarar mina skyldigheter med undervisningen i Linköping. En annan urbild-kapitel heter "GENOMBROTT-BESTÄMDHET" och handlar att SÄTTA STOPP där det starka med bestämdhet vänder sig mot det svaga. Där, liksom på flera andra ställen, liksom i bibeln, nämns och varnas för behovet av att inte dagtinga med ondskan, i kampen för rättvisan och för moral. Ondskan bör ryckas upp med rötterna. Vilken liten bit av ondska man än lämnar, så kastar det nya skott.

Det gäller, antar jag, att såsom det står i både bibeln och i I Ching, att hata det onda och rättvisan tillräckligt intensivt och inte ge upp, och strunta ens "nästan i slutet" av kampen, eller lämna den över till "nästkommande-ersättare".

Nu känner jag mig utpumpad, trött av ansträngningen med dessa brev. Jag bör inte glömma att vara snäll ibland mot mig själv och min egen kropp. Promenader eller så. Någon enstaka trofast vän, även om det kommer att bli svårt under de närmaste två månaderna. Hoppas att jag inte bryter samman innand dess och att jag kan finna krafter någonstans, på något sätt. I kväll skulle ett par, han hindu och hon svenska, som jag lärde känna redan för 20 år sedan när jag kom till Sverige, komma förbi och hälsa på efter kl. 20:30 när xxxxx bio slutar. Jag rekommenderade starkt till dem att gå och se "Välkommen Mr. Chance". Både rolig och rörande. Just den film som jag ville så gärna återse x tillsammans med Eva men hon vägrade.

Jag kanske får, eller tar, lite tid att läsa också H.G.Wells' "Christina Albertas Fader" som jag hörde skulle ha något att göra med Evas problem och därmed mina med. Det verkar som om jag gör Eva till mitt liv. Kanske är trohetens slutliga mening....

Stockholm, den 25 januari 1981

Söndag kväll.
Igår kväll hade jag besök av ett trevligt par, gamla vänner. Idag var jag ute på långpromenad i stan, Skeppsholmen och Moderna Museet.

Men det kan inte hjälpas: jag känner i vågor gråten i halsen som kanske nu håller på att övergå till klump i halsen, om det nu är bättre. Huvudet värker där bak och jag känner spänningar i kroppen som blir gradvis värre, så har de gjort under de senaste dagarna, och som riskerar att när som helst bryta genom som en förlamande ryggskott eller nackspärr. Jag blir bekymrad för det inför det åstundande arbetet i Linköping och det blir antagligen en försvårande omständighet.

Så går tiden. Jag träffar folk och jag har t.o.m. behövt säga nej till flera snälla bekanta som vill att vi skall träffas här och där. Jag går ut, läser, lyssnar trevlig musik, med det "dövar" inte min smärta, fast jag vet att den löses nog upp och blir mera "allmän" med tiden.

Vet du en sak ? Egentligen är jag glad för att jag blir så ledsen och känner allt det här. Det visar, om inte annat att jag är långt från att ha blivit en sorts "Aniara-människa" som "konsumerar" människor så som vännen igår kväll, en hindu bosatt sedan 25-år tillbaka i Sverige, uttryckte det i sin ursinniga kritik av samhället just nu. Ja, han är läkare och se människors vardagsverklighet och blir alltmer upprörd mot vad han kallar trolösheten och den allmänna "människo-konsumtionen".

Och jag måste ge honom rätt: när min egen hustru svara på min kärleksvädjan om att jag är förtvivlad, jag behöver henne, jag vill satsa på oss, osv. då svarar hon med tystnad och med att överge. Under sådana omständigheter, när sådant hände mellan människor i en familj, som har ändå varit så pass nära att de t.o.m. planerat ha barn med varandra,....då kan man inte ge 5 öre för vad som kommer att hända mellan främmande och mellan främmande nationer på det politiska planet. En obarmhärtig värld. Jesus skulle bara se vad människorna har gjort och hur de har förvaltat evangeliet.

Ja, jag är ingen Aniara-människa, jag har inte lärt mig att vara "stark" och "oberoende" och "glad" till den graden att jag kan bli äktenskapsbrytare utan att känna några olidliga men. Jag har ju syndat och jag har gått med på äktenskapsbrott en gång i mitt liv, men inte den här andra gången. Jag har inte gjort om samma misstag, i alla fall. Jag uppmärksammade förresten att, om jag har förstått rätt, bibeln likställer äktenskapsbryterskor med skökor (i bibelspråk). Det visste jag inte, jag tänkte inte på sånt när jag så överväldigande starkt skrev i något tidigare brev att Eva betedde sig som en hora vid avlandet av barnet och i danssalongerna sedan, och att faran var att sådana barn som avlas och växer under sådana omständigheter skulle bli "horungar". Men bibeln har mycket riktigt väldigt hårda ord om äktenskapsbryterskors barn. Det handlar nog inte att barnen i sig skulle vara "skyldiga" utan det handlar, tror jag, om visheten om att äktenskapsbryterskor barn undanhålls möjligheten att ha en far och att detta leder till fördärvet av deras själ. Och deras far skall egentligen innebära en fast och trygg andlig vägledning som inte handlar om att ha sin "biologiske" far i närheten hela tiden. Livet är alltså inget självändamål.....
Vart jag än gick idag tänkte jag på Eva och barnen, var de var och vad de gjorde, vad de tänkte och vad de kände, vad de åt.....osv.

150

Stockholm, den 30 januari 1981

Fredag kväll,
klockan är 22:30 på kvällen och jag har just kommit tillbaka från gammaldanskursen med vilken jag försöker hålla kontakt med Eva och med vad hon uppskattar och behöver.

Men det är en dyster kväll. I morse, efter minst två veckors väntan på svar på det brevet där jag lämnade ut mig än (en sista ?) gång, fick jag en halv sida hastigt nedskrivna kalla, bittra eller arga ord från Eva:

Saltsjö-Boo 26/1-81 (postat 28/1)

Kristo,
Du som så ofta berömmer dig om att känna mig så väl, du borde i så fall också veta att genom att agera som du nu gör det fjärmar dej alltmer från mej. Det är faktiskt så att varje livstecken från dej den senaste tiden bara har förvissat mej om att mitt beslut om skilsmässa är riktigt.

Att du tagit kontakt med Sven-Erik ett flertal gånger det må vara hänt, hoppas att du fått material till din studie av mej, men att du dragit in Bengt det rågar måttet. Bengt ringde mej i söndags morse och berättade om ditt brev. Han hade inte för avsikt att ta kontakt med dej och bad mej hälsa dej det.

Eva

Och så var det. Jag gör och försöker och jag blir ihjältystad. Tills när jag till slut gör bort mig och då kommer Evas dom på en halv sida: du har gjort bort dig och visat att du är en dålig vedervärdig människa. Adjö.(Så har det varit i 10 år.)

Jag kommer inte ihåg hur det var med det här brevet till Bengt. Jag har inte ens lust att gå tillbaka och läsa alla mina brev här för att se om jag nämnde det, eller om jag hade tänkt ta kopia för att bifoga det till det övriga eländet. En mörk ensam kväll då jag tänkte på alltingsförgänglighet, människo-konsumtionen (som jag ibland kallat människo-förbrukning) och döden, slog det mig att Bengt måste ha känt och kanske höll just då på att känna liknande saker efter att ha blivit övergiven två gånger av Eva.

Jag tänkte: vad hemskt om han inte bara supit ihjäl sig, men dessutom frestas att ta livet av sig som jag ibland fantiserat i de mörkaste stunderna. Jag tänkte vidare: Eva är en ~~farlig~~ ju en farlig kvinna, det måste kännas ödesdigert att gripas av den känslokyla, förbrukningslust och hänsynslöshet utan att kunna skapa lite avstånd åt sig som jag försökt göra, genom att ibland "teoretisera" litet.

Då skrev jag några rader om att jag var bekymrad för oss och att jag var beredd att träffa honom för att han skulle se att hans lidande inte var unikt, utan att jag fick gå genom troligen samma sak som han upplevde minst två gånger, och att jag kunde berätta om Maria och Daniel, hur de hade det, eftersom Bengts stora sorg var att behöva skiljas från dem.

151

Och just innan jag skulle till dansen skickade jag följande brevet till Eva: otålig, med lördagsutdelning och kopia till Bengt.

Stockholm, den 30/1-81

Eva,
Jag kommer hem, trött, (vem bryr sig om det ?) från Linköping med undran om du mottagit mitt senaste långa kärleksbrev, för 2-3 veckor sedan.

I stället får jag ditt korta avvisande halvsida betr. kontakten som jag hade försökt ta med Bengt. Ytterligare ett välkommet svepskäl som stödjer din flykt från mig ?
Ja, det var kanske fel att jag gjorde det. Jag minns vagt att före nyår eller trettondagen någongång kände jag mig ovanligt djupt förtvivlad och, naturligt nog, tänker man då ibland på självmord. Jag mindes då vad du hade berättat och vad jag hade sett av Bengts förtvivlan. Då tänkte jag att jag faktiskt kanske kunde finna någon tröst, när du inte ville ge någon, i att dela med honom och låta honom veta att man är trots allt inte ensam, Jag tänkte närmare att jag kunde berätta för honom om Mia och Daniel - hur de har det, eftersom han längtade så mycket efter dem och undrade om dem, och om dig.

Jag tänkte vidare att om Bengt händelsevis var lika ledsen som jag under dessa dagar, och om han råkade ta livet av sig, då skulle jag inte kunna förlåta mig för att inte ha tagit kontakt med honom, och kanske hjälpt.

Du skriver att jag tydligen inte känner dig som mycket som jag tror mig göra, eftersom det här initiativet har ytterligare fjärmat dig från mig.

Det är nog sant att jag inte känner dig så väl, annars skulle jag ha kunnat rädda vårt förhållande långt tidigare. Dessutom skulle jag inte ha behövt dig så mycket: en "öppen" och "läst" bok behöver man inte längre ha kvar.

Men det är också faktum att mitt initiativ att kontakta Bengt var en handling som jag gjorde i förtvivlan, men som för en gångsskull inte syftade i första hand att vinna din gunst för att närma dig å till mig på det sättet. Jag inbillnade mig, kanske fel, att jag gjorde det i första hand för hans och min egen skull, när jag nu är i alla fall övergiven, och inte finner annan tröst.

Jag ~~xxxxxx~~ misstänkte att om han är en sådan "snäll" och svag natur som du har beskrivit honom, att han skulle reagera som han gjorde. Han såg kanske sis chans att ta svepskälet till att bryta tystnaden mot dig, än mer när du åter blivit liksom "friare" trots vårt trohetslöfte. Det var nog bara att vänta sig att egoismen skulle slå genom och leda honom till att hjälpa till att slå sista spikarna i vår äktenskapskista.

Jag är rädd för att i längden kommer Bengt inte att må bra av att riskera spela rollen som "apporthund", i förhoppning att du kastar åt honom något nytt ben, t.ex. att han får fl[illegible]ja med på någon semester som ersättare åt din man och vice-pappa åt dina barn.

Att jag sedan "dragit in" Sven-Erik, det är för att tala om för honom att jag ställer alltid upp för att hjälpa om det skulle vara något problem med barnen, då du av förståeliga skäl tycker att det är svårt att kontakta mig.

Egentligen, både Bengt och Sven-Erik, de är inte jag som har dragit in dem. De är, liksom jag, inne i vårt liv. De är inte "material" som jag söker till min studie av dig, i alla fall inte mera än t.ex. Strindberg och många andra misslyckade okända som försökte göra dikt av sitt livs lidande. Men det är klart att jag kan hånas för att inte besitta en Strindbergs geni, och för att mina mediokra förtvivlade"dikter" inte lästes ens av min egen hustru.

Varken du eller någon annan är alltså "material" för mig, och i varje fall inte mera "material" än ~~xx~~ "liken" på dina älskare och älskarinnor som du riskerar fortsätta att lämna efter dig i din vandring genom livet.

Om du ser bakom dig och om du ser bredvid dig kan du se en del mänskligt "material" som du fått, förbrukat och sedan kastat i soporna, inklusive vårt foster och kanske nu sist jag själv, om du skulle trots allt fullfölja skilsmässan.

Såvitt jag ser, en skillnad mellan dig och mig är att jag använder min sorg för att försöka omvandla detta "material" till dikt eller hyllning åt några svårfångade andliga ideal, medan du riskerar sprida sorg i "material" som du föredrar kasta i soporna.

Ursäkta bitterheten som färgar av min ursinniga kamp för min kärlek. Sår luktar ~~ikke~~ ju illa. Om du inte skulle kunna se det på det ~~xx~~ sättet, så skulle din situation likna den där någon står inför en döende människa som i sina dödsryckningar råkar fjärta och blir hånfullt kommenterad med "HAN LUKTAR JU ILLA !"

Något liknande uttalas i "Bödelflickan", den moderna-frigjorda-jämställda, i den vedervärdiga boken av Pavel Kohout med samma titel. En dyster medvetandegörande studie av den moderna, utplånande ondskan inom oss själva ?

Kristo

Efter att ha skickat brevet inser jag naturligtvis att jag skrev dåligt, att jag skrev fel, att nu får Eva naturligtvis ytterligare en anledning till att "fjärma sig från mig", fast redan i telefonsamtal för flera veckor sedan hon bekräftade att hennes beslut om skilsmässa stod fast. Men nu var måttet rågat. Och med mitt brev idag kommer det att bli ännu mera rågat, antagligen.

Poängen är att det är mitt fel alltihop, det är jag som är felet, till och med att hon gick och lade sig med en 19-årig flicka. Ett sådant fel, d.v.s. jag, kan bara avhjälpas genom att undanröja felet, det vill säga genom att undanröja mig, efter att jag blivit förbrukad.

För, visst är jag förbrukad, eller hur ? Mina rätter, moussaka och fylld squash (min mammas rätter), och yogurth till dem, eller mosade frukter i den mixern som mina vänner Jack och Valkiria gav oss i bröllopspresent, eller mina barndomsplatser i Italien och hur Milano ser ut där min mamma bor, och hennes lilla fattiga lägenhet, och hur Bulgarien ser ut och hur språket låter, och de få ställen i Stockholm som var "mina" och liknande ställen i Sverige, osv., osv. som när allt kommer omkring inte är mycket, allt det här är förbrukat. Vad sägs om en fransman, eller äkta stockholmare som kan "förnya" Evas upplevelse-garderob ? Kanske införa henne i spännande jazzklubbar, trevliga skärgårdsresor med "Blidösund" med musik ombord på sommaren, längre bilresor med en ny bil, roliga folkdanskurser och så vidare ?Segelbåt,fester? Hon kommer då, med viss tillfredsställelse att se att HON BYTT UPP SIG. Och när Eva tittar tillbaka mot våra fattiga tider då kommer hon att jubla att hon slipper mig: det var - när allt kommer omkring - inte mycket jag hade att komma med. Utom det sexuella, förståss, utom de sista tre åren då jag slutade att berätta de promiskuösa "sagorna" som Eva behöver för de rätta sexuella upplevelserna. Med en nya "partner" kommer hon knappast att våga be om något sådant; men med en främmande det kommer nog inte heller att behöva: hon sade ju att hon har tillräcklig fantasi för att"föreställa sig"vad hon behöver, vilket inte gick längre med mig. Hon behöver ingen pornografi:hon har den inom sin egen själ.

Att "föreställa sig"... Ja.... Jag kom att tänka på Eva och hennes konst: HUR KAN MAN VARA OTROGEN TVÅ MÄN SAMTIDIGT ? JA.... gör som Eva - MEDAN HON LIGGER OCH HAR ORGASM MED DEN ENA, SÅ TÄNKER HON PÅ DEN ANDRE (och någon tredje som alltid måste vara med - hon heter antagligen "Någon Annan").

.....

Nu spårade jag ur på grund av det där med att vara förbrukad, eller som min vän Greg (hindun) uttryckte det utan att veta hur aktuellt det var i mitt liv: att det här samhällets medlemmar så ofta KONSUMERAR varandra. Och kastar i sophögen det som är kvar efter man sugit ut benen. Och om den "bortkastade" inte blir kvar bland soporna då är det endast vederbörandes förtjänst.

Men jag märkte alltså att jag skrev fel i brevet. Det är till exempel inte Eva ensam som KASTAT VÅRT FOSTER I SOPORNA. Jag tog aktiv del i den aborten. Men det var för att inte BARNET och den VUXNE skulle senare kastas på samma sätt. Det är bättre att kasta på en gång (jämför bibelns Job): Eva var nämnligen redan beredd att "förbruka" vårt foster.

Vad menar jag då med att Eva var redan i startgroparna när det gäller att förbruka och konsumera det blivande barnet ?

Ja, fram till avlandet och till aborten ville Eva aldrig fantisera med mig och vårt blivande barn, hur det skulle se ut, vad det kunde bli som xxx stor, och dylikt. Det var tre saker som kändes viktiga för Eva och som hon pratade med salig inlevelse och engagemang om:

1. Vad underbart skulle vara för henne att efter så många år få åter upplevaden speciella BB-kvinnovärlden.

2. Vad roligt det skulle bli att "vi" på daghemmet skulle ta hand om barnet.

3. Vad viktigt det var att barnet skulle uppfostras likadant oberoende om det var en pojke eller en flicka.(Utom 16-åriga flickors privilegium att tillsammans stänga sig i off.toaletter)

Så, vad jag gjorde genom att bidra till att kasta i soporna det biologiska fostret som redan var andligt aborterat vid avlandets ögonblick, var att förhindra uppkomsten av en ny människa som var "nyttig förbrukningsvara", som Sven-Erik, jag, med flera blivit. Fråga dessutom xx DANIEL vad han kommer ihåg för upplevelser från barndomen på daghemmet dit han hamnade medan Eva höll på att frigöra sig från hennes barns fader som hon xxxx provocerade att smita hemifrån.

Men det var fel av mig att skriva att Eva kastade till och med barnet i soporna, sjukhussoporna.

För det andra var det dumt av mig att nämna något om "att fjärta" i slutet av brevet, därför att liksom "smaskning" och sånt det är det värsta hon vet, hon bara kräks av att tänka på sådana ord, och det kommer att ge henne anledning för avsky mot mig, och för hela min tanke.
Sen,f.d.älskare "dras inte"utan är redan "in"(utom om de är "förbrukade"!)
Nog var det fel att jag påstod att ja inte"dragit in" Bengt och Sven-Erik i det hela, för att de redan var inne. Det skulle nog ha varit riktigare att påpeka att det är inte jag som dragit in dem utan hon själv. Om Evaxxx inte hade lämnat Sven-Erik eller provocerat honom att lämna henne, om hon inte hade lämnat Bengt, om hon inte hade lämnat Lotta, om hon inte hade lämnat mig, osv., så skulle det för varje respektive steg hon låtit bli att "dra in" nästa figur. Och sist när jag gjorde något liknande som med Bengt nu, att kontakta honom, det gjorde jag efter aborten genom att ringa till Allan och be honom att lämna oss ifred trots att Eva hade ringt upp honom för att "trösta sig" om aborten. Då hade Eva själv "dragit in" honom en andra gång genom att söka upp honom, för att sedan skälla ut mig när jag tog kontakt med honom för att klara upp det hela så att Eva inte skulle få fortsätta att "hota mig" med antydan om att k han kanske ringde henne på jobbet. Det hör också till saken att Allan, liksom Bengt, ringde omedelbart till Eva och som en"apporthund" berättade att jag hade sökt honom - och vad skulle han få säga. De är nog sådana män eller apporthundar som Eva kommer till slut att trivas med och använda som aveltjurar medan hennes andliga intimitet kommer nog att blomstra med väninnor eller rustika tonårsflickor.

155

Så, hela brevet var fel, slutade inte i försoning, och i morgon ringer eller skriver hon att jag får komma och hämta mina trasor.

Evas villkor för att detta inte skulle ha fått inträffa, och för att hon inte skulle "fjärmat sig från mig" ? Ja, villkoren är q antagligen samma som gällde förra gången då vi skildes:

1. Att jag hade tagit initiativet till skilsmässan, så att Eva fick chans att längta efter mig i och med att hon fick innerst inne tillfälle att lägga skulden på mig, utan att jag i själva verket hade någon.
2. Att jag inte skrev många brev, och allra minst "kärleksbrev" och att jag skulle "dra in" hennes f.d. älskare och älskarinnor. Då skulle Eva ostört kunna låta mitt minne bli svagare och svagare tills bilden på min person kunde lämpligen användas för att stimulera hennes orgasmer med andra, med Någon Annan.
3. Att jag fortsatte att besjunga hennes skönhet och förträfflighet, utan att klandra henne eller dra upp ovidkommande synder (såsom när hon bad mig glömma fallet med Lotta) med undantag för att jag skulle hålla med henne att felet är ett neutralt "vi passar nog inte ihop" (men vi passade ihop för att hon skulle få orgasmer - det var en annan sak - dem kan man få med "vem som helst", dvs. med Någon Annan, då det avgörande är vilka pornografiska inre bilder hon använder för ändamålet.)
4. Att jag, helst från början, gick med på att spela rollen av en avelstjur som fungerar som apporthund hemma, alltmedan hon få sina intima andliga kontaktbehov tillfredsställda med "vi - på daghemmet", "vi- på BB". För att inte "fjärma henne" alltmer från mig borde jag utnyttjat mina påstådda kunskaper om hur hon är för att "agera" på sådant sätt att jag vann hennes gunst. Om jag hade "agerat på rätt sätt" skulle jag ha fått riktig belöning: inte bara skulle hon ha avstått från skilsmässa men dessutom skulle jag ha fått ligga med henne och gjort henne med barn. Dessutom skulle jag ha fått fortsätta vara tillsammans med Daniel och Mia.
5. Men, när ändå allt blev som det blev, skulle jag åtminstone hålla mig tyst och omärklig så att hon fick, liksom förra gången, ostört i lugn och ro leta rätt på ny "partner" utan att behöva bli uppringd av gamla avlagda älskare och dylikt. I varje fall kunde jag åtminstone hålla mig tyst och lugn tills det behagade Eva att vissla efter mig, dvs att ev. ringa eller skriva och tala om att hon hade tänkt över färdigt och att nu fick jag komma tillbaka till henne och barnen. Fast under villkoren att.....

Men eftersom jag inte agerade på rätt sätt efter att ha blivit avpolletterad på det hånfullaste sättet, så får jag finna mig i konsekvenserna:

I brev den 26 januari avkunnade Eva Ivanov, på 10 rader, dom över Kristo Ivanov. Han befanns skyldig och måttet var rågat.

Allt vad Kristo Ivanov lidit och försökt uttrycka först i tal direkt till Eva och sen, när han inte längre fick träffa henne, även i skrift, det är bara materialinsamling för hans studie av Eva? Varför studerar han just Eva ? Varför har han gjort just henne till sin livsstudie ? Ja, för att Eva är så"intressant"? Nej, för att han älskar henne! Annars, ingen bryr sig om någon...

156

Stockholm, Söndagen, den 1 februari 1981

Söndag morgon,
klockan är åtta och, konstigt nog, jag kan på sistone inte sova längre trots att jag går och lägger mig sent.

Söndag morgon: man har ju läst och hört att det är det typiska tillfället då många älskande par älskar med varandra.

Jag sitter i stället vid skrivmaskinen och känner mig

FÖRBRUKAD, KONSUMERAD, FÖRBRUKAD, KONSUMERAD, FÖRBRUKAD, KONSUMERAD, FÖRBRUKAD, FÖRBRUKAD: ANVÄND, BEGAGNAD, UTNYTTJAD, NÅGON AV VILKEN EVA HAR BETJÄNAD SIG AV.

Visst hjälper en synonymordbok att fånga lite bättre den här känslan av att ha blivit brukad färdig. Hur många orgasmer"producerade"jag åt Eva innan "produktionen" tog slut och jag hade brukats färdigt ? Hur länge dröjde det innan Eva räknade ut att jag inte längre kunde brukas för att "skaffa henne" barn ? När gick det upp för henne att jag inte längre kunne användas inte ens för vardagssamtal ? När hände det att jag hade betjänat henne färdigt ? Hur många pornografiska"sagor" fick jag berätta för henne innan hon började att skämmas för vårt förflutet och insåg att jag inte längre kunde begagnas för ändamålet men att hon kunde "klara sig" med sin egen fantasi, eller utnyttja Någon Annan ? Någon Annan som också kan t.v. brukas till gammaldans, folkdans, fester och dylikt ?

Hur som helst: nu är jag slut. Det är inte så mycket att det är slut mellan oss, utan först och främst är det mig det blev slut på. Som om jag hade varit en maträtt och nu är det bara tallriken kvar. En ful tallrik, dessutom, som man inte ens vill ha kvar i skafferiet till vidare för att se om de går att "använda" till något i framtiden.

För, det är egentligen paradoxalt när Eva, som i sista brevet spidigt anklagar mig för att jag berömmer mig för att känna henne så väl (och trots det fjärmar henne från mig genom mitt agerande, genom att inte göra som hon vill att jag skall göra,eller snarare, inte skall göra.) Jag förstår att Eva kan ha rätt i att vid några tillfällen under dessa senaste åren ha blivit irriterad då jag har påstått att det syns på henne hur hon känner sig, och att jag tror mig förstå något av sambanden i hennes liv som ger viss mening åt viktiga händelser som hon annars föredrar att beteckna som "slump". Så visst berömmer jag mig för att efter 10 år och efter många händelser som tvingade mig att reflektera, och efter att ha lärt känna hennes (deras) barn, jag känner henne ganska väl. Och jag vet dessutom precis vad jag borde ha gjort och inte gjort för att inte "fjärma" henne från mig (inte ens för sitt eget "fjärmande" tar hon ansvar, det är jag som fjärmar henne, liksom jag som "attraherad" henne, jag som gjort henne med barn, jag som sedan begärt abort, jag som kastat henne i Lottas armar, jag som stimulerar hennes intresse för andra kvinnor, jag som inte kunde leda henne i gammaldansen..... hon är bara en passiv mjuk kvinna vars största fel är att vara "för blödig".)

Jag fortfarande påstår alltså att jag känner Eva väl, och t.o.m. att ibland kan jag läsa i henne som i en "öppen bok" (något som hon förresten själv berättat att hon vet att hon har svårt att dölja känslor, vad det nu skulle vara särskilt bra för, mellan makar.)

Det paradoxala som jag pratade om tidigare är emellertid att, trots att jag "berömmer mig" för att känna henne väl så har jag aldrig drömt att jag känner henne (helt). Sedan länge har det stått klart för mig att det tar i bästa fall ett helt liv, ett helt äktenskapsliv, att lära känna varandra och att det är t.o.m. meningen med äktenskapet. Det är därför som jag inte ansåg att de otaliga djävligheter som Eva ställde till med mig bara under det senaste året, och som jag ibland berättat om i dessa "dagboksbrev" skulle vara "representativa" för hur och vem Eva är i grund och botten.

Jag envisades alltså att fortsätta att leva med Eva just därför att jag inte påstår att jag lärt känna henne färdigt genom de olika bra och på sistone särkilt dåliga saker som inträffat med oss.

Och det paradoxala är att det är just Eva som ~~rimligtvis~~ menar att hon känner mig så väl. Det måste vara rimligen så eftersom hon har "dömt ut" mig definitivt och inte vill ha mig längre och då måste hon mena att hon vet färdigt vem den här "mig" egentligen är. Det finns inget i min själ som hon inte känner eller ana; det finns inget i min själ som skulle kunna till slut uppenbara sig för henne och visa för henne hur viktig jag är för henne och för hennes vidareutveckling som människa.

Det är just innebörden av att HA FÖRBRUKAT OCH ÖVERGIVIT EN MÄNNISKA:

att man påstår sig känna henne rakt genom, tillräckligt för att leka Gud, döma ut henne, bespotta henne, utropa att hon är ogudaktig och att hon som sådan inte längre förtjänar barmhärtighet och förlåtelse.

Nu börjar kanske jag själv att förstå på ett nytt sätt varför all den där tonvikten på trohet och äktenskapets oupplöslighet i det Nya Testamentet. Just det där Nya Testamentet som kan betraktas som ett svar till förtvivlan i Jobs bok, en förtvivlan som också hörde till Eva och till mig när det gällde aborten:

"Må den dag utplånas, på vilken jag föddes,
och den natt som sade: 'Ett gossebarn är avlat'...
Varför fick jag ej dö strax i modersskötet,
förgås vid det jag kom ut ur min moders liv ?
Varför funnos knän mig till mötes,
och varför bröst, där jag fick di ?
Hade så icke skett, låge jag nu i ro...
eller vore jag icke till, lik ett nedgrävt foster,
lik ett barn som aldrig fick se ljuset...
Varför skulle den olycklige skåda ljuset ?...
Min själ är led vid livet...
Varför lät du mig då komma ut ur modersskötet ?
Jag borde hava förgåtts, innan något öga såg mig,
hava blivit såsom hade jag aldrig varit till;
från moderlivet skulle jag hava förts till graven."

Det är märkligt:
Det är första gången som jag anar en särskilt insikt i mitt livsöde, den svåra barndomen, och aborten. Då jag alltid levt med denna förtvivlans rop inom mig och sökt svar till dem liksom Jung gör i sitt "Svar till Job", så måste jag varit särskilt mottaglig och känslig för alla tecken på obarmhärtighet som grodde inom Evas hjärta och som nu ger sig fullt tillkänna i hennes utdömande och övergivande, som är just den a-moraliska Naturens, Livets och den primitiva gammaltestamentliga gudens okristliga, obarmhärtiga drag. Dit för Evas livsmyt och "Stora Moder" gudinnan....!

158

Söndag kväll.
Efter en dag ägnad åt läsning, åt att undra vad Eva och barnen gör och åt en promenad samt besök hos bekanta i Bromma, inkl. en gammal professor i religionspsykologi som ville ~~gxxmig~~ skriva ett rekommendationsbrev om mig, är jag tillbaka till min lägenhetsverklighet.

Medan jag diskade för en stund sedan, jag vet inte varför, började jag att undra vad Evas bekanta, och särskilt hennes arbetskamrater tänker om mig. Jag minns att just hennes arbetskamrater hade ordnat en så rolig möhippa åt Eva för vårt giftermål. Från att ha undrat om Evas arbetkamrater kom jag att tänka särskilt på Liv och Lasse som Eva under så många år nämnt mycket ofta men som jag fick knappast träffa. Och så kände ~~x~~ jag att det stack i hjärtat, något som jag antagligen förtryckt tillsammans med mycket annat som är smärtsamt att minnas. Det var nämnligen när Eva för något år sedan, eller var det 4-5 år sedan, talade om för mig att Lasse, som arbetar på hennes daghem tillsammans med sin fru Liv, var Evas "idealman". Men, tillade Eva, han är ju tyvärr redan Livs kille och därför är det inget tal om vidare fantasier eftersom Eva älskar Liv och Lasse som egna familjemedlemmar.

Konstigt att detta skulle dyka upp en lordag kväll några år efter själva händelsen. Men vilken smärta..., och när jag tänker efter, vilken märklig moralkänsla, "Inte ta mannen från sin bästa arbetkamraten" samtidigt som ~~xxxxxxx~~ Eva sticker svartsjukekniven i mina inälvor, i sin mans inälvor.

Sen är det en annan sak att jag vet inte om jag skall vara svartsjuk eller vad eftersom jag förvånades att i somras hade Evas kärlek för paret svalnat åtskilligt ungefär samtidigt som en planerad sommarresa med dagisbarnen till Liv och Lasses sommarställe i ~~Xxxxxxxxx~~ Värmland (tror jag) inte kunde bli av pg.a. Liv och Lasses familjeförhinder/praktiska svårigheter. Och vad glad kunde Eva bli då hon samtidigt kunggjorde att det gjorde inget eftersom hon kunde åka med barnen till Uffe, i stället, en annan arbetskamrat som också hade flyttat från Stockholm till en gård söderut någonstans.

Och så tänkte jag: "typiskt", "kollektiv ~~xxx~~ kärlek" där "vi" på dagis älskar "i grupp" och alla är lätt ersättningsbara:

"OM DU INTE KAN STÄLLA UPP DET GÖR INGET, DÄRFÖR ATT JAG KAN GÅ LIKA GÄRNA TILL NÅGON ANNAN."

Men antagligen är min elaka bitterhet betingad av Evas knivhugg med det där om "idealmannen", han som är mjuk och är tillsammans med barn, och ställer upp och trivs på Evas arbetsplats.

Antagligen är min reaktion något obefogad stark. Jag vill med tiden kunna övervinna den här aggressiviteten och bittörheten. Det var nog naivt av mig att tro att det skulle gå över på någon vecka med välmenande läsning av bibeln och med meditation, och livets smällar. Men jag vill inte bli någon elak Strindberg, om jag än hade hans begåvning. Det gäller ju förmågan att lyfta över sin olycka och rikta slagen på det andliga~~xx~~ planet, inte mot personer. I det syftet lovar sådana upplevelser, som jag erfor sist vid läsning av Job, och "Svar till Job", några fina möjligheter. Men giftet finns kvar inom mig.

Drar jag "in" på detta sätt främmande människor i Evas och mitt liv ? Jag tror faktiskt att även om de skulle läsa dessa rader det är nog inte jag som drar in dem. Det är Eva som redan gjort det.

159

Var det jag som "drog in" Sven-Erik i vårt liv ? Nej, han var redan indragen, och i tio år fick jag umgås med de förkroppsligade symbolerna för Sven-Eriks "indragning" i Evas och mitt liv, Mia och Daniel.

Var det jag som "drog in" Bengt, när han för några år sedan kom plötsligt till dörren till Evas lägenhet, redlöst berusad, och klev in och ramlade nästan helt medvetslös i vardagsrumssoffan tills en gemensam vän till honom och till Eva bar ut honom till en väntande taxi ?

Var det jag som "drog in" Allan, när Eva ringde upp honom en kväll, efter att ha vägrat följa med mig till våra gemensamma vänner, för att trösta sig med ett förtroligt samtal om svårigheterna i vårat intima liv ?

Och så vidare. Var det jag som "drog in" Liv och särskilt Lasse ?

Det säger en del, att i ingen finns inget sagt om att få eller inte få "dra in" folk. Utom när det gäller hemligheter vänner emellan. Och man och hustru skall visst betraktas som vänner: så länge det finns man och hustru !

.....

Och mina tankar vandrade vidare idag. Jag undrade om Maria och Daniel och tänkte om mina fantasier om att resa med dem, just innan Eva slog till med skilsmässan. Och jag inser det sorgliga att allt det där som jag fantiserade om, får förbli fantasi. Visst skulle jag kunna söka upp dem och uppmuntra dem men det blir allting förfelat?

Jag kände redan en särskilt smärta sist när jag gick förbi Evas lägenhet för att hämta skidorna och sedan gjorde sällskap med Mia i bussresan till stan. Plötsligt överraskade jag mig i situationen att jag frågade henne vem var de som var inbjudna till nyårsfesten hos Eva. Jag försökte liksom "pumpa" henne utan att vara medveten om det, försöka få veta vilka var de som hade varit där, UTOM JAG, vilka var de som de brända marschalkerna vid Evas balkong hade brunnit för. Vedervärdig dyster och förödmjukande för tanke. VEDERVÄRDIGT, VEDERVÄRDIGT, RUTTET: RUTTET ! Och så fick jag höra att Mia var inte säker, för atthon hade inte varit hemma, men att Liv och Lasse, och Hedströms från Ekshärad, och Ingrid Eklund och sen visste inte mera. Tur att jag inte ännu hade fått en "ersättare", tänkte jag, och jag kände hur vämjeligt allting var.

Så kan jag inte träffa Mia och Daniel i framtiden. Jag måste t.o.m. vara beredd att säga att jag inte kan träffa dem därför att jag går sönder inuti. Sven-Erik är åtminstone deras pappa. Jag är ju ingenting nu, inte ens vice-pappa, och jag har blivit planenligt förödmjukad av Eva inför dem genom att ha fått "sparken" som en utjänad åsna. Om jag skulle träffa Daniel och Maria skulle jaghela tiden undra vad/vem har deras ögon sett hemma och tillsammans med Eva. Genom dem skulle jag hela tiden undra om Eva och vår mening. Undfa vem är den som sover med eller kommer att sova i sängkammaren, duscka på morgonen efter "orgasmerna", äta frukosten och titta på TV:n och gå ut och dansa. Vem, vem, hur ? Varför? så VEDERVÄRDIGT RUTTET.

160 Men Mia och Daniel kommer kanske att förstå, en dag. Även om det skulle ta 20 eller 30 år till...Och andra kommer att förstå....

Till exempel, en professor i religionspsykologi gav mig nyligen följande rekommendation för att hjälpa mig i mitt (enligt Eva) skumma "studerandet" av min livstragedi:

Rekommendation

Sedan år 1978 har jag ett tjugotal gånger sammanträffat med universitetslektor Kristo Ivanov och med honm diskuterat problem som hans studier av C.G. Jungs psykologi ställt honom inför då han velat analysera de frågor som manligt och kvinnligt som ständigt återkommer i dagens debatt. Ivanov avser att föra undersökningen vidare till att gälla relationen mellan logik och värderingar i bearbetningen av samhällsproblem. Jag har funnit vissa av hans uppslag mycket intressaanta och förtjänta av att kunna närmare utföras. Jag vill därför varmt rekommendera honom till att erhålla det anslag som han sökt.

Lördag eftermiddag: Stockholm, den 7 februari 1981

Efter det häftiga utspelet i och med Evas brev förra veckan, känner jag mig lugnare nu, mindre ivrig för att skriva och förklara mig. Under veckosluten känner jag emellertid att alla mina krafter och uppmärksamhet är riktade mot att förstå och försöka, trots allt, rädda, eller ge mening till, mitt förhållande till Eva. Det är kanske därför som jag känner mig lugnare nu: krafterna går åt att meditera och studera; kanske just de där "studierna" som Eva så hånfullt nämner då de provocerar henne. ("Den där förbannade Kristo, i stället för att ge mig det efterlängtade barnet och hålla käft, han vräker sig i anspråksfulla, förmyndaraktiga, låtsas-filosof fasoner: ett riktigt intellektuellt kräk som inte ens duger för att föröka sig...")

Nåväl, jag försöker omvandla Evas och mina problem till någon sorts insikt. I värsta fall kommer de åtminstone att hjälpa mig att undvika göra om samma misstag och göra någon mera kvinna lika olycklig som Eva. I bästa fall kommer insikterna att hjälpa mig att förstå Evas ondska som ett exempel på den pågående samhällskatastrofen: skilsmässorna, manniskokonsumtionen, bisexualiteten, obarmhärtigheten satt i system, självgodheten, den falska nya mjuk-öppenheten.

Ändå ar jag inte helt ensam: just idag köpte jag Erich Segals bok "Man, Kvinna och Barn där familjens enhet och förlåtelsen lär, för en gångs skull, betonas. Och jag ser i Dagens Nyheter-På Stan en sympatisk recension av Hans Petersons Ni Får inte Skiljas där en 10-årig flicka drabbas av en skilsmässa men genomskådar föräldrarnas undanflykter som de vill klä ut i floskler som t.ex. att "skiljas som vänner" och förklaringar om hur vuxna kan "utvecklas olika".

Till slut försöker jag också göra Evas käpphäst till min egen: jag vill gärna tolka om hennes mansförakt eller bisexualitet till något symboliskt: det handlar inte om att ligga med män eller med kvinnor. Mansföraktet kan, som bevisat, blomstra i ett helt s.k. heterosexuellt omisstänkeligt förhållande. Jag har alltså döpt om Evas bissexualitets käpphäst till min egen käpphäst "Manligt och Kvinnligt". Och så håller jag på med att studera Sigfrid Demingers Man och Kvinna i Nya Testamentet. I en diskussion av Paulus breven skriver han bl.a. om Korint, en stad beryktad för laglöshet och sinnlighet, där det fanns bl.a. en omfattande Afroditekult, åt kärlekens och fruktsamhetens gudinna. I staden fanns också s.k. entusiaster som menade att utvecklingen hade gått så pass framåt att det inte längre skulle vara någon skillnad mellan man och kvinna ens sexuellt. Där drevs alltså jämställdheten så långt att den öppnade vägen för homosexualitet. Och så förklarar författaren varför Paulus, mot denna bakgrund behövde betona (kvinnans) ödmjukhet, osjälviskhet och tjänande, samt den "diplomati" som just Eva så hånfullt alltid föraktat i våra diskussioner och i våra fejder. Dessutom uppmärksammas att "kvinnan har frihet och rättighet, given henne av Gud, att tillhöra sin man. Hon kan då inte och får inte betraktas som allmän egendom." Vad skulle det tjäna till X detta om att "tillhöra" X i stället för att ständigt springa till Någon Annan ? Ja, i 1Petr 3:1 och 3:17 får man ett tips:

> "Sammanlunda, I hustrur, underordnen eder edra män, för att också de män, som till äventyrs icke hörsamma ordet, må genom sina hustrurs vandel bliva vunna utan ord...
> ... Sammanlunda skolen I ock, I män, på förståndigt sätt leva tillsammans med edra hustrur, då ju hustrun är det svagare kärlet; och eftersom de äro edra medarvingar till livets nåd, skolen I bevisa dem all ära, på det att edra böner icke må bliva förhindrade."

Allt detta påminner så mycket om Ellen Keys "kärlekslära", hennes resonemang som betonade kvinnornas egenart och genialitet i krälek, hennes kamp mot "maninnorna" som hävdade likhet med mannen. Och det var antagligen ingen slump att jag försökte intressera Eva för Ellen Keys budskap och t.o.m. en gång köpte och gav i present Ronny Ambjörnssons antologi om Ellen Key Hemmets Århundrade. Jag möttes med föraktfull tystnad samtidigt som Evas varje vecka slukade ett flertal böcker som handlade om "kvinnor" och som hon lånade från sina väninnor, arbetskamrater och från biblioteket. Ändå ville jag inte "övertyga" utan jag ville bara få en chans att samspråka med Eva om viktiga gemensamma angelägenheter.

Är det en slump att just idag jag läser, också i Dagens Nyheter, en recension om en bok av Beata Losman som handlar om Ellen Key, Kamp för ett nytt Kvinnoliv ? Skulle Eva och jag som tidigare ha varit tillsammans i familjeskötet idag, så skulle jag ha fått en ny chans att möta henne, om jag inte hade blivit avsnäst med någon föraktfull anmärkning eller tystnad. Ändå förstår jag inte hur Eva har kunnat föredra ofta ytliga och utslätade, aggressiva feministromaner av typ Suzanne Brögger eller Erika Jong och dylikt som uppehåller sig i beskrivningar av bisexuella gruppsexorgier, lesbiska variationer, och promiskuösa vandringar från älskare till älskare, och dessutom hoppas att det där skulle ha livnärt själen och hjälpt henne att sent omsider försona sig med mig och förlåta.

.....

Efter att ha skrivit ovanstående rader mindes jag en smärtsam händelse för något år sedan. Jag gick tillbaka till mina dagböcker och där stod det:

> Kvällen den 3 september 1978 innan jag skulle åka till arbetet i Umeå stoppade jag en lapp i Lisa Althers bok Närbilder som Eva hade lånat från Kerstin (tror jag). Det regnade då jag tog bussen till stan och tåget...
>
> > "Eva,
> > hur tror du att det känns, för någon som har hört att 'sex utan barn' är meningslöst, att vara långt borta och tänka på att hans hustru just nu läser, och kanske onanerar, om lesbiska lekar där kvinnor stoppar insmorda gurkor i varandras slidor och insmorda fingrar i varandras analöppningar, och emellanåt kopplar av med att titta på kvinnomedvetna TV-pjäser där de kan fnissa åt alla löjliga män, m.m. ?"
>
> Jag lämnade lappen i boken som Eva hade lämnat på golvet vid sin sida om sängen. Sen hörde jag inget mera om det. Vid min återkomst från Umeå den 8/september letade jag efter något i papperskorgen i sovrummet och där låg lappen, ihopskrumpen.... Eva hade nog säkert inte tänkt läsa den boken... hon visste nog inte att den innehöll sådana "närbilder"...

Men Ellen Key är tyvärr inget för Eva. Och natuligtvis inte Evangeliet heller. Jag är fullt medveten vad löjlig jag är att dra upp Paulus breven, även om i en kritisk diskussion i den ovan nämnda boken. Och vad löjlig jag var att ge Bibeln i present till Mia som julklapp... Det är nog ute med sådana kufiska böcker och motsvarande tankar nuförtiden. Det aktuella är sådana böcker som Närbilder och TV-pjäsen Makt och Män som Eva hade gått någon vecka tidigare och som Eva förbjöd mig följa med henne till Unni för att se den (förlöjligande av män...).

163

Samma Unni inför vilken Eva hade släppt fram utropet att den fylliga Råma var så "läcker",(innan det kom fram att hon hade haft ett lesbiskt förhållande med Evas f.d. älskarinna). Observera då att jag har absolut ingenting att anföra mot Unni, tvärtom är hon, liksom Ingrid Eklund, en av de skönaste trevligaste bekanta som Eva någonsin haft. Tvärtom, det är jag som har behövt försvara Unni i mina samtal med Eva, då Eva hävdade att Unni var oerhört besvärlig och "en helt annan människa" då hon var föreståndarinna på ~~Evaxxdaghemx~~ samma daghem som Eva. Ödets ironi, tänkte jag, att Eva kan påstå en sådan"tillfällig personlighetsförändring" hos en nära bekant-väninna, men att Eva aldrig misstänker att något motsvarande kan gälla henne själv, då hon är så "mjuk-trevlig" på arbetet och lagom vänner, men blir så ~~xxx~~ hård-kavat gentemot dem som kommer henne närmast i kärlek och erotik. Och det är också märkligt att Eva kan tro sig iakktaga en sådan fenomen hos Unni, att hon plötsligt förändras när hon kommer till jobbet, men att Eva samtidigt inte kunde tänka sig att detta skulle gälla även för Mia och Daniel: att för några år sedan de kunde vara så mjuka och trevliga hos kamrater och deras föräldrar, men kunde bli så djävliga hemma hos oss. Nej, Eva tyckte att felet var mitt att de var så besvärliga~~xxxxxx~~ hemma (det var jag som inte ställde upp som en riktig pappa) eftersom de var annars så trevliga gentemot andra.... Det må sedan vara en annan sak att Eva hade dåligt samvete för att barnen saknade sin riktiga pappa, och ~~fxx~~ att Eva gärna ville att jag skulle "bevisa" att ~~x~~ Sven-Erik inte behövdes (att han verkligen var "förbrukad" och hörde till det förflutna.)

.....

Efter ett par avbrott och besök till stan för att köpa en huvudkudde, har det nu blivit lördag kväll. Klockan är 20:30 och jag undrar som vanligt (tjatigt, inte ~~x~~ant ?) om Eva och barnen. Min goda vän Jack och hans fru Valkiria ringde från Värnamo, de är bekymrade för hur jag mår och envisas att jag skall hälsa på under helgerna. En annan bekant, Harry, ringde och var förtvivlad p.g.a. att frun ville skilja sig efter 20 års äktenskap, ville behålla hem och barn och kasta ut honom. Betänketiden hade börjat att löpa och han fick inte komma hem till sitt eget hem.... Känns igen ? Fast ännu värre. De ~~xxdx~~ har tre döttrar med det hjälper inte, när "frigörelsen" är i gång. Vilken tröst kan jag ge ? Skriv av dig ! Lyssna på musik, av den ~~xx~~ ljusare sorten, Mozart-typ. Läs Bibeln. Prata med någon vän - låt oss träffas.

Annars, under dessa dagar, tänker jag mest på känslan av att vara förbrukad. Det återkommer, gång på gång. Eva är inte förbrukad. Alla säger att hon ser så "fräsch" ut, så ungdomlig... För första gången slår det mig att det är inte så konstigt att hon ser så ut. En nästan 40-årig tvåbarnsmor som fortfarande tänker som en flicka och bara önskar sig att få föda barn och dansa och festa. Eva har inte åldrats, hon har inte mognat. Det finns en hel del skrivet om charmen att få åldras i sin naturliga takt, attinte försöka spela flicka, att en 40-åring skall se ut som en 40-åring, att man skall dö sakta och inte plötsligt pang-bum förvandlas från en fräsch ~~fxxx~~ flicka till en gammal tant. Men så är det, Evas fräschet kommer att underlätta dnaser och fester och orgasmer ett tag till och sen är det bra att hon har några konstnärliga intressen, vävning och sånt, som hon kan ta till.

Men Eva är alltså långt från förbrukad. Det är kö på folk som bara väntar på henne och framhäver hennes"värde". Ibland bekymrar jag mig för hennes framtida liv och ålderdom och jag undrar om inte en hel del av hennes ~~xxxxx~~ värld kommer att rasa ihop om tre-fyra

år. Det skulle räcka med att Mia och Daniel är utflugna och att hon får ont i ryggen som förhindrar henne från att dansa eller sitta i vävstol. Då kommer hon kanske att tänka på livsvännen Kristo som hon tanklöst kastade i soporna efter att ha förbrukat. I bibeln Syrak står det

"Övergiv icke en gammal vän,
ty en ny kan ej förlikmas vid honom.
En ny vän är såsom nytt vin:
när det bliver gammalt,
dricker du det med förnöjelse."

Och när det gäller människors (och vännerns) förbrukning tänker jag på att Eva vid flera tillfällen tillstått att hon kände att det var "fel" mellan oss från alldeles första början av vårt förhållande. Vad såg hon i mig, då, som attraherade så mycket att det räckte i många år, trots att det var "fel" ? Ju, hon lockades, sade hon, av att jag var så "spännande" annorlunda, att jag kom på så många initiativ om saker som vi kunde göra ute, att jag köpte teaterbiljetter och jag tog henne till ställen som hon inte skulle ha sökt sig till ensam...

Tala om KONSUMTION OCH FÖRBRUKNING ! Det är mycket riktigt att jag inte längre kan komma med nya påhitt om spännande ställen, och att jag inte längre är främmande, spännande själv. Jag är ju inte längre NÅGON ANNAN !! Och mycket riktigt vill Eva inte längre följa med mig på gamla slitna ställen. Hellre Någon Annan. Eller att hon själv tar Någon Annan till ett av mina spännande ställen som då blir "hennes" att visa upp för Någon Annan ! Tänk om Eva kunde ta någon ny "partner" med till exempelvis Aten, eller Korsika, Eller Bulgariens "Golden Sands" !

NEJ ! Ett mål med dessa brev som jag skriver är ATT SÄTTA STOPP FÖR EVAS KONSUMTION av vuxna och barn. Genom aborten satte jag nog åtminstone stopp för hennes planer att "använda" vårat barn för som inträdesbiljett till BB:s kvinnovärld, daghemmets kollektiva föräldrarskap kombinerat med fråntagandet av faderskapet, och "användandet" av barnet som utpressningsobjekt. Eva har rätt i att jag, efter att ha satsat allting på ett enda kort och blivit sviken, i sista stund underkände henne som mor. Hon var ju ovärdig att bli mor. Men i stället för att ta sig en tankeställare, som jag gjort ibland t.o.m. här i dessa brev, föredrar hon nog att spola underkännaren. Ganska genialiskt enkelt "förbättringsåtgärd", eller hur ?

Men med dessa brev hoppas jag åtminstone att hon skall se sig åtminstone för innan hon drar någon annan stackare i en ny karussell med barn, äktenskap, skilsmässa och så vidare. I Vishetsboken står det t.ex.

"Ty den som föraktar vishet och tukt är ömkansvärd.
Ja, fåfängt är deras hopp och deras ävlan gagnlös,
och deras gärningar äro till intet nyttiga...
Nej, bättre är att vara barnlös, men hava dygd;
ty odödlighet ligger i dygdens åminnelse,
eftersom denna bliver aktad av både Gud och människor...
Men de ogudaktigas talrika avkomma är till intet gagnelig..."

Och, också som jag tidigare skrev ur en annan översättning, av Syrak:

" Åstunda icke en stor skara dåliga barn,
och gläd dig ej över ogudaktiga söner..."

Nej, jag tycker faktiskt att det räcker med mina ansträngningar att hjälpa Mia och Daniel, inte med "kompis-pappigheten" som Eva eftersträvade när de var små för att visa att de inte behövde Sven-Erik, utan med försök till samtal så snart de blev tillräckligt stora för det och Eva insåg "faran" och avpolletterade den farligt talföre vice-pappan.... Hoppas bara att jag hann så några frön i barnen som redan fanns.

165

Stockholm, den 12 februari 1981

Självrannsakan fortsätter. Den är särskilt nödvändigt efter att bitterheten ibland tar över så att några av dessa skrivna rader börjar att lukta "hat". Jag skulle så mycket vilja övervinna det. Det är ju orimligt att en enda stackars arma människa, i det här fallet Eva, skall bära så mycket i form av bsvikelse och förebråelse.

Har jag någongång skrivit att jag inte kan förlåta henne ? Jag försöker rannsaka mig själv och kommer fram att det är kanske inte så mycket fråga om förlåtelse, utan det är fråga att jag upplever ett ansvar att STOPPA HENNE i hennes framfart. Och i så fall även stoppa mig själv. Det som hände, aborten eller alternativt födandet av barn som utnyttjas som verktyg i ens eget vilset sökandet, barn som fråntas den självklara rätten till egen fullständig familj och hem, barn som fråntas en av föräldrarna och slungas i en promiskuös ström av "vice-föräldrar, barn x som välkomnas som gulliga knyten att kramas och gosas med, men som inte får någon intellektuell vägledning eller moral-disciplin, barnx som på kvällarna får följa med till dansställena i stället för att umgås med båda föräldrarna hemma,..... allt detta måste någonstans stoppas. STOPPAS.
Både i bibeln och i den kinesiska "bibeln" I Ching upprepas den stora vikten att INTE DAGTINGA MED ONDSKAN. Och det gäller antagligen i första hand ONDSKAN och inte DEN ONDE.

Evas sätt att handskas med ondskan har varit att bara skylla på mig genom att upprepa att "vi två bara lockar ondskan ininfrån varandra", vilket är ju ett elegant sätt att skylla ifrån under en opartisk täckmantel och antyda att "någon Annan, minnsann, skulle locka iet fantastiskt oerhört GODA som jag har inom mig." Därifrån är steget kort att ständigt leta efter Någon Annan i sökandet efter det goda, i stället för att leta inom sig själv, ifrågasätta sig själv och förändra sig själv med hjälp av den spänning och konflikt som dyker upp efter många års intimitet med maken.

Jag måste alltså STOPPA det hela, eller låta det åtminstone ändra riktning på ett meningsfullt sätt. Och det måste ju vara detta som provocerat Eva så mycket, sist när hon anklagar mig för att vilja "studera" henne. Jag skrev tidigare att det ligger en viss självgodhet i att tro sig vara "studerad". Jag ställde frågan om varför i all världen skulle jag vilja satsa alla mina krafter och känslor i att "studera" just Eva. Är det för att hon är så fantastiskt INTRESSANT ? Nej, skrev jag, det är för att jag avlade ed i samband med vårt bröllop att jag skulle älska henne i lust och nöd. Men sen kom jag på att det här "studerandet", som är den enda möjligheten som jag har kvar efter det att Eva slutar samtala med mig och inte längre vill att vi skall träffas, gäller inte bara Eva. Mitt "studerande" gäller också vårt döda foster. Det kanske är ett bra exempel på Evas egoism och självupptagenhet att tro att om Kristo försöker att "förstå" ödet som drabbat hans enda blivande barn, så är det samma sak som att studera just hennes lilla person. Förstår Eva inte att denna är den största tragedin som någonsin drabbat mig, och att om jag ägnar eftertanke åt den, och rannsakar den dagarna i ända, så är det inte för att just Eva är så vacker och intressant ? Jag tror att det är snarare så att kärlekens mening är att man genom varandra skall komma i kontakt med livets och dödens grundläggande problem, och bearbeta dem genom varandra. Där är i så fall därför som jag ibland "studerar" Eva. Det är för att också förstå mig själv och förstå meningen med den tragedi som drabbade oss.

Det är klart att under det här sökandet får jag ofta tvivel om hur mycket "privat" eller "offentligt" sökandet får vara. Vad skulle släkten och vännerna säga om de fick läsa dessa rader ? Nu har jag

suttit och skrivåt i veckor och undrat lika länge om dessa etiska aspekter i mitt "studerande". Senast igår råkade jag upptäcka att en av mina studenter, en mycket intensiv fundersam ung man, var mycket "upptagen" under sin fritid därför att han är med i Jehovas Vittnen. Vi började att samtala om Bibeln och han berättade att "hemlighet" och "konfidentialitet" behandlas i bibeln även under nyckelordet "vittne" och "vittnesmål".
Och så bestämde jag mig att innan jag gör något särskilt med dessa dagboksbrev så skulle jag försöka förkovra mig i den aspekten också. Jag vill inte helt enkelt "förräda" de hemligheter som Eva anfortrott mig under alla dessa år. Vilken är meningen med att "förräda" och med "hemligheter". Har Eva redan förrått mig i och med att hon slängt ut sin livsvän efter förbrukningen och konsumtionen ? Är det kanske jag som skulle begå förräderi i fall jag inte stoppar, förstår eller avslöjar denna vardagsondska som förgiftar tusentals människors vardagsliv ?
Hur skulle det se ut här i livet om flera människor tog ondskan i deras vardagsliv på blodigt allvar och ägnade många timmar varje vecka på att "studera" den, för att stoppa dess framfart ?

Samtidigt kan jag inte låta bli att tycka att det är fantastiskt hur stor möda jag redan lagt ned på den här etiska aspekten av mina skriverier. Hur stor möda har Eva själv lagt ned på att studera den etiska aspekten av beslutet om skilsmässa (från mig, och av barnen från mig) som hon drivit genom ?
Och hur stor möda lade Eva ned på att studera de etiska aspekterna av hennes uppringning av hennes f.d. älskare Allan för att med honom utbyta förtroligheter om "vår" hemlighet: aborten ???

Så långt när det gäller att "studera". Varför skulle jag skämmas för det, även om jag inte är en Strindberg ? Men Eva föraktar visst allt som"studier" heter. Förakt för det andliga och för det intellektuella. För allt som associeras till "det manliga" eller "det faderliga" i vår kultur.

I H.G. Wells roman Christina Albertas Fader som jag lånade från stadsbiblioteket, finns det beskrivet (enligt tips från en bok av Jung) ett fall av Animus-besatthet, d.v.s. besatthet hos en kvinna med en snett utvecklad manlig sida. Den boken har jag nyligen läst därför att jag misstänker att den berör (utan att naturligtvis vara "lika") Evas livsproblem. Romanens huvudperson, Christina Alberta, kämpar med ett djupt förakt för vissa andliga värden. Efter att ha hört en något långrandig utläggning om meningen bakom en tragedi utbrister hon,

> "Jag tror inte på ett enda dugg av allt det här.
> Det är teologi, antar jag, eller mysticism.
> Det är ett intellektuellt spel, som männen
> spelat för att trösta sig. Männen snarare än
> kvinnorna. Det gör ingen verklig skillnad.
> En tragedi är en tragedi, ett fiasko är ett
> fiasko, döden är döden."

Christina Alberta "vill vara sig själv och ingenting annat" och hon "vill inte tjäna - inte någon och inte något". Hon erkänner att den moderna kvinnan vill ofta i själva verket inte ha barn (det lämnas hellre på daghem, fritidsgårdar, o.d.)
Den moderna kvinnan tänker inte på barn. Vill inte tänka på barn.

> "Så är det ! Och i alla fall så tar inte barnen en
> kvinna ur hennes egotism; de bara utvidgar och
> intensifierar den."

Men Christina Alberta får mothugg från hennes tillgivne nyfunna fadern: han påpekar för henne att hennes attityd torde vara bara en fas i hennes utveckling

> "denna stridlystnad och denna förtvivlan är en fas. Du pläderar för uppror, egoism och anarkism som ett friskt spädbarn skriker för att få luft i lungorna och bli av med kvav gammal luft. Barnet vet inte, varför det skriker men har väl någon liten dunkel olustförnimmelse i sin hjärna."

Och fadern fortsätter sedan:

> "KÄNSLAN ÄR INTE DEN ENDA MÅTTSTOCKEN...
> Du är inte någon egoistisk lycksökerska...Du är inte likgiltig för världen omkring dig. Du vill hjälpa fram allmänna intressen...Du finner redan, att du inte kan avhålla dig från dessa ting. De kommer att ta dig mer och mer, antingen du vill eller ej, emedan det är tidens väsen. Det är vad som sker med oss alla. Man kan inte komma undan. Vårt arbete, vår uppgift, är det första i livet för oss. Inför den måste nu övermodet böja sig och passionen och romantiken. Vi måste smälla igen dörren om alla våra personliga begär och sätta lås och riglar för, så att de ej gör intrång på vårt arbete. Sätt för rigeln och lyft ut dem ur ditt medvetande. Som någonting av underordnad betydelse.
> Ge de högre tingen en chans att få makten över dig.

Men "Det var som om Christina Alberta var besatt av en ond ande."

Och Christina Albertas olycklige älskare försöker förstå dessa nya moderna manhaftiga kvinnor och maninnor. Dessa nya kvinnor

> "glömde bort sitt kön, snarare än de undertryckte det, de gjorde minsta möjliga av det. Christina Alberta hade på ett sätt gjort minsta möjliga av sitt kön, inte genom att kämpa emot det utan genom att göra det billigt för sig som en man gör det billigt för sig - så att det för henne inte blev annat än en sak av tidtals påkommande sinnesstämningar och impulser, som det gällde att komma över för att kunna övergå till andra ting....
>
> Makan-moderns förfärande, vördnadsbjudande värdighet var icke något för alla kvinnor. Den kunde finnas kvar för en viss art av kvinnor att ta upp om de ville. Men en talrik skara kvinnor föddes nu till att leva den förutan. En del komme att bli vackra skadedjur, som inom kort skulle upphöra att vara vackra, parasiter på kärleken och på vördnaden för moderskapet, humbug, skenbilder. Andra skulle slå sig fram till ett verkligt personligt liv - ett tredje kön.

Christina Albertas olycklige älskare insåg att han måste ge upp drömmen om att ha en liten flicka, som var hans egen, som han skulle kunna beskydda och"studera". Intresset för Christina Alberta hade suddat ut den drömmen. Det var därför, han kände att han måste skriva en stor roman - inte bara en roman, utan en betydande roman....

Visst handlar det också om mig och om mina"studier" och alla dessa dagboksbrev. Eller, som det också står i Wells bok

> "Om en sak pinar och plågar själen, så är botemedlet att samla all kunskap och alla impulser man kan angående saken - vetenskapligt. Då slutar det snart att plåga en; det intresserar och fängslar...
> sinnessjukdom har en verklig och betydelsefull mening. Det är ett slags förenkling, ett upphävande av alla tyglar och hämningar; det är ett slags naturligt experiment. Själens hemligheter blottläggas. Men om alltså några arma varelser måste lida sådant för att ge kunskap åt andra, så bör de få korrekt behandling; de bör omhuldas och utnyttjas på bästa sättet och inte utlämnas till sådana odjur..."

Och apropå betydelsen av våra liv, våra kärleken och våra misstag eller livslögner i sitt förhållande till det andliga:

> "Det odödliga livet betyder ändlöst inflytande. Våra liv är som raderna i en stor dikt. Det är oavslutad men ändå fullkomlig dikt. Versraden börjar och slutar, men den måste finnas där och när den en gång finns där, finns den för evigt. Ingenting kunde följa, om den inte funnes...
>
> Alltså betyder det inte så mycket vad vi fullborda, som vad vi bidraga med."

Skall jag få dra några slutsatser ur dessa vackra tankar så torde de nog vara att eftersom jag inte fick fullborda mitt äktenskap, så vill jag åtminstone se till att jag bidrar med något, något som kan bestå i den mening att det kan komma andra till godo. Jag kan gärna se mig själv som i någon mening "sinnessjuk", i varje fall lika "sinnesjuk" som Eva med sina homosexuella fantasier. Homosexualitet var till helt nyligen, och det är fortfarande i större delen av världen, betraktad som en "sjukdom". Med mina funderingar om "manligt-kvinnligt" ville jag förstå bättre Evas tankevärld och dra ut den djupaste meningen av denna sjukdom. Och jag anar att den djupa meningen är så oerhörd omskakande att man förstå varför detta sexuella uttryck är så intensivt bekämpat världen över. Utom, naturligtvis i stackars lilla Sverige(och andra dekadenta väst-länder) där vår kulturs- och samvetes röst,Aftonbladet, i gårdagens nummer refererar till den statliga utredningen om de homosexuellas samlevnadsproblem i rättslig mening, och förkunnar i sin löpsedel: "ÄKTENSKAP FÖR HOMOSEXUELLA". Må Gud välsigna sådan välmenande enfald som ytterligare kommer att förirra svaga själar.

Och, vad kan jag göra mera just nu ?

Jag kan bara försöka att "bidra" på något sätt. Och jag kan inte begränsa mig till att "agera på rätt sätt" som Eva antyder att jag skulle göra, i hennes senaste brev på tio rader. Agera på rätt sätt: avla barn och hålla käften ? Det tog mig, faktiskt, några dagar innan jag märkte att Eva i hennes senaste brev återgick till makt-utpressningsspråket: aningslöst, då hon tycks förutsätta att mitt agerande betingas uteslutande av att vilja hålla henne kvar, oberoende av moral eller barnens bästa osv., vad som helst för att "agera rätt" och"inte fjärma henne", "annars..."!

Men jag håller alltså fast, och "studerar". Det är inte alla som föraktar mina studier och som tror att jag är ute efter egoistiska motiv eller för att skada.

169

Stockholm, den 14 februari 1981

Lördag kväll,

för någon timme sedan följde jag med till tåget ett par vänner från Linköping, Arne och Lena, som kom och gästade mig sedan igår kväll. De skulle hem efter att har ordnat vissa adotpionsfrågor vid Perus ambassad i Stockholm. De är nog mina bästa vänner. Lena frågade mig idag hur det kändes att vara ensam efter att Eva ville skiljas. Jag behövde tänka efter.... Ingen lättnad, ingen glädje, inget särkilt hopp. Bara meningslöst... lite bekvämare, lite lugnare... samtidigt som jag upplever att den största delen av min personlighet inte längre tas i anspråk. Den kunde ha varit nyttig i kampen för att avsluta uppfostran av Mia och Daniel, till exmepel, skaffa jobb till Maria om vilken jag tänkte idag när jag läste i tidningen att många tonåringar har oerhört svårt att få jobb...

Och samtidigt tänkte jag för mig själv vad hemskt det skulle vara att plötsligt få träffa Eva, Mia eller Daniel till exmepel i stan: om jag träffade Mia eller Daniel skulle jag på ett naturligt sätt vilja veta, genom dem, om Eva. Det skulle kunna upplevas av dem som om jag vill fresta dem att "skvallra" om Evas privatliv, min hustrus privatliv...!!! Nedrigt, äcklig moral nuförtiden. Det passar bra att tidskriften Vår Lösen i sitt senaste nummer ägnar sig helt åt moral. Den ruttna, den obefintliga moralen.

Något utav allt detta kände jag också idag när jag var på väg hem tillsammans med Arnes fru Lena, efter att vi tillfälligt lämnade Arne i stan. I närheten av min bostad, vid S:t Eriksplan råkade jag se en väntande parkerad bil. Där inne satt Evas f.d. och tröstare Allan. Jag mindes allt elände, all provocerade svartsjukan och kände magknip, mådde illa. Jag mindes hur Eva länge varit svartsjuk på mig, hur jag till slut förstod att hon inte var så mycket svartsjuk på mig som på de kvinnor som jag kanske kan hade varit tillsammans med, eftersom hennes fantasi tvingade henne att tänka sig i min plats, i för henne förbjudna "lekar". Jag mindes om hur Eva "friskt" erkände att under den korta tiden på tre månader som hon hade varit tillsammans med Allan, hon hade använt våra "sexuella knep" med honom, och jag mindes hur jag kände mig som en söndersprängd invalid med migrän och plötsliga gråtattacker efter det att vi återknöt vårt förhållande i och med Evas "orgasm-brevet" där hon hade berättat om hur hon tänkte på mig under sina orgasmer med Allan... osv, osv.

Bara det skulle vara ett argument för att flytta från Stockholm. Slippa riskera konfronteras med resterna av sådan elakhet och återse ställen där vi varit tillsammans, kanske se Mälarsalen upplyst en vacker Stockholmskväll och tvingas att tänka att kanske är Eva där och dansa åter med sin tidigare orgasm-partner, eller med en ny sådan...

Men Lena har rätt när hon säger att man skall inte flytta från, utan man skall flytta till saker och människor. Man skall inte fly, smita undan. Som i många skilsmässor där man smiter undan de problem som man varit själv med om att skapa, i stället för att söka sig till förståelse och förlåtelse. I bästa fall söker folk sig nuförtiden till någon annan, den samme Någon Annan som hjälper till att smita och ha det "trevligt" tills vidare.

Jag har tänkt mycket på Daniel och Maria under de senaste dagarna. Jag vet inte varför just nu. Kanske därför att jag först läste recensionen av, och igår köpte Hans Petersons "Ni Får Inte Skiljas !" En liten anspråkslös dock skakande bok. Med ovanligt innehåll...

I den här boken "Ni Får Inte Skiljas" berättar Hans Peterson om hur en 10-11 årig flicka och hennes lillasyster upplever deras föräldrars akilsmässa. En ruskig bild på ett vanligt våld mot barn, där barnen genomskådar det förljugna struntpratet som föräldrar ofta kommer med, t.ex. om att "vi har utvecklats olika" eller "vi skiljs som vänner".

Jag kände plötsligt en stark impuls att ge boken till Eva i födelsedagspresent. Det kan inte hjälpas att den skulle uppfattas av henne som en provokation eftersom hon varit med om att skapa sådana händelser två gånger, först med Sven-Erik och sen med Benke. Jag kommer mycket väl inhåg hus skadade både Mia och Daniel var av att skiljas från sin pappa och från Benke, när jag först träffade dem år 1971. Och jag kommer ihåg hur det tog flera år innan den dubbla chocken gick över och lämnade plats till en ny kyligare försigtighet. Den som passade Eva bra att skylla uteslutande på mig.

Nej, tänkte jag sedan, jag skall inte provocera Eva genom att ge henne ett sådant present, eftersom jag redan hade tänkt att i stället blommografera anonymt en massa tulpaner som står för allt vad hon betydde och betyder för mig.

Men jag tänker på boken och bokens problem. De är aktuella för Eva och barnen, för oss alla just nu. Varför skulle jag inte få uttrycka mina aktuella tankar ? Kanske barnen t.o.m. tror att jag "struntar" i dem i och med att jag vägrar spela söndagspappans förödmjukande fars.

Men då kom jag på att om barnen fick en sådan bok i sin hand, skickad från mig, så skulle dem kunna uppleva som en uppmaning från min sida att bryta deras ev. "lojalitet" gentemot Eva och "tjata" på henne för att hon skall nedlåta sig att vissla efter mig och tala om för mig att jag få komma tillbaka om...

Nej, en omöjlig situation. Till slut stannar jag för tankefantasin att jag skickar boken till Eva och skriver att om hon inte vill behålla den i sin bokhylla, eller inte vill använda den som läsning åt dagis-barnen, så skall hon lämna över boken till Daniel eller Maria med en kram från mig. En "utpressning" från min sida, för att Eva skall tvingas ta notis av mitt lidande och av mina känslors äkthet ? Men varför inte en sådan utpressning, i stället för hennes nedriga promiskuösa sådana. I det här fallet det gäller ju ändå viktiga moraliska ställningstagande mellan makar, för barnens skull, saker som är viktiga för Evas dagisbarn att få höra när de inte längre har tillgång till bibel eller sådant. Och de är saker som är viktiga för Mia och Daniel också, att förstå sina gamla känslor som de upplevde som barn, men naturligtvis inte nu med den nya pågående skilsmässan, nrä de redan är stora, vana och "tränade" självständiga....

Och så fantiserar jag att jag skriver en dedikation innanför bokens omslag, innan jag jag skickar den till Eva den 25:

"Till Eva (och Daniel och Mia !)
med tanke på Sven-Erik och Benke,
vid födelsedagen, 26 februari 1981,
med längtan från Kristo."

Är det för patetiskt ? Får man inte skriva så ? Vilka moraliska regler är de som påbjuder att man inte skriver så ? Vilka moraliska principer ? Upprepas inte ständigt nuförtiden att man skall "visa känslor" ? Skall Eva anklaga mig för att "dra in" de redan indragna

(71)

Maria och Daniel i vårt "privata" äktenskapsgräl som förresten just handlade om att avla ett nytt barn lik just Daniel och Maria ??

.....

Medan Radion sänder vacker lördagskvällsmusik, bla. nyligen ett stycker, xxxxx adagio, från Mozarts pianokonsert nr. 23, som läker själen, bläddrar jag i Hans Petersons bok: den äldre flickan, den 11-åriga Lotten har just upptäckt att pappa och mamma skall skiljas

"Mamma och pappa som var ett enda, nu skulle de dela på sig. Flytta åt var sitt håll med möbler och gardiner... XXXXXXXXXXXXXXX nu skulle allt förstöras och förändras. Och Lotten och Lisa ?...Skulle de delas upp också ? Eller kanske säljas på torget ? Eller stoppas i slasktunnan ? För nu var de naturligtvis i vägen... X Ja, hon skulle gå...och gå och gå och aldrig komma tillbaka...Så slapp mamma och pappa att ha besvär med sina barn. Så det så.

Och så bestämmer sig mamman, Kerstin, för att berätta allt för Lotten:

"Jo, sa mamma. Pappa och jag, Olle och jag, tycker inte att vi passar ihop så bra, nu längre. Precis som du blir äldre och annorlunda så har väl vi också förändrats. Och då blir det inte bra att fortsätta att vara gifta. Jag tycker bra om Olle och han tycker bra om mig, det vet jag. Men det räcker inte. Vi har blivit så olika.
Lotten nickade. Hon försökte behärska sig....

Olle och jag tänker skiljas som vänner. Och både du och Lisa ska få bestämma var ni vill bo....
Då är jag hemma hela dagarna, lagar mat och väver hur mycket jag vill, sa hon och log. Å, du anar inte Lotten. Jag känner mig som en kalv som stått inne i ladugården hela långa vintern och nu äntligen får komma ut i solen och friheten.
Lotten nickade.
- Förstår du nu xxxxxxxxxx att alltsammans kommer att bli riktigt bra, frågade mamma. Och förstår du alldeles säkert att Olle och jag kommer att skiljas som vänner ?

- O ja, sa Lotten igen....
Lotten kände att hon inte orkade längre. En minut till - och hon skulle antingen börja gråta och tigga och be att allt skulle bli som vanligt igen. Eller också skulle hon sparka sönder bordet....

Lotten gick sakta in i vardagsrummet. Ute var det redan mörkt men här lyste lampan över bordet och lampan över vävstolen. Och där stod möblerna. Lite slitna, men snälla och vänliga... Och övergivna.
För bara en kort tid sedan hade allt varit så självklart. Mammaochpappa, i ett ord. Möblerna, tavlorna, vävstolen, trasmattorna. Visserligen liknade inte deras hem alla andras hem, men Lotten hade tyckt om det precis som det var. Just för att det hade varit deras hem.
Varit, varit, varit, varit..."

Och så kommer pappa in i rummet, tar Lotten i knät och pratar också med henne:

"Jag vet att mamma har pratat med dig, sa han...
Och jag hoppas du förstår att vi inte alls är ovänner.
Tvärtom. Men du vet, mamma är ju aktiv, vill hålla igång med vävning och kurser och tusen andra saker...
Det är bara det att vi utvecklats olika.

Pappa tystnade och Lotten satt stilla....

Senare, när Lotten satt i sitt rum och stirrade i räkneboken, bara stirrade och stirrade, då måste mamma och pappa pratat med Lisa. För ännu senare, just när de skulle lägga sig, berättade både mamma och pappa helt glatt om vilka möbler mamma en gång haft med sig när hon gifte sig med pappa. Och vilka möbler pappa haft i sitt lilla rum innan han gifte sig med mamma. Sedan försökte de komma ihåg när och var de köpt allt annat som fanns i vardagsrummet.

Det var faktiskt riktigt trevligt. Som om det gällde några helt andra människor.

Och ändå, ändå kände Lotten hela tiden hur hon hoppades att alltsammans skulle vara en lek, en dröm."

"Nästa morgon pratade mamma och pappa med varandra vid frukostbordet. De diskuterade.
- Man måste gå vidare. Utvecklas, sa mamma lite förargat.
- Man kan utvecklas inom sig. Även om man har samma jobb och allting, svarade pappa kallt.
- Risken är att man blir inkrökt, sa mamma....
- Allt har sina risker, svarade pappa lugnt.
- Inte att bryta upp och gå vidare, sa mamma snabbt."
....

Lotten hade ont i huvudet hela dagen...hon följde inte alls med på lektionerna. Det var som om huvudet var alldeles fyllt av röster. Som pratade:

"Huvudsaken är att man gör som man vill. När man är vuxen.- Jag Känner mig som en kalv som äntligen kommer ut ur den instängda ladugården."

(är "LÖS", inte längre "FAST")

Men det var ju deras Lilla hem ? De var ju en familj som hörde samman ?....Måste man vara så envis ? Tänk om Lotten placerade Lisa hos någon helt annan och kom hem med någon liten pojke och sa, att från och med nu är det här min lillebror istället, vad skulle mamma och pappa säga då ?

Ord och meningar snurrade runt i Lottens huvud. Men ingenting stämde...
.....
Mamma var inte samma mamma. Pappa var inte samma pappa. De var längre bort, på något sätt. Mera på avstånd....
...
Lotten hade nämligen bestämt sig för att klara sig själv. Hon tänkte inte besvära någon. Hon skulle försöka vara vad mamma kallade 'oberoende'. Det var ett ord som Lotten inte begrep, men som tydligen betydde att man klarade sig själv.....
...
Visst var det mamma och pappa, men inte alls på samma sätt som förr. När Lotten kände efter var hon inte längre arg på dem. Hon hatade dem inte. Men hon skulle inte heller någonsin förlåta dem. Aldrig. .... Det lät lite löjligt, men det var faktiskt sant. Hon hade sig själv. Inne i sig själv hade hon en Lotten som ingen visste om och som aldrig skulle svika henne."

173

Stockholm, den 15 februari 1981

Söndag morgon.
Det blev mycket sent igår natt. Jag hann knappast skriva av mitt "bläddrande" i Hans Petersons bok innan jag stupade i säng, trött, med huvudvärk och uppsvullen öga efter en infektion jag fick för ett par dagar sedan.

Ja, jag tänkte naturligtvis på Eva när jag läste i boken. Precis som Christina Alberta som ville känna sig promiskuöst fri, så också i den här berättelsen återkommer bilden av kvinnan som inte ens genom bandet av gemensamma barn kunde hålla sig FAST till sin man. Ville vara aktiv, väva (och dansa) och tusen andra saker. Och till slut

"kände sig som en kalv som äntligen kommer ut ur den instängda ladugården",

med andra ord, känner sig inte längre FAST, utan LÖS.

Och idag i tidningen DN läser jag om ytterligare en bild av den här typen av "modern kvinna" som antagligen är en ren personifiering av det fenomentet av psykiskt "Animus-besatthet" som även Jung så ingående beskriver i sin bok "Jaget och det Omedvetna". I tidningen gällde Per Wästbergs artikel om Djuna Barnes "Nattens Skogar" där huvudpersonen Robin är

> "en amoralisk oskuld, älskad av alla, särskilt kvinnor. Ingen kan binda henne, ingen vinna hela hennes hängivenhet. Hon väljer en frihet utanför alla relationer.
> Robin bor ihop med Nora men sover med andra, luffar omkring....
> Robin är ett stycke identitetslös drift...Sen hon undflytt alla slutar hon på djurstadiet...
> En obarmhärtig värld glöder här i modernismens skymmingsdager. Personerna..omvärvs av epigram om människorna som bedragare, världen som en övergående tomhet....
> Den svartsjukes hjärta känner den bästa och mest tillfredsställande kärleken, den andra sängens, där rivalen fulländar den älskandes ofullkomligheter....
> Å att kunna hålla fast vid lidandet men släppa anden fri !"

.....
Att vara "oberoende" = "att klara sig" i "frihet" utanför alla intima relationer,(som en kalv som äntligen kommer ut ur den instängda ladugården....)

Inte att undra att barn numera slutar att lita på mamma och pappa, utan att veta det kan de aldrig förlåta dem, och försöker så gott det går att ha sig själva,att inom sig hitta någon som aldrig kommer att svika dem. Liksom jag själv, i detta ögonblick medan jag skriver en söndag. Liksom Daniel och Mia gentemot mig och Eva.

Det har blivit kväll. Jag avslutar efter att ha haft en vän hemma, tillsammans med hans adopterade lilla dotter. Han också är skild och jag visade för honom min"sammanfattning" av Hans Petersons bok. Han också fick intryck av boken. Han fick bläddra i den och vill köpa den. Märkligt och tankeväckande att just en sådan bok skulle Eva aldrig vilja köpa åt Daniel och Maria eller åt sin dagis för att läsa den åt barnen där. Eller har jag fel ? Man kanske kan klara det hela genom att göra den ena föräldern till djävul eller provocera denne till att lämna hemmet, eller....?

Nej, ju mera jag tänker på allt det här desto mera blir jag övertygad om det riktiga i att hålla ihop ett äktenskap för att "klara upp" det hela till slut före döden.

Och om det är inte är möjligt därför att idag den ene kan enväldigt bestämma över det, så kan man åtminstone försöka "stoppa" eländet som jag inbillnar mig att jag gör med hjälp av dessa brev. Om alla satsade och satte stopp och envisades och ansträngde sig till sitt yttersta så skulle det bli en bättre värld, eller hur ? I stället för att demonstrera första maj på torget och sedan komma hem och sparka ut sina närmaste familjemedlemmar.

Nej och nej. Jag kommer att envisas fix fram till slutet, så länge jag har krafter kommer jag att försöka förklara mina känslor och vad jag menar. Jag är emellertid glad att jag kunde undvika att Eva och jag skulle"skaffa" oss ett barn över vilket vältra vårt elände: se hur många par idag som får barn och skiljer sig efter ett, fem, tjugo år.

Vem är den som trodde att vad som händer mellan Eva och mig är resultatet av att jag inte ville ha barnet ?

Eller att vi har "utvecklats olika" ?

Eller att Eva behövde absolut komma äntligen "ut ur den instängda ladugården" till våren, friheten, vävningen, dansen, naturfärgningen av garn, syendet av folkdräkt,..... ?

Visst var Eva och jag olika. Men vi skiljs just därför att hon inte vill fortsätta vår "utveckling". Eva har efter många års samvaro upptäckt att vi är alltför "olika". Hon har särkilt upptäckt att jag inte är kvinna. Jag minns vad salig hun var när hon berättade vad underbart det var med hennes älskarinna Lotta, hennes storbröstade rustika tonårs-Lotta, då de båda hade samma smak och intressen och kunde göra samma saker och arbeta och sova tillsammans och sy och pynta, osv. Tyvärr, tvara, att det var obekvämt att resa tillsammans då de behövde vara försiktiga på Ålandsbåten och på hotellen pg.a. misstankarna och så vidare. Och så rökte Lotta, och hon hade en besvärlig hund, vilket torde ha bidragit till att Eva till slut ansåg att ett förhållande med mig ändå var i längden mera praktisk. Dessutom kunde jag avla barn, vilket Lotta absolut inte klarade av.

Där har vi problemet med"Olikheten" och att Eva och jag, som hon upprepar "inte passar ihop": jag är varken kvinna eller toffel-"snäll" typ "den nye proffsmjukisen".

Det är nog en ödets ironi att för ett par år sedan, efter att Mia kom tillbaka från Göteborg, förfärade hon sig i att konstatera hur olika Sven-Erik och Eva egentligen var. "Hur kunde ni varit ihop, någonsin ?" upprepade hon. Men jag och Eva, då ? Eva säger ju ibland att vi är så olika men det var åtminstone "roligt" att leva med Sven-Erik, trots att hon hade valt honom som "den förste bäste" för att skaffa barn och flytta hemifrån ? (Tänkte jag). Mia tyckte inte att det var något märkvärdigt med Eva och mig: vi kunde ju prata och umgås och behärska oss lagom, trots att det fanns svårigheter, vilket kan vara normalt....

175

Ack jag, UTVECKLING, OBEROENDE, OLIKHET - "PASSA IHOP" som mekaniska skruv och mutter ? Eller som två kvinnor ?

Stockholm, den 20 februari 1981

Fredag, tillbaka från Linköping: en svår vecka under vilken jag också, liksom många andra, drabbades av en svår förkylning med feber och allt. Men föreläsningarna måste hållas.

Under tiden är det något som dunkar i mitt huvud, några ord som jag läste och skrev av för några dagar sedan i ett av mina senaste dagboksbrev. Ord som dånar eller klämtar som klockor. Jag letar tillbaka efter den trogna formuleringen om de "nya kvinnorna" för vilka Eva gör sig till en legitim representant:

> "En del komme att bli vackra skadedjur, som inom kort skulle upphöra att vara vackra,
>
> parasiter på kärleken och på vördnaden för moderskapet,
>
> humbug, skenbilder."

Det klämtar som klockor i huvudet:

> ....VACKRA SKADEDJUR, ...PARASITER PÅ KÄRLEKEN
>
> OCH PÅ VÖRDNADEN FÖR MODERSKAPET.....
>
> HUMBUG, SKENBILDER.

Jag lyssnar på det med igenkännande....Det hjälper mig att formulera vad jag menade när jag upplevde att det var något äckligt med vissa kvinnors "stolthet" över att gå omkring med den gravida magen i vädret, när de för övrigt förnekar det tillgivna moderskapet och kärleken till sina barns fäder. Som Eva, som så snart hon fick ana att hon var gravid, så började hon att drömma om den underbara "kvinnovärlden" på moderskapscentralen och på BB, och började att utöva utpressning mot mig att hon kanske ändå inte skulle vilja bo och leva tillsammans med mig....

Inte så många tankar om själva barnet. Inte så konstigt att Eva idag och under de gångna åren haft "dåligt samvete" för att ha "försummat" Daniel och Maria, gärna med försök att skylla på min närvaro. Eva måste ha känt på sig att hennes eget beteende kunde inte helt skyllas på Sven-Erik, på mig, och så vidare. Eva måste ha känt på sig att hon passade så väl i den bilden som målas upp av Hans Peterson i boken "Ni Får Inte Skiljas". Eva måste ha känt på sig att hon gled sakta in i det som Wells kallar för den "nya kvinnan - tredje könet": HUMBUG, SKENBILD, PARASIT PÅ KÄRLEKEN OCH PÅ VÖRDNADEN FÖR MODERSKAPET. Människoförbrukaren, mäns- (och kvinnors-) konsumenten som roffar åt sig avlade barn och orgasmer, som parasiterar på älskandes kroppar och på samhällets (än så länge, i ord -) vördnaden för moderskapet. Den vördnaden som än så länge lånar en respektabilitets gloria kring begreppet "DAGHEM". Det kommer inte att förbli så mycket länge till, när kanske ålderdomshemmen börjar också att kallas för "ÄLDRIS" och vi ställer orden sida vid sida "Dagis, fritids, åldris.." från vaggan till graven, i "gruppighetens" famn, när ändå moderligheten(och faderligheten) är döda, och det enda som finns nödtorftigt kvar är det biologiska parasit-moderskapet....

Det räcker för en del "dåligt samvete" mot barnen.

Men varför skriver jag egentligen så här ? Det är otroligt vad lätt det blir att jag börjar med några tankar i huvudet, som t.ex. nu att Eva snart fyller år och att jag vill visa för henne en gång till att jag menar allvar för vårt löfte och vår kärlek. Sen tar vissa aggressioner överhand. Jag är ganska övertygad att det beror på att jag hela tiden tänker på att Eva är tyst, hon vill inte träffa mig, hon vill inte ens försöka och hjälpa till, precis som hon aldrig försökt någongång hittills. Här har vi faktiskt ett konkret exempel på hur mycket Eva har varit beredd att satsa på oss och på vår förståelse under årens lopp. Hon har bara "känt", och när det har passat har jag fått rosor (för "orgasmerna" som jag gav henne, antagligen, annars har inget från mig varit bra, säger hon); annars har jag för det mesta fått ris, och när risen blivit mycket, så kom den slutliga avvisningen också. Ingen försöonlighet, inget försök att tala samman, ingen gest som tyder på viljan och förmågan att förlåta eller förstå: Om det inte passar får du gå, och jag går åt mitt håll. Wells skriver ju "Känslorna är inte den enda måttstocken". De är just precis vad de är, för Eva, hennes egna känslor.

Varför skriver ja, frågade jagmig. Jag kanske skulle inte skriva om Eva hörde av sig. Eller släkten, hennes brors eller systers familj, ellerhennes mor. Hur kan det vara möjligt att flera människor betraktar mig som en av deras närmaste släktingar en dag, mitt namn står på blomsterkransen som hyllar Calle, Evas far, begravningsdagen. Den andra dagen är jag inte ens värd två rader ens som svar på min nyårshälsning. Har jag blivit stämplad plötsligt som "dålig människa" tack vare Eva egna ord om mig och "aborten" eller är det ytterligare ett exempel på bristande civilkourage eller moralisk ynkedom att inte "våga" ta ställning, ifrågasätta, tycka något om moral och sånt ? Men att tycka om politik, eller snarare om skatter, eller om USA eller Vietnam långt borta, det går ju. Kan det vara verkligen så ?? Jag vill inte tro på det som är så nedslående om medmänniskorna.

Därför skriver jag, mitt försök att fortsätta att kommunicera med dem som inte vill veta av mig. Det sägs och skrivs så mycket idag om att många män slår sina hustrur därför att de inte kan uttrycka sig på annat sätt. De är ju "känslomässigt stympade", de kan inte "visa sina känslor" stackars dem, de har inte lärt sig att "gråta offentligt".... och andra sådana oförsökämda dumheter.
Här ser ni, mina kära, hur det går till. Jag gråter, och skriker, och förklarar min kärlek, och ber om förlåtelse, och svär och anklagar och visar alla mina känslors "breda register" men ingen vill veta om dem. De andra är ju rädda för dem, hustrun ihjältyger, barnen har Aniara-iserats betr. fäder och vicefäder, och släkten vågar inte yppa ett ord och ignorerar den eländige. Men han skriver ändå.... och ibland tjatar han på att kopiera och citera andra författare och skribenter inte för att dessa skulle vara några "auktoriteter", utan oftast därför att han är från början utlänning och har svårt att skriva och finna de rätta formuleringarna, de rätta nyanserna, ... men han skriver ändå....

Idag läser jag i tidningen Leif Nyléns recension av Gudrun Key-Åbergs utsätllning, där han samtidigt berättar om Allan Pettersons kamp för att uttrycka sig genom musiken:

> "Medan Allan Pettersson satt där och skällde, som vem som helst av oss, kom vi att ana hur dessa ljudliga hemskheter hela tiden förvandlades inom honom, - hur hela detta söndervärkta människoskrov bågnade av musik som ville ut och hur mycket det var som störde och hindrade honom - och/men så att han till slut tvingades göra musik också av hindren, av störningarna av det som han 'föraktade' mest av allt ?"

177

Stockholm, den 21 februari 1981

Lördag kväll. Ingen anledning att "tycka synd" om mig för att jag sitter här hemma ensam medan andra dansar och festar och hälsar på släktingar eller åkt på sportlov. Jag har delvis valt att ha det så här. Jag skulle ha kunnat bjuda hit många bekanta och någon vän, eller jag kunde ha bjudit mig hem till någon av dem. Jag har i själva verket behövt kämpa för att få behålla min ensamhet i fred. Den ensamheten som jag använder till mina sista försök att rädda äktenskapet med Eva, och kanske också sista försök att försöka förstå medan minnena fortfarande är färska och aktuella.

Dessutom är jag faktiskt fortfarande förkyld, med feber som har varit hela den gångna veckan, och ibland med tandvärk. Tandläkaren som jag fick tag i Orminge där Eva bor håller på att förstöra mina käkar genom felaktiga lagningar som värker när jag tuggar,.... varför berättar jag allt det här ?

Jag skriver alltså. Det är något som jag fortfarande får göra. Åtminstone så länge ingen får läsa vad jag skrivit. Så länge det är för mig själv och för distribution i köket och vardagsrummet, s.a.s. Skulle jag antyda att allt vad jag skriver kunde bli ett "offentligt vittnesmål" om samhällets moraliska förfall så som det avspeglas i en familjtragedi, då skulle det bli annorlunda. Eva skulle säkert vilja "censurera" eller "stoppa" mig, eller klandra eller hota eller vad som helst. Har jag berättat hur Eva ville förhindra att Mia i ren trots skulle köpa sig en knapp med texten "Kärnkraft - Ja Tack ! " veckorna före kärnkraftsomröstningen? Ja, genom att vägra ge henne hennes egna pengar som Mia hade anförtrott Eva innan vi åkte till stan en lördag morgon. Och genom att hota att hon skulle i så fall lämna Mia mitt på gatan (så som hon gjort med mig flera gånger) och åka direkt hem.

Har jag berättat också hur Eva, också veckorna före kärnkraftsomröstningen kom hem med flera knappar med "Kärnkraft-Nej Tack!" och frågade mig om jag ville ha en att sätta upp på kläderna. Jag svarade, ja, tack, men får jag fundera en stund, eftersom det har jag aldrig tidigare gjort, att gå omkring med knappar, och jag ville reflektera ett ögonblick över vad det skulle innebära, fast jag själv tyckte nej till kärnkraft. Då svarade Eva blixtsnabbt och aggressivt-föraktfullt: "Nej, det får du inte, i så fall ger jag knappen till Någon Annan." (Sen tog jag knappen.)

Det är nog det som Eva menar med att vi "passar inte ihop", och för att hon är rädd för mina åsikter eftersom de avslöjar våra påstådda"djupa"skillnader i värderingar. Det är inte bara att hon är rädd för att höra vad jag tycker om homosexualitet och om trohet, liksom hon kommer att bli provocerad och rädd för min lilla födelsedagspresent. Nej, Eva är rädd för att andra inte skall tycka som hon, utan att ifrågasätta. Hon är rädd för att någon inte skall låta sig kuvas. Hon är rädd för att hennes makt i hemmet, i barnuppfostran, på daghemmet, skall bli begränsad så sanrt hon inte kan trygga sig själv med att säga "VI TYCKER" (som jag tycker) i gruppighetens eviga stjärna. Och hon är rädd för avvikande åsikter därför att hon han inte föra ett intellektuellt hederligt argument i en diskussion som "gäller", utan att ta till hotelser och utpressningar. Och det gör hon därför att hon är skräckslagen förlamad på grund av en stympad intellektuell utveckling som hänger samman med hennes obefintliga intellektuella kontakt med sin far under de viktigaste uppväxtåren. Och därför skall jag sota för det i egenskap av representant för Calle, för att jag ger henne mindevärdes känslor som tvingar henne att hävda sig med sparkar och slag. Med det sättet visade sig inte passa att argumentera med barnen, såg jag. Vad händer då ? Mia blir lik Eva?

Och Daniel blir en "smarting" som orättvist misstänks av mormor för att ha ärvt dåliga egenskaper från sin pappa Sven-Erik ?

Det är för allt det här som jag menar att i själva verket skulle jag inte få sitta här och skriva för annat eller för andra än mig själv: "VISA KÄNSLOR!","men bara om de passar mig !", ja tack! "Och under förutsättning att du inte drar in Daniel eller Maria eller Deras far, eller Bengt, eller sån där moralisk trams från Bibeln som bara duger för gammalmodiga kufiska morföräldrar med föråldrad moraluppfattning som inte fattar att homosexualitet är den moderna vägen för kvinnans frigörelse och jämställdheten."

Trots allt envisas jag i att dra in dem som redan är "indragna", och från början blivit indragna av bl.a. Eva själv i skilsmässokarussellen. De torde må gott att kunna formulera sina förtvivlade känslor som småbarn, när de läser Hans Petersons "Ni Får Inte Skiljas".

.....

Den här aggressiviteten som provocerats fram av Evas avvisande attityd och tystnad de senaste veckorna måste jag emellertid med tiden övervinna. Men i mitt huvud dånar orden

> "Hur kan detta vackra skadedjur, denna parasit på kärleken och på vördnaden av moderskapet, hur kan hon tro att hon efter att ha varit med att mörda våra barn, hon skall spotta och smita ut genom bakdörren innan vi klarat upp det hela och förlåtit varandra, om det än skulle ta ett helt liv att åstadkomma det ?"

Och de är nog dessa ord som jag måste "smaka på" och lära mig att mjuka upp, och anpassa dem till mitt eget ansvar i hela den här historien.

.....

Det är vad jag försöker göra medan jag söker nya ord som jag kan skriva ned i ett brev till Eva nästa vecka, när jag kommer att skicka barnboken till henne. Och jag märker medan jag söker formulera försonande ord att hatet liksom upplöser sig, än så länge bara tillfälligt. Det finns nog säkert en stor visdom i evangeliets predikningar mot hatet, för den tjänande försonligheten.... ; I Gallerian i Stockholm säljer dem en affär "hälsningskort" med förtryckta utsagor. På ett utav korten står det med stora bokstäver

> "Älska mig mest
> när jag förtjänar
> det minst
> för då
> behöver jag det mest."

Det skulle låta "roligt" men "överspänt" om det inte vore för att denna text bara är en blek kopia på vad som står i Bibeln: (Matteus)

> I haven hört att det är sagt: "Öga för öga och tand för tand." Men jag säger eder att I icke skolen stå emot en oförätt; utan om någon slår dig på den högra kinden, så vänd ock den andra till åt honom...och om någon tvingar dig att till hans tjänst gå med en mil, så gå två med honom.....

....Ty om I älsken dem som älska eder, vad lön kunnen
I få därför ? Göra icke publikanerna detsamma ?
Och om I visen vänlighet mot edra bröder allenast,
vad synnerligt gören I därmed ? Göra icke hedningarna
detsamma ?

Det handlar alltså att sträva efter ideal, fullkomlighetens ideal, som ett sätt att försöka locka det goda i varandra. Jag tyckte nog att mycket bittert rann bort ifrån mig medan jag satt och ~~försökte~~ försökte formulera brevet som kanske blir så här:

Stockholm den 25 februari 1981

Eva, 38

jag sitter och letar efter ord,
men jag hittar inga som jag tror
skulle passa dig.

Det låter sig sägas
det där om att man skall "visa känslor",
men då tänker man inte på känslor
som ingen vill veta av.

Hur som helst, får jag försöka tala
genom andra, genom böcker.
Min fantasi räcker just nu
till knappast något mera
än någon liten bok eller blommor.

En liten present följer med detta brev.
En barnbok som speglar mina egna tankar
och känslor inför vår situation just nu.
Den riktas till oss vuxna också,
i arbetet i hemmet och på dagis.

Jag är medveten att rent konkret
gäller det mera Sven-Erik och Bengt
än mig i förhållande till barnen.

Men där visas också
hur varje nytt förhållande
får allt mindre chanser:
människorna blir alltmer utbytbara.

Om du inte vill läsa boken
och ställa den i vardagsrummets hylla,
då vill jag att du lämnar den
som present till Daniel och Maria,
tillsammans med det här brevet
och en kram från mig.

Jag har visst inte "glömt" dem
och tänker hela tiden på er alla.
Det är bara det att jag behöver
något litet svepskäl,
som en födelsedag,
för att känna att jag har rätt
och möjlighet att på ett värdigt sätt
höra av mig.

180

Kristo

Svårigheten att finna ord och formuleringar leder mina tankar till en xxx debutbok av Göran Ahlin, "HITTA HEM" som jag köpte häromveckan efter att ha läst en recension i DN som gjorde mig misstänka att den var relevant för min livssituation just nu, behovet av att "studera" Eva och mitt förhållande med henne, svårigheten att kommunicera, osv. Jag bläddrar tillbaka i det jag läst och jag hittar: en vän som talar till en man som vill tillbaka till den älskade i kris:

> Minns i alla fall att jag har sagt det: Det kommer inte att duga med vanlig enkel hygglighet eller lite romantik och sexualitet från din sida. Det kan nog komma att handla om både hjärta och hjärna för dig. Du kanske ändå till sist blir tvungen lära dig saker och förstå sådant som du aldrig hade tänkt dig !

Och när mannen når fram till sin älskade som blivit stum av sorg p.g.a. en dödsolycka med hennes dotter:

> ...han blev i stånd att tala till henne igen. Men visste inte alls vad han skulle tala om, eftersom hon inte svarade. .... Han lät inte tystnaden mellan dem bli alltför lång. Visste inte säkert efteråt vad han talade om, men kände sig något säkrare allt eftersom.....började sedan efter hand mer och mer ge ord åt vad som kom i tankarna och föll honom in.
>
> Han fattade att han pratade mest för sin egen skull och kände en viss lättnad när han bestämde sig för att fortsätta med det även om det bara var till hjälp för honom själv.
>
> ....
>
> det var inte det att Martha själv skrämde honom...Nej det var en insikt om att han rörde sig i kvicksand, på xxxxxx smala bryggor av fastare material i mönster och vindlingar som han inte kände till och bara helt osäkert kunde gissa. "Går jag fel, gör jag fel, glider hon bort igen och det kan jag inte klara !".....
>
> ....
>
> insåg han straxt efter att det han nu hade gått in i hotade honom, skulle kunna förändra hela honom, kanske krossa honom. Ändå tycktes detta som han var i begrepp att gå vidare i, kvicksanden, labyrintletandet fram till Martha, eller ut med Martha från fasans domäner till någon sorts ljus och frihet, vara just det han ville. På ett egendomligt sätt väntat på att göra sedan lång tid...
>
> ....
>
> Han visste nu att de kunde nå varandra i famntag och sensualitet...Men det var inte nog. Att nå fram i samlag men inte mer än så visste han alldeles för mycket om och ville inte ha mera av. Henne ville han möta helt, hela hon, allt som var hon, i utbyte mot vad han var själv.
>
> ....
>
> Så bra att männen finns att förklara allting med. Som xxxxxx orsak till verkningarna....
>
> ....
>
> Så många skulder det finns i din värld... Visst finns det skulder, verkliga sanna skulder som man måste inse och som ett minsta pris inrätta sitt liv efter. Inte så att man gottgör dem. De verkliga skulderna, de som räknas, finns ingen återbetalning för. De har uppstått ur handlingar, som en gång gjorda- strunt samma av vilka skäl-ändå aldrig kan göras ogjoda. Inte kan kvittas....
>
> ..."Jag har inget hem, hittar inget hem" - "Nog gör du...Hem är inte en plats,inte en annan.Hem är i dig eller ingenstans."

181

Stockholm, den 26 februari 1981

Torsdag kväll,
jag lyckades komma hem lite tidigare den här veckan. Jag tänker hela tiden om Eva har fått min lilla barnbok i present och hur hon känner sig, och hur hon tänker på mig. Men, mest troligt är det att hon är bortrest på sportlov till fjällen med barnen eller någon annan. I så fall var jag bekymrad för blommorna: i fredags eller lördags var jag på Hötorgshallen och beställde en massa röda tulpaner, det måste bli minst 40-50 st, som skulle sändas direkt till Orminge på torsdag, idag alltså. Hoppas jag verkligen att om hon inte är hemma, så ställer de inte blommorna utanför dörren. Fast jag förklarade att de inte skulle göra det.... Och så vidare.

Jag skickade ingen lapp/kort tillsammans med blommorna. För det första förstår Eva nog att blommorna är från mig. De kan väl inte komma från någon annan. Eller....? I så fall skulle hennes tvivel eller undran bara bli ett mått på känslornas promiskuitet, och det vill jag helt enkelt inte tro. För det andra känner jag en ängslan och intuition att om Eva visste att blommorna verkligen kommer från mig, så skulle hon frestas att slänga dem i soporna, och ringa eller skriva att hon gjort det. Telefonen ringde två gånger här hemma sedan jag kom tillbaka till Stockholm i kväll, och i båda fall kände en ängslan att det var Eva som ville ~~tala om för mig~~ fråga mig om blommorna var från mig, för att sedan tala om att hon inte vill ha några blommor eller presenter, att jag skulle lämna henne i fred, och barnen ~~likså~~ likaså eftersom de mår utmärkt utan mig, och så vidare,, och så vidare....

Jag t.o.m. tänkte att jag skulle låta bli att svara i telfonen, för jag orkade inte tänka mig ljuga eller spela, bara för att förhindra att mina blommor skulle hamna direkt i soporna. Det var bra att jag reagerade mot "fegheten", för det var min mor som ringde från Italien därför att hon var orolig för vissa praktiska problem.

Om Eva verkligen är i fjällen, så måste hon känna sig super-lycklig och glad och avspänd. När hon kommer tillbaka och får mina ovälkomna presenter kommer hon bara att få spader och känna obehag, och än en gång tacka Gud för att ha sluppit mig med alla mina tafatta dumma försök att "göra mig omtyckt" som bara oroar och eventuellt väcker ovidkommande dåligt samvete och obehagliga minnen.

Vad märkligt att efter så många år tillsammans med Eva jag skall ha en så bestämd intuition att hon föraktar mina presenter och allt som kommer från mig, liksom vårt foster var "orsakad" av mig och just det inte var så mycket värt, för det kunde minst lika gärna ha kommit från någon annan. Ikväll klockan 19:05 till 20:00 råkade jag tända radio och i program 1 hörde jag programmet "Träffen" - Om Kärlek i Olika Kulturer - redigerad av Ylva Brune i Göteborg. Där berättade olika svenskar/svenskor och utlänningar som är gifta med varandra om sina upplevelser och problem. En afrikan som är gift med en svenska berättade att det inte var fråga om att han och hans fru skulle vara "lika" i meningen att de skulle ha liknande intressen och "göra saker tillsammans", måla, dansa, eller så. De var egentligen helt olika, och hans svenska hustru som var med i programmet bekräftade att hennes kontakt med någon som är så olik henne hade gjort henne "större" på något sätt, mera tolerant och försiktig i sina fördömanden, osv. Likheten växte innerligt inne i hjärtat. --- Allt det påminde mig om Eva som så ofta fördömde vårt förhållande för att vi var så "olika" medan hon kunde göra så många roliga saker tillsammans med Sven-Erik, eller med Lotta, samma smak, intressen, osv. Fast Mia efter att ha varit i Göteborg kunde inte fatta hur Sven-Erik och Eva kunde någonsin ha varit ihop,

182

xxå så grundligt olika de var i grundläggande värderingar och livsstil.

Hur som helst, den ena tanken ledde till den andra, och jag för första gången fann mig i att på allvar reflektera över en viktig pelare i Evas samliv med mig och hennes önskan att ha barn:

> Otaliga gånger sade hon att hon och jag är så olika, och har inga intressen gemensamt (hon måste väl xxx erkänna emellertid att "sex" var det enda som hade bundit henne till mig under alla dessa år, och hennes "blödighet"). Vi hade alltså aldrig haft några intressen gemensamt, och vi var så olika, och därför hade hon inget att prata med mig om, om hon inte kunde"göra saker"tillsammans med mig, tvärtom kände hon sig bara "förlamad" i mitt sällskap (som en"kalv instängd i ladugården" fick jag förmoda från hennes beskrivning).
>
> OCH DET VAR ANLEDNINGEN TILL ATT HON VILLE HA BARN, FÖR DET SKULLE VARA DET ENDA SOM SKULLE VARA "GEMENSAMT" OCH BERÄTTIGA ATT VI HADE NÅGOT ATT PRATA MED VARANDRA OM!

Det har aldrig tidigare slagit mig med så stark kraft, vilken barock- förrädisk och meningslös "orsak" till att ha barn,denna var. Men jag kände på mig, naturligtvis. Och det förklarar massa annat. Bl.a. varför det går lika gärna att ha barn med någon annan eller varför hon kunde lika gärna tänka sig att bo ihop med en kvinna resten av livet, om det inte vore för att man skulle xxxxx föröka sig....

Och den xxx andra tanken leder till den tredje: Jag minns vår semester i Hälsingland. Vi hade stannat med bilen vid ett vandrarhem i Järvsö, tror jag det var. Där hyrde vi var sin cykel och skulle göra en utflykt till någon sorts herrgård en mil därifrån. En gassande sol och jag svettades. Jag trampade mycket lugnt och tämligen långsamt därför att i sådana tillfällen blir jag alltid påmind med ångest om hemska minnen från marscher och "promenader" under gassande sol och genom torra marker, i Brasilien.

Men Eva tycker om att cykla fort och hon anmärkte föraktfullt och skarpt på min mesighet, och hävdade att jag cyklade saktare än hon bara för att reta henne. Jag försökte förklara, men Eva avslutade på hennes vanliga sätt: "I så fall får du cykla i den takt du vill, men jag ger mig i väg. Var och en på sitt sätt, och ev. till och med var och en åt sitt håll. Ingen skall tro att jag är "beroende" eller inte kan "klara mig ensam".

Men jag envisades och hävdade att jag ville gärna att vi skulle vara tillsammans. Det är ju meningen när man går ut på en promenad, eller cykeltur, eller semester tillsammans att man skall jämka ut sina önskningar, och anpassa sig till varandra. Jag skulle gärna försöka cykla lite fortare, men jag mådde illa av att känna den gassande solen och svetten som rann, precis som många svenskar börja juttra så snart de fryser lite grand eftersom de blir påminda om otaliga tillfällen så de har frusit i sin barndom och senare.

Och då kom jag på ett "pedagogiskt" exempel för att förklara meningen med att xx man och hustru skall ha ett gemensamt barn: Jag frågade Eva, "Vi måste hålla ihop: tänk dig till exempel att vi hade vårt lilla barn med oss på utflykten och att det satt på en cykelstol på din cykel: skulle du i alla fall cykla i väg i din egen takt vart du ville och lämna mig bakåt ensam bara för att du vill cykla fort vart du vill ?" Eva svarar:"varför skulle jag ha barnet på min cykel. Det kunde vara lika gärna på ditt !"GODDAG YXXKAFT!

183

Goddag yxskaft när det gäller meningen att ha ett gemensamt barn som skulle ena man och kvinna genom "gemensamma intressen".

Däremot är det inte alls goddag yxskaft när det gäller att förklara ivern efter likheten mellan könen: du kan lika gärna göra det som jag gör, för då behöver vi inte varandra och barnet behöver inte oss båda på en och samma gång !

Och det är inte heller goddag yxskaft, utan tvärtom, det är en mycket redig bildlig förklaring om varför det är så lätt med skilsmässa även när man har gemensamma barn, som Eva och Sven-ERik har. Varför skulle Eva sträva efter att "cykla livet ut" tillsammans med Sven-Erik, när barnen och särskilt Mia kunde flytta från den enes cykelkorg i Orminge till den andres cykelkorg i Rämshyttan och Göteborg? Tvärtom, det var t.o.m. ännu bekvämare för Eva, att varje gång Mia (men knappast Daniel - som då var mammas gris) var besvärlig, bråkig eller nervig, så kunde hon hotas med att "deporteras" till den andres cykelkorg. "Om du bråkar så skcikar jag dig till pappa". Samtidigt som, när hon inte ville bli kvar hos pappa, så skulle man låtsas om att man inte ville prata illa om honom, utan man skulle uppmuntra Mia att tycka om honom, genom att hävda att hon behövde visst tycka om honom, sin egen pappa...!

Eller, som Tikkanen uttryckte det i en aforism i Dagens Nyheter: "VARFÖR SKALL BARN TYCKA OM FÖRÄLDRAR SOM INTE TYCKER OM VARANDRA ?"

Och hur skall föräldrar älska på ett äkta sätt barn som de "skaffat" sig för att använda som tillhygge i sina egna privata skumma fejder för självhävdelse ? Och hur känns det för den ene föräldern, när den andre vill "cykla i väg, i sin egen takt, med eller utan barnen på sin cykel ??"

"Vad har jag att vara stolt över ?"

Varför talar ni alltid i era spalter om hur tillbakasatta kvinnorna är? Varför sägs inget om hur förödmjukande många skilsmässor blir för mannen? Det är ingalunda något litet problem, då ju skilsmässorna tenderar att öka.

Det är inte roligt att bli hänvisad till ett litet rum och se hur hon helt tar befälet i det jag förut betraktade som mitt hus (till hälften). Barnen frågar inte längre mig om lov. Det är mamma som bestämmer. Min roll är att betala och säga "ja". Att säga nej till barnen i något sammanhang är att göra sig till "dumma pappa", att säga nej till mamma kan innebära att det nästa gång kan bli svårigheter att träffa barnen.

Vi är vänner, min f d fru och jag, men jag är ytterligt medveten om att hon kan kosta på sig att slänga luren i örat på mig, vilket jag inte kan. Hon kan över huvud taget alltid skjuta fram "barnens bästa" om vi har olika uppfattningar i något.

Det är mycket svårt för en pappa att få vårdnaden om barnen. Nästan omöjligt. Förutsättningen för detta är att mamman vanvårdar barnen och i vårt fall stämmer inte det. Det förefaller mig som handlar det mer om automatik än vem som är lämpligast.

Hon har talat om att kanske "ta hem en karl". Och visst får hon söka upp andra män. Det är ju helt OK. Men tanken på att en främmande karl skall vräka sig i de möbler jag varit med om att välja och i det hus jag byggt, och kladda med mina ungar, den tanken, även om jag vet att jag måste acceptera den, är så jag . . . !

Känner mig slagen till slant. Har inget längre att vara stolt över. Vad har jag att vara stolt över? Tandborsten och bilen?

A. B. Ludvika

DN 19/5-74

En far mördas

DN 22/1-78

Människor mötas och förenas,
i äktenskap och älskog.
Intet den andre förmenas,
så länge man älskade och log.

Men så en dag allt vänder,
man vill ej längre bo ihop.
Att människor skiljas, ofta händer.
Det blir bråk och många rop.

Den som ofta segrande
ur den striden går,
är mamman, med barnen stegrande,
mot en far, som ensam står.

En enda enslig natt
kan allt förvandla,
modern på barnens vilja satt,
det går ej ens att förhandla.

På detta sätt dödas mången far
och ej ens straff modern får.
Barnen ofta parti för mamma tar.
Ensam och mördad fadern står.

Leif Rydberg,
Järfälla

185

Stockholm, den 27 februari 1981

Har Eva fått mina röda tulpaner ?
Varför har jag sänt henne blommor till hennes födelsedag ?

Ja, jag tror att jag redan skrev tidigare, och det stämmer nog: hon får dessa blommor för allt det vad hon representerat och för allt som hon fortfarande representerar för mig. Tron i att människor kan trots allt förstå och förlåta varandra. Tron i att människor inte är utbytbara, att det finns något unikt i var och en av oss och att det är just det här unika som ger mening till varje liv. Annars kvittar det om just jag skall leva. Tron i att när en man och en kvinna attraheras till varandra och lämnar sina kroppar till varandra, så betyder det att någonstans inom dem har de upptäckt en djup gemenskap och samhörighet som kräver ansvar för att förvaltas vidare, trots frestelsen att förneka dessa egna känslor, och frestelsen att förringa dem genom att kalla dem "bara sex-och-orgasmer" så snart de börjar att uppenbara sin djupaste betydelse.

Och detta har mycket att göra med frågan om varför jag envisades i att försöka hålla ihop med Eva trots det "helvete" som man kan få känslan av genom att läsa mina vittnesmål av händelser i vårt förhållande. Vi behövde och vi behöver varandra. Det var ingen meningslös trivial "slump" som förde oss samman och som väckte vår passion under många år, även om det är svårt att i djupet förstå vad det var, för att det kräver djupa människokunskaper som man i bästa fall har skaffat sig vid livets höst, just genom att gå genom och övervinna sådana här provningar. Till exempel, det kanske är så att Evas barndom och fjärmandet från hennes egen pappa kräver att hon under resten av livet "återupprättar" faderns roll och betydelse i hennes liv. Och att hon sökte sig intuitivt till mig just därför att hon kände på sig att min egen barndom och bestämning också var inriktad mot att återupprätta faderns roll i livet. Men vägen till denna sorts "återupprättelse" måste gå genom självklara prövningar, utmaningar, omedvetna förnekelser och så vidare: till exempel att Eva omedvetet drivs till att försöka förödmjuka fäder och män just i det omedvetna hoppet om att hon kommer till slut att bli överbevisad om motsatsen.

Det kan låta som långsökt och överansträngd förklaring, men vilket är alternativet? Att säga "Slumpen förde oss samman, och naturinstinkterna gav oss många fina orgasmer, men nu fjärmade slumpen oss från varandra och då är det lika bra att låta slumpen föra oss samman med någon lämplig ersättare, i våra egna känsloförändringarnas takt" ? Är det bättre det ? Därför att det är"enklare". Hur enkelt är det egentligen, hur kan denna "enkelhet" förklara till exempel barnens roll och mening i förhållandet ?

Tankarna vandrar och väcker till minnet några ord av en modern svenskt-uppfostrad turkisk ung kvinna i P1-programmet "Träffen" igår: att även om hon själv naturligtvis ville välja sin egen livskamrat så hade hon största förståelse för sin kulturs vana att föräldrarna fick välja äktenskaps-gemål åt deras barn. Därför att kärlek är inte förälskelsen utan den börjar att byggas ut just när förälskelsen tar slut och de största besvikelserna tar sin början. Dessutom understrycker denna kulturella tradition att släkt-förhållandena är centrala i familjelivet. Det är oerhört viktigt att kunna umgås med svärföräldrar och föräldrar. Det visa sig bl.a. i mitt fall med Eva, att äktenskap kan upplösas men att släkten håller alltid ihop "blint" med barnen: varken Evas mamma eller syskon drömmer om att ens fråga mig hur jag mår eller vad jag tycker om skilsmässan, eller varför, eller något.

Hade Evas mamma varit med om att "välja mig" åt Eva, så skulle hon förmodligen ha känt ett större ansvar för mig, som gick att förena med en bestämd moralisk hållning gentemot Eva, och mig.

Jag skriver inte allt det här för att hävda behovet att "gå tillbaka" (trots att kvinnorörelsen svärmar för återgången till det underbara "matriakrkatet"), utan för att poängtera den oerhört stora betydelsen att kämpa tillsammans för sitt äktenskap. Dessutom uppenbaras dagens absurda situation, där en frigjord och självständig kvinna i ett land där kvinnor är självständiga och frigjorda som aldrig förr, kan målmedvetet och självständigt välja både en forsta och en andra gång sin "livskamrat" för att sedan överge vederbörande eller låta sig passivt överges utan kamp. Och vad är det som berättigar till detta ? Ja, det är"KÄNSLORNA" - DEN ENDA MÅTTSTOCKEN, känslorna som tidigare kunde i stället svära livslång trohet till just den här livskamraten. Och så förändras "känslorna" och om man inte skall vara "blödig" och tycka synd om den förbrukade första kamraten, så är det dags att tillämpa den"enda ändrade"måttstocken till ett nytt "objekt". Och så vidare. Och på vägen "skaffar" man sig barn med den ene och den andre och den tredje, ironiskt nog levande symboler för föreningen och trohet mellan man och kvinna. Eller.... var det visst inte så att tidningarna härom-veckan skrev om de homosexuellas rätt att gifta sig med varandra och adoptera barn (som i sin tur "omhändertas" av de sociala myndigheterna från "olämpliga" familjer) ?

Så, det var tydligen inte det här med att få välja själv, och självständighet och frigjordhet och allt vad det heter, som öppnade vägen för stabila utvecklingsbara förhållanden där barnen fick utvecklas tillsammans med både sin mamma och sin pappa. Vad sägs om"barnens rätt" till både egen mamma och egen pappa. Vad sägs om deras "känslor" som under en lång tid råkar vara mycket mera trogna och stabila än föräldrarnas känslor för varandra, till den graden att barnen under många år envisas i att vilja fortsätta att bo med både mamma och pappa ?

Det är nog som den turkiska flickan sade i radion: dagens svenska ungdomar måste ha tagit över från föräldrarna - med sina hysteriska småskrik varannan dag om "Han är den gulligaste..." och "han är den snyggaste.." och "Å...vad kär jag är..." och så vidare, de pratar inte alls om KÄNSLOR. Sånt är inte KÄNSLOR. Sånt är nog bara det första primitiva uttrycket av vila reaktioner eller lustar jag råkar ha, eller vilka besvikelser jag råkar ut för när jag ropar "Å, vilken usling..." eller "Å, vad tråkig och elak han blivit.." eller "Äh,.... vi har blivit så olika...." Och språket blir därefter och helt apropå avslöjar det hur grunda dessa "känslor" egentligen är: "Hej morsa ! Idag är jag dökär. Jag har träffat en kille som är skitsnygg ! ..... Min förra kille vill jag inte ha längre. Han är så pundig i huvet. Men vi kan ändå träff fortsätta att träffas,som vänner..."

Det är fredag morgon. Jag tittar genom fönstret och det är soligt. Vad gör Eva och barnen just nu ? Tittar de på mina blommor utan att veta vem är den som har skickat dem ? Eller är de bortresta och håller på att åka skidor i den vackra gnistrande solbelysta snön ? I Hamrafjället kanske, där Eva och jag varit tillsammans ett par-tre gånger ?

187

En sista tanke: Eva anförde det faktum att vi två aldrig varit riktigt "förälskade"i början som bevis på att vår kärlek var död, "dödsdömd" från början.... Jämför med den turkiska sedern...

Stockholm, den 28 februari 1981

Lördag morgon.
Jag har just tillbringat större delen av morgonen med att följa -lyssna på ett radioprogram som berör mitt arbete. En telefonväkteri om "80-talets datorsamhälle" där bl.a. några arbetskamrater medverkade och kommer att undra om mina intryck och så vidare.

Visst är det något plågsamt att tillbringa lördag morgonen på det här sättet, och med att läsa tidningen, samtidigt som en vacker sol skiner därute: en vacker vinterhelg, då jag skulle naturligtvis längta att efter att sätta på mig ett par skidor och vara ute i fjällen. Eva skulle kanske säga att jag "tycker om att lida", alltså en psykiatrisk diagnos på "masochism", att det skulle vara orsaken till att jag stannar hemma och inte roar mig så mycket jag kan. Jag skall visst gå ut men först måste jag sätta några tankar och känslor på pränt, vilka väcktes av att jag igår anade genom blomsterhandlaren att Eva faktiskt var bortrest på sportlov någonstans. Det skulle ju bara kunna leverera blommorna på måndag.

Så tänkte jag att jag skulle så mycket vilja vara med. Jag hade t.o.m. redan i slutet av förra året reserverat den här sportlovsveckan fri från föreläsningar för att kunna"följa med", dvs för att Eva och något av barnen (troligen endast Daniel då Mia föredrar alltid stanna hemma och sköta sig själv med någon ev. pojkvän) och jag skulle kunna åka någonstans. Åtminstone Daniel och jag skulle kunnat åka till Alperna, ett önskemål som Daniel uttryckte ett par gånger under de senaste två åren.

Men så blev det alltså inte. Nu sitter jag i stället och har fyllt veckan med föreläsningar och annat, och jag tänker på "min familj" det vill säga den familj - Eva och Daniel som var med - som jag åkte till Bulgarien med och presenterade till hela min släkt som "min familj".

Jag tänker vidare på att Eva just nu an antagligen njuter i fjällsolen någonstans och står på det paret skidor som jag gav henne i present för något år sedan. Visserligen bytte hon ut dem sedan därför att bindningarna passade inte pjäkorna, men ändå är de "mina" skidor. Bytet bör emellertid underlätta att hon undviker erinra sig om min present. Och kanske bär Eva dessutom den skidjacka, röd med vita prickar - hennes älsklings- färgkombination, som jag också skänkte henne vid samma tillfälle. Det måste också ha varit födelsedagspresent, förresten. Jag kommer ihåg att Eva var så entusiastiskt för skidornas beläggning (jag kommer inte ihåg vad det hette - en sorts skinnstrimlor) som hindrade att man gled bakåt, och minskade på behovet att valla skidorna.

Vad glad Eva måste vara ! Verkligen "en kalv som kom ut ur ladugården efter den svåra vintern"och det eländiga äktenskapet. Förmodligen måste den upplevda livsglädjen tjäna som slutlig bekräftelse i det berättigade i att ta ut skilsmässan. Så är det nog när, som Wells uttryckte det, man inte betänker att "KÄNSLORNA ÄR INTE DEN ENDA MÅTTSTOCKEN". Hur som helst, med mig vägrade Eva att t.o.m. gå på bio, gå ut på promenad, eller ut till stan, eller till gemensamma vänner. Så blir det en självuppfyllande förutsägelse att det bli desto roligare nu, att tom. gå till fjälls. Med vem ? En ersättare ? Jag får tårar i ögonen bara jag råkar leva mig in i det, lite grand.

Och så kommer Eva hem söndag kväll eller måndag morgon och hittar min eländiga lilla present: Hans Peterssons bok "Ni Får Inte Skiljas"!

Var det någon som trodde att ett sådant initiativ skulle främja hennes återkomst till vårt äktenskap ? En trist moraliserande vädjan till att återgå till vårt FASTA förhållande, till"vinterladugården"? Nej, det är nog mera sannolikt att Eva ger sig i kast med att planera sommarsemestern i stället, med Någon Annan.

Igår kväll, efter att ha anat att Eva var bortrest, och xxdx antagligen roade sig, och kanske t.o.m. dansade på kvällen på någon fjällhotell, kände jag mig ovanligt mycket ensam. Som det ofta är i sådana fall, så vill jag inte söka mig till vänner och bekanta för att "glömma" Eva och kväva sorgen. Jag minns hur Eva berättade att hon kom över sorgen över skilsmässan/övergivandet från Sven-Eriks sida, genom "ett samtal kring en flaska rödvin tillsammans med en väninna". Är det någon som tror att Eva och Sven-Erik skulle ha skilt sig om Eva hade kämpat mot "Övergivandet" lika hårt och envist som jag nu kämpat mot att bli övergiven av henne ? Nej, det snarare bekräftar att Eva snarare omedvetet välkomnade Sven-Eriks övergivandet, som hon obemärkt hade varit med att provocera fram för att få komma ut som en befriad "kalv ut ur den ladugården."

Jag upprepar: jämför min aktuella kamp mot att bli övergiven av Eva, med Evas ansträängningar mot att bli övergiven av Sven-Erik, trots att då fanns dessutom barnen att också göra det för.

Jag jämför också med min egen första skilsmässa: där drog vi oss i 10 år, trots att vi inte hade några barn att kunna skylla på. Och sen försökte vi med terapi, en lång tid före och efter, i ett försök att ifrågasätta oss själva. Idag skulle jag inte heller ge efter så lätt, som jag trots allt gjorde då. Och det var inga småsaker: när jag kom hem från en tjänsteresa hittade jag min första x fru i sängen med en annan man. Precis som i film- och boktragedierna. Och så envisades jag i alla fall att försöka att hålla ihop tills hon inte orkade längre med spänningen och flyttade ifrån mig. Men den gången ville jag vara snäll och "skilja mig som vänner" och jag gick med på att säga att det var "vi" som skildes. Jag skämdes kanske för att erkänna att jag xxxxå blivit övergiven: det förringar ju "värdet" på människan. Och nyligen kom jag att tänka på att det fanns "krav på barn" även i det förhållande. Min dåvarande fru ville redan efter 5-6 år lappa ihop våra problem genom att ev. ha barn, fast hon inte var så säker själv om hon ville ha ett, med tanke på utbildning och allt. Och bara xfxxx några månader hon hade flyttat ifrån vårt hem, och upprätthöll lösa förbindelser med ett par-tre män, så sade hon en gång att hon ville gärna komma tillbaka till mig "om jag gjorde henne med barn !" Märkliga sätt att "skaffa sig" barn använder man i moderna tider ! Barn som "räddare" av vuxnas inbördes förhållanden, en avstjälpningsplats för icke önskade självrannsakningar, tillhyggen i inbördes kamp och levande utpressningsobjekt: "Om,....., Annars".

Igår kväll tänkte jag så och kände mig, som sagt, ovanligt ensam. Gammaldanskursen var inställd p.g.a. sportlovet och jag kände en stigande x ångest växa inom mig. Min typiska rädsla x för att förlora kontakten med LIVET, den kontakten med det livet som Eva skulle ha hjälpt mig att utveckla och upprätthålla livet ut. Jag såg att det skulle bli folkdansinstruktion i Mariahissen, tog mig i kragen i"kampen för LIVET" och åkte dit. Men, ack, jag såg Eva hos varje kvinna som var där. Eva är dansen och livet för mig, och människorna är inte ännu utbytbara i min föreställningsvärld....

189

Lördag kväll.
Efter en lång promenad på Djurgården kom jag hem lagom till en lång vila och middag. Det är inte så att jag isolerar mig, men jag behöver samla mig litet efter vecko-kringflackandena. Dessutom är det faktiskt inte lätt att "planera" veckoslut när jag ständigt är i Linköping, så fjärran från veckoslutsatmosfären.

Jag tittar på hur mycket jag skriver och jag blir skrämd själv av den här aldrig sinande källan och flöde av ord, tankar och känslor. Fram till år 1978 och"mordet"på vårat foster, liksom i mildare form fram till Evas beslut om skilsmässa i slutet av november, föredrog jag nog att "leva" och försöka kommunicera direkt med Eva och barnen. Fram till november-december i fjol, levde jag,helt enkelt, i stället för att skriva och studera. Visserligen hade jag börjat att undra om det här med "manligt-kvinnligt" som Eva hade så smärtsamt förbryllat mig med, men jag skrev inga sådana här dagboksbrev.

Och nu plötsligt, efter min påtvingade separation från familjen måste hela min energi och intellektuella kraft finna nya utvägar och nya mål än den vardagliga kampen för familjen och äktenskapet.

Det är en farlig tid, det är allmänt erkänd bland familjerådigivare, socialarbetare, terapeuter och andra "experter". Den psykiska energin som tidigare var vänd utåt, blir plötsligt vänd inåt och väcker till livs alla slumrande psykiska omedvetna egenheter. Det är lätt att det går snett, om man inte har tillräckligt kraft att mobibilisera all kunskap och förnuft på rätt sätt. Det kanske var det också som gick snett sist vid mitt sammanbrott i Umeå, när jag knäcktes av min längtan efter Eva.

Det är också vad som hände med många kvinnor nuförtiden, antingen genom att de slipper ha barn tack vare p-piller, eller i och med att barnen växer och inte längre tar några materiella krafter i anspråk. Samtidigt finns det alltfler hjälpmedel i hemmet och på jobbet som lämnar mera energi att vändas inåt. För många hägrar då den vaga drömmen om "frigörelse" och här kan det också gå snett. "FRIGÖRELSEN AV KALVEN FRÅN DEN VINTERMÖRKA LADUGÅRDEN". Frigörelse. Att inte längre känna sig"fast". Och så kommer den perverterade feminismen mot vilken Ellen Key själv hade svurit "Hannibals ed om outsläckligt hat". Kvinnosaken. "Saken". Vilken "sak" ?
Ja, egoismen, självupptagnheten, trolösheten, promiskuiteten, njutningslystnaden där "känslan är den enda måttstocken". Där känslor är inte känslor utan lustar.

Kerstin Vinterhed angriper i torsdagens DN Elisabeth Hermodsson och Ingrid Sjöstrand för att deras manshat egentligen härstammar från förnekandet och föraktet för deras egen inre manlighet. Som kvinnor vägrar de erkänna mannen inom sig, och det som de vill förbli omedvetna över tar sin revansch genom att dominera dem i smyg. Man kan inte beakta, ta hänsyn till, och medla med något som man är omedvetna om. Just det som är "olikt" kvinnan själv. Kerstin Vinterhed skriver om Hermodssons senaste diktsamling,

> "en dikt där diktaren besjunger sig själv, sin egen kropp... I samlingen föregås den av en hätsk uppgörelse med manssamhället, dess konspiratoriska ondska, krigiskhet, kapitalism, etc. I "jag äger min navel" skall diktaren äntligen ha hittat hem, funnit sig själv, sin egen identitet.
> Men dikten är en narcissistisk orgie som ingenting har med kvinnorörelsens gemenskap och ömsesisighet att göra, detta ja till det späda livet och växandet som är rörelsens signum. Mig förefaller dikten vara ett missförstånd, en självhävdelse som gått i baklås.

190

> Frånvaron av dialog, av ett meningsfullt och
> älskat du, gör denna lovsång död... Det gäller
> för kvinnan att betrakta sig själv som kvinna med
> kvinnors ögon, att upptäcka sig själv, sin mor,
> sin dotter utanför det manliga... Tanken är att kvinnan
> härigenom får ett nytt värde, ett värde som hon själv
> och inte mannen ger henne.
>
> Jag vill hävda att denna kvinnochauvinism samtidigt
> innehåller en paradoxal självförnekelse, den nämnligen
> av det manliga i varje kvinna och det kvinnliga i varje
> man....

Så långt, alltså om Evas anklagelse att vi är så olika, och att det var så roligt att spegla sig själv i Lotta, vad roligt det var att kunna göra samma saker tillsammans, allt det där intresse för kvinnor och mödrar och döttrar, allt det där faders- och mansföraktet, allt det där pratet om "frigörelse" från"det fasta", lika med upphöjandet av "sig själv" ovanför ovidkommande blödighet som skulle likna hennes syster Mariannes "syndtyckande" för hennes man Kaj. Detta kan alltså vara Evas upplevda hotet mot "sig själv" och hennes "identitet", att jag håller henne "fast", att jag inte låter henne vara "sig själv", och att hon känner sig förlamad och inte kan "göra saker" eller "få vara sig själv" i min närvaro. Å...xxx vad hon blommar, däremot, i sällskap med andra kvinnor i hemmet och på jobbet, eller med andra män i kollektiv, så länge de är biologiska kollektiva avelstjurar, och så länge de inte bli unika genom att komma för nära, och för länge....

Vart leder detta "sig-självеri" ? Jo, det kan man ana i Christina Hjorths aningslösa recension av radio-TV pjäserna av Bjørg Viks "Døttre" och av Alexandra Kollontajs "Tre Generationers Kärlek" i förra tisdagens DN: att inte klamra sig fast vid gångna tiders ideal och sedvänjor, inte ha skuldkänslor, att ta avstånd från sin mors pliktuppfyllande liv, att ta sina känslor på allvar, att våga gå sin egen väg, känslofri syn på sexualiteten som ett möte mellan två fria individer, att utan hänsyn till konventioner, öppet och fritt våga leva och ta konsekvenserna av det..... Vackra ord, alltså om att inte vara "fast"! Och det hela avrundas med en referens till de två kvinnorna i Kollontajs XXXXX pjäs, Mina och Lily som tar hand om Minas utvecklingsstörda 41-åriga dotter Gemma:

> "Gemma är utvecklingsstörd och befinner sig på en
> 4-årings nivå. För Mina och Lily är det ändå en livs-
> uppgift att vårda Gemma. Det är ett starkt beroende-
> förhållande dem emellan. Visst har de en känsla och
> inlevelseförmåga när det gäller Gemmas infall. Kanske
> gör de henne gott med sina omsorger. Men något utrymme
> för eget, självständigt liv finns inte.
>
> Det är kanske det som gör föreställningen så plågsam,
> trots den nyanserade och känsliga dialogen. Kvinnor
> som vårdande, uppoffrande änglar utan egna krav."

Därför är det bra att det finns daghem och att det finns skilsmässa för att underlätta att föräldrar och makar "lösgör" sig vid gångna tiders ideal och sedvänjor, och slutar att vara uppoffrande änglar till andra människor i nöd, utan de kan"bejaka" "sin egen" identitet, och spegla sin egen navel i likasinnade, helst t.o.m. av samma kön, och kan lära ställa "egna krav" utan "blödiga-känsliga-nyanserade" hänsynstaganden som är så plågsamma att konfronteras med, för moderna och frigjorda människor...!!!

191

Min bit erhet ? Ja. Och ursinnig indignation. Och förtvivlan!

Stockholm, den 5 mars 1981

Torsdag kväll.
Nyss hemkommen från Linköping, efter en "kamp" för att frigöra den kommande veckan, så att jag skulle kunna resa bort någonstans, till Italien för att hjälpa min mor med hennes problem, eller till fjällen för att åka skidor då jag inte åkte med Eva och barnen. Det fanns inga lämpliga resor kvar: jag chansade på att det skulle finnas billigare "sista minuten" resor, men de var slutsålda. Jag såg att det fanns "veckosluts" resor till Åre och Tänndalen för 385 kronor, men jag skulle ha behövt åka redan kl.19 idag. Jag skulle inte ha hunnit... Det värsta är att törsten efter fjällen känns så övermäktig efter att jag förstod att Eva hade åkt dit på sportlovet.

Och inget ord från Eva. I måndags måste "familjen" ha fått mina blommor och den lilla boken. Kanske uppfattades det som en oförskämdhet: bara detta att våga höra av mig efter den klara och tydliga avvisningen ! Alltså, inget svar, inte heller på det lilla följebrevet som jag skrev av enligt vad jag tänkte ut i mitt dagboksbrev av den 21 februari.

Men det är ganska naturligt. Sådana försök till att etablera kontakt har jag gjort sedan minst 6-7 år tillbaka och jag har alltid avvisats med föraktfull tystnad. Så, egentligen, det skulle vara förvånande om just nu jag lyckades väcka något gensvar, när Eva till slut lyckats "komma loss"...

.....

Ja, "komma loss", för att åter kunna leva upp sina FANTASIER.

.....

Det var ju Evas älsklings-FANTASI som dödade vårt foster och slog in sista spikarna i vårt äktenskaps kista.

.....

Det var anledningen till att på vägen till tåget,i måndags, köpte jag det första numret av RFSU:s nya tidningen "Ottar" som blev så omtalad i pressen veckan innan. Det framgick att det nummer ägnades helt och hållet åt problemet med de sexuella fantasierna". Tidningen Ottar, till äran av Elise-Ottensen Jensens minne....
Och så köpte jag tidningen och började att läsa den på tåget....
Och ju mer jag läste desto mera berörd kände jag mig.....
Jag upplevde ju att det handlade just om Evas fantasier, just de fantasier som Eva enligt egen utsago hade behövt bli stimulerad med av både Sven-Erik och mig. Samma fantasier som var så "levande" för henne att de gjorde all pornografi överflödig, och som hade den fördelen att de kunde hållas mera "hemliga" hos Eva: hon trodde att efter att ha avslöjat dem en gång för att jag skulle hjälpa till med "sagor", så skulle hon undanhålla dem för mig efter att vi blev osams. Trots att vi blev "osams" just på grund av den verklighet som fantasierna symboliserar: mans- och fadersförakt.

Det var det som var problemet: Eva tror att fantasiernas "verklighet" är att leva upp de tänkta handlingarna, bokstavligt talat, i det vanliga livet. Medan det mest troliga är att "verkligheten" är att leva upp i det vanliga vardagslivet just det som de tänkta bilderna symboliserar, t.ex. bortrationaliseringen av pappor på löpande band.

Och så tar jag alltså upp det första numret av Ottar, RFSU:s nya"boktidningen om sexualitet,samlevnad,samhälle", och jag vet inte om jag skall känna tröst eller smärta av att se mitt livsöde och mina livserfarenheter delade av andra stackars arma människor som jag själv. Jag läser om Helena, den bröstfixerade, med sina lesbiska fantasier, som ändå tycker att

- Man måste se varandra i ögonen, om inte annat så för kåthets skull.
  När hon ligger med en man så tänker hon inte på någon annan:
- Jag sätter en ära i att inte tänka på den ene, när jag ligger med den andre. Det är fråga om en sorts hederlighet.

Sån tur hade jag inte, tänker jag, att finna en hustru med en sådan hederlighet.... Och jag hade väl mina aningar....:

Helena tyckte att hennes samliv med maken förändrades när de fick barn.... Hon upplever att "loppen redan är kört" med maken...
- Jag har en dockskåpsdröm, det är en 2:a i innerstan, att för första gången i mitt liv få bo ensam och reda mig själv.
  Hon har också en fantasi hon skulle vilja ha förverkligad, att vara tillsammans med en annan kvinna och en man samtidigt.
  Och slutligen är hon motståndare till pornografi - i princip - men i praktiken tycker hon mycket om att läsa pornografiska texter.
- Om man demonstrerade mot porr så skulle jag gå med och bära en flagga, men inom mig så skulle jag hoppas att vi förlorade.

Javisst, "loppen redan kört med maken". Det känns igen, men är det måhända inte helt naturligt när man vill ha mannen bara som en avelstjur, som hon inte längre behöver efter att ha fått barn och efter att ha"parasiterat på kärleken och på vördnaden för moderskapet" ? För, då dyker plötsligt upp känslan av att vilja "bo ensam" och "reda sig själv" (och barnen!?) Att inte längre känna sig "fast" efter att ha "skaffat sig" barn. Känns det inte igen ? Och detta med 2:an i innerstan: när jag för många månader sen förklarade för Eva att jag ville "hålla fast" även för att vara nära barnen så svarade Eva att jag fick gärna flytta in för gott i hennes lägenhet i Orminge och ta hand om Daniel och Maria, eftersom för hennes del ville hon gärna flytta över till min 2:a i stan och ha det lugnt och skönt (= "få bo ensam" och "reda sig själv" ?) Och barnen då, vad vill de, och vad behöver de ? Behöver de inte en mamma också ? Eller tycker Eva att det räcker att de "finns till" för de tillfällen då hon råkar behöva dem, och längta efter dem, och då kan hon komma tillbaka till Orminge och be mig åter flytta därifrån - som när hon ville ta emot Mia "i retur" från pappan i Göteborg efter att ha "skickat henne iväg" dit när det passade henne och det var "för jobbigt" ?

Vad är meningen med BARN, vilkas födseln uppenbarar att "loppen redan är kört" med maken, och som gör att modern heller vill släppa LOSS "tillsammans med en annan man och kvinna samtidigt". Vart tog fadern vägen då, medan "hennes"barn sover i rummet bredvid ? Och vilken är faderns roll "den nya" fadern, om det råkar bli ett barn av att vara "tillsammans samtidigt" med en man och en kvinna ? Skall mannen bara stå för det biologiska och sperman, "den körda loppen", medan kvinnan står för det andliga"faderskapet" ??

193

Ja, Eva kanske "reder sig själv" på någon folkdans eller gammaldans tillställning i kväll, men jag sitter här vid skrivmaskinen och fortsätter att läsa Ottar och tänka på henne. Jag läser vidare om Lydia som varit tidigare gift i tio år, och som under äktenskapets senare år tyckte att hon "försvann" (kände sig "fast"?) under sin mans dominans:

> För tio år sedan sade Lydia till sin man att hon ville skiljas. Det gick odramatiskt och bra och bohaget delades utan bråk. Nu är Lydia vad som kallas ensamstående... Hon har haft ett par förhållanden sedan skilsmässan, men har nu sedan tre år ett lyckligt samliv med en åtta år yngre man som också varit gift. Hennes och hans frihetsbehov stämmer överens precis - ingen av dem vill bilda bo tillsammans, de tycker det är utmärkt praktiskt att träffas ett par gånger i veckan, veta var de har varandra och ofta fira sina helger ihop. Men semestrar gör de lika ofta var för sig. Lydia har sina resönskningar till andra platser, hennes nya vän sina.

Eller, som Eva säger: var och en med "varsitt" liv, och "varsitt" allting, från början till slut, från "varsin" glasstrut till "varsina" orgasmfantasier. Bra att träffas för att ha ett "biologiskt medel" till orgasmerna. Annars allting "varsitt". Det blir bara lite problem med BARN, som är till sin natur "gemensamma", men det går också att ordna med ett par skilsmässor, för då kan var och en bidra till orgasm-möterna med "varsitt" barn, från tidigare äktenskap.

När Eva, under årens lopp, på sitt typiska sättet "krävde" att jag skulle göra henne en önskad tjänst på stubben, och utan dröjsmålsfrågor, och omedelbart efteråt hotade med att hon annars kunde "klara det själv", så tvingades jag till slut en gång replikera: "Ja, Eva, jag vet att du kan göra allting själv, det är bara barn som du inte kunde göra själv." Men, det är klart att Eva vinner alltid med sista svaret (Det finns ju alltid Någon Annan som ställer upp, om inte du vill, lilla Kristo...)

Och det påminner om nästa intervju jag läser i Ottar, om Nina som tyckte att schäferhunden kunde slicka henne så bra, och att hon kräver att killarna också skall "ställa upp" lika skickligt:

> - ...Dom killar som inte ställer upp på det får dra.... Nu har jag en kille som är nästan lika bra som den där hunden. Vi har ett bra sexliv, Han har en annan tjej. Han och jag har inte så mycket gemensamt i övrigt, intellektuellt och så, men vi har väldigt bra sex ihop.

Ja, ja, jag kommer ihåg vad Eva upprepat de senaste åren, att jag kunde duga så länge "sex""fungerade", att vi annars hade inget gemensamt och därför ville hon åtminstone ha barn med mig för att vi skulle få t.v. något gemensamt att prata om, och att på sistone dög jag inte ens som "sex" åt henne... Eva är ju så sinnlig... Och Nina ?:

> Henns fantasier och hennes bildspråk är väldigt sinnligt och hudnära: slicka och smeka och använda oljor, att ha det mjukt och gott...
>
> Nina talar om sig själv som besvärlig, men vad hon egentligen gör är att agera ut mycket av vad hon känner. Sexualiteten har varit ett starkt band till männen. Så länge sexet funkade så skulle killen stanna kvar hos henne:

- Bara killarna ville knulla var det frid och fröjd. Jag gav sken av att vara aktiv, av att vilja trots att jag ofta inte velat. Sexualiteten blev också en sorts hämnd: okey, kom och visa vad du har att bjuda på,och när det inte gick så var det en bekräftelse på att han var oduglig....

  Bandet mellan Nina och hennes mamma är fortfarande starkt. De har varit som syskon, säger Nina. Mamma började gå ut med andra karlar i Ninas tonår och fick stöd av sin dotter....

  För Nina betyder systerskapet mycket, dvs närheten till andra kvinnor.
- Jag har levt ett starkt liv tillsammans med kvinnor...

Alldeles mot slutet av samtalet säger hon att hon tycker att killar sviker. Hon tycker killar är hopplösa...

- Det enda som kommer ur dem är spermier, gud så ointressant...

Ja, det enda som inte känns igen är hennes mor, annars går det går inte att ta miste om pappans svaga eller obefintliga roll i vardagslivet.... trots att han kan i och för sig vara hur bra som helst. Vilken respekt för faderskap och för män kan en sådan kvinna känna? Liksom den följande intervjun i Ottars serie av samtal med olika kvinnor och deras"fantasier":

-När jag fantiserar under samlag, "försvinner" killen jag ligger med. Han finns inte i mitt medvetande, jag är helt koncentrerad på mina fantasier....

Jag borde ju tänka på honom när det är han som eggar mig, men det gör jag inte. Jag blundar och ser....

-Jag var väl en sån där söt fyra-femårig tjej som kåtade upp pappa när vi lekte och kelades. Och för pappor är det ju absolut förbudet att känna lust till sina döttrar. Det enda de kan göra i en sådan situation - när det till och med är förbjudet att tala om saken - är att stöta bort döttrarna, som känner sig svikna av någon outgrundlig anledning...

Och jag som under alla dessa år försökte acceptera att aldrig bli betraktad, ögon mot ögon, i kärleksögonblicken. Allting skulle arrangeras, position och allt, för att man, på djurens vis, skulle slippa se varandra i ögonen. Var det för att "fantasierna" inte fungerar då ? Och varför skulle jag ständigt anklagas för att inte vilja "ställa upp" och för att "svika" så snart jag inte anade antydan om önskningar eller så snart jag inte omedelbart lydde "kaptenens" befallningar ? Men visst är man inte ensam: i ytterligare en annan intervju där Anette bekänner

-...Och jag måste säga att fantasierna ligger som en mur mellan mig och min man. Jag tänker ju aldrig på oss, på det vi gör och vad vi känner för varann när vi knullar....

Jag ser på bilder av kvinnor i förnedrande situationer och tänker att det är bilder av mina fantasier och att det är därför jag hatar dem så mycket. Avslöjad, liksom. Jag tycker det är obehagligt att berätta om det för dig som är feminist, men samtidigt är det skönt att tala om det. Dom gånger jag försökt klara mig utan fantasier känner jag ingenting med min man.....

... Och jag har hela tiden känslan av att det finns en annan sexualitet, en som inte jag har tillgång till men som jag har läst om. Där dom älskande njuter av varann och lever sig in i varann och blir enormt tillfredsställda av det. Det har jag aldrig upplevt. Det är därför jag inte är särskilt förtjust i engångsmöten. Jag måste bli smekt på speciella sätt för att kunna fantisera. Och det kan ju aldrig den man jag just mött. Därför är det så bra med min man. Han vet precis hur jag vill att det skall vara. Och även om jag berättat en del av fantasierna för honom så tror jag inte att han fattar helt och fullt. Att det bara är med fantasin jag kan bli tillfreds alltså. Att jag klarar mig lika bra utan honom. Det har jag inte berättat.

.....

Ja...skillnaden är att Eva har berättat det, och visat det också, att hon "klarar" sig minst lika bra utan mig. Det är fantasierna och "sagorna" hon behövde mig till, för orgasmernas skull, och för det faderlösa barnets skull som "fantasisystrarna" skulle ta hand om.

Men, vad gör man när man är"avslöjad" och maken har förstått vad fantasin står för i verkligheten, och när han inte längre vill ställa upp på fantasin, och förväntar sig insikt, omprövning, självrannsakan, förändring ?

Ja, då värnar Eva om att "få vara sig själv", och komma "loss" ur det "fasta" greppet, i förhoppning att kunna leva ut fantasierna i lugn och ro, med Någon Annan som helst ovetande om allt det här "ställer upp" att ta honan bakifrån, eller medan hon blundar, eller ber honom eller henne att berätta "sagor". Eller, är det möjligen så att Eva inte skulle behöva blunda om fantasin på en gång levdes upp i den verkliga sängen ?

.....

Men en sak skall Eva få veta, för att kunna repetera för sig själv och för sin nya "partner" inför den annalkande orgasmen:

ATT VARJE FRAMTIDA ORGASM SOM EVA LYCKAS ROFFA ÅT SIG MED HJÄLP AV FANTASIER OCH NYA PARTNERS HAR KOSTAT LIVET PÅ VÅRT BARN

och att det enda raka sättet att komma över det här in i en äkta hederlig och moralisk sexualitet skulle ha varit att "klara upp" allt det här inom ramen för vårt äktenskap, där hennes eller vårat livsproblem tog sin legitima form som en abort-tragedi. Eller, som Ottar skriver i inledningen: fantasierna kan inte vara farliga, SÅ LÄNGE DE FÖRBLIR FANTASIER, och slutar med en uppmaning:

> - Du som är allvarligt störd av dina fantasier, du behöver säkert hjälp för att komma till rätta med dem. Det kan ta många timmar av grundlig analys innan man ens kommer i närheten av vad fantasierna står för.
>
> Ofta har de sexuella fantasierna förklaringar som inte har särskilt mycket med sexualitet att göra...

Men, tyvärr, är den "grundliga analysen" som Eva valt, att kasta först vårt foster och sedan mig själv i soptunnan, där tidigare redan fanns hennes tidigare "partners". Det är vår, hennes partners, förtjänst om vi lyckas kravla oss upp ur soporna.

Stockholm, den 6 mars 1981

Fredag kväll.
Det blir nog ingen skidvecka. Det fanns inga bra skidresor kvar och det är inte roligt att åka ensam när jag ändå tänker hela tiden på "min" familj.

Jag skrev så mycket om"fantasier" sist. Vad jag skrev gav kanske intryck att jag betraktar mig helt"oskyldig" i detta avseende, trots mina synder som jag bekände i tidigare brev. Men det är ett faktum att jag i själva verket förbannar mig själv för att ha låtit mig eggas upp av Evas upphetsning och hennes begäran, från början, att få höra sagor, "samma sagor som Sven Erik hade gått med på att berätta för henne". Sagor som tillät Eva att åter leva upp, på beställning, hennes lesbiska intermezzo med Lotta. Sagor som var och är hennes verklighet. Hon skiljer minnsann inte mellan fantasi och verklighet.

Jag förbannar mig alltså för att ha varit så svag att ge efter för Evas utpressning att skaffa henne barn. När jag kände mig sårad efter att vi bråkade i Bulgarien sommaren 1978, så tappade jag tillfälligt lusten att ligga med Eva. Då hotade hon med att gå och lägga sig med någon annan för att skaffa sig barn. Jag förbannar mig för att jag gav efter då och för försoningens skull fortsatte jag att ligga med henne i alla fall, vilket ledde till att hon blev gravid. Eller hon kanske redan var gravid. Jag var för svag, då. Jag får betala den där svagheten tusenfaldigt nu. Malplacerad försonlighet som egentligen var svaghet, kanske rädsla att Eva inte skulle tro att jag älskade henne i fall jag slutade att ligga med henne för tillfället, och började att tänka om betr. det där med barn, att jag egentligen ville inte längre riskera ha barn under sådana där omständigheter. Min malplacerade eftergiften var i så fall helt enkelt rädslan att bli övergiven av Eva om jag inte "ställde upp" på hennes krav på barn. Jag sade ifrån, men för sent, när aborten hade blivit oundviklig.

Jag förbannar mig också för all den passionerade erotiken som jag hängav mig åt tillsammans med Eva, medan deras barn - det vill säga hennes och Sven-Eriks - sov bredvid oss.
Och alla kyssar och kramar som Eva och jag gav till varandra medan deras barn tittade på. Jag mår illa och nästan kräks när jag tänker att det kunde ha vara våra barn som tittade på eller sov bredvid Evas och min "ersättares" promiskuösa säng.
Då kunde jag också ha skrivit en insändare till tidningen, lika den som jag bifogade brevet av den 26/2, "Vad har jag att vara stolt över ?"

Evas plats var egentligen vid sidan om hennes barns far, inte i sängen tillsammans med mig, från början en vilt främmande för Daniel och Maria som nödtorftigt hade just vant sig till Bengt!
Jag har just avslutat läsningen av Erich Ségals roman "Man,Kvinna, Barn" där så fint framgår hur mycket tålamod, och gränslös förlåtelse under många år är nödvändiga för att läka ett djupt sår i äktenskapet. Om Eva hade ett uns av sådan förmåga att vilja förlåta och försona sig så skulle hon ha kunnat utan vidare återerövra och "uppfostra" Sven-Erik. I stället för att trösta sig över att han gav efter provokationerna och gav sig i väg, genom ett "intimt prat kring en flaska rödvin tillsammans med en väninna." Och en ersättningsälskare, så småningom jag själv. Jag tog åtminstone ansvar för min bristande mognad inför mitt första äktenskap och kom överens med min första hustru att inte ha barn så länge vi kände att det skulle "utnyttjas" för att ersätta vår mognad.

Men om vi ändå hade fått gemensamma barn, Boel och jag, så skulle jag banne mig ha kämpat 100 gånger mera än vad jag gjorde för att undvika vår skilsmässa. Och från vad jag har förstått från Eva hade hon inte satsat en bråkdel av vad min första fru och jag hade satsat för att rädda vårt första äktenskap. Och det varade i 10 år, utan barn som enligt Eva "hjälper till" att hålla ihop, i motsats till Evas första äktenskap som varade i 8 år, trots barn och allt.

Och varför skulle just barn ha berikat mitt och Evas äktenskap ? Jag läser vad Kerstin Vinterhed skriver i DN idag när hon refererar den engelska forskaren Ann Oakley:

> Graviditeten sammanlänkar många par, förlossningen blir en dramatisk höjdpunkt. Men när föräldrarskapet väl är ett faktum krymper makarnas gemensamma livsområde. Mannen fortsätter sitt arbete som förut. Kvinnan finner sig plötsligt ensam med ansvaret för en totalt hjälplös varelse....
>
> Det är också en realitet att kvinnan som moder får makt...

Ja.... varför trodde Eva att ett gemensamt barn var förutsättningen för vårt äktenskap ?

Svaret finns kanske i hennes glädje inför nyheten att hon var gravid, när hon utropade (det kan jag heller aldrig glömma), "Vad roligt ! Nu kan vi ta hand om barnet på mitt dagis !" Om med "vi" menade hon sig själv och sina väninnor, bland vilka hon en gång räknade sin älskade arbetkamrat Lotta, som hon absolut inte vilja skiljas sig från som arbetskamrat, inte ens efter att de hade avslutat sitt förhållande.

En del av svaret finns också i Evas antydan, inför våra planer att ev. ha barn, om att jag skulle visst få sitta barnvakt hemma medan hon skulle rätteligen gå ut och roa sig på gammaldans. Varför skulle hon avstå från gammaldans, när ändå barnet var mitt, och hon skulle ha fött det för min skull, och hon ändå redan hade sina egna barn och redan hade "offrat" otaliga kvällar och avstått massa roligt i sin ungdom... osv. Ja, jag skulle vara en ny "mjuk" hemmaman och sitta barnvakt medan hon gick och dansade gammaldans i samma Mälarsalen där hennes f.d. älskare går regelbundet och dansar.

Och ytterligare en del av svaret finns kanske också i det här med "mjukhet". Eva skulle göra mig mjukare och barnkärare genom att låta mig ta hand om barnet när inte "vi" tog hand om det under dagen, på dagis. Fast, det är klart, fanns det risker med att jag "otäcka hårda karl" skulle vilja uppfostra vårt barn, och bland annat hävda att trots allt skulle det vara skillnad i uppfostran av pojkar och flickor. Och så minns jag vad Erik Centerwall skriver i"Ottar" om de s.k. mjuka männen:

> Så säger då kvinnorörelsen (och mansrörelsen) att mansrollen måste förändras. Nu skall män bli mjuka, förstå känslor och leva med barn på kvinnors vis. Begreppet "mjuka män" är något som kvinnor talat om mer än män. Och det stämmer misstänkt väl med mammornas krav på snälla och ordentliga gossar som tar mammas parti i alla konflikter med pappa...
>
> En kvinna som deltagit i samlevnadskurser och opinionsbildning sa en gång som självkritik i kvinnokampen:
> - Det är inte en man vi sökt i männen, det är en kvinna.

Det är nog vad Eva ständigt sökt, överallt, och i mig och vårt barn....

Stockholm, den 7 mars 1981

Lördag morgon:
till och med innan jag klär mig måste jag sitta en stund vid skrivmaskinen för att ge uttryck åt några känslor som behärskade mig under morgonen:

Inget av livets stora problem om kärlek och död går att kväva eller lösa genom att smita ifrån, genom utpressning, eller genom att överge.

Jag upplever tydligen hur min själv obönhörligen driver mig till att följa upp min livstragedi, att undersöka mitt barns "dödsorsak". Jag upplever tydligt hur själslivet har sina egna "naturlagar" och hur jag helt enkelt inte kan rygga tillbaka i en av mina viktigaste livsuppgifter.

När jag tänker efter inser jag väl att i själva verket jag har förlåtit Eva för hennes roll i aborten. Det gjorde jag en gång för alla i och med att jag bestämt tog ställning för att vi skulle fortsätta tillsammans och så småningom klara upp det hela genom ett långt och svårt arbete inom vårt äktenskap. Det var det som min förlåtelse bestod av. Men, min förlåtelse innebär inte att jag smiter ifrån vårt problem.

Därför fortsätter jag att kämpa genom att skriva dessa rader. Om inte annat kommer de att hjälpa mig själv att nå större självinsikt. Men samtidigt är det ofrånkomligt att jag "drar in" andra i vårt problem. "Drar in" det är Evas uttryck, därför att annars anser jag att de redan är indragna. När en människa en gång "dragits in" i ens livskrets så kan hon inte "dras ut" utom om man anser att det är legitimt att förbruka och överge människor.

På sätt och vis har Eva erkänt detta faktum då under årens lopp hon ställt mig mot t.ex. Sven-Erik: om Sven-Erik inte "ställde upp" för de barn har förlorat med skilsmässan så fick han veta att han inte skulle inbilla sig att han var oumbärlig eftersom det fanns bl.a. Kristo på plats som ändå fungerade som vice-pappa. Om i stället det var jag som inte "ställde upp" på Evas förväntningar när det gäller engagemang för barnen så fick jag veta att jag inte skulle inbilla mig att jag var oumbärlig eftersom det fanns den "Beppe-Wolgers"-liknande grannen Kauko som kunde ställa upp och spela vice-pappans roll när det behövdes. Till den graden att Mia och Daniel under en tid kunde periodvis i sina berättelser sammanblanda orden "pappa", "Kristo" "Sven-Erik" och "Kauko".

"Indragen" i vårt liv var också Evas f.d. älskarinna Lotta i och med att Eva kunde t.ex. en morgon berätta efter att vi hade vaknat att hon hade drömt att Lotta hade ringt vid ytterdörren och att Eva inte hade vetat hur hon skulle göra eftersom jag var hemma, eller att hon hade drömt att Lotta hade kommit till henne, gravid, och att Eva hade lagt sig bredvid henne och smekt hennes stora mage....

Eller när Daniel berättar om en annan f.d., Allan, att han utmärkte sig för att vara "så snäll, så snäll". Eller när Eva själv ringer upp Allan för att beklaga sig över våra problem. Eller när Allan och Bengt ringer upp Eva medan jag är hemma (och alla gånger då jag inte varit det, eller på hennes jobb) och hälsar henne på hennes födelsedag, eller berättar hur ledsna de är....

Så, det är nog allt det här som jag inte kan smita ifrån. Det finns knappast några viktigare saker i vårt liv än dessa små vardagshändelser som spränger så många äktenskap och undergräver alla människors känsloliv och hela samhället i dessa vargatider. Det är inte fråga om att "förlåta" utan tvärtom, förlåtelsen inkluderar löftet om att engagera sig till döds för att klara upp det här så långt det går i en enstaka människas [illegible] arma liv.

Jag vill till exempel förstå vad betyder den här hårda oförsonlighet och kavata attityd hos Eva inför livet, under en yta av skenbar mjukhet. Jag kommer ihåg att vid Evas pappas, Calles, död Eva berättade att hennes mamma inte ville lämna Calles lilla [illegible] pappersfirma i Mariannes händer. Orsaken var, enligt Eva, att Marianne var så "hård" och "hänsynslös" i affärer att hon skulle ha förstört sin pappas minne och goda rykte hos torghandlarna som köpte upp hennes pappas påsar. Skulle Eva, tänkte jag, tala om hård och hänsynslös ? Hur kom de sig att Evas mamma, om det här stämmer överhuvudtaget, anförtrodde sig just i Eva när det gäller en sån sak som hårdhet och hänsynslöshet. Eva är ju precis sådan själv ! Det var kanske anledningen till att under så många år, trots att jag ville att vi skulle bjuda Marianne och Kaj till Stockholm, så ville Eva inte ens höra talas om det därför att hon inte stod ut med sin syster, för att hon var så materialist, kavat, hänsynslös och prylfixerad. Och dessutom med fel politisk uppfattning, hade det visat sig vid ett kort besök för några år sedan - när Vietnam var aktuellt, tror jag.

Men det gick över, tydligen, den här jobbiga känsla för Eva att se sig själv i spegeln (samma företeelse som gjorde att hon inte stod ut med Mia och skickade henne att leva hos Sven-Erik i Göteborg). Och så plötsligt ändrade Eva uppfattning i och med Calles död. Plötsligt tyckte Eva att det var mysigt att vara tillsammans med sin syster, att lära från henne att sy folkdräkter som kunde användas att dansa gammaldans med, att sy mysiga skjortor, osv. Det enda felet som systern nu hade var att hon, liksom Eva själv, var för "blödig" och höll ihop med Kaj i ett (sent omsider) "omöjligt" förhållande bara för att hon tyckte synd om honom eller bara för att hon inte vågade "bryta upp" och "bejaka sina känslor", precis som Eva själv inte vågade göra just då.

Och så var det [illegible] också med den djupt inrotade [illegible] avsky för broderns hustru Ingrid. Under många år, varje gång vi skulle på semester med bilen i Sverige skulle jag föreslå att vi skulle hörsamma Mats och Ingrids inbjudan och [illegible] hälsa på, åtminstone någongång för Daniels skulle när vi ändå åkte till Örebro och Daniel skulle gärna hälsa på Peter. Men Eva var obönhörlig: hon upprepar att hon inte "stod ut" med Ingrid och så var det slut med det. Med undantag naturligtvis för Evas eviga slutkläm, "du får åka dit själv, om du vill", "du får göra det själv, om du vill" osv. Det gick också över i samband med Calles död. Jag undrar varför. Var det för att Ingrid var så snäll att hon hjälpte till med råd om hur Eva skulle göra med arvet, äktenskapsförord och sånt inför den planerade skilsmässan ? Eller fattade Eva tycke för Ingrid redan några månader tidigare när hon ringde till Ingrid och bad henne om råd om hur hon skulle göra för att skilja sig, och Ingrid skrev ut på maskin den ansökan om skilsmässa som Eva senare tvingade mig att underteckna ? Eller var allt det här helt enkelt därför att Eva inte har beständiga känslor och stup-i-ett upptäcker att hon är offer för sina från början omotiverade "bejakade""känslor" ??

200

Lördag kväll:

Jag har tillbringad kvällen med att göra något "löjligt-intellektuellt". När jag tänkte att Eva inte ville läsa Ellen Keys boken "Hemmets Århundrade" som jag gav ~~åk~~ henne i present för ett par år sedan, och att hon antagligen inte heller uppskatta den lilla barnboken som jag gav henne i present på födelsedagen nyligen, så ~~tänkte jag att~~ kom jag på att det enda som blir kvar att göra är för mig att fortsätta att "studera" henne. Hon har dessutom sagt att hon varken vill höra från mig eller vill höra av sig, och då har jag inget annat val. Bara försöka att "studera" henne, eller, i mitt eget språkbruk: försöka förstå henne utan den förvägrade dialogen.

Jag kom ihåg att det finns böcker som Eva tyckte om, minsann, eller åtminstone läste och ställde på hedersplats i sin bokhylla: en av dem som jag kommer ihåg är tyvärr Erica Jongs "Rädd att Flyga". Jag gick därför till stadsbilbioteket och lånade flera bocker av Erica Jong, inte bara den där utan också "Rädda Livet" och "Kärleksört". Sen kom jag ihåg att jag en gång blev illa berörd (fast jag sade ingenting för att inte provocera eller "lägga mig i" känsliga personliga litteraturval) av att Eva lusläste i sängkammaren en bok av Suzanne Brøgger med osmaklig beskrivning av gruppsex med lesbiska inslag. Så lånade jag också hennes "Fräls Oss Ifrån Kärleken" och "Crème Fraîche", men jag lyckades än så länge inte få tag i "Kärlekens Vägar och Villovägar" som jag tror var just den boken som det var fråga om. Dessutom tog jag reda idag vilken bok som Eva höll på att läsa sist när jag gick förbi i lägenheten för att hämta skidorna, för några veckor sedan: S.O.Almgren "Mamma, vi måste prata med varandra", Liber förlag, 1980. Jag skall försöka låna den också från bilbioteket, annars får jag köpa den.

Jag är väl medveten att denna min attityd kan vara"påträngande" och "kontrollerande". Man kan fråga sig om jag inte alltid har varit sådan att jag har "lagt mig i" och "tyckt" det ena och det andra om Evas högst privata läslustar. Men jag kan ärligt sagt inte se det på det sättet. Tidigare konstaterade jag bara att Eva läste någon bok, oftast "kvinno-" bok och jag tänkte inte mera på det. Någon enstaka gång kände jag mig lätt road, särskilt med tanke på vad jag då betraktade som en enkel "ungdoms-eskapad" och en "liten erotisk äventyr" - förhållandet med Lotta - när jag blev påmind om Evas huvudintresse. Till exempel när jag kom tillbaka från 6-månaders vistelse i Brasilien då min pappa dog, och jag kommer in i ~~lägenheten~~ min lägenhet i stan, och den enda boken som Eva tycks ha granskat och lämnat kvar på bordet, hade titeln "Kvinnobilder", Förstamajboken 1975.

Så, det råder knappast någon tvivel att "KVINNOR" har alltid varit Evas stora intresse. Men jag drömde aldrig om att "studera" henne för det, tills drev fram sin graviditet som det där högst anmärkningsvärda "mystiska" sättet, som gjorde aborten ounviklig. Det var då som det gick upp för mig vad Evas "erotiska eskapad" med Lotta egentligen kunde betyda, och likaså hennes erotiska älsklingsfantasier. I samma tillfälle slutade jag att betrakta Evas läslustar och andra lustar som "godtyckliga" som jag inte borde lägga mig i. Då blev det en fråga att återupprätta någon sorts moral och rättvisa kring vårt gemensamma fosters död. Då började jag att "studera" och det kan jag förstå att Eva inte tycker om att jag "studerar": vad hon ville från mig är sex och barn, inte några "avhandlingar" om hennes psyke, och förhållandet till mina egna livsproblem. Så som jag uttrycker det i mina bittraste stunder måste Eva ha känt det ungefär som "Kristo, håll käften, avla barn, och betala underhåll !" när hon under utpressning "krävde mig" på barn under bröllopsresan.

201

Jag märker vilka hemska saker jag skriver ned på dessa sidor. Än så länge är det mesta HEMLIGHETER. Jag fick lära mig att definitionen på "hemlighet" är att den är den intima länken som förbinder två människors själar. Jag trorx inte att Eva har klart för sig vilka stora hemligheter, vilka starka intima länkar som binder våra själar än så länge. Eva tror att hon kan avvisa mig som en fähund eftersom vi inte skulle ha något gemensamt längre, men det är nog säkert ett stort misstag från hennes sida. Det skulle hon tydligt märka i själen om jag skulle "upplösa" våra hemlighets heliga förbund. Till exempel om jag skulle delge dessa "hemliga" dagboksbrev" till den närmaste släkten eller vännerna, i samband med att Eva tar ut den definitiva skilsmässan i maj-juni.

När Eva och jag ibland har resonerat kring vad som drev oss till aborten har Eva hävdat att hon visserligen hade sagt, men inte menat den där utpressningen att skaffa barn med Någon Annan om jag inte låg med henne meddetsamma. Hon hänvisar också till att jag efteråt, i den tragiska sekvensen av händelser som följde hennes ord också sade saker som jag inte menade. I eftermiddags resonerade jag xxxxxxxxx med mig själv om inte det hela skulle upprepas om jag bröt våra hemligheter när Eva bestämmer sig för den definitiva skilsmässan. Skulle då Eva i efterskott hävda att hon sade att hon ville skilja sig, xxxxxxx och skilja Mia och Daniel, från mig men att hon i själva verket inte menade det ? Och att det blev uppenbart endast efter min reaktion på vad hon sagt/gjort ?? Hur skall man veta vad Eva menar då det hon säger, tänker och gör eller känner och menar, på kort eller lång sikt, allt det där är 7 eller 8 olika saker som ständigt ändrar sig i enlighet med omständigheterna och reaktionerna på folk omkring ? Hur passarxx denna "flexibilitet" eller snarare trolöshet med det äktenskapliga och föräldramässiga löftet om evig trohet i nöd och lust ??

.....

Men jag håller med att det är hemska saker som jag ibland skriver i de här dagbokbreven. Liksom mina ursinniga ord som svar till Eva häromveckan när hon skrev det där enda brevet i vilket hon klandrade mig för att ha kontaktat Bengt. De där ursinniga orden som kanske gav till Eva det definitiva svepskälet för att döva sitt samvete och smita ifrån mig och ifrån vårt xxxxxx gemensamma ansvar. Eva glömmer vilka oerhört djupa upprepade förödmjukelser hon utsatte mig för mot slutet av förra året innan hon till slut blev tvungen att själv ta initiativet till skilsmässa. Om när jag blev ensam och tänkte att Bengt måste ha gått genom samma förödmjukelser och samma grymma plötsliga avsaknad av barn och hem, så tyckte jag att jag borde kontakta honom. Det är mycket möjligt att jag skulle ha sagt "för mycket" till honom och glömt en del av min (trots allt) lojalitet gentemot Eva. Men det handlade om ursinne och förödmjukelse och ev. även dåligt samvete inför tanken att inte hjälpa någon som jag kunde hjälpa, och som delade mitt öde.

Men Eva förstår inte hur djupt hennes mansförakt alltid sårat, hur stor är förödmjukelsen som hon vållar. Därför måste te sig ganska överdrivet och oväntat för henne xxx både att jag tog initiativet att kontakta Bengt och att jag sedan reagerade så häftigt när han sprang som en "apport-hund" till henne och hon "läxade upp" mig i hennes brev med "hälsningar från Bengt". Så var det också inför aborten: en 100 gånger djupare sår och förödmjukelse som Eva vållade utan att kanske ana så mycket. Hon vet nog inte vad en man är och vad (en kränkt) äkta manlighet är för något. Hon lärde aldrig känna sin egen far, som skulle ha lärt henne vad en far och en man är för något, och att man inte skall leka med vissa heliga känslors eld... där olycka leder till olycka i evig tragisk kedja:abort till skilsmässa till "att dra in" barnen, släkten, vänner, vidare till ....?

202

Stockholm, den 9 mars 1981

Måndag morgon,
klockan är 7:20 och i stället för att åka till Linköping skall jag försöka arbeta hemma. Ändå har jag befriat mig från föreläsningar. Men det blir inget fjäll alltså. Jag känner att förkylningen kämpar sig tillbaka och att min kropp gör motstånd. Den kanske bryter ut före kvällen, då jag skall vara tvungen att åka till Norrköping där jag lovat ställa upp i en paneldebatt om datorer. Men med den här förkylningen vågar jag inte boka någon veckoslutsresa till fjällen för torsdag-söndag. Innerst inne vill jag kanske inte heller, eftersom jag tänker hela tiden på Eva och på att jag åtminstone måste uttrycka mig i genom dessa dagboksbrev. Och det får jag knappast göra på fjällen.

Jag sitter alltså och "studerar" det eländet jag haft med Eva. Hon skulle fnysa åt det här som jag gör just nu, medan hon troligen är på väg till jobbet. Eva vill inte att man skall "studera" sitt liv, inte ens efter det att stora svårigheter uppkommer och hotar en. Man skall inte studera, utan helt enkelt leva. Det tycker jag också. Men då skall inte "levandet" ske på den andres och på barnens bekostnad. Som mammans "levandet" som en kalv, slutligen frigjord från den vintermörka ladugården, i Hans Petersons "Ny Får Inte Skiljas."

Nej, Eva vill inte att man skall studera hennes liv, och vill inte heller läsa de, som Ellen Key, på allvar och med engagemang "studerat" både barns och kvinnors liv. Men, Erica Jongs "Rädd Att Flyga", den boken har Eva minnsann läst och har i sin bokhylla, där kanske Mia någon dag kan hämta den och också läsa den för sin egen "uppfostran". Eva tycker inte om "psykoanalys", och inte heller att "studera", men det intressanta är att vad Erica Jong gjort i den här boken (liksom hon och t.ex. Suzanne Brøgger, och andra moderna kvinnliga bisexuella sex-profeter gjort i nästan samtliga sina böcker) är just att noggrant och i detalj "studera" och t.o.m. inför främmande läsare redovisa sina intimaste relationer, med män och kvinnor, med 2 och 3 och 4 och 5 andra samtidigt. Och med frikostiga referenser till Freuds psykoanalytiska läror som de tar med "en klackspark" kryddad med lätta rapsodiska referenser till kända filosofer och andra tunga namn som tjänar som en "seriös dimma".

Eva vill alltså inte att man skall "studera" vårt liv, utan helst bara leva, avla barn och skiljas på löpande band så snart "kärleken tar slut", och under tiden trösta sig med smaskiga orgasmer som man "skaffar sig" med hjälp av konstiga fantasier som man inte heller skall få studera. För, om man studerar fantasierna, de kan kanske visa sig vara farliga på lång sikt, eller rent av omoraliska, och då måste man försöka överge dem, och sluta att tänka på orgasmerna och på "livet" i första hand, och i stället försöka bli en moralisk människa som inte försöker lösa livets problem i sängkammaren och på dansgolvet bara.

Men Erica Jongs och andra "kvinnliga" detaljerade studier av det sexuella livet i psykologisk belysning, de duger. Kanske för att, som Eva, många blir fascinerade av bokens omslag, som har följande att förkunna till de som försöker rädda sitt äktenskap, för sin egen, och sina egna barns skull:

> Isadora Wing är rädd för att flyga. Den där känslan av att tappa fotfästet, att lämna den invanda trygghetan och ge sig hän åt ett nyckfullt öde. Så känner hon det också när hon sätter sig på planet i New York för att åka till en psykoanalytikerkongress i Wien, och så börjar en svindlande erotisk

> luftcirkus över Europa som långt senare slutar på ett äventyrligt hotell i Paris. Då har hennes demoniske älskare, Adrian Goodlove, lämnat henne och återvänt till det stilla livet i sin familj. Men Isadora har gjort en betydelsefull vinst. Flygskräcken är borta....

Ja, så var det med hjälp av bl.a. en sådan "bibel" som Eva vågade lämna den invanda tryggheten (eller den tråkiga slentrianen som var om möjligt ännu värre än den hon upplevde med Sven-Erik) och vågar nu ge sig hän åt ett nyckfullt öde.... Evas flygskräck är borta....och jag, hennes demoniske älskare (som nästan lurades att lämna henne, innan hon lämnade mig) har återvänt till "det stilla livet", om inte i min familj åtminstone i min lilla stadslägenhet, långt från tonårsbarns skräniga och popdunkande träffar.

Och om exempelvis Mia någon dag är förtvivlad därför att hon inte lyckas prata ut om sina problem med sin pojkvän, då kan Eva bara gå rakt till bokhyllan i vardagrummet eller till högen av kvinnoböcker som ligger bredvid hennes säng i sängrummet och som hon regelbundet lånar av sina väninnor, och sticka fram en sådan bok i Mia händer: "Läs, det har jag gjort och jag har lärt mig att flyga för att smita undan demoniska älskare och invanda trygghet i familjens stilla liv." Eller då kan Eva erinra sig att hon en gång hade lånat från Kerstin den där roliga boken, Lisa Althers "Närbilder" och då kan hon säga till Mia: "Gå och låna den från biblioteket, om du är så förtvivlad. Där fanns det en rolig psykologisk studie av två flickor som ligger med varandra och som stoppar insmorda gurkor i varandras slidor." Eller kanske Eva t.o.m. kommer ihåg utan till och kan direkt ur minnet citera ur den andra boken av Erica Jong, där man bytte gurkor mot champagneflaskor: alltså ur "Radda Livet", sid. 168:

> "Vi gick till sängs med flaskan, kramades och kysstes, sög på varandras bröstvårtor och smekte varandras höfter tills jag,äntligen, efter en hel månads arbete med flaskor, massageapparater, frukter och pulserande vatten hade glädjen att se Rosanna Howard uppnå vild och hejdlös orgasm med den kupiga gröna botten på en Dom Pérignonflaska stickandes ut ur hennes motspänstiga fitta."

Eller då Eva, som enligt egen utwago är "en flockmänniska", kan föreslå att Mia försöker kväva sin ångest och sina bekymmer med en präktig gruppsex, enligt Erica Jongs mästerliga beskrivning på sid- 277-8, där den mysiga gruppigheten, särskilt lämpad för flockmänniskor som lärt sig flyga ut ur det stilla familjelivet och den invanda tryggheten, fyrar triumfer:-

> "...och jag kan knappast minnas vilka som ingick i den första kombinationen eller den andra eller den tredje - eller hur i all sin dar man skulle kunna skilja den ena från den andra.
>
> Någonstans i alltings dimmiga begynnelse blev jag knullad i ändan av Hans, medan Rosanna sög på mig och Rosannas man sög på mina bröstvårtor. ...
>
> Denna (vid det här läget) så gott som anonyma hög av kroppar kändes som en enda organism som sträckte ut sig, drog sig samman, sög, avgav sekret och rörde sig vidare mot torrare mark när vi kladdat ned den gamla. Den hade tio armar, tio ben, två penisar, tre vaginor och sex bröst - av varierande storlek - för att inte inte nämna de tio ögonen och de tio öronen och de fem munnarna (som var fulla praktiskt taget hela tiden)..."

De är ju alla Någon annan !

Så går det alltså att "Radda Livet" ? LIVET !
Ja, men Erica Jongs "jag" i romanen går genom sådana här upplevelser för att kunna "STUDERA" sitt eget liv ?! Hon får göra det, och hon får gärna läsas, eftersom det är en sådan angenäm läsning ? Som när hon berättar hela historien med sitt äktenskap på sida 109 och följande ?

Eller, ännu bättre, som hon börjar sin bok ! Med djup och insiktsfull humor:

"JAG LÄMNADE MIN MAN PÅ TACKSÄGELSEDAGEN."

För att sedan oja sig för att"ändå inte var det lätt" (sida 11).
"Det var nio år sedan jag träffat honom"
"Jag hade xkx velat lämna honom i åratal, hade sparat på det som en godsak före sängdags,..." (sida 15)

Men det var,som sagt, inte lätt (sida 63), tyvärr...

Det måste vara därifrån som Eva hämtat sina krafter för att försöka rädda vårt äktenskap, för att försöka förstå sin man och sina barn. Mitt i de ständiga utfallen mot man och mot äktenskap ? Jag läser på sida 104 och följande

> "Min man. En sådan trygghet det låg i de orden! Det var nästan som 'Vår Gud är oss en väldig borg' eller 'Testad av Statens konsumentxinstitut'...
> Varför behövde jag nu det här ? Varför behövde vi alla det här ? Hela mitt liv hade jag känt kvinnor som försörjde sina familjer, hade sitt eget arbete, gjorde det mesta av hushållsarbete - och ändå hade behov av att vara gifta, ofta med män som de uppenbart inte hade särskilt stor glädje av... Behövde de allihop den där sovande mannen vars närvaro knappast skrynklade till sängen ?
> Jag hade försökt lämna Bennet så många gånger och varenda gång hade jag kommit tillbaka....
> Men jag kunde knappast ens längre minnas varför jag överhuvudtaget hade gift mig med Bennet - som om det hade xxrkx hänt i ett annat liv och jag hade varit någon annan. Vi går alla igenom en massa förändringar när vi blir äldre och hinner bli åtskilliga nya människor under våra korta liv... Den kvinna som gifte sig med Bennet 1966 var olik den kvinna s som nu sitter här i den här läderfåtöljen...Det är både tiden och själva skrivandet som förändrar mig. Och jag försöker skrapa ihop bitar av verkligheten med pennspetsen är det oundvikligt att minnet sviker och att bilden blir fragmentarisk och falsk. Det värsta är att läsaren kommer att ta alltihop som en bokstavlig sanning och att det bara är jag själv som inser hur många felslag och hål det finns i min väv, hur många underlåtenhetssynder jag begått, hur många trasiga bitar som gömmer sig i den färdiga bonaden."

Ja, får jag då göra slutorden om livsstudierna till mina egna ord ? Med undantag, och med den skillnaden att jag är i det väsentliga samma man som gifte sig med Eva ? Och att jag visst vill kalla henne min hustru och vill bli kallad av henne min man ? Och att jag tror inte på den bisexuella modeflugan och jag bekänner mig inte till den "självrättfärdigheten" som romanhjältinnan upplever när hon bryter bryter tabun och känner sig "så förbannat överlägsen alla dem som inte vågade att det kändes som om jag hade sugit av min egen mor." (sida 162)

205

Eller, som Eva uttryckte det när hon skulle rättfärdiga sitt förhållande med den där vindriven tonåring, Lotta, och förklarade för mig att hon skämdes inte, utan snarare betraktade det som "en merit"

Hur som helst, om Eva uppskattar de tiotalen, snart hundratalen bekännelse-romaner som hon xtädx ständigt länar från sina väninnor och från biblioteken, och läser för att lära sig flyga, då skulle hon kanske också uppskatta dxx min bekännelseroman, som dessa dagboksbrev håller på att bli. För, Eva måste väl medge att en bekännelseroman är en studie av ens liv. Det går knappast att skriva en bekännelseroman, eller kanske inte en roman överhuvudtaget, utan att "studera" sitt eget liv och sina närmaste som bygger upp ens eget liv. Eller...?

Det väsentliga är vilket moraliskt syfte har det som man skriver eller studerar. Erica Jong tycks, liksom Suzanne Brøgger vilja lösa kärlekens problem genom att på en enkelt sätt predika mot äktenskapet, mot männen (utom som biologiska varelser) och för promisktuitet. Eller som Erica Jong skriver, och som Eva visar sig uppskatta så mycket, i sin "Rädd att Flyga" sida 17 16-17-18

> Xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
> Xxxxxxxxxxxxxxxxxxx
> "Man väntade sig inte att man skulle få lust på andra män sedan man gift sig, och man väntade sig inte att ens man skulle få lust på andra kvinnor. Så kom lustan och man sjönk ned i panikslaget självförakt. En sådan gräslig kvinna man var ! Hur kunde man bara gå omkring och förgapa sig i främmande kxxxxx män ? Hur kunde man hålla på och stirra på bulan i deras byxor på det viset ? Hur kunde man sitta på ett sammanträde och fantisera om hur de olika männen i rummet var i sängen ? Hur kunde man sitta på ett tåg och ögonknulla totalt främmande karlar ? Hur kunde man bara göra så mot sin man ? Hade kanske någon någonsin talat om för en att det hadx inte hade det ringaste med ens man att göra ?
>
> Och vad skulle man göra med all denna andra längtan som äktenskapet kvävde ? Längtan efter att då och då bara ge sig iväg mot okänt mål, att ta reda på om man kunde överleva i en liten stuga i skogen utan att bli galen; helt enkelt göra klart för sig om man fortfarande var en hel människa efter att i så många år ha varit halv....
>
> Fem års äktenskap hade fått mig att hungra efter allt det där. Jag hungrade efter män och jag hungrade efter ensamhet...
>
> Min reaktion på allt det här var...att utveckla mina drömmar om det Knapplösa Knullet...Det verkliga, absoluta knapplösa förstaklassknullet förutsatte att man aldrig lärde känna mannen ifråga särskilt väl... "

"Någon Annan"

Var det här som Eva hämtade sin inspiration och krafter för att försöka hjälpa till och rädda vårt äktenskap. Eller var det för att få lust att ha barn tillsammans med mig (eftersom hon köpte boken och läste den noga under den tiden vi hade skilts, år 1977) ? Eller var det här som Eva hämtade kunskap, krafter och inspiration för sitt äktenskap och för att uppfostra sina barn ? Sida 82 och följande:

"Fast" vid "Någon Annan"?

> Alla mina dagdrömmar hade med äktenskapet att göra. Jag hade inte förr börjat fundera på att lämna en man, innan jag xxäxx såg mig själv bunden till en annan....
>
> Jag undrar hur många kvinnor som skulle gifta sig om de visste vad det innebar ? Jag tänker på unga kvinnor som följer sina män varhelst dessa får arbete...Jag tänker på hur de gör barn av sin ensamhet och utttråkade själ utan att veta varför....
>
> Jag känner till några bra äktenskap. Men det är då främst fråga om andra varvet. När allt nonsens runnit av och man inser att man måste älska varandra, eftersom man ändå snart skall dö."

Läste Eva slutet av det här sista stycket ? Eller hoppade hon över det eftersom det inte innehöll några erotiska beskrivningar ? Skall hon läsa om det hela nu, inför det tredje "varvet" ? Eller kommer hon endast att läsa om de mest "kryddade" styckena, som hon kan främja sina orgasmer med, som t.ex. "kärleken à 3" på sida 145-146, som stimulerar så bra hennes onani-fantasier ? Eller kommer hon att läsa beskrivningen av modern, på sid. 148:

> "Naturligtvis började alltihop med min mor....Min kärlek till henne och mitt hat till henne är så förvirrade sammanblandade att jag kan knappt se henne. Jag vet aldrig vem som är vem. Hon är jag och jag är hon och vi är ett. Navelsträngen mellan oss har aldrig blivit avklippt så den har surnat och ruttnat och svartnat. Själva intensiteten i våra behov har tvingat oss förneka varandra. Vi vill äta upp varandra. Vi vill kväva varandra med kärlek. Vi vill skrika och springa ifrån varandra innan någonting av detta händer."

Och fadern, då ? Det låter annorlunda när man kommer fram till sid.210:

> "Min far är en välbibehållen man, som verkar omkring femton år yngre än sina sextion...Vi liknar varandra, ...och ändå kan vi på något sätt knappast kommunicera. Vi är alltid lite generade inför varandra - som om vi delade en förfärlig hemlighet om vår relation, men inte kunde tala om det. Vad kunde det vara för hemlighet ?"

Ja, jusst det, men det skall man inte "studera". Vem är det som har lust att tillbringa dagar och nätter och halva sitt liv på att "studera" någon annan ? Någon som t.ex. Eva ? Vilken "objektiv-kylig-analyserande" "vetenskapsman" skulle så varmt passionerad försöka djupdyka i Evas hemliga vrån, i en passionerad blandning av hat--kärlek, som livet självt, bara för att kunna förstå henne lite bättre, för att kunna nå henne med något ord eller någon gest ?

Nej, den "objektive-kylige-analyserande-känslolöse" vetenskapsmannen sitter här vid skrivmaskinen och envisas att, mitt i den växande febern och kramp i magen, kämpa för att rädda vad som räddas kan av hans äktenskap. Och han vet att om Eva såg honom just nu, medan han sitter inomhus vid skrivmaskinen, medan hon är ute i den vackra vintersolen (temeperaturen har stigit till +5) och promenerar med dagisbarnen, så gör han det bara därför att han "tycker om att lida". Vilket är Evas vackra översättning av det psykologiska fikonspråks-ord "masochism". Kristo skriver och läser och tänker på mig för att söka förstå och för att hylla vårt kärlekslöfte, tror han, men i själva verket det gör han för att han är masochist." Så skulle Eva naturligtvis säga, efter många års ingående "STUDIER" av min egen personlighet och av vårt förhållande. Hon som inte vill att man skall "studera", utan hellre gå till Någon Annan.

Men Kristo har inte vanxrat världen runt, från Bulgarien-Jugoslavien-Italien över till Brasilien och till Sverige för att gifta sig med Eva för att hon och han skulle hjälpas åt för att döda deras foster och för att hon skulle sedan smita genom bakdörren för att gå till Någon Annan som kan skaffa henne flera orgasmer och flera barn. Därför sitter Kristo, och är "masochist" eller betalar sin skuld gentemot "mamma" eller vad det nu kan vara. Och läser den bl.a. den riktiga Bibeln(som han löjligt nog gav i julklapp till Mia) medan Eva läser i stället sina egna biblar. Men dem läser jag också.

Och då kan jag se vad som står om mamma och pappa i Suzanne Brøggers Crème Fraiche, sida 18-19:

> "Mamma hade ett medfött förakt för vedertagna lagar, men inte kraft att ändra på något själv....
> En solskenssöndag, en gång när jag också var sex år, var jag ute och gick med mamma. Vi gick ner xxxx vid sjöarna, pappa låg hemma och sov.
> Då sa mamma:- Tycker du inte det är bäst att pappa flyttar någon annanstans ? Jag tänkte mig noga om och sa:- Jo, för han slänger sina strumpor överallt, det är så slarvigt.
> Ändå tyckte jag det var synd om honom att han inte skulle bo ihop med oss....
> Min styvfar, ...flyttade in hos oss och gifte sig med mamma. Han studerade vid universitetet, och allt han förde med sig i boet var en nagelsax och en radio och några statistikböcker."

Känns det igen ? Utom bl.a. för det att jag är inte "slarvig", utan småbarn skulle ev. känna en viss lättnad med att jag flyttar eftersom mamman blir då "mjukare" och "snällare" mot dem, i stället för att avreagera sig på dem för sin irritation mot mannen.
Känns det dessutom igen när det gäller vem är det som bestämmer, och vem är den som"håller ihop" med vem, och vem är den som "tycker synd om" den stackars som inte längre skall "få" bo ihop med vem ? Vem är relationernas "centrum" tack vare att hon har vårdnaden av barnen och ett hem som blivit"ledigt" genom utflyttningen ? Osv.

Pappan kommer tillbaka, bl.a. på sid. 229:

> "Och jag sitter och filar på den sista resten av navelsträng...
> Ena dagen skall jag klippa hans naglar, nästa dag hans mustasch. Han kommer hela tiden "förbi". - Pappa, du får skaffa dig egna vänner och leva ditt eget liv.
> - Det finns inga som är intresserade av att höra om andra människors lidanden.
> - Nej det finns det inga som är, upprepar jag med eftertryck.

Nej, i sanningens namn, det skulle även Eva upprepa med eftertryck, t.o.m. för sin egen far om han hade överlevt hennes mor, de som tycker om att "studera" lidanden, eller berätta om dem, eller höra på sina närmastes lidanden, de kallas för MASOCHISTER. För övrigt finns det inga som tycker om sånt. Allra minst döttrar ?

Nej, eftersom dottern tänker på annat och sysslar med annat, det framgår från xxx sida 96:

> "Det var i deras hus vi tillbringade de heta eftermiddagarna med våra kåta lekar.
> Jag hade en gång sett Marie-Chatte simma på idrottsklubben. Hon kom in alldeles ensamx, en thailändsk flicka med svart hår som gick ner till ändan och dem minsta äggula bikini jag nånsin sett. Alla var andlösa...Och resten av dagem var på något sätt inte densamma. Jag hade aldrig vågat mig på den blasfemiska tanken att jag nånsin skulle få vara i närheten av henne, för att inte tala om att röra henne...
> Klänningarna var aldrig längre än att xxxxxx de precis täckte den lilla runda ändan, precis som håret. Trosor hade hon aldrig. En sluten förnäm köttätande orkidé.... Hon hade älskat med sin syster från det hon var liten och sen med dem som åtrådde henne av alla kön....."

208 Ja , därför har hon inte tid och lust att höra om pappas lidanden. Och vad känner hon när det gäller flickor ?

Har då Eva läst det som Suzanne Brøgger "bekänner" i sin bok "Fräls Oss Ifrån Kärleken" sida 134; och 138; och 140:

"Kärlek mellan kvinnor är alltid dubbelt-narcissistisk - är det den andra eller är det sig själv man älskar mest ? Det går inte att särskilja, det är - dubbelt härligt....

Det finns ingenting så lätt som kvinnor. När man väl ligger kropp mot kropp med brösten mot varandra och benen hoflätade, finns det inga gränser för vällusten, dör det är sig själv man känner och det kan inga kvinnor motstå ....

Men inte heller här vill jag påstå att jag dominerade henne. Hon satt ofta på mig och killade mig på halsen och nedför sidorna och knullade mig mycket muntert med vad det råkade vara säsong för..."

Gurkor eller morötter, alltså, i stället för män. Det framgår från boken, sida 139....
Och Erica Jong instämmer: (Rädda Livet, sida 162):

"Jag hade aldrig legat med någon av mina studenter förut. Det var helt mot mina principer. Om jag kände någon form av skuld så var det för detta - inte för att jag röröde vid en annan kvinnas kletiga och halvsura fitta. Men jag var också fascinerad av själva akten, av att se spegelbilden av mig själv i en annans kropp, att uppleva någonting som inte var den kosmiska sammanstötningen av kuk och fitta utan ett mjukt lent, tryggt gungande av kvinnokropp mot kvinnokropp. Trygghet. Där har vi ordet jag letade efter. Män var livsfarliga. Det här var tryggt."

Män är livsfarliga alltså, det är nog det som Eva känner på sig när hon blir rädd för mina möjliga reaktioner särskilt efter det att hon förödmjukat mig på det nedrigaste sättet, sökt sig till Någon Annan, hotat med att "ersätta mig", förlöjligat mig inför barnen, läxat upp mig inför bekanta, varit med om att döda vårt gemensamma barn. Då tycker hon att jag är "livsfarlig" och hon missförstår den här känslan och tror att den betyder att hon är rädd för några våldsamheter från min sida, fysiska våldsamheter, misshandel, eller ännu värre. Men antagligen det gäller något annat, den här känslan som hon har. Det gäller hennes upplevelser att män, riktiga män som inte låter sig behandlas som kvinnor och som inte låter sig provoceras till att smita för att bli ersatta av Någon Annan eller av någon flicka, sådana män är"livsfarliga" ! Inte att undra om Eva känner sig "lugnare" när jag inte är i hennes närhet. Om jag bara fann mig i att vara en barnavlare och sexualobjekt för helgerna.... Men, hur som helst, nu känner hon sig lugnare, vilket antagligen "bevisar"att hennes beslut om skilsmässa var riktigt....?

För övrigt är Suzanne Brøggers "Fräls Oss Ifrån Kärleken" i huvudsak en lång serie av argument mot äktenskapet (fast det var från början meningen att argumenten skulle vara mot den förljugna kärleken). Hon sätter fingret på många viktiga problem men saknar djupet och den moraliska dimensionen. Eva måste i alla fall snappat upp det väsentliga för hennes del: känslan att det är rätt att svika äktenskapet ! Och på köpte fick kanske Eva t.o.mö tillfälle att onanera på de lämpliga "lesbiska" ställena i boken.

209

Men, läste Eva hela boken, i så fall, åtminstone ? Även de ställen som var mindre "lustbetonade" och passande för hennes förhandsinställning

Till exempel, att Suzanne Brøggers angreppet på äktenskapet utmynnar (sida 243 och fram till slutet) i funderingar om mytens roll i det psykiska livet, d.v.s. i just det frågorna som jag så "löjligt" "studerat" när jag försökte familjarisera mig med Jungs psykologi. Och Suzanne Brøgger stupar, i slutet av boken, just på hennes bristande kunskaper om denna psykologi.

Och har Eva också läst om vilken kritik mot äktenskapet S.Brøgger utgår ifrån ? Hon utgår nämnligen från att äktenskap är just precis så dåligt som Eva har försökt att göra det till, t.ex. (sida 22):

> "Äktenskapet betraktas inte heller längre som någon absolut trohetsfästning. Man är inne på att både kvinnan och mannen ska ha rätt att göra som de vill (?) - utan att man direkt går in på detaljer. Men parbildningen ska inte begränsa parternas möjligheter att förverkliga sig själva, tvärtom ska sammanslutningen av krafter göra dem båda starkare, friare och 'rikare', var och en för sig...
>
> Benägenheten att uppoffra sig för varandra och slipa av varandra i kanterna, som det så fint grukade antydas i bröllopstalen (här använde man gärna 'diamanter' som exempel) hör inte till god ton längre. Tvärtom gäller det nu att parterna ska 'förverkliga sig själva'....äktenskapet ska inte förstöra någonting. Allting ska vara som förut - fast bättre."

Ja, just precis, jag vill göra vad jag har lust till, och du får göra vad du har lust till, var och en med "varsin" lust. Och då blir livet lustfyllt, och ett lustfyllt liv är en hyllning till LIVET, man "bejakar" LIVET, i stället för att leva som en förslavad kalv i äktenskapets vintermörka ladugård...

Och, när det gäller att behöva göra det som man "har lust till" för att hävda sig och "självförverkliga" sig, kan det vara värt att läsa de som S.Brøgger själv skriver och citerar (sida 98-99)

> "Och kanske hävdar de verkligt rättroende kvinnosakskvinnorna att man uttrycker en ringaktning för kvinnan, när man så att säga tar för givet, eller kan gå med på, att hon här i livet inte kan uträtta lika mycket som mannen, inte utföra så stora bedrifter, och inte framlägga så konkreta resultat som han... - 'De lärde antar att det som för mannen är ideal, för kvinnan är natur. Kvinnan är i vissa avseenden fullkomligare än mannen. Vid åsynen av henne frågar man inte om namn, stånd eller bedrift, ty hon är sig själv, kvinnan, och innesluter i sig allt väsentligt. Låt däremot en man framträda, till och med den mest utomordentlige, ju utomordentligare han är, desto mer frågar vi: 'I fråga om vad ' ?
>
> Och av djup personlig övertygelse vill jag i alla fall tillfoga: Just vårt eget samhälle - i vilket människorna kommit så långt i frågan om vad de kan uträtta och i frågan om vilka konkreta resultat de kan framvisa - har behov av människor som ÄR. Ja, själva vår tid skulle kunna sägas ha behov av att lägga om sin ambition från att uträtta mer till att VARA."
>
> Blixens båltal har visst ansetts reaktionärt inom kvinnosakens ortodoxa inre kretsar, men i en tid, som präglas av båda könens borttynande och förmörkelse och i vilken varken män eller kvinnor har särskilt mycket varande eller väsen kvar, måste vi i alla fall konstatera att det är kvinnorna som är mest angelägna att hitta en identitet - vilket måste sägas underbygga Blixens teori...."

210

Skulle Eva vara intresserad av dessa idéer, dessa funderingar kring Karen Blixens och Goldsmiths tankar, eller liknar de alldeles för mycket den där "tråkiga" Ellen Key som Eva inte ville besvära sig med att läsa ? Nej, kanske Eva är mera intresserad av S.Brøggers beryktade våldtäktsskildring (sida 112 och följande) därför att sådana skildringar är så "pirriga-eggande" för Eva och har alltid främjat hennes orgasm-fantasier. Eva har inte tid för tråkiga "studier" och filosofiska psykologiöderingar à la Ellen Key, eller dylikt.

Men då har Eva åtminstone läst bokens kapitel om "Varför får man Barn" ? I så fall har hon uppmärksammat, på sida 167, referensen till Elizabeth Janeway och vad hon skriver om "Behovet av att använda andra människor...

> Många xxixxx kvinnor uppfattar med tiden sina familjer - eller andra till vilka de är knutna med starka känslomässiga band - inte som människor, utan som redskap för att uppnå rent egoistiska mål, som de är ur stånd att uppnå själva på ärligt och direkt sätt....
>
> Men så är det ju fadern också, icke att förglömma... Medan barnet liksom har någon sorts mor, är det som om barnet måste kämpa för att få uppleva närhet till fadern... För små flickors vidkommande blir taktiken för det mesta den erotiska charmoffensiven. Tragedin är bara den att eftersom många barn aldrig lär sig hur de ska bära sig åt, så förlorar de sin far. Och de kan inte lära sig taktiken, för att faderns otillgänglighet gör dem så rasande och förtvivlade - och därmed blir fadern ännu oåtkomligare...Fadern representerar den autistiska idén i sin psykiska frånvaro och barnet reagerar med att självt bli oåtkomligt - en gång för alla. Man kan inte förebrå fadern något, xxxxxxxx man kan inte ens påstå att han missköter sig. Frågan är nämnligen om man över huvudtaget kan vara en far i vår kultur.

Och fadern också ?!

Och föräldrarna inte heller...

Var det kanske därför att Eva var så upprörd och provocerad, på gränsen av att bryta samman, när hon för många år sedan, när Mia var liten, vid ett bråk med Mia konstaterade att Mia var lik henne själv "hade inte förmågan att försöka vinna någons gunst, göra sig till, eller fjäska", precis som Eva som aldrig kunde "fjäska" för sin pappa när hon var liten; och där bröt Eva nästan i gråt, vill jag minnas. Men Daniel kunde det där, att "manövrera" sin mammas och sin pappas känslor, och göra sig till, och göra sig förlåten. Men inte Eva och inte heller Mia (som aldrig fick lära sig från mamma och från den frånvarande pappan), de hade aldrig lärt sig "diplomati" eller försonlighet, eller konsten att blidka, att låta bli att hävda sig och låta bli att armboga sig fram i tid och otid, att sätta sig i någons känslor, särskilt en mans, en fars känslor. Och det löste Eva genom att påstå, som räven och rönnbären, att det skulle vara (falsk) "diplomati", att "fjäska", för pappan och för männen. Samtidigt som hennes själv grät invärtes...

Och, tyvärr, finns det mycket mer att säga om det här stycket ovan, mycket mer än vad Suzanne Brøgger lyckades fånga, för det skulle förstöra hennes tvivelaktiga promiskuösa filosofiska konstruktion i boken, den konstruktion som också passar Eva ganska väl, för att slippa självprövningen och konfrontationen med hennes livsproblem. Vad sägs till exempel om den intima kopplingen mellan det här problemet av flickans kontaktkös..et med pappan och många flickors/kvinnors "äckel" för att pappan SMASKAR när han äter ?

211

Just det, tyvärr, finns att läsa i en klassiker om "Kvinnlig Sexualitet", redigerad av den berömda franska psyko-analytikern J.Chasseguet-Smirgel, Janine Chasseguet-Smirgel, alltså en kvinna som t.o.m. Eva skulle kunna ha mera förtroende för. Och den här kopplingen mellan avskyn för faderns kropp och hans smaskande och allt som har med "avföring" att göra, och kontaktlöshet med pappan, och hans åtminstone skenbara underkastelse i förhållandet till sin hustru och i uppfostran av dottern, allt detta finns att begrunda i en särskild uppsats i den ovan nämnda boken, av Joyce McDougall, med titeln "Om Kvinnlig Homosexualitet". Jag kanske orkar någon dag översätta den från franskan eller från engelskan, eftersom den lär inte finnas på svenska. Men då blir det lättare att förstå min förtvivlan när Eva (och Mia) så hysteriskt läxade upp mig för "det hördes" "så äckligt" när jag"smaskar", eller när jag skojade om att på en paket flingor stod det att den var bra för matsmältningen för att den innehöll så mycket fiber osv.

Men Eva är mycket riktigt rädd för att man skall"studera" henne, men nu har hon tvingat mig till det, för inte bara min egen skull, utan även för hennes och hennes barns skull. För, man vet t.ex. ännu inte vad Daniel och kanske särskilt Maria skall behöva betala för sin mammas "lustar" och "oberoende". Eva var i 30-års ålderns innan hon blev medveten att hon hade "lesbiska" problem som kunde ha varit bidragande till hennes första skilsmässa. Det kan ta flera tiotal år innan Evas barn kommer underfund om sina viktigaste livsproblem. Lika länge behövde jag själv vänta för att börja lära känna mig själv och "studera" mig själv. Men Eva vill inte att jag skall "studera" över hvudu taget, och allra minst i hennes närhet. Så, till exempel, om efter att ha tagit MXXXM Mias upprepade butikssnatteri som det naturligaste och mest odramatiska sättet, och t.o.m. ha försvarat henne mot Eva genom att hänvisa till de moderna barnens ändrade känsla för "egendom",.... och efter allt detta jag ändå skulle komma på något oroande i samband med hennes snatteribeteende, så skulle Eva förbjuda mig att yppa det. För, det är just fallet, när Joyce McDougall (hon också kvinna, för säkerhets skull) i den ovan nämnda artikeln tar upp bestämda samband som finns mellan kvinnliga störda fadersrelationer, kvinnlig homosexualitet och stöldbegär-kleptomani. Och, någon sorts stöldbegär har redan sumpat en gång Mias möjligheter att få ett angeläget jobb (på Konsum i Orminge) och det kommer i så fall att hindra henne i mycket annat i framtiden. Men, MX nej, föräldrar och särskilt fäder skall inte få "studera" barnen som de skall uppfostra, inte ens skall de få oroa sig för dem och prata om sin oro man-hustru emellan. Nej, det är mamman, som i egenskap av ensam härskare hemma, efter att ha sparkat ut pappor och vice-pappor, det är hon som med "ömhet-värme-gmenskap", och utan några intellektualiserande "manliga" studier, skall "ensam" "fostra" "sina" barn. Ånej, inga studier, det fattas bara att man skulle kunna komma på att barnens bekymmer och svårigheter kan ha något att göra med föräldrarnas egna olösta problem som de så noga sopat under mattan.

Och, hur långt kommer man med "mammiga" omhet-värme-gemenskap ?Och dagis? Varför inte gå tillbaka till själva profeten Brøgger som själv skriver:

(sid.170)Och varken moderns M isolering eller faderns yrke befordrar den kärlek, som nu ha blivit den enda barnens uppväxt ska bero MX av. Och vad värre är:kärleken är inte god nog-den har nu blivit till ett pedagogiskt program...Kärlek och ömhet har fått samma mening som vitaminer eller vägledning i spädbarnsvård...Om vi blir rikligt utfordrade med trygghet,kunskap och kärlek, så blir människorna lyckliga och livet riskfritt.I så fall, om det ska vara på det sättet, så fräls oss ifrån kärleken...

Och dagis....

212

Stockholm, den 10 mars 1981

Tisdag kväll:
klockan är 22:30 men jag måste skriva efter att ha läst och tänkt så mycket på Eva och barnen.

Idag var jag på jakt igen, efter vem eller vad som har dödat mitt barn. Jag vet att jag borde alltid skriva vårt foster, men det känns på något sätt som om det blev bara mitt, paradoxalt nog. Delvis kan det bero på att Eva alltid uppträtt på så sätt att hon velat behålla Mia och Daniel åt sig själv: jag skulle visst ställa upp men jag skulle inte få kritisera dem, jag skulle inte få oroa mig för deras uppfostran, det var Eva som skulle sköta oron och kritiken, jag skulle endast vara den snälle kompispappan som jag aldrig lyckades leva upp till, han som skulle ersätta ungarnas riktiga pappa. Att Eva ville ha kvar det monopol över barnen som hon fick i och med den första skilsmässan visar sig också nu, när hon ville inte alls ta hänsyn till vad barnen kunde tycka om mig, innan hon tog steget till den andra skilsmässan. Att jag plötsligt från fredagen till lördagen gick miste om både Daniel och Maria som jag lärde känna för 10 år sedan: det betyder väl att de är bara Evas barn.

Om de var Evas, då skulle vårt barn tendera att uppfattas som mitt !

Det påminner mig plötsligt om ett häftigt bråk som Eva en gång hade med en väninna, en 3-4 barns mor i samma ålder som hon tidigare (och kanske nu) brukade gå ut med för att dansa. Bråket exploderade i bussen och Britt-Marie i häftiga ordalag anmärkte på att Eva, särskilt när det gällde Mia och Mias vana att t.ex. låna kläder och plagg (och ibland låna Evas plagg, vill jag minnas) till hennes dotter, gjorde en så stor affär av det hela, med ständiga referenser till "JAG", "DET ÄR MITT", "JAG VILL INTE", "MINA SAKER" osv. Britt-Marie menade, och jag kände att kritiken träffade rätt i Evas kärnproblem, att det var mycket viktigare att se varför och hur Mia kände sig och hennes relation med andra inkl. Britt-Maries dotter Karin, relation som bl.a. uttryckte sig genom ömsesidiga lån av plagg, än att som Eva hysteriskt hävda sig med "MITT", "JAG" "VILL INTE", osv, innan man tänkt på annat. (Där kommer också det berömda "VARSITT").

Men, för att återgå till "mitt" barn, det paradoxala är att i samma ögonblick som Eva gjorde utpressning mot mig genom att hota att skaffa sig barn med Någon Annan, så blev barnet Någon Annans och Evas. Även om barnet redan hade råkat bli avlat, vid det tillfället då Eva hotade mig. Om fostret hade levt och barnet fötts, så skulle det barnet ha känts för mig som Evas (och Någon Annans). Men i och med att fostret dog i och med aborten, så var det bara mitt barn som dog (medan Evas barn, Daniel och Maria fortsätter att leva, förståss, och mera än tröstar Eva för det barnet som hon gick miste med aborten, psykiskt avlat i kärleken med Någon Annan....)Det är nog därför,att Eva inte är kvar hos mig,i jakt efter vårt barns mördare ! Så komplicerat och förvirrat kan det vara alltså. Inte att undra att det kräver "studier" som Eva inte tycker om.

Men hur som helst var jag idag på jakt efter mitt barns "mördare". Jag gick till stadsbiblioteket för att beställa Evas "senaste" bok S.O.Almgrens "Mamma, vi måste prata med varandra". Vem är min hustru för människa egentligen ? Vad läser hon ? Vad tänker hon eller känner hon medan hon läser (hon har aldrig kommenterat under dessa gemensamma 10 år sina känslor/tankar vid läsningen av någon bok, oftas "kvinno-litteratur"). Med vilka "biblar" skulle den

tänkta blivande modern till"mitt" barn ha uppfostrat det barnet ?

"Mamma, vi måste prata med varandra" fanns inte att låna: den hade just blivit inköpt och det var lång väntekö. Men jag såg i katalogen att S.O. Almgren torde vara samma person som tidigare skrev ett par andra böcker: en finska, Sinnika Ortmark, som nu kanske hade gift om sig och tagit ytterligare efternamnet Ortmark.

Hennes första bok kom 1969, och hette "Jag och Manssamhället: Dagboksanteckningar av en hemmakvinna i uppbrott". Hela boken är en lång upprepning av uppmaningar om "att sudda bort könsskillnaderna", vilket alltid varit också Evas favoritämne, och mot slutet också ett angrepp mot "det monogama äktenskapet" och "den lilla kärnfamiljen" och "den lilla världen som hemmet är" och "den traditionella rollen". Allt detta för att "förverkliga sig själv" och utvecklas till "fria, positiva individer utan psykiska störningar". Mycket "psykologi" alltså, och "studier" av sitt eget liv i dagboksform och bokläsning och anteckningar som författarinnan gjorde under en lång tid för att kunna skriva boken. Just precis det som jag inte fick göra för Eva, att "studera" vårt liv. Men felet med mig kanske var att jag inte var ute för att sudda borta könsskillnaderna, vilket Eva uppfattade som likvärdigt med att jag ville komma åt henne.

Ja, när jag läste boken utfall mot de fega parasit-hemmakvinnorna, så tänkte jag på Evas mamma, Ulla. Vad skulle Ulla säga om den här profeten Sinnika, nyvaknad hemmafru i 30-års åldern, som dömer ut en hel del av Ullas livsmening och undergräver med sin "ideologi" Evas kraft och motivation att kämpa för äktenskapet ? Och vilken syn på barn finns det underförstådd ?

Jag fick lära mig i alla fall att Sinnika O. var 30 år och att med 2 barn + 1 från tidigare äktenskap hon arbetade strax efter den här bokens utgivning som "utredningsassistent vid Statskontoret"; och jag läser och antecknar

> Jag har levt så många år av mitt liv med en ensam förälder, min mamma; min pappa kommer jag knappt ihåg.

Ja, kanske det finns en koppling mellan hur mycket pappan har betytt i ens liv, hur mycket man "kommer ihåg" honom, och hur mycket intresserad man är att sudda bort könsskillnader. Därför att, till exempel, om mamma=pappa då gör det inte så mycket att man har missat pappan - han var ju ändå bara en (blekare) kopia av mamma!

Och vad skriver hon egentligen ? Jag läser:

prestationer
klara sig
fungera

> Kvinnan borde basera sitt liv på sina personliga prestationer, barnen klarar sig bra och bättre om man uppmuntrar dem att fungera självständigt.

Och, när det gäller att förklara och åtgärda könsskillnaderna, åberopar hon Barbro Backbergers "Det Förkrympta Kvinnoidealet" och hänvisar till den "psykologi" som jag inte fick (för Eva)"studera":

> "Inlärningspsykologerna har på experimentell väg visat hur en individ kan betingas till snart sagt vilket beteende som helst, om inlärningssituationen är utformat på ett konsekvent sätt och varar tillräckligt länge." Vi kvinnor har tilldelats ett mönster från samhället, kulturen och kyrkan.

Samhället, kulturen och kyrkan är alltså inget värda. Observera att "möster" på engelska, "pattern" är besläktat med latin "pater"= far !

Får jag dessutom, ödmjukt, utan att riskera framstå som en akademisk översittare, påpeka att "inlärningspsykologerna" representerar en mycket kontroversiell gren inom psykologin ? De har haft just tendensen att betrakta människan mera som en maskin och de har bortsett från moral och andliga värden, och använder knappast ordet"själ" eller "psyke" ?

Får vi sedan se hur DAGHEMMET kan tänkas stödja skilsmässor:

> Skilsmässobarn som har haft den egna familjen som sin enda värld upptäcker att allt går isär. Ett annat barn som kanske har haft ett bra daghem eller har vistats i någon annan omgivning om dagarna tar kanske skilsmässan mycket lättare. Därför att barnets hela värld inte ändras på en gång helt och hållet utan någonting kan bestå.

Någon Annan...

Vad sägs om denna lösning till problemet i Hans Petersons barnbok "Ni Får inte Skiljas"?? Upplever Eva (om hon haft tid att läsa Petersons bok - om hon inte var upptagen med "Mamma,vi måste prata med Varandra) att Sinikka O:s lösning var en elegant kombination av Evas kallelse till den kollektiva familjen (=dagis) och skilsmässo-institutionen (=bortrationalisering av fadern) ? I så fall har Sinikka O. förutsättningar för att bli Evas favoritförfattare i och med att hon erbjuder den ideala globala lösningen på Evas livsproblem.

Och den här "principlösningen" på flera av livets centrala problem genomsyrar ett annat stycke:

> Föräldrar som har svårigheter med varandra eller med tillvaron för övrigt borde ha möjlighet att lämna sina barn i andra harmoniska personers vård, till exempel till sådana som har det som yrke.

Bra exempel !(?): Om Eva och jag hade haft barn tillsammans och hade mött svårigheter med varandra eller med tillvaron, så skulle vi ha kunnat lämna barnet till en yrkesharmonisk förskollärare, till exempel Eva själv och hennes väninnor på dagis,där "vi" skulle ha tagit väl hand om, efter skilsmässan! (?)

Dessvärre kombineras ibland idealiseringen av förskolan med"fascistoida" kontroll/tvång - tendenser; alltid för att sudda bort könsskillnaderna; författarinnan återger glatt ett svar på en fråga i hennes otaliga intervjuer:

> Jag tror det är absolut nödvändigt med en obligatorisk förskola. Innan man får den kommer man inte så långt, därför att om man har den traditionella könsrollsfördelningen i familjen och om barnet lever sex år i familjen så blir barnet präglat av gamla könsroller...

Apropå föräldrar(medborgare/demokrati)-förakt och omyndigförklaring, och expert/elit-tänkande. Vem var "oraklet" som Sinikka låter tala? Mats Hellström (s) !

Och om Evas förtroende redan är väckt för Sinikka kommer hon kanske också att vilja gå med på andra svar till hennes intervju-frågor (i många stycken ser det ut som om Sinikka inte tycker något själv - de intervjuade får ta ansvaret, i "objektivitetens" namn.)

subjektiva ="privat-moraliska"

> Vill man ha abort så finns det självklart starka subjektiva skäl. Vem kan ta ställning till om den enas önskan är mera befogad än den andras ?

Och författarinnan tillägger:

> Jag undrar hur de som är motståndare till abort tänker när de talar till exempel om skyddet för fostret. Räcker deras fantasi

inte längre än så ? Kan de inte tänka sig in i hur fostren kommer att ha det när de har xxxi blivit levande varelser ?

Nå ? Vad skall man tycka om det här med tanke på vårt beryktade abort ? Visst tänkte jag just mig in i hur fostret skulle komma att ha det när det blivit levande varelse, k skilsmässa, faderlöshet, osv. Många kvinnor och män tycker att det är befogat att göra abort för att bli klar med studierna och dylikt....

Sen återkommer den "fascistoida" kontroll-ideologin ? Sida 137 citerar: Någon form av skolplikt för vuxna kan bli nödvändigt om några år... Vi kommer att behöva undervisning från'vaggan till graven'.

Och bilden är nog inte ljusare på känslofronten där man på nytt(sid.115) vädjar till "psykologerna" som Eva inte vill att jag skall "studera": 1968 skrev MX Mona Hofverberg om doktor Edmund Leach, antropolog i Cambridge "mannen som har vågat angripa roten i vårt sociala system - familjen. Han undrar om det inte är på tiden att vi hittar på ett nytt system. "Som antropolog vet han att vårt system med små monogama 'kärnfamiljer'...historiskt sett är en mycket ovanlig form av hushåll. Och inte ens den mest ihärdiga försvarare av 'den heliga familjen' kan förneka att familjelivet med sitt intensiva känslotryck mellan man och hustru, föräldrar och barn, ibland blir väl mycket att stå ut med.

System

Monogama kontra "Någon Annan" ?

"Trycket" som håller "fast"?

Psykologer och psykiatrer kan ge otaliga exempel på hur störningar inom familjen gjort människor olyckliga, missanapssade och till och med mentalt störda.

I så fall är det nu som jag förstår varför Eva ville skilja sig !! Å andra sidan... det är också "statistiskt" sant att många människor dör i sängen, alltså...det är bättre att sova långt från xxxxx en så farlig möbel ? Vidare... får jag verkligen inte "studera" alla dessa "psykologer/psykiatrer" som åberopas av en xxxxxf boksrivande hemmafru i uppbrott som ständigt "studerar" sitt eget privatliv för att hjälpa andra att ifrågasätta äktenskapet, troheten, m.m. ??

Vad säger Ulla ?

På sida 117-118: Det är xxxxx oerhört mycket lättare att sitta hemma och se bara den lilla ofarliga världen omkring sig.... Jag tänker med sorg i hjärtat på alla isolerade kvinnor, som sitter i sina hem med sina män och barn som de enda utgångspunkterna för sin existens...

"Någon Annan ?"

Och Sinikka O. menar att för en sådan kvinna hennes"undermedvetna" "kanske till och med medvetna, längtan efter <u>någonting annat</u> " går kanske ut över hennes närmaste i form av aggressiva handlingar och då kanske hon förstör någonting som skulle ha kunnat vara underbart <u>för henne</u> annars.

Men det här stämmer ganska långt med Eva ! Evas längtan efter Något Annat och Någon Annan gick ut i form av aggressivitet mot mig och barnen, upprepade hon under något år. Därför ville hon skilja sig. Å andra sidan det finns väl lite för många "kanske" i satsen ovan, och jag skulle be om att få "studera" vårt eget liv, och t.ex. Freuds och Jungs psykologi för att bättre förstå vad Sinnikka menar med det "undermedvetna" kontra det "medvetna" som"går ut över" de älskade i en familje....

Mot slutet av boken finner jag då en storartad global syntes av tidigare budskap, familje, politik, vetenskap smälter samman: Författarinnan för fram sociologens Barbro Jansson konkretisering av några grundläggande principer för arbets- och ansvarsfördelning som Rita Liljeström lär ha tagit upp i boken "Jämställdhetens villkor":

Varje individ äger - oavsett den sociala eller geografiska miljö, där hon/han föddes - rätt till gynnsammaste möjliga uppväxtmiljö. Detta innebär bl.a. att varje barn från 3 års ålder (eller annan åldersgräns som av barnpsykologisk expertis kan komma att fastställas) av pedagogiska och utvecklingspsykologiska skäl bör under ett med barnets ökande ålder successivt växande antal timmar per dag vistas på barninstitution med personal som har kvalificerad vårdutbidlning och pedagogisk skolning.

Det finns knappast något att tillägga. Ändå avslutas boken med ett kort avsnitt som tar upp det som också är Evas älsklingsämne:

Jag hittade det här i Expressen för den 7 april och kan helt enkelt inte låta bli att ta med det: "Trodde ni att uppdelningen 'manligt-kvinnligt" är på väg att försvinna?"

Ja, det trodde jag, skulle jag vilja svara, trots att jag har mött så många som inte har tänkt igenom saken över huvud taget. Å andra sidan har jag mött och läst så många som är så grundligt inne i ämnet, så att det verkar att vara människor som kommer från olika världar.

Ja, jag kommer från "en annan värld", det har Eva förklarat för släkt och bekanta som motiv för att vi inte (längre?) "passar ihop!" Utlänning-invandrare, ni vet, inget illa sagt om dem men man kan inte stå ut med dem i närheten, i längden. De har så konstiga värderingar, det liknar judar i Nazityskland och Negrer i USA: våldsamma, primitiva eller utan respekt för civiliserat livswätt: jag skulle inte vilja ha mina barn i deras närhet...

Men, konstigt nog, trots att jag kommer från "en annan värld", och därmed verkligen har "studerat" och "tänkt genom saken", ändå är jag övertygat att uppdelningen "manligt-kvinnligt" borde bestå (fast,som det går, kanske inte kommer att bestå) vilket är precis motsatsen av det som Sinikka O. hade "tänkt genom".

Hur kan det komma sig ?

Däremot är jag väl medveten att om uppdelningen mellan manligt och kvinnligt försvinner så kommer det "rent logiskt" att vara lättare att klara sig utan mor, eller helst utan far, eller att klara sig med två fäder, eller helst två mödrar; dessutom kommer begreppet "homosexualitet" att försvinna, och det enda som blir kvar är "sexualitet" mellan "människor" i "grupper-kollektiv" där man aldrig blir ensam därför att det kommer alltid att finnas Någon Annan....

Därför kan det bli intressant att se, om jag hinner i morgon, Sinikka O:s andra bok från 1970 med den utvecklade titeln "Mannen i Manssamhället: intervjuer och reflexioner kring skapelsens krona." (Det är alltså tillåtet att vara ironisk när det gäller att avsnoppa.)

Och sen hoppas jag få låna Sinikka O-Almgrens senaste bok, från i fjol "Mamma, vi måste prata med varandra" för att se hur denna feministiska utopin har utvecklats under de senaste 10 åren, och för att förstå/dela det som Eva har i själen just nu när hon har läst boken. Hur skulle Eva reagera inför kritiken av dessa böcker ? Vem vet ? I och för sig det är mycket enkelt: det är bara att säga t.ex. "Ja, jag tyckte inte heller att boken var så särskilt bra.." Punkt. Och Brøgger, Jong, Alther, m.fl. ? "Ja..., samma där, kanske...?"

217

Klockan har blivit 1:30. Sover Eva,....eller roar hon sig med Någon Annan ??? Är jag för FAST och BEROENDE .....?

Stockholm, den 11 mars 1981

Jag ser att det är drygt ett år sedan, den 2 mars 1980, som jag börjat att skriva dessa dagboksbrev. Då levde Calle fortfarande, och jag visste inte hur detta hela skulle utvecklas.

Visst kan det förefalla litet sjukt att skriva så mycket som jag gör, särskilt efter Evas brytning i slutet av november. Men det är ju mitt sätt att försöka "överleva" på ett meningsfullt sätt, då plötsligt alla mina psykiska energier "frkopplades" från de omedelbara bekymren för familjen i och med Evas uppbrott. Inte skulle jag ha varken krafter, tid eller motivation att hålla på med sånt om jag i stället helt normalt fick sysselsätta mig med familjelivet. Om Eva hade sökt mig för att prata, t.ex. igår kväll... Samtidigt fortsätter "jakten" efter den eller det som har "mördat" "mitt" barn. Jag får bedriva jakten ensam eftersom den andre närmaste medansvarige, Eva själv, vägrar att delta i denna jakt-undersökning. Eva skulle nog knappast tveka att låta en ny älskare och ett nytt barn få betala hennes rädsla för förståelse av hennes ev.livslögn.

Det torde onekligen vara något rörande att se hur jag, liksom en svältfödd skeppsbruten, kastar mig på det "benet" som motsvaras av synen på Sinikka Ortmark Almgrens "Mamma, vi måste prata med varandra", bredvid Evas säng för några veckor sedan. Den boken kan naturligtvis ha betytt ingenting för henne, bara "nyfikenhet" så att säga, och ändå kastar jag mig på den och på författarinnan för att genom dem kunna beröra Evas själ alltid tillsluten som en mussla.

Men varför finns det inte en bok som heter "Min make, vi måste prata med varandra!", eller "Pappa, vi borde ha pratat med varandra!" ?? Varför lånar Eva aldrig sådana liknande böcker, eller varför, under dessa senaste 6-7 åren Eva aldrig satsat på att försöka prata med mig, utom genom vårt tänkta barn ?Eller var boken avsedd för Mia?

Nåväl, idag har jag läst Sinikka O:s andra bok "Mannen i manssamhället: intervjuer och reflexioner kring skapelsens krona", tillägnad "till de män som ännu inte förmått bryta sig loss ur den traditionella könsrollen." Bokens budskap är nog samma som den förras, utgiven ett år tidigare: mot könsskillnader. När jag tänker efter så förefaller det som om hela boken, liksom den tidigare boken, är en enda lång skri av smärta. Det gäller att tolka vilken smärta och vilket sår författarinnan vill kalla uppmärksamheten på, eller skyla över, med det här vilseledande, vilset, pseudo-intellektualiserande skriket. Liksom Freuds hysteriska patienter försökte tala om något om det aktuella samhällets sjukdom genom sitt hysteriska beteende, gäller nu att tolka den här könskampen som inte kan uppfattas bokstavligt.

Frestelsen är stor att tolka den skrik av smärta som smärta efter den förlorade pappan. Så kunde det bli i en ortodox traditionell psykoanalytisk tolkning som dessutom skulle kunna koppla det hela till homosexualitet, anal regression, manshat och allt vad det heter. Då skulle jag verkligen vara inne på att "studera" Eva på det sättet som hon trodde att jag gjorde. Jag kommer kanske att göra det, om inte annat bara för att visa att jag inte gjorde det tidigare, att objektivera henne och spetsa henne på ett knappnål som en insekt som skall analyseras under ett mikroskop.

Nej, det är därför som jag föredragit studera Jung, och Bibeln, och österländskt tänkande för att försöka koppla Evas privata "pappatragedi" till den sociala frågan som kvinnorörelsen i sina bästa stunder försöker uttrycka, samma fråga om sammansmältning mellan datorer, logik, känslor och värderingar som jag möter i mitt arbete...

De är så enorma, svåra, frågor att man får verkligen lust att gråta när man ser så många människor som luras till att försöka angripa dem med hjälp av hat/självnävdelse blaskor eller med hjälp av välmenande vilsna trivialiteter i dagspressen, tidskrifter, TV och böcker. Vad skriver Sinikka O.? Ibland hon t.o.m. ~~xxxx~~ stödjer mina "studier",som Eva fruktade, hatade och ignorerade. Som t.ex. i en intervju med psykologen Kerstin Sjöblom där S.O. frågar:

- Vore det inte av ~~xxxxx~~ stort intresse att bedriva forskning när det gäller kvinnliga och manliga beteendemönster ?

K.S.- Man gör en del punktundersökningar. Men jag känner i alla fall inte till någon undersökning som direkt går in för att upptäcka varför det finns skillnader mellan pojkars och flickors beteenden

och sedan när ~~XX~~ S.O. frågar psykolog Göran Schedin om faderlösa pojkar (men det kunde gälla likväl flickor, som Eva ansåg sig vara):

SO - Drabbas faderlösa pojkar av några speciella svårigheter?

GS - Jag tror inte man kan säga någonting generellt om det... Men det är inget bevis för att det saknar betydelse. Att vara faderlös kan betyda så förfärligt mycket. Vissa omständigheter kan kompensera frånvaron av en pappa. Det har att göra med manlig identifiering, att få ett mönster. Mamman har säkert ett sådant inom sig. Hon har en bild av mannen och hur han ska vara. Den kan hon förmedla till pojken.

Jag och mor. Eva och Mia ?

SO - Den bilden är väl rätt ytlig och begränsad ?

GS - Det beror på. Det är så väldigt olika.

SO - Det beror väl på var hon har skaffat sig den ?

GS - Ja just det. På ett sett kan det vara hemskt ytligt. Om man tänker på alla de ytliga aspekterna på könsroller. Att en man ska vara tuff och att en man inte ska visa känslor och aldrig gråta osv. Eller att en man ska vara idrottsman. Men jag menar den djupa aspekten. Det är till exempel den omständigheten att den ensamma mamman har haft en bra pappa. Hur man sen ska beskriva en bra pappa, det skulle ta ganska lång tid. Det är den sortens bild av mannen som kan vara en riktig ledning för mammam. Den kan i stor utsträckning ersätta pappan... Men den här frånvaron av fadersgestalten har sin betydelse. Det är inget snack om det...

Kristos "studier"

SO - Hur viktiga är relationerna till mamman ?

"Prata med mamma"

GS - Det lades förr ganska mycket vikt vid de tidiga relationerna till mamman. Senare forskning har flyttat accenten till att peka på faderns betydelse...

Senare återfaller SO i sitt hat mot fasta förbindelser i äktenskapet, som vid citatet av det förbryllande paradoxala:

"Kvinnan har skuld i mannens feghet. Det finns bland kvinnor en allmän uppfattning om att män är fega... Med sällsynta undantag finns inte den man, som står upp och säger: Nu vill jag bryta upp vår förbindelse."

!!

Eller svärmerin för likhet mellan könen då SO med illa behärskad barnslig glädje citerar en undersökning om "Män och Kvinnor, en anatomisk och fysiologisk jämförelse" som avslutas med det bejublade konstaterandet att

"Ur rent kroppslig synpunkt syns därför ett stort antal av de unga kvinnorna kunna tävla i styrka och uthållighet med ett stort antal av de unga männen och i många fall t.o.m. överträffa dem."

Tävla!

Men visst känner jag igen mig ibland, som i en intervju med Sten, 49 år, frånskild 2 gånger, med en dotter till vilken ställs frågan:

SO - Skulle man inte kunna kommunicera innan man kommer i krisen ? Människor som har varandra hos sej varje dag blir troligen döva för varandras anklagelser. Vad tycker du om idén att båda parter skulle skriva ner sina tankar och ge brevet till den andra. Då blir det inte bara ord utan det finns på papperet också och var och en kan fundera mera över den andras känslor och reaktioner ?

S: - Det måste vara bra. Då kan man ju inte dra tillbaka det som man har sagt och skylla på att det var förhastat.

Ja, "dra tillbaka det som man har sagt" som Eva gjorde apropå hennes hot att gå och skaffa barn med Någon Annan om jag inte ställde upp på hennes anbefallning på befruktning. Det drog hon tillbaka efter att hon förstod vad hon sade, genom min reaktion på hennes ord. Medan jag skriver dessa dagboksbrev fantiserar jag ibland om hur Eva skulle reagera om hon fick plötsligt läsa dem. En möjlighet är att hon skulle bli shockad och inse att hon i själva verket"inte hade menat" att hon ville lämna mig. Det skulle hon i så fall inse endast i efterskott, genom min reaktion i dessa brev. Jag fantiserar också att jag borde någongång, före den slutgiltiga separationen "varna" henne att jag kanske kommer att verkligen lämna henne, om hon fullföljer skilsmässo-målet. Det kan vara viktigt för henne att få klart för sig att hon hittills i hela sitt liv har bara lämnat/övergett andra. Det kan ibland ha skett indirekt, genom att hon provocerade t.ex. mig och Sven-Erik att lämna henne en gång, men att i själva verket det är hon som lämnat andra. Hur skulle hon reagera inför att, för första gången i sitt liv bli lämnad, definitivt lämnad. Rent konkret skulle det kunna innebära att jag delade med mig utav våra "hemligheter", många av vilka står att läsa i dessa dagboksbrev.

Hemligheter är något som förbinder två människor just till varandra, i syfte att de skall ingå i en sorts "heligt förbund" för ömsesidig hjälp (eller i religiöst språk, "frälsning"). Om bandet bryts, och det heliga förbundet upplöses, då finns det inga hemligheter kvar: det enda som finns kvar är det sociala och moraliska ansvaret att dela med sig sina insikter och erfarenheter för att hjälpa andra över liknande livsproblem.... När man bryter bandet och delar hemligheterna då LÄMNAR man verkligen varandra.... Menade Eva verkligen det ? Det var anledningen till att in i det sista ville jag tvinga henne att tänka över vad hon gjorde, för att hon själv skulle skriva under och själv skicka skilsmässoansökan till Nacka Tingsrätt, som ett absolut villkor för att jag skulle lämna barnen och lämna Orminge. Och när man lämnar verkligen varandra då är man inte längre bunden av"hemligheterna", då är man inte längre FAST (vilket Eva fruktar) utan man är "fri", eller snarare LÖS (vilket Eva tror sig uppskatta). Man UT-LÄMNAR och UT-LÄMNAS.

Åter till boken: andra stycken är lovord till "lösa" förhållanden som luktar promiskuitet, på gränsen till förbryllande. Liksom adjunkten Lars, frånskild 2-barnsfar som lever med barnen, vilka var 3 och 5 år då mamman lämnade hemmet. Han talar om vad som händer när barnen träffar sin mamma:

Lars:- Dom träffas ett par gånger om året. Då är det precis som vanligt. Det är ingen som helst skillnad på barnens sätt att förhålla sig till henne. Ingen av dom frågade efter henne när hon gav sig av. Utan dom fann sig totalt.

"Aniara-barn"? Daniel och Mia frågade väl ?

Ja, fruktansvärd!

En fruktansvärd anpassningsförmåga som jag ändå inte trodde var möjlig. Man tycker att det skulle bli vissa märkbara störningar som man kunde observera....

Som kalven ur ladugården...

Skönt !!????

Då upplever dom det som totalt naturligt att man ska vara där man vill vara och göra det man vill göra. Helt oberoende av om man är mamma eller vad man är. Det känns ju väldigt skönt.

Ack ja, "väldigt skönt"?? Hur så, jag förstår inte.

I ett kapitel "Mot ett Nytt Kulturmönster" (inga små ambitioner här, inte, jämfört med de för mig förbjudna "studierna") konstaterar Sinikka O. att

Man vet inte riktigt på vilka värden man ska bygga sitt liv. Som till exempel familjemedlemmarnas inbördes förhållanden. Vissa människor vill ha trohet, vissa andra vill leva fritt...

Inte fritt: löst!

De attityder som en del av oss försöker bryta ned har vi fått genom uppfostran och samhällets påverkan. De är djupt nergrävda i vårt undermevetna, så djupt att vi aldrig kan göra oss helt fria från dem...

"Bara moral ?"

Har SO studerat det "undermedvetna"? Får jag det ?

Det allra värsta är att det lilla pojbarnet fortfarande möter det gamla mönstret i alldeles för hög grad. Han blir sällan förberedd på sin blivande familjeroll i hemmet. Föräldrarna beter sig annorlunda mot en pojke än mot en flicka...

"Det allra värsta" ?!

Här har författarinnan åtminstone bekänt vad hon tycker är det "allra värsta" , vilket är samma "allra värsta" som Eva upplevde i våra diksussioner om barnuppfostran.

För att bekämpa "det allra värsta" finns alltid fog för "fascistoida" förslag som till exemepel:

Man måste börja någonstans, Skolan spelar som alltid en viktig roll. Nya generationer människor kan indoktrineras i rätt riktning. Skolan har också möjlighet att påverka föräldrarna, t.ex. vid regelbundna föräldramöten från lågstadiet... En obligatorisk utbildning i könsrollsfrågor för lärare som redan är verksamma är nödvändig. ...Det är...av stor vikt att det finns en vettig undervisning om samlevnad och grundläggande psykologi i skolorna. Vi behöver lära oss tala med varandra, undvika att bli missförstådda och lära oss lösa konflikter... En avromantisering av äktenskapet skulle kanske minska de ofta falska förväntningarna. Även om framtidens familjesammansättning är av helt annat slag än dagens så behöver människan en annan människas närhet.

Fria=lösa förbindelser?

Amén, skulle jag tillägga. Jag kanske borde läsa om de berömda romanerna "1984" (vi är där om tre år!) och "Vår Nya Sköna Värld". Där fanns någonstans ett förslag framlagt om "nyspråket" som genom lämplig träning och utbildning skulle undanröja skillnader (inklusive könsskillnader") och undvika att människor skulle göra sig missförstådda. Då löses konflikterna automatiskt, så att säga. Men det gäller att indoktrinera "den nya generationen" (som mitt och Evas barn skulle ha tillhört) i rätt riktning enligt obligatorisk utbildning, bl.a. i könsrollsfrågor.

Är detta den ideologiska filosofiska psykologiska bakgrunden till boken "Mamma, vi måste prata med varandra" ? Och bakgrunden till Evas uppfostringsmetoder ? Vilka andra verk (inom den eviga "feministiska" andan utanför Ellen Key, Karen Blixen osv.) nyanserar den trista tanken som blir kvar efter att ha läst den här olyckliga boken ?

222

Nu är det kväll. Efter dagens själsdödande genomgång av en så trist litteratur känner jag mig öm inuti. För att försöka vårda mig mot sådana känslor bestämde jag mig under eftermiddagen att ta, trots allt, en veckoslutsresa (fjällen) och hoppas på det bästa: att den xxxx virus förkylning jag burit inom mig skall ge sig tills i morgon.

Och när jag känner mig öm i själen finner jag ingen tröst i minnet av Evas ord, om att jag "tycker om att lida". Däremot läser jag i en liten skrift av Gustaf Fredén om Pär Lagerkvist vad PL skriver i novellen "Kaos":

> "Alla andra de slita och arbeta,
> Jag, jag väntar ett brev.
> Alla andra de hamra, spika, tapetsera, mura, fernissa.
> Jag, jag grubblar,
> jag söker meningen,
> själva meningen i allting.

Han vill veta varför han lever. Om han bara visste det, skulle han nog kunna gripa sig an, han som alla de andra, de som hamrar och larmar och bygger och river omkring honom. Då skulle han kunna utföra det uppdrag som också han har.

"Naturen" och "Livet" som Eva avgudar, räcker inte på långa vägar. Naturvetenskapen, som jag väl känner från min utbildning och mitt arbete, och som Pär Lagerkvist hade mött i biologitimmarnas Darwinism, xx var en ny lära "som sopade bort Gud och all förhoppning, som lade livet öppet och rått, i hela dess planmässiga meningslöshet".

Och så snart jag skrev ovanstående rader slungades jag, tyvärr, plötsligt tillbaka till Sinikka Ortmarks trista bok "XXMannen i manssamhället", med SO:s fråga till Sten, 49, frånskild, med en dotter:

"Skaffa"? SO: - Varför skaffar man sej barn ?

Sten: -Om jag ska säga spontant så är det djuret. Den djuriska driften som vi aldrig kommer ifrån.

"Kärlek"? SO: - Den djuriska driften kan vi väl xxxx ha ändå utan att skaffa barn ?

S: - Det är en biologisk drift som vi hejdar med konstlade medel. Det är jag lite emot, därför att det måste vara ett slumpmässigt urval för att vi skall leva vidare.

"Livet"?

Hur själsdödande....: djuriska drifter och slump som ger "mening" till barn ...! Men Pär Lagerkvist har klart för sig att naturen kan nog visa sig vänlig mot människorna, men något personligt intresse för dem har hon inte. Därför dyker frågan om "livets mening" ständigt upp igen, som i "Det Eviga Leendet", och kanske ännu tydligare i "Det Besegrade Livet" som jag så mycket tyckte om och fick i present från Eva själv:

> "Jag vill seger över livet. Mitt ord är nej."
> Det lyder som en krigsförklaring, och så är det avsett.
> Med människan är det en mening, med livet ingen.
> Hos henne dröjer en gudomlig aning att hon är ämnad till att vara, inte endast leva; det är det som gör henne till människa. I den fromma extasen, i kärleken som offrar allt, i den etiska renhet som förnekar livets lagar - i allt detta söker hennes ande lyfta sig ur betrycket. Hos henne har det oförgängliga, det eviga tagit sin boning.

Bibelns Job och abort ?

223

Varför grubblar jag om allt det här. Varför vill min själx reagera mot "livets" tristess ? Hur ? Är det därför att jag "tycker om att lida"? Därför att, som Eva menar, jag är en "masochist" ?

Pär Lagerkvist trodde på"kärlekens förmåga att omskapa verkligheten, att slå en bro från materiens värld till andens", eller, som Gustaf Fredén citerar; också ur KAOS:

Hur doftar ej jorden av evighet
i två människors ljusa vår.

Och dock är kärleken det enda som kan föra oss tillbaka från de öde trakter där vi vandrar allena till den väg som är "livets breda älv" och som för oss åter hem till människorna och till oss själva.

Så berättar Gustaf Fredén om det heligaste som jag hade anförtrott Eva. Men han påminner också att Pär L. trodde i högsta grad även på lidandet. Till exempel det som jag ibland känner när jag grubblar i dessa dagboksbrev, en grym tvivel som i "Hjärtats Sånger" låter:

Det vi tror, det för oss vilse,
det vi anar djupast inne
för oss bara vilse, vilse.
Inga stjärnor för oss brinne !
....
Jag vördar intet av det oss blev givet.
Jag vördar människan, föraktar livet.

Och, som Eva föraktfullt skulle kunna säga, Pär L. "tycker också om att lida" i och med att han skrev "Torso":

Blott du, mitt bröst, är kvar
du som kan lida,
du som kan känna smärtans djup
men inte klaga.
Stoft är min mun,
i okänd mark förvittrad,
stoft är min strupe,
kan sitt kval ej ropa.
Till skärvor slagna
ligger mina lemmar
bland vägens grus
att trampas utav alla.

Ej lyfts min arm
att fånga fåfäng glädje,
att hälsa dagens sol,
att gripa segerkransen.
Ej höjs min panna
att med manlig tanke
sitt öde möta.
Inte ögat vidgas
att skåda världen klart
och finna ro i visshet.

Blott du, mitt bröst, är kvar.
Till lidande blott stympad
min ande fängslas här.
Blott du, mitt bröst -
du livets fågelrede
som skälver än,
fast fågeln lyft sin vinge
för länge länge sen.
Blott du, mitt bröst,
blott smärtans djup förskonats.

224

Jag är ingen diktare. Jag hade anförtrott min tysta livsdikt åt Eva. Det gällde mitt lidande, det gällde vårt lidande....
Höjs då min panna för att "med manlig tanke sitt öde möta" ?